

FECİR BASKINLARI

GABAN

1

ROMAN

OZAN VELİ

TOHUM

TOHUM

OZAN VELİ ✻ GABAN-I

Roman

TOHUM: 01
Fecir Baskınları/GABAN-1
Roman: 1

Yazan
Ozan Veli
Birinci basım
Mayıs 1999

Yayına hazırlayan
Veli Aydın
Kapak
(Fotoğraf ve KapakTasarımı)
Aşkın Ayrancıoğlu
İç resim ve fotoğraflar
Aşkın Ayrancıoğlu
Dizgi
Cihan, Celal
Düzelti
Sevim, Aşkın, Veli
Renk ayrımı
Mondo
Montaj
Bülent Usta
Kapak baskı
Akademi Matbaası
İç baskı
Kayhan Matbaası
Cilt
Yeni Güven
©
Bu kitabın yayın hakkı Tohum Basım Yayın
Gösteri ve Organizasyon
Ltd. Şti.nindir.
İstiklal Cad. Turnacıbaşı Sok. Çeşme Han, 21/3
BEYOĞLU-İSTANBUL
Tel: (0 212)- 245 54 24 Fax: (0 212)- 245 43 70

OZAN VELİ

Fecir Baskınları
GABAN -1

TOHUM BASIM YAYIN
GÖSTERİ VE ORGANİZASYON LTD. ŞTİ.

Vadileri süsleyen ince bir esintinin altında savrulan ceviz yapraklarının sedasında küçük bir yürüyüştü bu. Herkes usulca doğanın bu büyüleyici sessizliğini dinler gibiydi. Akşama duran yelin esintisi de susturamıyordu, alın çatlarından gözlere dikilen terin çığlığını. Yorgunluğun bir yanı da özlemdir. Sıcak bir sohbete, küçük bir sevdaya, basit bir çay sefasına özlemdir. Silahın durduğu omuz, yorgunluğa küskündür. Biraz sonra köyün ilk evi göründü. Köpek havlamaları ilk canlı davranıştı. Ne çok istenir bir itin soluk soluğa feryatları. Bu, birazdan yorgunluğun bozulması demekti. Yorgunluk, bir itin ilk çığlığında ürkecekti yerinden. Ve bir ışıltı saracaktı gerillanın gözlerini, gülücükler yayılacaktı suratından. Bu ne garip ve güzel bir duygudur.

İlk kez girilen bir yerin havası bütün duyguları en etkili hale getirmişti. Herkes yeni gelişmelerin heyecanını ve anlamını tadarak yürüyordu. Bu küçük bir birimdi. Beş kişiydi hepsi. Özel bir görevle uğraşırlarken, yeni ilişkiler yaratmayı istemiş ve genel bir istemle, bir tek ilişkinin olduğu bu köye yönelmişlerdi. Tarife göre ev yirmi hanelik köyün en altında çatılı bir evdi. Köy, kaplumbağa sırtını andıran bir düzlüğün en güzel yerine kurulmuştu. Evler, birer ikişer serpilmişti. Köyü tam ortadan bölen bir araba yolu geçiyordu. Bu yol, hemen hemen tüm Kürdistan'ın köy yolları gibi yağmurun ilk yere düşmesiyle birlikte işlemezdi. Bu süreden sonra katır ve at, ulaşımın temel araçları haline geliyordu. Seksen bir ve seksen ikilerde bir iki geçişin dışında, bu köye hiçbir gerilla birimi girmemişti. Köyden devlete istihbarat gittiği yönünde duyumlar vardı ve şüpheli bir

iki unsurun adı gerilla komutanı Şıxo'nun not defterinde yazılı duruyordu. Bu giriş, aynı zamanda bir bilgilenme ve deneme girişimiydi. Karanlık artık kendisini iyice hissettirmişti. Görüş mesafesi azaldığından, köyün bütün evlerini seçmek mümkün değildi.

Birim, araba yolundan çıkarak, patikadan köyün alt evlerine yöneldi. Köyün güneybatı yönüne düşen Meydan dağı, görkemli bir edayla seyre durmuş gibiydi. Aşağı evlerden bir kilometre kadar altta, meşhur Baba suyu oluşturduğu derin vadiyi çınlatarak akıyordu. Meydan dağının Buyer suyuna yakın etekleri kısmen seyrek, kısmen sık ormanlarla kaplıydı. Mesafe yukarı doğru yükseldikçe sarp kayalar, geçit vermez engebeler duvar gibi yükseliyordu. Baba gölüne doğru, 38'de yoğun çarpışmaların yaşandığı ve bir kişinin bir askeri alayı geri çevirdiği Makirák tepesi hâlâ görkemini saklar gibiydi. Dağlardan vadiye ve köye doğru serin bir yel esiyordu. Birliğin kılavuzu Reha, bu yöreliydi. Komşu köyden sayılırdı. Köyün girişinde durdu.

"Bu köyden, belki yüz belki beş yüz kere geçmişim. Köyün altında bu kadar çatılı evin olduğunu bilmiyordum. Bu bizim adamın evi hangisi, bunu nasıl ayıracağız."

Durup, köyü seyrettiler küçük bir tepeden. Köyün sadece alt evleri görünüyordu. Toplam beş on ev kadardı. Birazdan köyün içindeydiler. Köyün altındaki çatılı evlerden gidecekleri evi farkedemediler. Bir belirti ya da tanıdık bir ses duyabilmek için evlerin arasında epey dolaştılar. Bu dolaşmayı sadece köpekler farkedebilmişti. Sessizce zulalarda dolaşıyorlardı. Köyün ortasından geçen yola çıktıklarında, aradıkları evi bulamayacaklarını anlamışlardı.

"Yol bulamayacağız mısayıb. Burası köyün ortası, biz çok yukarı çıktık. En iyisi bir eve girip, sonra da meseleyi çaktırmadan aradığımız evin yerini ev sahiplerinden öğrenmeliyiz.

Karanlığın kör cehenneminde dolanıp durmak insanı baştan çıkarır. Sabrını dinamitler. Açlığın ve sıcağın sohbetini büyütür. Artık daha fazla dolaşmayalım" dedi Reha.

"Öyle yapalım, adamı ararken kaybolacağız. Sizin bu köyler bizi yiyecek mısayıbım." dedi gülümseyerek Şıxo.

Alt tarafta duran bir eve yöneldiler. Şıxo evin arkasında iki kişiyle mevzilendi. Reha duvar kenarından yanaşıp kapıyı çaldı. Veli onu takip ediyordu. Her şeyden habersiz olan elli yaşlarında bir kadın kapıya doğru yanaştı. Kendilerine süt getiren komşu kızları ya da gece oturmaya gelen yakın dostları olduğunu düşünüyordu gelenlerin. Kapıyı, hiç sormadan açtı. Eli kapıda kaldı öylece, gözleri irileşti. Karşısında eli silahlı, uzun sakallı bir adam duruyordu. Bu manzarayı, kadını sofadan takip eden altmış yaşlarında, kır saçlı, pijamalı adam da görmüş, o da donup kalmıştı. Bu geçici suskunluğu Reha bozmaya çalıştı. Daha konuşmaya başlamadan kapının ilk açılışında, ayağını kapı aralığına uzatmıştı. Bu hareketle kapının yüzüne kapatılmasını önlemeye çalışıyordu. Bu kez kapı çarpılmamış, kadının elinde dona kalmıştı.

"Korkma ana, biz devrimciyiz. Bizden korkmayın biz Partizancıyız. Size zararımız olmayacak. İçeri girebilir miyiz?" dedi Reha. Ve bir cevap almayı beklemeden usulca içeri girdi. Kapıdan geriye dönüp, bir küçük ıslık çaldı. Bu, gelebilirsiniz işaretiydi. Ne kadından ne de yaşlı adamdan çıt çıkmıyordu. Kadın, sonlarının geldiğini düşünüyordu. Dün yaylaya gelip, "bize kız vereceksiniz" diyenler demek bunlardı. Üstelik evde, biri iki, biri bir çocuklu iki kızı vardı ve üstelik kocaları yoktu burda. Çoluk çocuk dinler miydiler? Yaylada, "kızları vereceksiniz, yoksa gelir alırız" dememişler miydi? Komşu kızları korkup, hepsi köye inmemişler miydi? Demek ki buraya da geldiler.

Oysa biz yaylaya gitmemiş, bunlarla da hiç karşılaşmamıştık. Yapacak bir şey var mıydı? diye düşünüyordu kadın.

"Merhaba amca, nasılsınız?" dedi Reha. Adam zorlayarak kendisini, "iyiyim" diyebildi. Reha'nın uzanan elini, titrek bir elle sıktı. Reha'yı takip eden ve hepsi de "merhaba ana, amca" diyen dört kişi daha girdi içeri. Odaya geçtiler. Hepsi bir yerlere geçip oturdular. Tahtadan yapılmış sof denilen sabit sedirlerin üzerinde iki yatak serilmişti. Birinde iki ötekinde bir çocuk uyuyordu. Ev oldukça düzgün ve düzenliydi. Tipik, küçük bir gecekondu evini andırıyordu. İçeri girenler, çocukların yattığı yataklara oturmamaya dikkat ettiler.

Yaşlı adam, masanın kenarındaki sandalyeye ilişmiş, derin bir tedirginliğin bilinmez dehlizlerine dalmış, önüne bakıyordu. Kahırlı bir yüz hattı vardı. Konuşması oldukça içtendi. Yılların birikmiş acılarından sıyrılır gibiydi sözcükleri. Tıknaz cüssesiyle oturduğu sandalyede, emaneten durur gibiydi. Kadın, kapının hemen yanında ellerini koynunda bağlamış öylece bekliyordu. Gözleri, bir matem sessizliğindeydi. Bütün birikmiş endişelerin durak yeriydi yüreciği. "Ne olacak" sorusuna, çok bilinen şaşılası cevaplar veriyordu. Bir an gözleri yatakta yatan çocuklara takıldı. Hemen odadan çıktı. Az sonra iki kızıyla girdi içeri. Her biri bir çocuğu kucakladı. Reha'nın tüm uğraşlarına rağmen, çocukları tatlı uykularından çekiştirerek kucaklayıp, odadan çıktılar. Gelecek bir saldırıdan ilk kurtarılacak malzemeler olarak çocukları uzaklaştırmak gelmişti akıllarına. Kendilerinden vazgeçmişken, yaşamı çocuklara armağan etmeyi seçiyorlardı. Bu arada kısa ve zoraki sabit cevaplarla sürdürülen sorgu sual faslı sona ermiş, bir suskunluk havaya egemen olmuştu. Şıxo'nun ve diğerlerinin ciddi görünümü, endişelerini daha da büyütüyordu. Veli'nin tüm kaygılardan sıyrılmış rahat havası bu manzaraya hiç de uyum sağlamıyordu. Her şey normal akışındaymış gibi ne tür yemek sunacaklarını düşünüyordu. 'Evin görüntüsüne bakılırsa burada hazır bir yemek yiyebiliriz. Belki yanında yoğurt, ayran ve sonrasında içebileceğimiz kadar çok demlice bir çay da sunarlar. Şu konuşma fısıltıları biraz erken tamamlansa da tez elden şu aç midemize bir lokma tanrı nimeti göndersek' diye düşünüyordu. Reha havayı yumuşatmak için sözün bir yerinden başlamak gerektiğini düşündü.

"Bizi daha önce görmemişsinizdir amca. Bu nedenle bir çekingenlik duyuyor olmanız da doğal. Biz, bu yöreye ve de size ilk geliyoruz. Daha önceleri arkadaşlarımız geliyordu. Tabi bu epeyce geride kaldı. Bizden çekinmenize gerek yok. Ana, herhalde biraz korktu. Çocukları apar topar kaldırıp götürdünüz. Biz devrimciyiz ana. Devrimcileri ne kadar tanıyorsunuz bilemiyoruz ama, devrimciler halkının hizmetindedirler. Halkıyla varolurlar. Amacımız sizin yüreğinize korku salmak değil, çektiğiniz acıların, yaşadığınız şu kötü zamanın dönüşümünü sağlamak, zulmedenlerin zulmünden nasıl

kurtulacağımızı göstermektir. Bizi tanıdıkça bu endişeleriniz kaybolacaktır. Onlarca yoldaşımızı, sadece bu gerçekleri halkımıza kavratma, kurtuluşun gerçek sahiplerinin kendileri olduğunu gösterme amacıyla şehit verdik. Bundan onur duyuyoruz ve bu uğurda daha çokça şehit vermekten de çekinmeyeceğiz. Belki duymuşsunuzdur; biz Partizancıyız. Halkımız, Dersim'de bizi iyi tanır. Bizden çekinmenize hiç gerek yok."

Kır saçlı adam oturduğu sandalyede gevşedi. Ellerini oğuşturarak dinledi. İçi ferahlamıştı. Reha'nın sözlerini herkes pür dikkat dinliyordu. Gerillalar da bu kurala uyarak işin ciddiyetine ve saygınlığına vurgu yapıyorlardı. Veli yemek yeme sürecinin uzayacağından endişelenmişti. Bu da onda huzursuzluk yaratıyor, oturduğu yerde dönüp duruyordu. Şıxo bu durumu fark etti; Veli ile göz göze geldiğinde, bıyık altından bir gülücükle durumunu anladığını işaret etti. Bu gülüşünü, Reha'ya kaydırarak durumu ona da farkettirmeyi istediyse de Reha dikkatlice kır saçlı adamı ve kapı kenarında çömelmiş kadını takip ediyordu.

"Siz Kaypakkaya'nın grubundan mısınız?" diye sordu kır saçlı adam. Bu sözü duyan gerillaların gözleri parıldadı. "Bu amca bize pek yabancı değil" diye düşündü Reha.

"Evet amca, Kaypakkaya bizim önderimiz. Partimizin kurucusu."

"Ben biliyorum oğlum. Devrimcileri tanırım. Ama bize farklı anlatıyorlar. Bize, 'dağdakiler dağ kanunları uyguluyor, onlar buradakiler gibi değiller' deniliyor. Biz Bursa'da oturuyoruz. Buraya sadece mevsimlik geldik. Gezmek için. Bu çocuklar benim torunlarım. Kızların kocaları da şehirde. Yani biz de misafir sayılırız."

"Önemli değil amca. Böylece bizimle de tanışmış oldunuz. Daha iyi oldu. Devletin ve çeşitli gerici çevrelerin, devrimcileri canavar, katil şeklindeki tanıtımları, devrimcileri karalayarak kitlelerin ilgisini ters yönde geliştirmeye hizmet ediyor. Elbette ki onlar bizi doğru biçimde vermeyecektir. Devrimcilerin gelişimini isterler mi? Bunları biz de biliyoruz. Bunların, sizde çeşitli farklı duyguları uyandırması da doğaldır. Bu kısa zamanda atlatılacaktır."

Kır saçlı adam artık konuşacaklarını esirgeme niyetinde değildi.

Endişeleri bir anda uçuvermişti uzak rüzgarlara. Kendi iki oğlunun da devrimci olduklarının bahsini etmemişti. Hâlâ küçük bir tereddüt daha vardı yüreğinde. 'Bunlar MİT olabilir miydi?'

"Dün yaylaya –sizin arkadaşlarınız mı bilmiyorum– bir grup devrimci gelmiş. Bunlar, ille de 'bize kızları vereceksiniz ya da gelir zorla alırız' demişler. Halkı korkutmuşlar. 'Bize iyi bakmıyorsunuz, istediklerimizi hemen temin edin yoksa kötü olur' türünden tehditler savurmuşlar. Bizim halk da korkmuş. Burda bir komşumuz var, Ahmet. O, iyi bir arkadaştır. 'Yok' dedi, 'bunlar devrimci değildir. Korkmayın. Bir daha gelirlerse karşı koyun' dedi. Ona biraz inandım."

Bahsedilen isim geçtiğinde Şıxo ile Reha bakıştılar. Bu evini aradıkları adamlarıydı. Yaşlı adamın onunla arasının iyi olduğunu duymaları hoşlarına gitmişti.

"Yok amca, onlar devrimci filan değil. Başka bir yerde de duyduk; bir grup tim ve aşker o dağa operasyona çıkmış. Onlar timdir. Devrimciler, özellikle partimiz, zorla adam almaz. Hele hele özellikle kızları verin şeklinde bir şeye asla girişmez. Devrimciler halkı tehdit etmez, onlara baskı uygulamaz. Bunu kim yaparsa hemen sorgulamanız gerek. Biz halkımızdan zor yoluyla hiçbir şey almayız. Bir iğneyi bile gönülsüz vermelerini istemeyiz. Bunu kim yaparsa orada şüphe duymanız gerekir. Ve onlara karşı tavrınız sert olmalı. Topluca tavır koyun. Ve hiçbir isteklerini yerine getirmeyin. Bunlar, devletin oynadığı oyunlardan bazıları. Onu boşa çıkarmamız lazım. Siz, devrimcileri tanıdıkça gerçekleri de öğreneceksiniz."

Yaşlı kadının gittiği diğer odadan dönüşü en çok Veli'yi sevindirdi. Kadının elinde masayı silmek için bir bez vardı. Bu, sofranın hazırlanmasına işaretti. Veli'nin ağzı kulaklarındaydı. Bu kadar çabuk olacağını hiç düşünmemişti. Belki, yemek yerler hemen kalkarlar düşüncesiyle hareket ediyorlardı. 'Ama olsun, yine de yemeğin bu kadar erken gelişi, hangi sebeple olursa olsun iyi' diye düşündü Veli. Yemeklerin çeşitliliğini düşlüyor ve ağzında biriken suları yutuyordu. Bu durumda en kötüsü, sofraya çökelek ekmek gelmesi olurdu Veli için. Masa silindi ve Veli'nin oturduğu divanın önüne çekil-

di. Kapıdan giren kızların elinde bir kaç tabak vardı. Sofraya indirip döndüler. Veli, gözlerine inanamıyordu. Çeşitli börekler vardı dört ayrı tabakta. İkinci gelişlerinde yoğurt, ayran ve bir tas salata getirmişlerdi. Veli'nin ağzındaki sular birikiyor, sofraya ilişmek için sabırsızlanıyordu. Yaşlı kadın, endişelerini atmış, rahatlamıştı.

"Bizim davarımız yok. Sağolsun komşular bizi yoğurtsuz, ayransız bırakmıyorlar. Hazırda olan buydu. Zaman olsaydı yemek de yapabilirdik. Kusurumuza bakmayın."

"Yok ana, ne kusuru, bizim için yemek içmek o kadar önemli değil. Sizinle bir lokmayı paylaşırız. Hiç fark etmez. Yemesek de olur. Hiç üzülmenize gerek yok. Ayrıca bu sofra bize göre oldukça da lüks. Değil mi Veli yoldaş?" dedi Reha.

Veli hiç duymadı bile. O, sofranın duasını okumaya hazırlanıyordu. Yemek yiyişi yaşlı kadının dikkatini çekmişti. Herhalde çok açlar diye düşündü. Getirdiklerinin bu adamları doyurmaya yetmeyeceğine kanaat getirdi. Geri döndü, mutfağa yöneldi. Az sonra, elinde tereyağında pişirilmiş iki tas yumurtayla döndü. Veli, zevkten dört köşe oluyordu. Hepsinin de sevinci artmıştı. Yemek faslı sırasında siyasi ajitasyonu da tatil etmişlerdi.

Yemek yenildi. Üzerine demlice bir çay içildi. Bu arada sohbet derinleşmiş, karşılıklı bir çok şey tartışılmıştı. Şıxo ve Reha, dönüşümlü olarak sürekli konuşmuş, sorular yanıtlanmış, kaygılar giderilmişti. Bu arada, gidecekleri evin yönünü de öğrenmişlerdi. Kalkmaları gerektiğini belirterek kalktılar. Kır saçlı adam ve yaşlı kadın sarılıp kucakladılar gerillaları. Kapıdan çıkarken, kadın, gözlerindeki yaşları siliyordu. Kır saçlı adam en son;

"Benim iki çocuğum da devrimci. Biri hâlâ içerde. Sizlerin iyi şeyler için uğraştığınızı biliyoruz. Ama içimiz ölümlerinize razı değil. Kendinizi koruyun" deyip uğurladı.

O gün, gidecekleri eve de uğrayıp oturmuş, yeni ilişkiler yaratmak, örgütlenmeler oluşturmak için tartışmış, konuşmuş; sabaha doğru çıkmışlardı. Makirák tepesine karşıdan bakan dik bir kayanın önünde konakladılar. Buz gibi bir su akıyordu kayanın dibinden. Burası Reha'nın çocukluğunun geçtiği yüksek tepelere bakıyordu. Ha-

va aydınlanmış, ateş yakıp kahvaltı yapmış, yatmak için uzanmışlardı. Reha bir kayaya bakıyor, bir kuzu otlattığı, gençliğini koşturduğu dağlara bakıyordu. "Ne görkemli duruyor şu kaya. Nelere tanıklık etmemiştir ki, bugün bize tanıklık ettiği gibi. Gelinlerin çocuklarını suya atışlarına, vadileri yalayarak inen zulmün vahşetinde yükselen çığlıklara... Bağrındaki çok çeşitli darbeler, asırları bulan acıların alazından değil miydi? Geniş kalçalı kadının memelerini emen pos bıyıklı adamın soluğundaki dondurucu öfkeyi taşımıyor muydu? Neler gizliydi daha neler... Sivri, dik gölgelerin kanatlarında sevişmenin tadı da bir başka olurdu; sınırsız ve kuralsız bir ateş hattında. Ne kadar utancı varsa gencecik Elé'nin, hepsini savurarak şu kayanın kınalı bağrına, düşüp kalmak, ansızın hazlanmanın uçurumundan düşmüş gibi..."

O gün sabah daha bir neşeliydi ev. Bütün aleme üstün bir hava içindeydi yaşlı kadın. Kır saçlı adam, olgun bir tavırla sırrını gizliyordu. Birilerine anlatmak gerekirdi. Yanlız taşıyamazdı bu sırrı. Yalanlaması gerekirdi yaylada olanları. Devrimciler bir kez daha doğrulamış, yanıltmamışlardı onu. 'Yiğit insanlardır; ölümü kefenin içine sarıp, çıkında gezdirirler. Hiçbir kaygıları yok, yok olmaktan yana. Bugünden baki kalacaklarını garantilemişler bile. Yok yok, birine anlatmam gerek' diye düşünüyordu yaşlı adam. Evden çıktı. Ahmet'in evine doğru yöneldi. Dün gece onlara da bahsetti, bu en güvendiği adamdı. Dürüst bir insandı. Sır saklamasını bilir. Onun da bir kez adı devrimci dostuna çıkmıştı. 'Saklarsa bu sırrı bir bu saklar, ona gitmeliyim' diye düşündü. Ahmet'in evine yöneldi. Ağır ağır yürüyordu. Karısının arkasından "nereye?" diye bağırışını duymadı bile. Kadın nereye gideceğini tahmin ediyordu. Başka bir yere gidemezdi. Başka kimseye açamazdı derdini. Tek güvencesi oydu. Ancak Ahmet'in yanına gidebilirdi. Ahmet'in evinin önünde durdu. Bir an terlemiş sandı kendisini. Elini alnına sürdü teri silmek istercesine. Alnı buz gibiydi. 'Heyecanlanmam neden? Kimse bilmiyor, akşam bize kimin geldiğini. Söylemesem de olur. Neden endişeleniyorum' diye geçirdi içinden. Ahmet evin bahçesindeydi. Uzun boylu, yapılı biriydi. Yaşı otuz sekiz gösteriyordu, ama kır saçlı adamın sa-

çından çok daha beyazlamıştı saçları. Hiçbir siyah tel dahi yoktu içinde. Yıllarca gurbet el denilen diyarlarda işçilik yapmış, orada devrimci düşünceyi daha yakından tanımış, örgüte yakın olmuştu. Kır saçlı adamı görünce ona doğru yürüdü. Endişelerini tahmin ediyordu.

"Buyur abi" dedi. "Hayrola sabah sabah, evde sağlık mı?"

"Sağlık, sağol. Yok bir şey. Telefon çalışıyor mu? Dedim çocuklara bir telefon edeyim"

Yanda, kendilerini dinlemeye çalışan komşusuna duyurmak istercesine seslice konuşuyordu. Ahmet'in buna inanmayacağını biliyordu.

"Sana söyleyeceğim şeyler var. Telefon falan değil. Önce içeri girmemiz gerek. Şu meymenetsiz kadın bizi dinlemeye çalışıyor. Baksana ne fesat gözleri var."

İçeri girdiler. Telefonun bulunduğu odaya geçtiler. Ahmet, kır saçlı komşusunun endişelerini sezebiliyordu. Yine de o önce başlasın istedi. "Buyur abi" dedi.

"Yahu hiç sorma. Şu halkın yalanları kadar tehlikeli hiçbir şey yok şu dünya alemde. Buyer dağını sökerler; Munzur'dan ayırıp Nemrut'a taşırlar. Suları tersinden zirveye akıtırlar. Bire beş değil, on beş katsalar of demezler. Dün yayladan gelenler, olup bitenleri bir anlattı ki, biri, 'Ben içlerinden sakallı olanını tanıyorum' dedi. Biri, 'yok, o yakışıklı olanı Askirek'li, İzmirli'nin oğlu' dedi. Töreleri batasıca, hepsi onların devrimci olduğuna yemin billah etti. Bizden kız istemişler denildi. Küfür etmişler denildi. İnanmak istememiştim ama dağdakilerin töresini bilmediğimden de sustum. Suskunluğum, beni kemiren acı bir ilmik oldu. Yine de sustum. Köyü dört kez dolandım baştan başa. Sulara vermek istedim acılarımı.

Neyse ki bütün bu acılarımın serin sususu fazla uzamadı. Dün gece kapımız çalındığında yatmaya hazırlanıyorduk. Kadın gitti kapıyı açtı. Komşular sandık. Seni sandık. Birden ne görek; eli silahlı, sakallı biri dikildi kapıya. Dedik yayladakiler geldi. Ödümüz koptu. Hepimiz olduğumuz yerde donup kaldık.

İçeri geldiler. Bir ana bitiyor, bir ana çıkıyordu ağızlarından.

Kurban olayım ben onların yoluna. Ne dağ kanunu ne terörist. Onlara gelen ölümün önüne set olayım. İçimizi parçaladılar. Keşke sen de olsaydın da tanışsaydın. Senden de bahsettim onlara. Çok yiğit insanlar. Gözü kara, her biri dalyan gibi gençler. Adamlar okumuş, ne söyleyeceğini bin kere ölçüp biçen, neye bakacağını on kez düşünen insanlar. Keşke sen de olsaydın."

"İyi iyi. Ben sana bahsetmiştim; bu söylenilenlere inanma. Onlar devrimci değildir, korkmayın diye. Bizim arkadaşlarımız böyle yapmaz. Diğerlerine söz anlatamadık. Sen de inanmadın. Bak işte gördün. Bunlar bizim askerlerimiz, bunların öyle yapmaları mümkün değil."

"Ne yapayım, içim inanmıyor ama öyle anlatıyorlar ki. Bu millet bu kadar yalanı nasıl bir araya getirip konuşuyor. Hepsi, yok tanıyoruz, yok bu adamdır, yok şu adamdır diyorlar. Bizi de şüphede bıraktılar. Öyle yaptılar ki, kafamızı allak bullak ettiler. Bunlar ne biçim insanlar, oldukları yerde yalan üretiyorlar. Bu millet adam olmaz. Bu milletin kalleşliği, yılanın şerrini deva kılar. Serçeye yumurtasını yedirtir. Şeytanı melek yapar. Bu millet zulmü duymaz. Bu millet acı çekmekten usanmaz. Zehir zıkkım yenir, amin denilir, şükür edilir. Yazık gençlere, kimileri hapislerde çürür, kimileri evinden barkından uzak dağbaşlarında ölür. Hepsi okumuş insanlar, bilmiş insanlar. Ekmeğini taştan çıkarırlar. Bırakıp her şeyini düşmüşler yollara. Soğuk demez sıcak demez, aç açık demez gecelere sarınıp yatarlar. Taşlara baş koyarlar. Niçin? Neden bütün bunlar? Hiç kimse oturup iki solukluk düşünmez. Bir de ardından vururlar. Peşinden koşturur, ihbar eder, kanına girerler. İki buçuk kuruşa şereflerini satarlar, bu millet hayın millet. Görseydin sen de onları için yanardı. Yüreğin sıkışır, patlardı bu yalan deryasında."

Bütün herşeyini kusmak istiyordu adeta. Kendisine kızıyor, kahırlanıyordu. Nasıl olmuştu da söylenilenlere inanmıştı. Nasıl kafa sallamıştı onca yalan şeye. Ahmet söze girdi.

"Ben onları tanıyorum abi, iyi tanıyorum. Daha önce de karşılaşmıştım. Akşam sizden geldikten sonra bize uğradılar. Evi senden öğrenmişler. Ben bekliyordum zaten. İyi yere gittiklerini söyledim.

Köyde en güvenilir insanın kapısını çalmışsınız dedim. Onlar da sizden övgüyle bahsettiler. Çok sevmişler sizi. 'Amcalara yardımcı olun' dediler bize. Onlar burada misafir sayılır. Belki yine gelirler yakın zamanda."

"Demek size de geldiler. Bize hiçbir şey söylemediler. Kalktılar, gideceğiz dediler."

"Onlar nerden gelip, nereye gideceklerini kimseye söylemezler. Bunu ilke olarak yaparlar. Çok yakın, güvendikleri insanlar olsa da bahsetmezler. Kimseye zarar gelsin istemezler. Onun için ilişkilerini gizli tutmaya çalışırlar. İlişkilerini deşifre etmezler, yani açmazlar. Onlar işini bilir. Size güvenmişler."

Kır saçlı adam rahatlamıştı. İçindekileri atıp ferahlamıştı. Patlama durumunu ortadan kaldırmak için kendisine bir sırdaş bulmuştu. Bütün bu iyi insanları anlatmalıydı, anlatmadan duramazdı. Dursa da içi rahat olamazdı.

Yolun kenarını çeper gibi saran iğde kokuları, bütün güzel kokuların baskınıydı. Sabah, her tepeden öten kuşların orkestra salonu gibiydi. Küçük serçeler en büyük gürültüleri koparanlardı. Kırlangıçlar, kargalar yüksek dallarda yarışıyordu. Sincaplar, yıllanmış ceviz kabuklarını gizlemek için yer yapıyordu gün ışımında. Yeni olgunlaşmış bir armudun tepesinde, dolanıp duruyordu kara tavuk. Bostanlardaki salatalık yaprakları, sarı çiçekleri ile süslüyordu evlerin görüntüsünü. Elmalar kızıllığa durmuşlardı. Bugün daha bir endamlı yürüyordu kır saçlı adam. Göğsünü iyice germişti. Oturup, şu köy halkına bütün gerçekleri anlatsam, diye düşündü. Sonra, hemen gidecek ihbarlar geldi aklına. Şişko göbekli Musto, daha geçenlerde Ahmet'i tehdit etmemiş miydi. "Onlar köye girerse, sorumlusu siz olacaksınız" dememiş miydi. Daha onun gibi gizli mızeurler (işbirlikçi, hain) mı yok. Birkaç yıl önce öğretmeni kim şikayet etmişti. Evinde devrimcileri ağırlıyor diyenler kimdi. O kadar dayağı, işkenceyi neden çekmişti şu öğretmen, hiçbir suçu yokken. Bu millete güvenilmez. Soyu kurursa, belki akılları başına gelir.

Bu insanların hepsi gençti. Okumuşlardı. İyi şeyler konuşuyorlardı. Belki bir daha geri gelemeyeceklerdi. Vurulup gideceklerdi.

'Bu puştlar için ölmeye değer mi' diye düşündü. Sonra, 'iyi insanlar da var' diye düşündü. Ahmet'i düşündü, diğerlerini. Buruk bir sevinci boğdu bağrında. O sabah, kimsenin bir anlam veremediği biçimde köyü baştan başa dolaştı. Bir daha görmek istiyordu. Daha da yakından tanışmak istiyordu. O günden sonra her gece kapı vurulduğunda hemen fırlayıp bütün heyecanıyla, "kim o" diye sorardı.

Onları kapıda görebilmek, onu mutlu edebilecek en güzel olaydı onun için.

Güneş, ceviz ağaçlarının yeşil yapraklarına henüz yeni ilişmişti. Bütün canlıların en neşeli anıydı bu. Sabah, en çok işe gidenler görünüyordu ortalıkta. Tırpanını omuzlayıp ırgatlığa gidenler, atlarına ot yükleyip geri dönenler köyün hareketliliğini oluşturuyorlardı. Siyah urganını omuzuna atmış, sol gözünün önündeki siğili iyice uzamış, kamburu yılların hammallığını anlatır tarzda hiçbir yoruma yer vermeyen Ali Ala, Sır Ali'ye, damarları iyice gerilmiş, tütünden sararmış parmaklarıyla bir selam verdi. Ve sonra, nerden geliyorsun der gibi, kafasıyla işaret etti. Sır Ali bu soruyu anladığı halde hiç de oralı olmadı. Sadece selamı almakla yetindi. Ali Ala, bu şekliyle cevap alamadığını ve alamayacağını anlayınca, merakını gidermek için bu kez sözlü sordu.

"Nere Sır Ali, nereden geliyorsun sabah sabah?"

Sır Ali, bu soruya oldukça bozulduğunu hissettirerek, "teyzemlerdeydim!" dedi. Sır Ali geçiştirmek ister bir tarzda yürümeye devam etti. Ali Ala, daha sormak için hazırlanıyordu ki, Sır Ali'nin uzaklaştığını görünce vazgeçti.

"Ne düşünürler bu herifler, merakları hiç bitmez. Yarın yine ikinci bir yaygara yapacaklar hıyar oğlu hıyarlar. Sana ne diyeceksin, yaşlı başlı, kocamış bunak herife, sonra saygısızlık yapıyorsun deyip başına yığılacaklar" diye söyleniyordu Sır Ali. Ala'nın oldukça bozulduğunu anlamıştı, ama yine de bu adama rastlamak hiç işine

gelmemişti. Adamın, edalı bakışlarından rahatsızlık duyuyordu. Bu adam, Suzan'ın kocasına akraba olurdu. Ve kadını yakın takibe alırdı. Her gün kadının evinde yer içer, gece geç saatlere kadar oturur, arkasını dönünce de hemen kadının çapkınlıklarını dile dolardı. Sır Ali'nin kadınla olan ilişkisini yine bu adam ve yakın çevresi yaygara yapmış; daha böylesi bir durum yokken dillere düşürmüşlerdi Sır Ali ile Suzan'ı.

Ali Ala, Suzan'ın evini söylenerek geçiyordu.

"Kaltak, kim bilir bu kaçıncıdır. Bulmuş deli Memo'yu parmağında oynatıyor. Allah edepsiz karıları çoluk çocuğumuzdan uzak götürsün. Başa çıkamıyor ki ne yapsın Memo, ne yapsın zavallı. O da zavallı değil aptal." Sonra yaşlılığına eyvahlanıyordu. Gençliğinde az koşturmamıştı geniş kalçalı kadınların peşinde. Bu işleri iyi bilirdi. Bir yandan Sır Ali'ye kızarken, öte yandan onun gençliğine imreniyordu. Yakışıklı bir delikanlıydı. Okumuşluğu da vardı. Suzan işini biliyordu. "Çocuğu düşürdü eline, sonra da işi kapı komşudan gizlemek için, 'Sır Ali kızıma talip' diyerek dikkatleri kendi üzerinden uzaklaştırmaya çalıştı. Ama herkes anlıyor, herkes biliyor. Bu kadın boş durmaz Sır Ali gibisini de kaçırır mı hiç. O ne yaman karıdır. Bütün kızlar kıskanırdı onu. Sır Ali'nin yakınlığına imrenirlerdi. Kadın yamandı gerçekten."

Sır Ali, evin yanına geldiğinde köşede annesiyle karşılaştı. Annesinin melül bakışlarıyla göz göze geldi. Utandı. Gözlerini yere dikti. Annesi hiç sesini çıkarmadı. Her şeyi anlar gibi edalı bakmıştı Sır Ali'ye. İçeri girdiğinde babasını aradı gözleriyle. Göremediğine sevindi. Hiç bu kadar geç kalmazdı. Sabah olmadan yatağının içinde olurdu daha önceleri. Annesi uyumaz, beklerdi onu. Yatağın içinde onun olduğunu görünce rahatlardı. Oğlunun neden eve bu kadar geç geldiğini anlıyor ama bir türlü onu kıramıyordu.

Her zaman olduğu gibi, çay suyu ocakta ateşin üzerinde kaynıyordu. Çay demlenmişti.

"Çay hazır, sofrayı indir, kahvaltını yap."

Sır Ali, utangaç bir edayla annesinin bu talimatına uygun sofrayı hazırlamaya koyuldu. Tam sofraya otururken, kırışık çehresi iyice

gerilmiş, elindeki ince çubuğu sinirli sinirli yere sürterek kapıdan içeri girdi Sır Ali'nin babası. Oğlunun sofrada olduğunu görünce önce sevindi ve hemen ardından görevini hatırlayarak;

"Nerdesin oğlum sen. Niye eve gelmiyorsun. İyice zıvanadan çıktınız. Bu kadar da olmaz. Adam gibi duracaksanız durun bu evde."

Sır Ali, bir tartışmayı hiç de istemiyordu. Susarak geçiştirmeye çalıştıysa da babasının susmayacağını biliyordu. Ve kısa kesmesini sağlamaya çalışmak için,

"Tamam baba, yine başlama. Ne yapacan sen. Nasıl olsa zamanında işe gidiyorum."

"Siz adam olmazsınız. Ben bir şey söyledim miydi, ne yapacaksın derler. Sanki ben onların babası değilim."

Sır Ali'ye bütün kızgınlığını bir tarafa bırakarak, yavrusunu, kanat çırpan bir kartala karşı savunma güdüsüyle çırpınarak öne fırlayan tavuk misali yaşlı ana tartışmayı sonuçlandırmak için araya girdi.

"Tamam, de artık söylenip durma. Bir başladın mı susmak bilmezsin. Bırak çocuk yemeğini yesin, burnumuzdan getirme."

"İyi susuyorum, susuyorum. Bu evde benim konuşmam herkese zor geliyor zaten. Siz konuşun."

Ortalık sessizliğe boğulmuştu. Kahvaltı, sessizce tamamlandı. Sır Ali bu durumdan oldukça rahatsız oluyordu. Özellikle de annesini üzmek ona çok zor geliyordu. Kendisine olan güveninin sarsılmasını kabullenemiyordu. Ama, Suzan'dan da vazgeçemiyordu. Bu kadında şeytan ruhu vardı sanki. Adamı çekiyordu. Ne yapsa olmuyordu. Birazdan tırpanla ot biçmeye gidecekti. Uykusuzluğu da vardı. 'Bir an önce öğle saati gelse de o arada uyusam' diye düşünüyordu.

Kardeşi Baki'yle ot biçecekleri yere vardıklarında, güneş iyice yükselmişti. Bugün geç bile kalmışlardı. Sıcaklık bastırınca tırpan çekmek oldukça zorlaşırdı. Kuş çığlıkları sessizliğe güzel bir ezgi katıyordu. Armut ağaçları, olgunlaşan şakokları artık taşıyamıyor, onları baş aşağı bırakıyordu dallarından. İştah kabartan güzel bir koku yayılıyordu havaya. Ceviz ağaçları her zamanki hışırtılarını rüz-

garın kollarına bırakarak uzanıyordu uzaklara. Sır Ali tırpanını masatladıktan sonra eğilip bir armut aldı yerden, yarısını ısırıp attı. Kardeşi ondan iki yaş küçüktü. Abisine içten bir bağlılığı ve saygısı vardı. Onun kırık ayaklarına karşı en iyimser olan oydu aile içinde. Abisi uzun süre evden ayrı kalmış ve Sır Ali bu özlem sürecinde abisine daha çok bağlanmıştı. Abisinin kendisine gösterdiği anlayış ve sevgide, bu saygıda en önemli yeri alıyordu.

Sessizliği bozmak için Sır Ali ilk girişi yaptı.

"Ne diyorsun Baki, bugün burayı bitirebilir miyiz? En zor yerine geldik. Oldukça taşlı burası."

"Bitirmesek de az kalır, önemli değil o da. Babam sabah bastı yine kalayı değil mi? Bu adam hiç susmaz. Ne yapsan gözüne görünmez."

"Önemli değil. Adamın kimseye zararı yok. Artık canını alsan kâr etmez. Huydur, fazla kafayı takma, olur be birader. Sen, tapol yapmak için dün o çocuğa söylemedin mi? Niye gelmedi?"

"Söylemiştim. Ama niye gelmedi bilemiyorum."

İş henüz yeni başlamıştı. Sır Ali mırıldanarak bir türkü söylüyordu. Olanlardan tamamen kopmuş, kendisini işe kaptırmıştı. Kardeşinin kendisine ikinci kez seslendiğinin farkında değildi bile; dürtükleyince kendine geldi. Ani bir şeyin olduğunu hissederek bıraktı tırpan sallamayı. Tırpanın yeşil otlar arasında çıkardığı tatlı ses sustu.

"Ne oldu Baki?"

"Baksana yoğun bir araba sesi var. Askeri araçlar giriyor köye galiba. Duyuyor musun?"

"Evet, evet. Bir baksana şu ilerdeki tepeye. Nedir bunlar, yine operasyon mu var, çatışma mı çıkmış bir yerlerde?"

Baki çıktığı tepeden sesleniyordu biraz sonra.

"Gel Abi. Buraya gel. Bir sürü araba."

Sır Ali de çıktğında tepeye, konvoyun son iki aracı da köyün içine girerek kayboldu. Derviş dayının fasulye tarlasının içinde iki kere manevra yaparak bir sırada dizilmişlerdi bile araçlar. Bu hareketleri, özellikle fasulyeleri ezmek için yaptıklarını tüm köylüler anlayabiliyordu rahatlıkla. Araçlardan inen askerler, çevreyi çembere al-

mışlardı. Ellerine geçen her sivili, komutanın karşısında sıraya diziyor, ellerini başlarının üzerine koyduruyorlardı.

Komutan olduğu çevreye yağdırdığı emirlerden anlaşılan bodur, kara bir tip, köylülerin içinde en genç olanlardan birini çağırdı.

"Senin adın ne lan!"

"Adım Halil, komutanım!"

"Muhtarınız nerede lan!"

"Evindedir herhalde komutanım."

Komutan, bodur boyunu parmak uçlarında yükselterek, karşısındaki koca adamın suratına avucunun ayasıyla bir tokat attı desteklisinden.

"Nerde olduğunu bilmiyor musun lan hıyar! Biz sormadan ilk ağzınızdan çıkan, 'bilmiyorum, görmedim, duymadım'. Ulan siz ot musunuz? Her boku yersiniz, her teröristliği yaparsınız, biz sorunca da bilmiyoruz".

Ani tokatla yerinden sendeleyen adam, durumu anlamaya çalışıyordu. Elleri hafiften titriyordu. Gözlerini yere dikmiş, sağ omuzunu iyice düşürmüştü. Nereden geldim bu yoldan. 'Keşke yukarı patikayı kullansaydım. Bu adamlar da yoluma çıkmazdı.' Yediği tokata razıydı aslında ama sonrasında ne olacaktı, ona anlam veremiyordu. Neler bekliyordu bu tokadı takiben kendilerini, onu yorumlayamıyordu.

"On beş dakika sonra bütün köylüleri buraya toplayacaksın, anladın mı? Hiç kimse kalmayacak evlerde. Önce muhtarı gönderin. Evlerde bir kişi kalırsa gerisini siz düşünün."

Adam, köy evlerinin birbirine uzaklığını hatırlatmayı düşündüyse de ikinci tokadı yememek için sustu. "Koş ulan, bekleme" sesini, koşarken zar zor duyabiliyordu.

Bu adamın göreviyle yüklü iki kişiyi daha gönderdi komutan. İki kişiyi de masa ve sandalye getirmeleri için göndermişti. Karşısında, şapkasını elinde dizlerinin üstünde tutan Ali Ala vardı. Ot taşırken ikinci seferinde yakalanmıştı o da. Şapkanın altında saçları, terleyen kafasına yapışmış, kafasının yarı çıplak haliyle bütünleşen bu durumu bozuk bir manzara oluşturmuştu. İyice süklüm püklüm olmuştu

karşısında komutanın. Yalvarır bir edayla bükmüştü boynunu. Herhangi bir hakaret gelmeden konuşmak ister gibi ihanet kokan bir duruşu vardı. Sağa-sola emirler yağdıran komutanın gözleri bir ara adamın bu duruşuna takıldı. Bu türden yalakaları çok iyi tanırdı Güneydoğuda'ki tecrübelerinden.

"Gel bakalım ihtiyar."

Ali Ala, korkudan kaskatı olmuş, altına işeyecek gibiydi. Yürürken ayakları birbirine dolanıyordu. Zorlukla yürüdü.

"Buyur kumandanım. Emrin başımüstüne."

"Otur bakalım şuraya."

Bir taşı gösterdi oturması için. Kendisi bir sandalyenin üstüne oturmuştu. Elinde siyah bir çanta vardı. Sağ eliyle tabancasını beline doğru çekiştirdi. Yakasının düğmelerini yarıya kadar açmıştı. Tam bir serseri görüntüsündeydi. İki tane ast komutan yanında ciddi duruşlarıyla hazırda bekliyordu.

"Söyle bakalım moruk. Ne var ne yok buralarda."

Titreyen bir ses tonuyla,

"Vallah kumandan bey, hiç bir şey yok. Allah seni inandırsın. Kuran'a el basarım ki bir şey yok. Bir tek çocuğum var, onun başına yemin ederim bir şey yok."

Yumuşak bir ses tonuyla konuşmaya girmiş olan komutanın kaşları çatıldı. Dişlerini sıktı ve ağzından bir top tükürüğü, adamın suratına boşalttı. Bu da tatmin etmemişti komutanı. En çok duyduğu üç kelimeye, "duymadık, görmedik, bilmiyoruz"a fena bozuluyordu. Bütün intikam duygularını kısa zamanda toplayabiliyordu beyninde. Gözleri büyüyor ve karşısındakini yiyecek bir vahşilik içine giriyordu. Tükürüğü suratına yiyen adam iyice titremeye başladı. Kekeliyordu. Konuşmak istiyor ama konuşamıyordu. Komutanın tokadını yiyince kırışık suratına, iyice çökecek gibi oldu.

"Bir daha bilmiyorum, görmedim yok. Anlıyor musun? Ne sorarsam cevap verceksin. Ya da gebertirim seni. Utanmadan bu yaşınla bir de yalan söylüyorsun."

Adam, son bir yamanma hamlesi yaparak eline sarıldı komutanın. Öpmek istedi. Komutan ayağıyla iterek uzaklaştırdı.

"Söyle bakalım ihtiyar; sen bu yerleri iyi bilirsin. Eski eşkiyalardansın. Zamanında sen de çok mehmetçik kanı döktün değil mi? Az öldürmediniz otuz sekizde. Şimdi de o Ermeni tohumlarını besliyorsunuz, onlar gelip öldürüyorlar. Söyle bakalım, nerdeler?"

"Oğlumun başına yemin ederim ki bilmiyorum. Ben kimseyi bilmiyorum. Bilsem söylemem mi? Allaha inancın varsa bana inan."

"Sus ulan, bir daha tekrarlarsan beynini parçalarım senin. Bu köyde cirit atıyorlar. Daha birkaç gün önce yakaladık birini. Hepinizin ne halt işlediğini çok iyi biliyoruz. Söyle bakalım. Bu köyde kim onlara yakın destek veriyor. Kim yardımcı oluyor, onu söyle. Onu söyle, git evine; seni bırakacağım."

"Vallahi bilmiyorum. Ben kimseyle ilgili değilem."

"Gençlerden kim var söyle bakalım."

Ali Ala, zor bir sınavdan geçtiğini anlamıştı. Komutanın genç demesi onda bir takım çağrışımlar yaratmıştı. Daha iki saat bile olmamıştı Sır Ali'yle karşılaşması. Onu söyleyip kurtulabilirdi. Zaten, Suzan'ı sahipsiz görmek istemiyor muydu? Hele bir de komutanın bu ısrarı gerçek ise. Gebertecek mi? Ne yapacağı belli olmaz bunların. Daha geçenlerde kurşunlamışlardı dağda çarşur biçen köylüleri.

Komutan adamın tereddütlü durumunu anlamışcasına tekrar üsteledi.

"Söyle bakalım gençlerden kim var yardım eden. Hadi Partizanları boşver. Onlar sizin çocuklar. Diğerlerine kim yardım ediyor."

Adam, kekeleyerek konuşmaya çalıştı.

"Gençlerden vallahi kumandan bey bir..."

Sözünü yutkundu. Çevresine bir göz gezdirdi. Köylülerden kimse yoktu o an. Komutanın yanında düzgün vaziyet gösteren diğerlerine ilişti gözleri. Komutan durumu fark etti.

"Konuş, korkma."

"Vallahi, kumandan bey, Sır Ali var gençlerden. Ama yine Allah bilir. Ben ne günahını alayım."

Komutan cebinden çıkardığı bir küçük defteri açtı.

"Sır Ali öyle mi? Soyadı ne bu adamın. Şimdi köyde mi?"

"Soy ismi Fırat kumandan bey. Köydedir. Daha sabah gördüm.

Bir yerlerden geliyordu. Valla kumandan bey benden duymuş olma."

Komutanın gerilmiş suratı gevşedi. Gözleri gülmeye başladı. Bu kadar kısa bir sürede sonuç alacağını hiç hesaplayamamıştı. Adamlar bilmiyoruz, görmedik, duymadık deyip dikiliyorlardı karşısına. Büyük bir zafer elde etmiş gibi böbürleniyordu. Yanındaki çömezlerine bir göz işareti attı. Onlar da komutanı sırıtarak karşıladılar. Zafer coşkunluğuyla sert bir emir savurdu komutan.

"Bir manga asker al. Getir şu herifi."

Bir topuk selamı verip yanından uzaklaştı çömezlerden biri.

Biraz sonra köylüler meydana akın ediyorlardı. Yakın evleri askerler eşliğinde boşaltıp geliyorlardı. Kızları ve kadınları da katmıştı önüne askerler. Köyün orta yerindeki fasulye tarlası harman yeri gibiydi. Herkes suskunluk içindeydi. Bir tarafa toplanan köylüler endişeliydiler. Kimin tartaklanacağı, kimin ayaklar altına alınacağı, kimin mahrem yerleriyle oynanacağı belli değildi. Askerin köye girdiği haberini alan gençlerin çoğu sıvışmıştı. Ansızın askerlere yakalanan birkaç kişi vardı genç olarak. Köyün muhtarı otuz beş yaşlarında biriydi. Yaylaları satıp yiyen eski muhtarlardan illallah eden köylüler, bu kez genç birini seçmiş, o da köylüleri memnun edememişti. Üstelik köylülere yalan yanlış açıklamalarıyla olan güvenin de yitmesine neden olmuştu. Köylülerin şikayeti üzerine, gençlerden -yörede faaliyet yürüten devrimci militanlardan- kendisine uyarı da gelmişti. Bu muhtarın ikili oynayabileceği ihtimali de veriliyordu. Koşar adım komutanın yanına kadar geldi.

"Hoş geldiniz komutanım. Zaran muhtarı Mehmet İlmik" diyerek kendisini takdim etti. Komutana uzanan eli, epey bir an havada bekledikten sonra terli bir el tarafından sıkıldı.

"Neredesin Muhtar? Köyü düşman bassa haberin olmayacak. Gerçi düşman olarak biz geldik herhalde değil mi?"

"Yok komutanım. Sizi her zaman bekliyoruz. Ne demek. Hoş gelmiş sefa gelmişsiniz."

"Neyse uzatma. Köylülerin hepsi geldi mi?"

"Geliyorlar komutanım. Kimileri işe gitmiş. Ot biçiyorlar. Ot taşıyorlar. Köy dağınık. Ancak gelirler. Hepsi de gelir şimdi."

"Sır Ali köyde mi?"

Muhtar beklemediği böyle bir soruyla irkildi. Bu da nerden çıkmıştı. Niye özellikle de Sır Ali. Bir durum vardı kesin. Ne diyeceğini kestiremedi. "Köyde" der de Sır Ali'yi bulamazlarsa başı derde girecekti. "Yok" derse, bu kez çıkıp gelirse diye düşündü. Bir an kekeledikten sonra.

"Ben bir kaç gündür ilçedeydim komutanım. Böyle biri var köyde. Ama evde olup olmadığını bilmiyorum."

Bilmiyorum kelimesi daha bitmemişti ki, komutanın elinin tersi patlamıştı suratında muhtarın. Neye uğradığını şaşırmıştı. Daha önce ilçede de hiç rastlamadığı bu kara bodur komutan karşısında fena tuşa gelmişti. Daha ilk cümlesinde yemişti tokadı.

"Sus ulan pezevenk! Bir daha sorduğum sorulara bilmiyorum diye cevap verirsen, beynini dağıtırım senin."

"Emredersin komutanım!" diyerek, ürkek bir sesle şaşkınlığını dudaklarında geveledi muhtar.

Kadınları ayrı bir yerde, erkekleri ayrı bir yerde saflaştırmışlardı. Evleri uzak olanlar da yavaş yavaş geliyorlardı. Son gelen grubun içinde bir yaşlı kadın ayrılıp komutana doğru yönelmişti ki bir asker onu durdurdu.

"Hey nereye gidiyorsun!"

"Dur oğlum, komutanın yanına gideceğim!"

"Hayır. Komutanın yanına gidemezsin yasak!"

Kadın önüne doğru uzanan silahı iterek askere bir ters bakış fırlattı.

"Yiyecek değiliz ya komutanı. Bizim de diyecek bir sözümüz vardır elbet."

Asker müdahale etmek istediyse de kadın dinlemedi. Komutan durumu görünce askere, gelsin diye bir işaret gönderdi. Ak düşmüş saçının bir top zülüfü, adeta asırların seceresini simgeler bir görüngüyle siyah puşisinin altından çökmüş avurtlarına doğru uzanıyordu. Çenesinin altında çıkan iki uzun kılı peçesiyle örtmüştü ağzına kadar. Başını yukarıya kaldıran bir deve gibi görünüyordu kamburunun altında. Siyah entarisi yerleri süpürecek kadar uzundu. Göz ka-

paklarının kırışığı gözlerini süsleyen vadiler gibiydi. Peçesinin bir ucu kaşlarına kadar inmişti. Güneşin yükselen sıcaklığına inat, üst üste giymişti yün çorapları. Kocaman, erkek lastikleri vardı ayağında. Komutana iki üç metre mesafede durdu. Gözlerinde yıllanmış tortularıyla mazlumların ahı vardı. Birilerini boğacakmış gibi nefretle bakıyordu. Komutan, kadının gözlerine bakamadı uzun süre. Bakışlarını başka tarafa kaydırarak sordu.

"Ne istiyorsun Analık?"

"Ben kimsenin anası değilim. Bu çoluk çocuğu niye topladın buraya. Herkesin işi var gücü var. Ne istiyorsunuz bu zavallı milletten."

Suratında yediği tokadın sızısının tazeliğinde olan muhtar Zeyi Ana'nın bu çıkışından hiç de hoşlanmamıştı. O yaşlıydı. Kimse edepsizliğin en vahimini yapıp ona el kaldıramazdı, ama onun acısını birilerinden çıkaracaktı diye korkusu büyüyordu muhtarın. "Nereden çıktı bu kadın. Tam da adamın tepesi atmışken."

Kadın bu manzaraların hiçbirini görmüyordu. Arada soluklanarak konuşmasını sürdürdü.

"Neyimiz var bizim. Sizin işiniz bu zavallı insanlarla nedir? Bak bu zavallı adamın tarlasını ne yapmışsınız. Sizde hiç vicdan denilen şey yok mu? Kaç çocuğu var bu garibanın."

Komutan bu emrivaki sohbetten hiç de hoşlanmamiştı. Kadının bakışları korkunç derecede rahatsız etmişti komutanı. Bir tokatla susturabileceği muhtar gibi biri de değildi. Kadının yaşı ile dili hiç de uyumlu değildi. Bu denli güzel Türkçe konuşmayı becerdiğine göre, bu kadın boş değil diye düşündü komutan.

"Ne demek istiyorsun Analık. Biz de burada görevimizi yapıyoruz. Bir şey olmaz, bir gününüzü de vatanınız için ayırın. Zamanınız bitecek değil ya."

"Vatanı bu karılar mı koruyacak. Utanmıyor musunuz siz, kadını kızı bu askerin içine çekiyorsunuz. Sizin ananız, bacınız yok mu? Ayıptır. Allah bu zevalı ödetir size. Hem de kötü ödetir. Bırakın şu kadını kızı. Çoluk çocuğu buraya topladınız, allahtan korkun."

Komutan kadının bu dayatmalarından bir an önce kurtulmak istiyordu. Onu savuştırmak pek öyle kolay da olmayacaktı.

"Tamam analık git sen. İfadelerini alıp göndereceğim. Sen merak etme, git şimdi."

"Vallahi de billahi de hiçbir yere gitmem. A bu kadını, çoluğu çocuğu almadan bir yere gitmem. Ahan şurdaki ağacın altına oturuyorum. Sen de bak gör."

Muhtar, komutana yaranmak için bir hamle daha yaparak, Zeyi Ana'nın yanına koştu. Onu kenara götürmek için ikna etme girişiminde bulundu. Zeyi Ana bu durumu fark etmiş gibi elini itti muhtarın.

"Boyunuz yere batsın. Sizin gibi erkekler olmaz olsun."

Muhtar, mahcup bir bakış fırlattı komutana. Cevizin altına doğru giden Zeyi Ana'nın arkasından bakakaldı her ikisi de. Köylülerin hepsi toplanmıştı. O gün iş için köyün dışına çıkanlar ve askerin köye gelmesiyle birlikte firar eden gençlerin dışında hemen herkes ordaydı. Sır Ali, annesinin ısrarlarına rağmen evden uzaklaşmamıştı. Baki'yi, bildiği bir yeri tarif ederek oraya göndermiş, birazdan bende gelirim deyip eve yönelmişti.

İki askerin arasında, komutanın karşısına getirildi Sır Ali. Nelerin olduğuna bir anlam verememişti. Özellikle kendisinin ismiyle sorulup alınması hayra alamet değildi. Komutan Sır Ali'yi yukardan aşağıya süzdükten sonra,

"Onu arabaya götürün, sonra görüşeceğim onunla."

Güneş adeta daha iyi seyredebilmek için olan biteni, iyice tepeye yükselmiş, dikine gönderiyordu ısı dalgalarını. Kurumuş fasulye yatakları, zamanı dolmuş doğum çığlıkları gibi patlıyordu ardarda. Her günkü cıvıltıları yoktu sincapların. Sürgün buyrukları uğramıştı bütün ağaç kovuklarına. Güneşin sıcaklığını ceviz ağaçlarının gölgesinde geçirdikleri için seviniyordu askerler. İşin bu şekilde uzaması işlerine geliyordu. Toplanmış kalabalığın kadın safında, teyze-

sinin oğluyla evli olan Sır Ali'nin ablası, hıçkıra hıçkıra ağlıyordu usuldan. Yanındaki Goye kadın onu yatıştırmaya çalışıyordu. Herkes, ne yapacaklar sorusuna cevap aramaya çalışıyordu kafasında. Sır Ali'nin annesi oğlunun alınmasına karşı çıkmaya çalışmış, sonuç alamayınca da yıkılıp kalmıştı yere. Askerler onu getirmekten vazgeçmiş, bırakıp gelmişlerdi evde. Kadın sonradan doğrulmuş, köyün içlerine doğru gelmiş, yine bir yerde takatsız kalakalmıştı.

Komutan önce kadınları sorguya aldı. Ceviz ağacının gölgesine kurulan çadıra teker teker çağırtıyordu. "Buraya gelip gitmişler, ekmek vermişsiniz, nereye gittiler, sadece gittikleri yönü söyleyin yeter" türünden soruların hiçbirine cevap alamıyordu. Birçoğu omuz silkiyor. "Biz kimseyi görmedik" deyip işin içinden çıkıyordu. Komutan önce bütün yaşlı kadınları sorgudan geçirdi. Gençlere daha uzun bir sorgu zamanı kalıyordu. Sorgusu yapılanlar bir kenara oturtulmuş; bekliyorlardı. Bütün kadınlar ve kızların sorgusu tamamlandığında, komutanın çadırında Sır Ali'nin ablası vardı sadece.

"Demek ki 'kardeşimin bir şeyle ilgisi yok' diyorsun öyle mi?"

"Yoktur, hiçbir şeyle ilgisi yoktur onun."

"Sen öyle diyorsun ama, önceki gün ele geçirdiğimiz bir terörist onu iyi tanıyor. Ve senin söylediğin gibi konuşmuyor hiç de. Eğer ona iyilik yapmak istiyorsan, sen onların ne zaman geldiklerini ve hangi yöne doğru gittiklerini söyle yeter. Sana da bir şey demeyiz. Onu da kurtarmış olursun."

"Çocuğumun başı için yemin ederim ki onun bir şeyle ilgisi yoktur."

"Sus ulan orospu. Seni de atarım onun yanına görürsün gününü. Çocuğun da onlardan mı? Her gün evinizde yatırıyorsun. Tabi ki öyle olacak."

Kadın ciddileşti ve kaskatı olan suratı gerildi aniden. Kardeşini kurtarmak için yakarmanın aşağılatıcı olduğunu anladı birden. 'Bir köpekten medet ummak da ney-miş' diye geçirdi aklından.

"Götürün bunu. Ayrı bir yerde beklesin."

"Kimse var mı, varsa getirin" diyerek emrini sürdürdü.

Sır Ali'nin ablasını ayrı bir yerde oturttular. Kadınlar bu duruma da anlam vermeye çalışıyorlardı.

"Fatma'yı da ayırdılar bizden" dedi Goye Ana.

"O garibimin neyi var ki, onu niye ayırdılar."

"Belki kardeşi yüzündendir" dedi bir başkası.

"Yazık, çocuklu üstelik, Zeyi Ana'ya söyleyelim, belki o bir şey yapar" dedi Goye Ana.

Daha önce bir kaç kez aynı sorgulardan geçen Hatun Teyze, bu işlerde daha tecrübeliydi. İlçe merkezine kadar bile gitmişti oğlu için. Hepsi onun daha iyi bir düşünce vereceğini düşünerek bakışlarını ona yöneltti. Durumu fark eden Hatun Teyze, kafasında tasarladığını aktarmanın tam zamanı olduğuna karar verdi.

"Bakın kadınlar. Eğer Fatma'yı salıvermezlerse hiç birimiz gitmeyeceğiz. Ya onu verirsiniz ya da biz de geliriz diyeceğiz. Nasıl olsa hepimizi götüremezler. Kimse geri durmasın. Onlar bize bir şey yapamazlar. Erkekleri belki alırlar ama bizi alamazlar. Çocuklarımızı ve erkeklerimizi de bırakın diyeceğiz. Biz kimseye bir şey yapmadık, ne suçumuz var ki bizim, öyle değil mi?"

Konuşmaların anlaşılmaması için Kürtçe konuşan kadınların başında dikilen bir asker gülümseyerek bakıyordu kadınlara.

Hatun Teyze durumdan rahatsız olup, konuşmasını kesince asker o yana doğru biraz yanaştı. Hafif bir sesle,

"Söylediğinizi yapın. Korkmayın size bir şey yapamazlar" deyip tekrar ciddi duruma geçti. Askerin bu Kürtçe şivesi her ne kadar oldukça farklıysa da, kadınları oldukça rahatlatmıştı. Hatun Teyze;

"Sen de mi bizdensin, nerelisin sen oğlum" diye üsteleyince,

"Sizdenim, ama boş verin kimse bilmesin. Siz dediğinizi yapın, korkmayın."

Biraz sonra erkekleri sorgu çadırına almaya başlamışlardı. Önce yaşlıları alıp bırakıyorlardı. İçerden çıkanların suratı renkten renge girmiş, ahiretlerini karartmış cehennem suçluları gibiydiler. Her biri Kuran'a üç kez el basarak bir şey görmediklerine, bilmediklerine yemin etmişlerdi. Ağızlarında dualar ederek, tövbe ediyorlardı. Tanrıya karşı suç işlemenin ezikliği onları daha da sinirli kılıyordu. Ali

Ala, başından belayı salmış; evine varınca bir siyah urganı alıp uzaklaşmıştı evden. Nasıl seni bıraktılar diye sormalarından korkuyordu köylülerin. Sonra kendisini, ayrılırken kimsenin görmediğini düşününce rahatlıyor, ama yine de aklından çıkaramıyordu. Ya Sır Ali duyarsa durumu. Köylüler gelip yüzüne tükürürse birer birer. Aklına gelen sonuçlar ürkütüyordu buruşuk suratlı adamı. Farkında olmadan siğilini kanatmış, onunla oynuyordu. Köyün dışına çıkmak üzereydi. Harman yerine çevrilen tarlanın içindeki manzarayı görünce sevinç duydu içten içe. Belki hepsini falakaya yatırıyorlardır, belki alıp götüreceklerdir. Sevinci büyüyordu bütün bunları tasarladıkça. Siğilden akan kan yanağında ilginç bir görüntü oluşturmuştu. Bıçak yemiş yankesicinin suratını andırıyordu. Sonra Sır Ali geldi aklına. Yakalarlarsa götürürler onu. Belki de bir daha göremeyecek onu. Rahatlatıyor da bu kendisini. Bir de ele geçmezse ve durumu anlarsa ne olurdu? Elleri titremeye başladı. Siğili iyice kanatmış, kan, dudağının yanına kadar akmıştı. Siğilinin ince bir sızı verdiğini hissetti, elini çekti.

"İnşallah götürürler" diye söylendi ve manzarayı seyretmekten vazgeçti.

Köylülerin sorgusu bittiğinde, yaşları on altıdan yirmi beşe kadar değişen altı köylüyü ayırmışlardı. Komutan çadırdan çıktığında elinde bir kağıt vardı. Silahını iyice öne doğru getirmiş, pantolon fermuarının üzerinde gevşek kemerle sarkıtmıştı. Kadın ve erkek topluluğunun arasında bir yerde durdu. Çevresine bir göz atınca üç yüz metre kadar ilerde duran Zeyi Ana'ya takıldı bakışları. Kadının bir torunu da ayrılan altı kişi içerisindeydi. Sabah oturduğu yerde duruyordu. Komutan bu kadının durumundan rahatsız olmuştu.

Erkeklerin bulunduğu topluluğun yanında duran askere, "yanaştırın" diye işaret etti komutan. Köylüler sessizce komutana doğru yanaştı.

"Bakın, biz buralarda neler olduğunu iyi biliyoruz. Hepiniz yemin billah ettiniz görmedik diye. Ama ben onlara yardım edenleri biliyorum. Hepsini bir bir çıkaracağım. Çıkardıklarımızın hiç şansı olmayacak. Sizden Partizanları istemiyoruz. Biz biliyoruz, onlar si-

zin çocuklarınız, ama şu Apocuları söyleyin. Onlar tehlikeli. Hepsi Ermeni çocukları. Sizi de buradan çıkaracaklar. Eğer bize yardım etmezseniz onlar sizi öldürecek."

Köylülerin hiçbirinden çıt çıkmıyordu. Her konuşacak olan başına bir yeni belanın açılacağını tahmin ediyordu.

Komutan yorgunluktan zoraki konuşuyordu.

"Şimdi anladınız değil mi? Bir kaç gün buralarda kalacağız. Akşam kimse dolaşmasın, yoksa gider babasının kesesinden. Şimdi gidin, bizden izin almadan kimse köyün dışına çıkmasın. Anlaşıldı mı?"

Köylülerden "anlaşıldı kumandan bey" diyenler oldu. Başını sallayarak anlaşıldığını ifade edenler oldu. Kadınların, ayrılan gençlerin hepsi konuşmayı dinledi. Konuşma bitince kimsede bir hareketlilik olmadı. Komutan bir daha yineledi.

"Gidin hadi, herkes evine gitsin."

Ayrılan gençlerin dışında, bu talimat herkese verilmişti. Köylüler, gençlerin bunun dışında tutulduğunu biliyorlardı. Hepsi birbirini bekler gibi bir havadaydı. Kim önce bir şey söyleyecek diye bekleniyordu. Kadınların gözleri yine Hatun Teyze'ye kaymıştı. Önündeki kadını yana çekerek öne çıktı Hatun Teyze. Komutan, olanlara anlam vermeye çalışıyordu. Gözleriyle pür dikkat kesilmişti.

"Bizim çocuklarımızı niye ayırdın komutan. Onların hiçbir suçu yok. Onları bize vermezsen hiçbir yere gitmeyiz. Bizim işimiz gücümüz var. Çoluk çocuğumuzu alıkoyamazsınız."

"Ne demek istiyorsunuz. Kanuna karşı mı çıkacaksınız. Kanun ne derse o olur. Devlet düşmanlığı yapmayın."

Komutan bu duruma oldukça bozulmuş, konuşurken ağzından köpükler saçılıyordu. Kelimeleri birbirine karıştırarak konuşuyor, kadınların hareketi karşısında kaygılanıyordu. Komutana kalsa hepsini alırdı falakaya, uslanmazlarsa bir güzel dizerdi makinalı şeritlerin önüne ve çıkardı işin içinden. Bu yüzden sicili pek temiz değildi. Daha önce uyarılar almış, ama bu madalyalarını gölgelememişti.

Zeyi Ana yerinden kalkmış komutanın yanıbaşına kadar gelmişti bile. Zeyi Ana'nın gelişi, bütün köylüleri umutlandırırken, bir yan-

dan da onun uç noktada çıkışlarının kötü bir sonuç doğuracağından endişeleniyorlardı. Hatun Teyze de, Zeyi Ana'dan güç almıştı. Konuşmasına bu kez daha bir kararlı girdi.

"Bak komutan. Biz çocuklarımızı tanıyoruz. Onların hiçbir suçu yok. Onları bırakacaksınız. Kanun da böyle der. Suçsuz insanları yok yere süründürmek hangi kanunda var?"

Erkekler sessiz sedasız, durumu takip ediyordu. Kadınların çıkışını içten içe destekliyor, ama öne çıkamıyorlardı. Kadınların direnişi karşısında komutanların bocalamasına daha önce de tanık olmuşlardı. Cuntanın ilk yıllarında yapılan toplu tugay operasyonlarında yine kadınlar öne çıkmıştı. Erkekler çok daha azgın bir şiddete maruz kalıyordu.

"Defolun hemen, beş dakika içinde burada kalanı yatırırım falakaya anladınız mı? Devlet düşmanları. Devlete karşı gelmeyi kim öğretti size?"

Zeyi Ana'nın yanı başına kadar geldiğini fark etmemişti. Hızlı bir dönüşle çadıra doğru yol alacakken; Zeyi Ana'nın yakasına uzanan koca elleriyle karşılaştı aniden. Bir şey söylemeye fırsat bulamadan, Zeyi Ana'nın elleri yakasına yapışmıştı komutanın.

"Ne istiyorsun bizden! Bırakın çocukları yoksa elimiz yakanızda olacak."

İki asker fırlayıp Zeyi Ana'nın kollarından tutup ayırdılar ellerini komutanın yakasından. Kadınlarda bir hareketlilik başlamıştı. Komutan dişi bir arslanın pençesinden sıyrılmış gibi rahatladı. Bu rahatlıkla, talimatlar yağdırmaya devam etti.

"Dağıtın şunları. Beş dakika içinde kimse kalmayacak burada" deyip, çadıra doğru hızlı adımlarla yürüdü. Az ilerde durup,

"Muhtarı buraya çağırın" deyip, devam etti.

İki çömez komutan ve daha alt olanlar, askerlerle birlikte önce erkeklerin içine girdiler. Sağa sola dipçik savurarak dağılmalarını, hemen uzaklaşmalarını emretti-ler. Zeyi Ana bir askerin silahına yapışmış küfredip duruyordu. Diğer kadınlar Zeyi Ana'nın yardımına uzandılar. Askerin tartaklamasını engellemek için müdahale ettiler. Asker seri bir hareketle kalabalığın dışına fırladı.

Komutan, yanında esas duruşunu gösteren muhtarı azarlıyordu.

"Git onlara söyle dağılsınlar, yoksa seni domaltırım orospu çocuğu."

Muhtar sessizce kalabalığa doğru geldi. Bu durumu nasıl yatıştıracağını o da bilmiyordu. Evlerinize gidin demeyle gitmeyeceklerini biliyordu. Ama bu durumun devam etmesi başta muhtarı ve erkekleri zor durumda bırakacaktı, onu da biliyordu. Kendisine yapılacakları düşünmek bile istemiyordu. Aklına gelenler korkusunu büyütüyordu. Kalabalığın yanı başında durdu. Askerlerin anlamaması için kendi diliyle konuşmaya başladı.

"Herkes evine gitsin. Komutan söz verdi, hepsini bir saat içinde bırakacak. Eğer işi uzatırsanız daha kötü şeyler olur. Adam yemin içti bir saat içinde bırakacak hepsini."

Muhtarın sözüne güven duymak biraz zorunluluk durumu oluşturuyor, biraz da bazılarının korkularını büyüten böylesi bir durum da işlerine geliyordu. Erkeklerin içinde bir kaç ses bu durumu olumladı. En iyisi böyle yapmaktır diye mırıltılar yükseliyordu. Bu yaklaşımlar kadınlar üzerinde de bir baskı oluşturuyordu. Erkeklerden bir kaçı yola düşmüşlerdi bile. Kadınlar hâlâ tereddütlüydü. Zeyi Ana, çenesinin altına düşen puşusini ağzına doğru sert bir hareketle çekti.

"Ulan siz de erkek misiniz, şu körpeleri almadan nereye gidiyorsunuz? Onların eline nasıl bırakıyorsunuz? Sizde hiç mi yürek yok. A bu karılardan utanın. Gücünüz yetmiyorsa maskaralık yapın, yerin dibine batırmayın erkekliği."

Zeyi Ana'yı duymadan uzaklaşıyorlardı. Hatun Teyze'nin eylem planına destek çıkan asker boynu bükük bir kenardan seyrediyordu durumu. Bir ara Hatun Teyze'yle göz göze geldi. Eylemin dağıldığını anlıyordu o da. Kalabalığı dağıtma işini yapar gibi Hatun Teyze'ye yanaştı. Kadın kendisine bir haber vereceğini, bir yol göstereceğini anlamıştı. O da askere doğru yanaştı. Asker hafif bir sesle, "askerlerin elindeki adamı, arabadakini, gözünün önünde uzun bir siğili olan yaşlı adam verdi, haberin olsun" dedi.

Hatun Teyze bunu duyunca kaskatı kesildi. En son duymak iste-

diği şeydi bu anda. Köylüler uzaklaşıyordu. Evlerinin yolunu tutmuşlardı. Zeyi Ana hâlâ söylenip küfürler yağdırıyordu erkeklere. Hatun Teyze şoka girmiş bir vaziyette Zeyi Ana'ya yanaştı. Sadece,

"Gidelim" diyebildi.

"Sen git, kocalarınız sizden daha karı. Bu herifleri atın evlerden. Karısını geride bırakıp gidenden hayır gelmez."

İkisi birlikte tarlanın kenarına kadar yürüdü. Zeyi Ana,

"Sen git, siz gidin. Kadın başınızla siz ne yapasınız. Ben beklerim burda çocukları. Bakalım bir saat sonra bırakacaklar mı?"

"Gel Zeyi ana, bu domuzların içinde durman iyi değil."

"Kimse bana bir şey yapamaz. Siz gidin. Allah daha başımıza neler yağdıracak. Kötü günlere geldik. Her yana zülum çökecek yine. Yine kızımızı, kısrağımızı sürükleyecekler yerlerde. Yine namusumuzu beş paralık yapacaklar. Allah bize yardımcı olsun. Bu milletin bağrından mızeurler türedikçe bu millete rahat yok. Ormanın çakalı ormanın içinde olur. Yoksa bu köpekler nerden bilecek meyva veren ağacı."

Zeyi Ana, yolun kenarında örülmüş duvarın üzerine oturdu. Hatun Teyze hiç sesini çıkarmadan devam etti. Zeyi Ana'nın sözleri şimşeklerle birleşmişti sanki. "Bu kadın bilir. Ömrü insan içinde geçmiş. Otuz sekizi görmüş. Çok acılar tanımış, çok tanıklık etmiş yetim çığlıklarına. Bak Ali Ala köpeğine, bak hele."

Ali Ala, Hatun Teyze'nin bacısıyla evliydi. Bir ikilem içinde kalakalmıştı. Bacısını ve tek çocuğunu düşünüyordu. Adama beş paralık değer vermezdi zaten. Onların hatırına katlanırdı bu adama. Ama şimdi çok farklıydı. Kendisi gizleseydi durumu gençlere de zarar verecekti. Kendisinden başka kimsenin bilmediği bu sırrı, hem de ihaneti uzun süre taşıyamazdı. Oğlunu düşündü. Şu an ellerinde olan torunu düşündü. Ya onları söyleseydi ne yapardı. Yok yok bunu gizleyemezdi, patlardı sonra, ölürdü kahrından.

Batı yamaçlarında gölgeler derin vadilere doğru yönelmişti çok-

tan. Köyün yakın çevresi, akşam serinliğinde otlaklara yayılan koyun sürülerinin hareketiyle şenlenmişti. Yaşlı kadınlar, tutturdukları ağıt ezgilerinde endişelerini dile getiriyordu. Köyün içlerinde bir tek köylü dahi görünmüyordu. Köyün o şenlik dolu top sahası da suskundu. Kahvesi sabahtan beri açılmamıştı. Kahve düşkünü Derviş ve Ahmet Altın kahvenin etrafında bir yerden bir yere oturarak yoncayı epeyce çiğnemişlerdi. Kahve, askerlerin işgal ettiği tarladan görünmüyordu. Bazen tepelerde gezinen askerler gürünüyordu. İki yaşlı, pek kimsenin umurunda değildi. Derviş, kağıt oyununa, dominoya çok düşkündü. Her kahve kapandığında, o mutlaka kahveyi bekler gibi dolanıp dururdu etrafında.

Derviş, cebinden çıkardığı bir deste altmış altı iskambil kağıdını, Ahmet Altın'ın önüne indirdi.

"Kes kes."

Ahmet Altın peşinen gelen bu oyun teklifini hiç beklemiyordu.

"Yahu Derviş, sen şu kara kütük günde bile kağıt oynamayı düşünüyorsun. Allah senin canını alsın."

Derviş, Ahmet Altın'ı razı etmek için, bir şeyler yok, endişe etmenin de anlamı yok der gibi,

"Bir şey olmaz ulan öküz. Kes hadi, kes."

"Bırak, ben oynamıyorum."

"Oyna oyna, ben seni yenersem kaynananı alırım. Sen yenersen bir paket cigara senin olsun."

"Ulan şu şakalarını bırakmazsın. Hiç değilse böylesi günlerde yapma. Şimdi gelip göbeğinin üstüne çıkarlar senin. Bak, tarlanı ne hale getirdiler."

Derviş'in bu esprilerinden kimse alınmaz, herkes onu konuşturmak için zorlardı. O da herkesin kaynanasının, annesinin gözlerine basardı kalayı. Ama bu kez Ahmet'i oynatamadı, bütün esprilerine rağmen.

Sabah kahvaltı yapar yapmaz kahveye iner, gece yarısı eve dönerdi. Bir ara bir motor sesi duyuldu yukarıdan. Araba, ağır ağır kahveye altıyüz metre kadar yukarıda bir dereye doğru indi. Cemse denilen bir araçtı bu. Aradan on dakika kadar geçmemişti ki, keskin bir

çığlık sesi Derviş'i sarstı yerinden. Çubuğuna yaslanarak kalktı. Yukarı bakındıysa da bir şey göremedi.

"Bu herhalde Sır Ali'dir. Çocuğa ilişkin bilgi veren oldu galiba. Gelir gelmez gidip evden onu aldılar. Bu işte bir hayır var" diyen Ahmet Altın'ın sözlerini, başını sallayarak onayladı Derviş, iskambil kağıtlarını cebine koyarken. Biraz sonra hiç konuşmadan zula bir patikadan evin yolunu tutmuştu ikisi de. Durumun ciddiyeti kendisini hissettirmekteydi. Üç sene önceki operasyondan Derviş de payını almış, askerliğini yaptığı yıllardan sonra hiç kesmediği ve ağzını çenesine kadar kapatan bıyıklarını da kesmişlerdi. Adam utancından bıyıkları uzayana kadar köyüne uğramamış, bu arada kendisini görenlerin hiçbiri, ilk anda onun Derviş olduğunu çıkaramamışlardı. Bu kez durum daha da farklıydı. Salt bıyıkları değil kelleyi de götürüyorlardı sorgusuz sualsiz. Daha bir ay kadar bile olmamıştı, Buyer dağlarının öte yüzünde, çarşur biçmek için dağa giden üç köylüyü helikopterlerle terörist diye bombalamış, cesetlerini dahi çürüyene kadar vermemişlerdi.

Gölgeler ince bir perde gibi örterken bütün koyakları, ala ceylan misali yüksek taşın başına tüneyen nöbetçiyi çağırdılar. Küçük pınarın buz gibi suyu, tatlı bir çağıltıyla taşların beyaz renginde daha da berraklaşarak akıyordu. Olgunlaşmış kekik kokusu havanın sadeliğini süslüyordu. Gerillanın cıvıldadığı saatlerin neşesi yayılarak suyun sesine karışıyordu.

Reha kirli çoraplarını yıkayıp çantasının kulplarına bağlamış, dişlerini yıkamakla meşguldu. Veli'nin, yanı başında çıkardığı zart-zurt sesleri artık kimsenin ilgisini çekmiyordu. Herkes bu yeni alışkanlığı kanıksamıştı artık. Köylülerin olmadığı her yerde bu sesi duyabilmek olanaklıydı. Biraz sonra herkes süslenmiş, gitmek için hazırdı.

Birlik, bodur meşe ağaçları ve büyük kayalar arasından süzülerek indi yola. Henüz aydınlık iken, çevre iyice denetlenmişti. Gideceksleri ev yarım saatlik bir yoldaydı. En iyi taraftarları vardı bu evde ve

geleceklerinden haberdardılar. Veli'nin aklı sıcak çayın buğusuna takılmıştı yine.

"Hatun yoldaş şimdiye hazırlamıştır yemekleri" diye fısıldadı Reha'ya.

"Dur hele bir, yemekten önce başka neler var, ben onu merak ediyorum. Bugün kimleri göreceğiz."

"Tabi sen adamlarını buldun, oh iyi, alıyorsun feodallerini çevrene, bizi de unutuyorsun."

Reha bir hafif gülümseyişle yanıtladı Veli'yi.

İkisinin mücadeleye katılışları aynı tarihlere denk geliyordu. Bir sene kadar önce gelmişti Veli yurtdışından kıra. Aynı dönemlerde de uzun bir yerel ilişki durumundan profesyonel duruma geçmişti Reha. İkisinin de siyasi yetersizliklerini pratik atılganlıkları kapatıyordu. Klavuzlukta birbiriyle yarışırlardı. Reha ilk iki ay içinde komutan yardımcılığına getirilmişti. Veli çok yük taşırdı. Onunla kimse boy ölçüşemezdi. Reha bile onunla başbaşa kaldığı bir uzun yürüyüşte, sırtındaki yüklerin bir kısmını ona vererek devam edebilmişti. Ekmeğini hızlı yer, kenara çekilirdi. Bu yüzden yaşlı köylüler Veli'den övgüyle söz eder, "bu çocukta iş var" derlerdi. "Yağ yiyecek finik'in (köpek yavrusu) gözünün önünde beni vardır" derdi bir yaşlı amca onun için.

Veli, evin önüne vardığında hava ağırlaşmış, görüş mesafesi silah menziline düşmüştü. Küçük Mustafa kapıda karşıladı gelenleri. Her zamanki yumuşak ve sevecen tebessümü vardı yine yüzünde. Veli'ye sarılıp öptü. Herkesi tek tek kucakladı. En son Reha'nın boynuna sarılarak içeri girdiler. Ev halkı, Reha'yı iyi tanırdı. Hatta akrabalıkları da vardı. Hatun yoldaş da Reha'nın köyünden evliydi ve kocasından ayrılmadan önce on yıl kadar köylerinde kalmıştı.

Reha içeri girdiğinde, Veli sofraya oturmuştu bile. Sofrayı hazırlamış bekliyordu ev halkı. İçerde Reha'nın tanıyamadığı bir bayan vardı. O da sevecen ve dostça karşılamıştı gelenleri. Reha, ilerleyen saatler arasında, Bursa'da oturan ve orada biriyle evlenmiş olan yukarı köyden biri olduğunu anladı bayanın. Yakın taraftar olan bir kızın da ablasıydı.

Şıxo'nun siyasi sohbeti ardından, Reha'nın sohbeti saatleri dizmişti zaman ipliğine. Genel bir operasyonun olacağı, son olaylarla birlikte operasyonun genişleyeceği haberini de vermişlerdi.

Bursalı misafirle sohbetler ilerlemiş ve daha özel konulara da geçilmişti. Kendisinin mücadeleye katılmak istediğini ve o dönem Hüseyin Tosun komutasındaki birliğe öneride bulunduğunu, kendilerinin mücadeleye çekilemediklerini ve bu durumun sorumlusu olarak partiyi gördüğünü dile getirmiş, Reha kadına hak vermişti.

"Eğer şimdi çocuğum olmasa gelirdim kirve. Ama çocuk var, onu bırakamam. Yoksa başka hiçbir şey yok, hiçbir şey beni durduramazdı."

"Önemli değil çocuğu birine bırakırsın bacı. Çocuk mücadele önünde engel olamaz."

Sulte, havalı ve alaylı bir edayla, kendisini hissettirmeye çalışırcasına girdi araya.

"Siz de evlileri götürüyorsunuz. Nasıl gelsin çocuklarını bırakarak. Zamanında götürseydiniz ne olurdu. İş işten geçmiş. Şimdi bir sürü kız var. Onları niye götür müyorsunuz?"

Sulte'nin deli dolu hali her zaman aynıydı. Kendisine, mücadeleye katılması yönünde teklif olmadığından, sürekli kendisini hissettirmeye çalışır, bunu yaparken de yüksek pozlara girerdi. Sır tutar, yoldaşlara da bağlıydı. Fakat kafası esince ne yapacağı belli olmazdı. Ortalığı tozu dumana katardı. Yoldaşlarına yakın görünmek ve bunu çevresine yansıtmak en büyük sevinçti onun için. Şıxo'nun yeğeni Ejma ve hatta Mustafa'ya olan yakın ilgilerini kıskanırdı. Grup, bunu bildiğinden Sulte'ye apayrı bir ilgi gösterir, onu kırmamak için özel dikkat sarfederlerdi. Yoldaşların eve gelmesinden memnun olmayan tek adam, oldukça ağır duyan yaşlı baba Cemal'di. Erkenden yatağa girer ve olan biteni duymazdı. Kimse onun odasının kapısını açmazdı.

Bir gün Veli nöbetteyken dışarı çıkmış, Veli'yi de bir güzel ıslatmıştı. İllegaliteyi bozmamak, adamın çenesine düşmemek için sesini çıkarmamıştı Veli. Islak haliyle içeri girince önce kimse anlam ve-

rememiş, dedesinin tuvalete gittiğinden haberi olan Mustafa bir kahkaha atarak,

"Dedem üzerine işemiş," deyince ev halkı kahkahaya boğulmuştu. Duruma en çok gülen de Reha olmuştu.

"Adama kurban olam, tam yerini bulmuş" deyip, Veli'yi daha da kızdırmaya çalışmışlardı.

Bu kez dede Cemal evde olmadığından ev daha da neşeliydi. Dede Cemal'in odasını Şıxo almış, Ejma'yla mücadeleye ne zaman katılacağının planlarını yapıyordu.

Konuşma arasında Bursalı bayan Reha'ya,

"Sizde bizim bir akrabamız var, nerde acaba!"

Reha kendisinin bayan tarafından tanınmadığını yeni anlamıştı. Çevresine bir göz atarak hafif gülümsedi.

"Kendisini görsem tanırım, bayağı yakışıklıydı kerata."

Sevgiyi gösteren bir kelime de olsa Reha bu "kerata" sözüne pek memnun olmamış gibiydi. Ama hatırlanması, dahası sorulması hoşuna da gitmişti

"Ne zaman görmüştün en son?"

"Bizim köyde bir düğüne gelmişti. Süleyman'ın düğününe..."

Reha hafızasını zorladı. Düğüne gittiği doğruydu ama, böyle bir kızı hatırlayamıyordu. Sonra orada tanımadığı onlarca kız olduğunu hatırlayınca hafızasını zorlamaktan vazgeçti. Mustafa, yumuşak yumuşak gülüyordu. Sulte, yine söze girmemek için zor tutuyordu kendisini. Hepsi gülümseyerek Reha'nın tepkisini izliyordu. Reha'nın hafif gülümseyişi Xate'yi cesaretlendirmişti. Gizliliği ihlal etmesi için bir neden göremedi.

"İşte tam karşında sorduğun adam," dedi Xate.

Kadın sorduğuna pişman olmuştu. "Tanırım" diyerekten daha bir yakın olduğunu anlatmak istermiş gibiydi. Şimdi ise planın yanlışlığı açığa çıkmış, kadın utanmıştı. Reha ortamı yumuşatmaya çalışarak;

"Acaba yakışıklılığımızı yitirmiş miyiz şimdi?"

Kadın utanarak önüne eğildi ve kahkahalara o da sessizce katıldı. Sohbet daha yakın çevreye indirilerek sürdürüldü. Gecenin yarı-

sından epeyce sonra ikinci çay da içilmiş, sofradaki yağ, çökelek, taze peynir taze ekmekler de yutuluvermişti. Veli'nin neşesi oldukça yerindeydi. Çantasını hazırlanan katıkla, bahçeden toplanan taze salatalıklarla, domatesle, taze soğanla doldurmuş, iyice şişirmiş, arta kalanları da çaktırmadan diğerlerinin çantalarına zulalamıştı. Aynı konaklama yerine gideceklerinden sabaha yakın da çıkabilirlerdi. Çevrede bir operasyonun olduğunu hatırlattı Şıxo, Reha'ya.

"Kalkalım"da karar kıldılar. Vedalaşıp çıktılar. Bursalı bayan,

"Yarın mutlaka yukarıya uğrayın, sizi bekliyoruz" diye sıkı sıkıya tembih etmeyi de unutmadı.

Gecenin masmavi örtüsü, milyonluk bir şehrin ışıkları gibi parıldayan yıldız bahçesiyle muhteşem bir görüntü sunuyordu. Şakok armutlarının üstünde bir ana ayı, yavrusuyla oynaşarak ziyafetin tadını çıkarıyordu. Makirek tepesinin yıldızlara değen başı, bir merdiveni andırıyordu karanlıkta. Bütün kanlı tarihlerin yazımına tanıklık yapmış edasıyla süzüyordu, ayaklarının dibinden geçen Buyer suyunu. Munzur'un uzayan sırtlarının karşısında adeta bir nişangahın boy hedefi gibi duruyordu Makirek tepesi. Dersim isyanında en uzun elde tutulan mevzi olma onuruyla iyice dikleniyordu. Bütün ihanet mevzilerine meydan okur gibiydi. Şakok kokuları burun direklerini zorlayacak derecede yoğundu. Evden uzaklaşıp meşelik tepeye tırmandıkça şakok kokusu yerini alıç kokusuna, kekik kokusuna bırakıyordu.

Grup çıktıktan on dakika sonra evin bütün ışıkları söndü. Herkes gecenin yorgunluğuyla uyumuştu bile. Grubu uğurlayan kara zexerin havlamaları da yumuşamıştı iyiden iyiye. Hareketli bir sabahın sessizliği vardı araba yolunun tozlu yüzeyinde. Bir tilki bütün takip yeme kaygılarından uzak, yola boydan boya izini bırakarak yürüyüp gitmişti. Grup ayak izlerini bırakmamak için geride, patikayı kesen araç yolunu ters yürüyerek gelmişti. Böylesi geceler, yürümek için en uygun koşullar sunuyordu.

O sabah, yoğun bir motor gürültüsüyle uyandı Reha. Grubun sayısı az olduğundan nöbet tutmamışlardı. Yatalı henüz bir buçuk saat kadar ancak olmuştu. Motor sesini duyar duymaz tulumun içinden

fırladı. Az ilerdeki tepeden üç köye giden yolu gözden geçirdi. Bir askeri konvoy, köyüne doğru uzayan toz bulutlarını arkasında bırakarak hızlı bir şekilde yol alıyordu. Reha toplam 16 araç sayabilmişti. Operasyon, Ovacık ve Pülümür sınırına doğru kaydırılmıştı anlaşılan. O taraftan gelecek bir grup bekleniyordu. Reha endişelerini hemen Şıxo'ya iletti. Gelecek grubun ihbarını almış olabileceklerini hatırlattı. Kendilerine yönelik herhangi bir şey yoktu. Reha, çay yapmak için bir kucak odun toplayıp, onları gerilla ateşi nizamında dizdi. Yarım saat içinde çay hazırdı.

"Hadi kalk bakalım Veli, kalk. Karpuz, kavun yata yata büyürmüş, ama sen yeteri kadar büyümüşsün. Hadi gel kahvaltı hazır."

Biraz sonra Veli'nin çantalarından çıkan yiyeceklerle muhteşem bir sofra hazırdı. Taze peynirin yanında domates, salatalık ve yeşil soğan vardı. Sofranın bu hali herkesi iştahlandırmıştı.

"Bu kadar değil, dahası var. Siz, zoru çeneye verdiniz. Ama biz işimizi biliriz. Sulte yoldaş hatırlattı."

Veli, Reha'nın çantasına doğru yöneldi ve çantayı aldığı gibi meydana getirdi.

"Hey o benim çantam. Onda bir şey yok."

"Sen öyle san. Dün evdeki tavuk niye o kadar ciyak ciyak bağırıyordu. Nöbetteyken gidip tavuğun yumurtalarını aşırırsın. Bir de çantamda bir şey yok dersin."

Veli çantadan bir naylon poşet çıkarıp ortaya koydu. Şıxo içten içe kikir kikir gülüyordu Reha'nın şaşkınlığına.

"Sen ne adamsın be Veli. Peki bu yumurtalar haşlanmış, ben yumurtaları aşırdıysam nasıl çaktırmadan haşladım. İftiranın böylesi de olmaz."

"Vallahi Sulte yoldaş 'yumurta yermisiniz' dedi, ben de lafı mı olur yoldaş, herkes sana minnettar kalacak dedim. Tabi bu durum karşısında Sulte yoldaş, en kısa yoldan yumurtaları hazırlayıverdi. Siz dalmıştınız sohbetin en derin vadilerine, farkında değildiniz hiçbir şeyin. Kahvaltınızı yapın, sürprizlerim bitmedi daha."

Şıxo, kıkırdayarak gülüyordu.

"Bizim köyde bir bostan hırsızı vardı. Kim ne ekmiş, kimin bos-

tanında ne var, ne zaman yetişmiş o bostan; sahibinden iyi bilirdi. Adamın birine, 'eğer varsa bostandan bize biraz domates ver' demiş bir kadın. Adam, 'vallahi daha kızarmamış bıldikler' deyince; yanındaki bostan hırsızı Silo, hemen araya girip, 'bostanın üst köşesinde bir tas çıkar, toplarsanız' deyince, adam Sılo'yu sopayla kovalamış. 'Ulan benim bostanı benden iyi mi bilicen' diye. Şimdi bizim bu amcaoğlu da aynı Sılo'nun yerini almış."

Şıxo'nun bu yakıştırmasına bozulur gibi görünen Veli, bıyık altından ince ince gülüyordu. Veli'nin bıyık altı, izafi bir yakıştırmadır. Henüz yeni terlemiş gibidir bıyıkları. İnce bir çizgi oluşturur. İri şakakların ve yuvarlak yüz görüntüsünün bir kalem darbesiyle süslenmesi gibidir. Kahvaltı bittiğinde, Veli bu kez Şıxo'nun çantasına yöneldi. Çantadan şakok armudu, bahçe elması ve aşılı armut dolu bir poşet çıkardı. Herkes kahkahalara boğulmuştu.

"Ben çantamı aldığımda ağırlığı dikkatimi çekti, ama bu kadar mühimmatın olduğu da hiç aklıma gelmedi."

Tartışmalara ve konuşmalara çok az katılan Metin, bu durumlara en çok gülendi. Bölgeye geleli daha bir ay kadar olmamıştı. Yorum yapmaktan ziyade durumu anlamaya, yeni yoldaşlarını tanımaya çalışıyordu. Veli'nin ve Reha'nın şakalaşmalarına katıla katıla gülüyordu. İnce yüz çehresiyle çocuksu bir görüntü sergiliyordu. Onu gören anaların çoğu "yazık değil mi, bu çocuğu niye getirdiniz" deyip eyvahlar çekiyorlardı. Kendisine çocuk denilmesine bozulan Metin, savunmasını da gülerek geçiştiriyor, soruna Reha ya da Şıxo müdahale edip, Metin'in nasıl iyi bir savaşçı adayı olduğunu anlatınca rahatlıyordu.

Kahvaltı bittikten sonra elma, armut ziyafetine geçildi. Şıxo, ziyafet keyfini kitabını eline alarak daha da ballandırırken; Reha defterine bir şeyler not ediyordu.

Bu arada Veli kendisine düşen payı yuvarlamıştı bile. Güneş, karşı yamaçlardan aşağıya indiğinde yeme içme faslı bitmişti çoktan. Yoğun bir motor gürültüsü ve yolun tozda kaybolan çehresi arasında, sabah giden araçlar geri dönüyordu. Askeri bırakıp geri dönmüşlerdi anlaşılan.

Bu yoğun hareketlilik, karıncaları da uyarmıştı yatağından. Kurtlar mevzilerini sabitlemiş bekliyordu. Zülum hangi badem tarlasına akacaktı belli değildi. İşe giden köylülerin tedirgin bekleyişleri artıyor, işin gücün kıymeti düşüyordu. Hangi dağın tepesinden geleceği belli olmayan silah sesleri ile uyutuluyordu çocuklar. Haki renkli canavarların korkusu verilirdi yaramazlık yapanlara. Kimse yarının teminatını vermeye yanaşmazdı.

Her gün bu saatlerde, toprak yolun kıvrımlarından süzülerek ilçeye doğru yola çıkan beyaz minibüs bugün görünürde yoktu. Anlaşılan o da askerin hışmına uğramıştı. Sorgudan geçirilmeyen bir tavuk, bir topal öküz kalırdı geride. Kaçışanların, zulalara sığınanların dışında bu papurdan herkes payını alırdı.

Üç yıl önce başlayıp bir yıl önceden biten genel operasyonlar hiçbir şeyi çözümlemeye yetmemişti. Silah toplama bahanesiyle dağa taşa zulüm akıtılmıştı. Revan yaralar deşilmişti yeniden. Dikenlerin üzerinde yuvarlatılan çırılçıplak bedenler susmuştu bu zulüm furyası karşısında. Ahırlara doldurulan insanların açlığı bir koca çığ gibi büyümüş, tehdit eder hale gelmişti yılan yuvalarını. Gübrelerin içine konulan, araba kontaklarında elektiriğe bağlanan yürekler susmuştu. Bu sususa ay, güneş, yıldızlar da katılmıştı sessizce.

Üç tek cümlede kilitlenen bu suskunluk, çileden çıkarmış iyice kudurtmuştu omuzu kalabalık komutanları. Telsiz frekanslarından yeni planların uygulanması için buyruklar gönderiliyor; Alicileri yeniden Müslüman kılmak için camiler yaptırılıyor, ücra tepelere futbol sahaları açtırılıyordu. On yıldır sağlık ocağının yapılmasını bekleyen Kocatepe köyünün yedi çocuk annesi Gule kadının, sekizinci doğumunda ilçeye yetiştirilemediği için yolda öldüğünden kimsenin haberi yoktu. Köyü ziyarete gelen her bürokratın "tamam" diye verdiği sözler ve atılan imzalar bir kitap oluşturacak kadar birikmişti bile.

Ama hiç kimsenin beklemediği bir anda, omuzlarında mazlum kanıyla parlatılmış apoletli bir buyruk heyeti çıkagelmiş ve en hakim tepesine görkemli bir karakol dikme kararı almışlardı Kocatepe köyünün.

Hatıra defterlerinin ara sayfalarında gizlenen bir tarih hükmü ile yargılanmaya terkedilmişti bütün bunlar.

Reha, özlem ve istemlerini dile getiren bir sayfa ekledikten sonra defteri kapattı. Uykusuzluğunu gidermek için tuluma uzandı. Şıxo hâlâ kitap okuyordu. Çok hızlı kitap okur, eline aldığı en kalın kitapları bir kaç günde devirirdi. Bunca fazla okuyuşuna rağmen siyasi sığlığı ve yetersizliğini daha ziyade sıradan şeylerde kapatmaya çalışıyordu. Bu durum onun konumuna da denk değildi. Bulunduğu birliklerin siyasi ve askeri sorumlusuydu. Berrak bir perspektife, iyi bir planlamaya sahip değildi. Günübirlik ve kendiliğindenci bir tarz belirleyici durumdaydı çalışmalarında. Reha ve Veli'ye parti üyeliği önerilmiş ve kendilerinin yazdığı kısa bir başvuru formu, bir diğer yetkin yoldaş tarfından adabına uygun hale getirilmiş ve organda kabul edilmişti. Üyeliğe aday iki nefer durumuna gelmeleri onların yaşamlarında gözle görülür hiçbir değişiklik sağlamamıştı.

Reha uyumadan, "mısayıb çevreye göz kulak ol yatana kadar" diye hatırlatmada bulunduktan sonra kıvrıldığı yerde uyuya kaldı.

Güneşin ilk ışınları, sızılarına karışarak akıyordu yüreğine. Bu sıcaklığın tarifsiz güzelliğini bastırmak için yarışıyordu bütün uzuvlarından beynine uzanan ağrılar. Ağzında alışılmadık bir koku vardı. Kan kokusu sinmiş gibiydi bütün doğaya. Suratının sol yanına buz yapışmış gibiydi. Başını hafifçe zorladıysa da kaldıramadı. Zonkluyordu büyük gümbürtülerle. Nerede olduğunu, ne halde olduğunu kavramaya çalıştı. Ayaklarından gelen güçlü ağrılar hafızasını sabote ediyordu. Elini ayağına götürmeye çalıştığında, elinin diğer eline soğuk bir demir parçasıyla bağlı olduğunu anladı. Yavaş yavaş çözülüyordu hafızasındaki bilmece.

Gözlerinin kapaklarını zorlayarak açtı. Ağzından akan kan siyah saç yüzeyinde pıhtılaşmıştı. Ağzını diliyle yokladı. Kırık dişinin biri, ağzının içindeydi hâlâ. Kudurmuş birinin salya kusan suratıydı en son gördüğü manzara.

"Konuş ulan it oğlu it, seni geberteceğim" olmuştu duyduğu en son sözler. Sonra karnına yediği bir potin darbesiyle yığılıp kalmıştı. Ayaklarında saatlerce süren falaka faslını taşıdıklarını hatırladı. 'Ben ne söyledim, ne konuştum acep' diyerek hafızasına yöneldi tekrar. Güneş ışınlarını ağrıyan vücudunda topluyordu adeta. Tırpan çekerken illallah ettiği sıcaklığı, bu kadar seveceği hiç aklına bile gelmezdi.

Yakın çevresinde verilen komutlar geliyordu kulağına belli belirsiz. "Getirin, götürün" yüklüydü bütün buyruklar.

Yüksek bir sesle; "Kendine gelmedi mi o it oğlu it" diye gelen talimat daha net gelmişti kulağına. Yanı başında yükselen bir ses yanıtladı, "hayır komutanım!"

Emri verenin kendisine işkence yapan komutan olduğunu anladı.

"Alın onu kapalı arabanın içine" diye yeni bir talimat takip etti cevabı.

Üç asker, üstü açık cemsenin üzerine fırladı, talimatı alır almaz. Biri ayaklarından tuttu. Arabanın kenarına doğru çektiler onu. Bu çekme bütün karışık ağrıları içiçe geçirdi. Her yanı dökülüyordu. Askerler sessizce ayaklarından ve omuzlarından tutarak diğer bir kapalı arabanın arka çadırlı kısmına aldılar. Askerlerden ikisi görevini tamamlayıp atladılar arabadan. Üçüncü asker eğilip kafasını yokladı Sır Ali'nin. Usulca yokladıktan sonra,

"Hey yaşıyor musun?" diye hafif bir sesle sordu.

Sır Ali sesi duydu ama cevap vermedi. Asker, yanda duran bir askeri çantayı çekip başının altına koydu Sır Ali'nin. Eliyle kalbini yokladı. Kenarda duran bir eski parkayı alıp attı üzerine ve indi arabadan. Sır Ali askerin bu şefkatine çok sevinmişti. Yılanlarla dolu bir kuyu içerisinde küçük bir çalı dalı gibiydi. Tutunsa eline batacak gibi geliyordu, tutunmasa orada uzakta duran bir küçük umut olarak kalacaktı.

Annesinin ne halde olduğunu düşündü. 'Bu durumumu görmemiştir inşallah' diye geçirdi içinden.

Bir takım asker, tarlanın yola yakın kısmında iştimaya geçirilmişti. Rütbesi belli olmayan çömezlerden biri düzenliyordu askerleri. Az sonra komutan, yanında diğer astsubayla yanaştı takıma doğru. Safta iştimada olan askerleri baştan aşağı süzdü bir güzel. Üç tane MG-3 makinalı tüfek vardı takımda. Askerler uzun boylu ve güçlü olanlardan seçilmişti. Hepsi, sırt çantaları da dahil tam teçhizatlıydılar. Komutan, tabancasına sağ elinin ayasıyla yüklenerek sert sert bakıyordu askerlere. Kimsede çıt yoktu.

"Hepiniz çok dikkatli davranacaksınız. Hiç kimse işin ciddiyetini unutmasın. En ufak hata kellenizi götürür. Bunların hepsi nişancı ve vurucu adamlar. Eğer siz vurmazsanız, onlar sizi beyninizden çiviler. Bu işin şakası yok. Nöbetlerde uyursanız gelip gırtlağınızı keser, silahınızı ahıp giderler. Ondan sonra ananız kendisini de satsa, geri getiremez sizi. Anlaşıldı mı?"

Askerler hep bir ağızdan, "anlaşıldı komutanım" çektiler.

Komutan, yanındakine döndü,

"Ne yapacağını hatırlatmama gerek yok teğmen. Yanlış istemiyorum."

Teğmen de; "anlaşıldı, komutanım" deyip, bir topuk selamı verdi.

Komutan ayrılmadan teğmene bir göz atarak onu bir kenara aldı.

"Senin timi iyi tembihle, adam gibi davransınlar. Yoksa sonları kötü olur."

Teğmen bir daha aynı cevabı ve selamı verdi. Komutan çadıra doğru gitti. Biraz sonra üç aracın motoru bozuk bir gümbürtüyle ateşlendi. Askerler onar kişilik gruplar halinde bindi arabaya. Üçüncü arabanın ortasında Sır Ali yatıyordu. Arabalar büyük ceviz gölgeleri arasında süzülerek çıkıyordu yukarıya doğru. Arabaların zorlanan motorunun çıkardığı sesten yukarı doğru gittiğini anladı Sır Ali. Anlaşılan ilçeye doğru götürmüyorlardı.

Oturduğu yerden gitmeyen Zeyi Ana gönderilen on askerle oradan uzaklaştırılmıştı. Askerlere küfürler yağdıran Zeyi Ana, direnmenin para etmeyeceğini anlayınca, çıkıp Sır Ali'nin annesinin yanına gitmiş, onu teselli etmeye çalışmıştı.

Motorların dayanılmaz gürültüleriyle evlerin az üstünden uzanan

yoldan geçip gitti araçlar. Zeyi Ana gelip elini ağlayan kadının omuzuna koydu.

"Kalk, işine bak. Bu memlekette ağlamayan bir ananın memelerine süt girmez. Onca çocuğu nasıl büyütürdük yıllarca ağlamasaydık. Taş bastık yüreğimizin feryadına. Kalk kızım kalk. Yaralı koyunun kurttan medet umduğu görülmüş müdür?"

"Oğlumu ne yaptılar Zeyi Ana, köpekler oğlumu ne yaptı. Sen bana bir akıl ver. Bu feryadımla kimi parçalayayım."

"Gider, o mendebur köpeğe sorarız. Oğlanı bırakmasını isteriz. Korkma, ben gelirim seninle. Zaten bu milletin kendi suyuna yol açtığı görülmüş müdür? Kimseden bir fayda yok. Ben gelirim seninle. Ölümün olduğu yerde hırlamak karıların işi. Kalk, karılık yapmanın zamanı değil."

Kadının koluna girip çekiştirdi, ayağa kaldırınca girdi yola Zeyi Ana.

"Sen beni takip et."

Evlerin önünden geçerken, Zeyi Ana'yı gören erkekler zula yerlere kaçışıyordu. Bir iki kadın çıktı önlerine, yalnız gitmemelerini salık verdiler. Zeyi Ana onları duymadı bile.

İki kadın biraz sonra fasulye tarlasının yanına varmışlardı. Bir asker koşup komutanı haberdar etti. Komutanın "onları uzaklaştırın" talimatlarıyla bir kaç asker fırladı ceviz ağaçlarının altından, kadınların önüne. Zeyi Ana kendisine yetişen ilk askeri savurup geçti. Diğerleri sıkıca kavradı Zeyi Ana'yı.

"Bırakın bizi, komutanı göreceğiz, bırakın bizi."

Askerler hiçbir itirazı dinlemeden tartaklayarak uzaklaştırdılar her iki kadını da.

"Oğlumu ne yaptınız, onu söyleyin bana."

"Biz bilmiyoruz, komutanın emridir, gidin. Yoksa kötü olur."

Kadınlar çaresizce dolanıp durdular ceviz ağaçlarının arasında. Sonra bir küçük söğüt gölgesine oturdu her ikisi. Muhtar, özel mayalattığı bir tencere yoğurdu komutana götürüyordu. Zeyi Ana'yı görünce yolunu biraz daha uzatma pahasına yan çizerek devam etti.

Zeyi Ana, muhtarı görmüştü cevizlerin arasından.

"Şu iki yüzlü herif buradan gelmiyor ki, bir sorsaydık çocuğu. Tavşan hapşırsa ödü kopar kancığın. Her zaman derler yiğit adamdan pısırık doğar diye. Yazık o babanın tohumuna yazık. Kuru ağacın köküne aksaydı da döl tutmasaydı. Ocağı tütmeseydi böyle pısırıklarla. Adamın kemikleri sızlıyordur şimdi. Komutana karılık yaparak erkeklik ismini alacak. Tüü senin boyuna kancık herif."

Arabalar zorlayarak motor gücünü, virajlara dalıp çıkıyordu. Birinci arabanın telsiz frekansından, "Malum noktayı tutmak için gerekenler yapıldı mı? Tamam" sesi duyuldu. "Anlaşıldı, faaliyet icra ediliyor, tamam" cevabını verdi teğmen.

Bir saatlik bir yolculuktan sonra, iki ilçe sınırında geçiş yolu olan bir gediğin üzerinde durdu araçlar. Askerlerin hepsi indi arabadan. Teğmen sağa sola göz attı. Boğazın güneyi ve kuzeyi dik yamaçlarla yukarı doğru yükseliyordu. Doğudan çıktıkları yol dik virajlı bir yoldu. Batıya yine dik virajlı bir yolla iniliyordu. Arazinin üstü geniş gevenlerle kaplıydı. Gedikten üçyüz metre kadar aşağıda, köylülerin biçtiği bir çarşur yığını vardı. Arazinin kendi doğal engebesi dışında herhangi bir kamufle ağacı yoktu. Yer yer en büyüğü yarım boy kadar olan taşlar vardı.

Teğmen, beş kişilik bir timi makineli tüfeklerle birlikte kuzey yamacın zirvesine doğru bakan ilk tepeye gönderdi. Beş kişiyi, aşağıda görünen yığını dağıtmaları için gönderirken "dikkatli olun" diye sıkı sıkıya tembih etti. Belirlediği nöbet yerlerine nöbetçi göndermeleri için bir çavuşa emir verdi. Yanına aldığı en güvenilir üç askerle Sır Ali'nin yattığı cemseye gitti.

"Kaldırın şu orospu çocuğunun başını."

Askerler Sır Ali'yi kaldırıp, oturttular. Sır Ali zoraki açtı gözlerini. Nereye kadar geldiklerini dahi anlayamamıştı. Teğmen, Sır Ali'nin kanlı saçlarından tutup kafasını cemsenin çadır demirine vurdu.

"Bak ulan orospu çocuğu. Eğer burada konuşmazsan öleceksin, başka bir şansın yok. Beynini dağıtıp gideceğiz. Anladın mı?"

Sır Ali, gözlerini bir daha açtı. Kan dolmuştu gözlerine. Bütün acılarını kusuyor gibiydi gözbebeklerinden.

Teğmen uzun süre bakamadı gözlerine Sır Ali'nin. "Sana yarım saat düşünme müddeti. Eğer bu sürede imana gelmezsen, biz getirmesini biliriz" deyip indi teğmen arabadan. Askerler de onu takip etti.

Sır Ali oturma pozisyonunda duramıyordu. Ayaklarından kan akmış, sert bir pıhtı oluşmuştu. Sol yanından beynine vuran bıçak sızısı bir ağrı geliyordu. Ne yapacaklarına anlam veremiyordu. Oldukça ciddi bir durumun farkındaydı. Ne istediklerini dahi anlayamıyordu. Her darptan sonra ve önce gelen "konuş" kelimesi yerleşmişti kafasına. Bildiği hiçbir şeyi de hatırlamıyordu. En önce aklına gelen anasıydı. Sonra Zeyi Ana'yı düşündü. Kendisini her sohbetlerinde görmek isteyen köy gençlerini hatırladı.

'Ne istiyorlar benden. Anamı mı, Zeyi Ana'yı mı ihbar edeyim." Ya da en son iki ay önce bir köyde rastladığı gerillaları ve onlara ekmek sunan köylüleri mi? "Yo, bu en büyük ayıp olur. Zeyi Ana ne kadar severdi beni. Ne derdi bize. Eğer gücünüz yetmiyorsa düşmana, onun kendi gücünü tüketmesi için maskaralık yapın, demez miydi. Ya gençler. Ya eski okul yıllarında devrimciliğe çıkan adımı kirletmek olmayacak mıydı? Yo,yo. Bu olmaz. Bir daha göremeyeceğim belki anamı, Suzan da var. Ben olmazsam da yaşar o. Başkasını bulur. Beni bulmadan önce yaptığı gibi.'

Güneş iki sivri dağın orta yerine kurulmuş, gülüyor gibiydi. Nöbet bekleyen askerler iyice mayışmış, çadırlarını kendilerine gölge yapmış, bir kısmı bu mayışık havada uyuya kalmıştı. Sıcağın etkisi sessizliklerini katılaştırmıştı. Bir tek kuş dahi görünmüyordu. Doğudan esen hafif bir yele karşı, ceket düğmelerini sonuna kadar açmıştı teğmen. İkinci kere Sır Ali'yi yoklamış yine sonuç alamamıştı. Durumu telsizle komutana iletmiş, komutandan yediği fırçayla iyice rotadan çikmıştı. Elindeki tabancasının kabzasını dizine sürüyor, çareler üretmeye çalışıyordu. Kumanyasının artıklarını yan tarafta bekleyen askere işaret ederek atmasını istedi.

"Git nöbet yerlerini dolaş gel çavuş. Kimse uyumasın. Sonra analarının..."

Sözünü yuttu teğmen. Burası kışla değildi. Her an bir çatışma ortamı doğabilirdi. Çeker biri arkadan vurursa, o zaman.... O an vazgeçti küfürlü konuşmaktan.

"Defol, duymadın mı?" dedi çavuşa.

Çavuş hemen fırladı yerinden.

Telsiz anonslarında sürdürülen operasyonun yoğun muhaberesi vardı. Bir vadide görülen dumanı deşifre etmeye çalışıyordu askeri güçler. Alınan bilgilerin boşa çıkmasına basılan küfürler dolduruyordu frekansları. Teğmen uzun süre kulak verdi konuşmalara. Telsizin başında konuşan binbaşının öfkesini yanında hisseder gibiydi. Kendisiyle arası hiç iyi olmayan ve işini bitirmek için açığını kollayan biriydi. Onunla bir arada bulunmamak için dua ederdi teğmen. Komutanın verdiği emirleri düşündü, sonra binbaşıyı. Biri yap der, diğeri yaptığın için ananı beller. Binbaşı savaşta amansız biriydi. Kendisi can yakar, ama başkasının can yakmasını kullanırdı. Katı ve yıkılması güç bir otorite kurmuştu astları üzerinde; üstlerin karşısında da oldukça rahattı. Özel örgütlemenin verdiği yetkiye dayanır, kimseyi takmazdı.

Komutan, işi yapması için kendisine devretti ve aradan sıyrıldı. "Götür şunu konuştur, konuşturamazsan temizle gel" demişti. Yarın açığa çıktığında komutan mı hesap verecekti? Teğmen yalpalamaya başlamıştı. Binbaşının kulağına giderse, neler yapmazdı. Aradığı fırsatı kendi elleriyle vermiş olmaz mıydı? Teğmeni ter basmıştı. Cebinden buruşuk bir mendil çıkarıp terini sildi.

"Gel buraya oğlum."

Teğmenin sesine bir asker koştu, topuk sesi ile durakladı.

"Git oğlum, biraz ekmek götür o it oğlu ite ver. Bir de bak durumu nasıl."

Asker sert bir sesle; "Emredersiniz komutanım" deyip fırladı Sır Ali'nin yanına.

"Hey, kalk otur şöyle. Sana ekmek verecem. Kalk, teğmen insafa geldi. Bu fırsatı kaçırma. Ne yapacağı belli olmaz bunların."

Sır Ali bu sesi tanımıştı. İlk ayıldığında arabadan arabaya akta-

rılırken başının altına çanta koyan adamın sesiydi. Asker doğrulttu Sır Ali'yi. Konserveyi açtı. Ekmek yiyebilecek durumda değildi Sır Ali. Konservelerden yedirdi. Sır Ali, durumdan gayet memnun olmuştu. Buna bir şeyler sorup öğrenebileceğini düşündü. Sabahki karşılaşmada kendisine güvenmemiş ve seslenişine cevap vermemişti.

"Ne olduğundan haberin var mı köyde?"

Asker önce biraz duraksadı. Arabanın arkasından kafasını uzatıp sağa sola bir göz attı. Sonra iyice sokuldu Sır Ali'nin yanına.

"Söyleyeceklerim aramızda kalsın. Seni fena yaptılar ama hiçbir şey söylememen iyi oldu. Seni, gözünün önünde uzun bir siğili olan yaşlıca bir adam ispiyon etti. Başkaca hakkında bilinen hiçbir şey yok. Bunu köyünüzün kadınlarından birine de söyledim. Seni buraya niçin getirdiklerini bilemiyorum, ama teğmen şimdi biraz yumuşadı. Seninle birlikte alınan o diğer altı kişi gece yarısı bırakıldı. Tavrına devam et, seni de bırakabilirler."

Sır Ali duyduğuna inanamıyordu. Ali Ala neden yapmıştı bunu anlıyamıyordu. Zorlana zorlana barbunyaları yutmaya çalıştı. Asker, diğer konserveyi açtı. Bu bir balık konservesiydi. Balıkları yedirdi Sır Ali'ye.

"Ayakların ve yüzün kötü. Ama yaşadığına dua et. Bunlar adam yer. Seni de yemeleri hiç işten bile değil. Neyse ki bir şey konuşmadın. Yoksa kurtulamazdın.

"Sen nerelisin arkadaş?"

"Onu boşver. Hiç kimseye sana söylediklerimden bahsetme. Şimdi gidip teğmene nasıl olduğunu söyleyeceğim. Eğer fırsat bulabilirsem yanına uğrarım. Şimdi hoşça kal."

Teğmenin yanına koştu asker.

"Komutanım durumu çok kötü. Ekmeği çiğneyemedi, biraz balık yedirdim."

"Geberecek it oğlu it. Başımıza bela olacak. Tamam oğlum bak oraya, başına bir iş gelmesin piçin."

Asker selam çakıp uzaklaştı. Böyle bir görev oldukça hoşuna gitmişti.

Teğmen dişlerini gıcırdatarak dolaşıyordu. 'Geberecek başımıza bela olacak' demişti. Oysa zaten gebertmek için getirmemiş miydi? Ne diyecekti komutana. Yapamadım diyemezdi. İyice bocalıyordu; binbaşı daha tehlikeliydi. O olmasa iş kolaydı. Bir tek kurşunla halledivererecekti. Yarım saat kadar voltalayıp durdu teğmen. Dişlerini gıcırdattıkça ağzına doğru uzanan sivri burnu kızarıyor, gözleri fıldır fıldır dönüyordu. Sağ kulağının üstünden yediği bir kurşun, kulağını üstten kısaltmıştı. Kulağının biçimsiz görüntüsünü saçlarıyla kapatmaya çalışırken nizami saç uzatma sınırını ihlal etmişti. Bu kamufle etme uğraşı yine de adının yarım kulağa çıkmasını engelleyememişti.

Akşama doğru serin bir yel, yara yerlerini üşüterek dağın gediğine doluyordu. Askerler düğmelerini kapatmış, daha yüksekte olanlar parkalarını giymişlerdi. Bir keklik sürüsü, yoğun kanat çırpışlarıyla, ani gelen bir taşın çıkardığı gürültüyle terkediyordu suyun başını. Bir ala ceylan, Buyer kayalıklarının zirvesinde nöbetteydi, hayasız sürüngenlerin ayak seslerini dinlerken. Bütün hayınsı namlulara açık meydan okurcasına dorukları fethetmenin tadını çıkarıyordu. Islıklar çalarak, yelelerinde esen kavim rüzgarlarına dostluğunu ilan ediyordu. "Böyle yudumlanır özgürlüğün burçlarına kazınan soluklar, böyle yudumlanır" der gibiydi. Dünyada fecir aydınlığına onun kadar düşkün olan başka bir yaratık var mıydı? Esaretin bütün kalıntılarına meydan okuyan böylesine muhteşem bir karşı koyuş var mıydı?

Güneş, uzak dağların zirvesine elini koymuş gibi duruyordu. Buğulu bir kızıllık çökmüştü sonsuzluğun görüntü sınırına. Güneşin çırpınan son parıltıları gözlere titreşimli bir perde çekiyordu. Zulasında silah çatmış ala ceylanları gizler gibiydi.

Teğmen kafasındaki planları son bir kez daha yokluyordu. Komutandan gelen son talimat "işi sonuçlandır, gel" olmuştu. "Anlaşıldı tamam" deyip kapamıştı telsizi. Binbaşının öfkesi, akşama doğru

daha çok zorlamaya başlamıştı telsiz frekanslarını. Yarım kulak, binbaşının hiddeti karşısında olduğunu düşündüğü an terden sırılsıklam oluyordu. Binbaşının gün boyu yarım kulağa gönderdiği ilk ve son talimat, "oralardan bir kuş uçurursanız ananızı...." olmuştu.

Yerkürenin çehresini basan monoton bir karanlığın üstüne serpilen saman yıldızlarının geceye verdiği güzellik, kelimelerle ifade edilemeyecek kadar muhteşemdi. Buyer suyuna yetişmek için avaz avaz koşan Pancılas suyunun sesi, geceye fon müziği verir gibiydi. En radikal şiirleri bir solukta okuyup geçmek olanaklıydı bu ezgiyle. Dinleti tek bir seste değildi. Orkestranın en iyi elemanlarından kurbağalar, her zamanki ritimlerini bu güzelliğe uyarlayabiliyordu. Bu senfoniye, puğu kuşlarının ani gelen çığlıkları, nöbetçi çekirgelerin yumuşak vurguları, midesine oturan tavuğun verdiği sancılardan acı acı ciyaklayan tilkinin avazı da karışıyordu.

Grup bir tepenin tam üstüne geldiğinde durdu. Öncüler oturmuş, arkadakiler hâlâ yürüyordu. Oturanlar çantasına yaslanarak yorgunluğunu bırakıyordu kuru toprağa. Veli bir demet kekik otunu koparıp burnuna tutmuş, solumanın tadını çıkarıyordu. Biraz sonra grubun hepsi oturur vaziyetteydi. Yorgunluğun beyazlığına dolanan sessizliği ilk bozan Reha oldu.

"Ne gece yahu, şu yıldızları seyrederek uyumak kadar güzel ne var acep. Bizim gibi kaç insan bu güzellikleri bu kadar yakından soluyabiliyor, köylüler artık kanıksamış doğanın inceliklerini. Yokluktan, yoksulluktan başka bir şeyle uğraşamıyor garipler. Şehirlerdeki yoksullar ise bir dirhem Munzur havasını solumanın özlemiyle ölüp gidiyor. Bu güzellikleri tüm yoksul insanlara armağan edebilmek için didinmek ne güzel bir duygu. Örülen şu yeni dünyaya bir serçe kadar katkıda bulunmak bile doyuruyor insanın bütün açlıklarını."

Veli, araya girdi.

"Yine şairliğin tuttu anlaşılan."

"Sen de etrafına, şöyle yiyecek bir şeyler arayan bakışlarla değil de var olanı görebilecek şekilde baksan, Ahmet Arif olursun."

"Ben anlamıyorum, ne var, gökyüzü, ağaçlar... ne var bunda söyleyin yoldaşlar, siz bunun dışında başka bir şey görebiliyor musunuz?"

Veli'nin kelimeler üzerine basarak yaptığı espriler herkesi kahkaya basarken Reha;

"Sen devrimci romantizm denilen şeyden hiç nasibini almamışsın ki. Tabi ki, sence, yıldız yıldızdır. Başka bir yanı da göremezsin. Köylü adam, kendisine 'siz ne kadar maaş alıyorsunuz' diye soruyor. Adama verdiği cevap ne biliyor musunuz. 'Kirva maaşımız günde 250 gram payijdo' (sulu çökelek) diyor. Adam şaşırıp kaldı. Bir de ciddi ciddi devam ediyor. Üç ayda bir mekap, yılda bir pantolon, gömlek, parka, kazak da ikramiyemiz. Adam sonunda anlam veremedi, anlamsız anlamsız gülmeye başladı."

Herkes katıla katıla gülüyordu bu anlatılanlara. Reha, Veli'nin karşısında öne geçmişti. Kapo sordu;

"Peki sonra ne oldu"

"Sonra ne olacak, ben girdim araya, adama durumu anlattım. Yoldaş, maaş almadığımızı ifade etmeye çalışıyor dedim. Gönüllülüğü anlatmaya çalıştım. Veli kenarda gülümsüyordu. Adam, 'Yahu çocuklar' dedi, 'bari, payijdo alacağınıza, peynir alın, yağ alın' diye bize öneride de bulundu. Veli yeni bir şeyler söyleyecek gibi oldu, ben devam ettim. Halkımız ne bulup yiyorsa, biz de onu yeriz dedim."

Yerin oldukça zula olması gece molalarında konuşma imkanı tanıyabiliyordu arada bir. Komutan Cemal bu duruma müdahale etmedi ve kendisi de katılıyordu gülüşmelere, kahkahalara.

Grup, birkaç gün önce iki grubun bir araya gelmesiyle yeniden düzenlenmiş, kısa bir süre için yedi kişilik bir eylem birimi olarak ayrışmıştı. Gruba, Cemal komutanlık, Reha da komutan yardımcılığı yapıyordu.

Mola süresi dolmuştu. Komutanın kalkalım komutuyla herkes yürüyüş sırasına göre kalktı ve yola dizildi. Grup, sabaha doğru ka-

muflesi yeterince uygun olmayan bir arazide konaklamak zorunda kaldı. Fecir aydınlığı en yüksek doruklara ilişmiş gibiydi. Birlik uyumuş, Reha ilk nöbetini gözlerinin kapaklarına inen uykunun dayanılmaz ağırlığını hiçe sayarak, grubun beş metre yanında bir taşın dibinde icra ediyordu. Fecir öncesi katılaşmış suskunluğu kesen buz gibi bir soğuk vardı. Parkasının bütün düğmelerini sıkıca iliklemişti Reha. Uykunun göz yakan sıcaklığı havanın ağırlığı ile çatışma halindeydi. Son av yerini kaçar adım terk eden boz bir kurt, yalnızlığın dürtükleyici telaşıyla Reha'nın yanında çıkıverdi. Kendi av sahasına habersizce giren bu konukları görünce şaşkınca dikildi yanı başında Reha'nın. Reha, kurtla ilk kez bu kadar yakından gözgöze geliyordu. Sert ve çevik bir heybeti vardı. Her an bir saldırıya geçebilecek durumdaydı. Reha kurdun yalnızlığını fark edince onun tehlikeli olabileceği ve ani bir saldırıya geçebileceği ihtimalini yadsıyarak silahına davranma gereği duymadı. Kurdun gözlerinde derin ve keskin bir kahrediş vardı. İlk şaşkınlığını atar atmaz atlayıp bir taşın üzerinden öte yana, geldiği istikamete doğru kayboldu.

Fecir aydınlığı kurtların av yerlerini terkediş zamanıdır. Kurt, köpeğe karışır, dal budaktan ayrışırken. İki ayaklı itlerin, motor gümbürtüleriyle ava çıktığı zamanla vuruşur bu zaman.

Birlik, o akşam, karanlığı beklemeden yakındaki bir eve girdi. İki aile yan yana oturuyordu. Veli'yi ve Reha'yı daha önceki gelişlerinden tanırlardı. Ev bir düğün havası misaliydi. Evin birinde dört, birinde üç kız, toplam dört erkek çocuk vardı. Kızlardan ikisi ve bir erkek yüksek okula bu sene yeni kayıt olmuş, yeni bir basamağı çıkmanın heyecanıyla doluydular. Gençlerin yakın ilgisini iyi bir ajitasyon ortamı olarak yakalayan grup, mücadelenin gerekleri, öğrenim durumları, okuyan öğrencilerin sorunları üzerine tartışıp öneriler sundular. Mücadeleye sıcak bakan gençlerden iki bayan profesyonel faaliyete meyilliydiler. O gün nefis yemekler yenildikten sonra grup, esas görevine ilişkin hazırlıkları tamamlamak için kalktı. Elde hazır değerlendirilecek bir istihbarat sözkonusu değildi. O gece bir köye, iki ayrı mezraya daha uğradılar. Bir taraftarı,

bazı gereçleri temin etmesi için görevlendirip, keşif için uygun bir alana çekildiler.

Plan tekrar gözden geçirildi. Cemal'e Reha'nın verdiği bilgiler ve keşiften elde edilen gözlemlere dayanarak yapılan plan, bir gün sonra uygulamaya karar verildi. Daha sonra günün uygunluğuna dikkat çeken Veli'nin önerisi üzerine, hemen eyleme girişme kararı alındı.

Yedi kişilik birlik savunma ve saldırı kollarına ayrıldı. Reha bölgeyi iyi bildiğinden saldırı birimini o içeri sokacak ve öncülüğünü yapacaktı. Savunma için ilçenin çıkışında üç kişilik birim bırakılmıştı. Savunmadakilerin birinde sadece bir tabanca vardı. Reha ve Veli önde, komutan Cemal ve bir diğer savaşçı Baran arkada kenar mahalleye daldılar. Köprüyü ve anayolu geçip ilçe merkezine birkaç yüz metre uzakta olan cezaevine inen devriyelere yönelecekleri rdi. Yolda bekleyen minübüsteki garipliği anlamak için köşeye sinip beklediler. Fazla zaman geçirmeyeceklerdi. Parkalarının altına gizledikleri silahlarının emniyetleri açık, yan yana ikişerli yürüyerek köprüyü ve yolu geçtiler. Yanlarından geçenlerin, durumu farketmemeleri için Reha, yüksek sesle hayali bir düğünde nasıl kafayı çektiklerini anlatıyordu Veli'ye. Saldırının yapılacağı noktaya daha varmadan, "askerler gidiyor", diye uyardı Reha'yı Veli.

Tahmin ettikleri zamandan önce bir değiştirme söz konusu olmuştu. İlk müdahale edecekleri yeri kaçırmışlardı. Cemal'e durum izah edildi. Reha bir diğer sokağı gösterip;

"Orada yetişebiliriz. Belki silah alamayız ama devirirız. Çıkmaz bir sokağın ucundaki duvarın üstünden geçiyorlar. Ateş edilebilecek durumda."

Bunun üzerine oraya yönelmeye karar verildi.

"Amaç silah alma değil, vurup çekiliyoruz."

Reha ve Veli koşar adım daldı sokağa. Çıkmaz sokağa girmişlerdi. Sokağın öbür ucundaki evlerinden çıkan bir kadınla kocasını hızlıca geçtiler. Evlerine doğru hızlıca geçenleri gören adam bağırmaya başladı.

"Hey nereye gidiyorsunuz, siz kimsiniz?"

Sese oralı olmayan Reha ve Veli'yi durdurmak için koşup kendilerine yetişen adamın rakı kokan nefesi ardarda tükenmeyen naraları herkesi seyire toplayacak durumdaydı.

"Dur amca geç git. Bizim seninle bir işimiz yok, bırak bağırmayı", dediyse de Reha, adam sesini daha da yükselterek tehditler savurmaya devam ediyordu.

"Nerelisiniz, sizi yakalatacağım, ne diye evime gidiyorsunuz?"

Reha adamın bu şekilde yatışmayacağını, eylemin güme gideceği gibi durumun kendi aleyhlerine dönebileceğini düşünerek, silahının ucunu parkasının altından çıkardı.

"Bak amca biz devrimciyiz. Seninle bir işimiz yok bizim. İşimizi engelledin. Git başımızdan ve bizden kimseye bahsetme."

Silahı gören adamın suratındaki beyazımsı renk, yerini kırmızı, mor bir renge bıraktı. Naraların tümünü yutuverdi aniden. Kendisini tutan karısını da farketmiyordu. İnce ve titrek bir sesle,

"Yazık oğlum size yazık. Buralara niye girdiniz. Ben sizin için diyorum. Hoş bana bir şey olacak değil. Ama siz buraya gelmekle canınızı tehlikeye atıyorsunuz."

Adamı dinlemedi bile Reha. Veli'yle ikisi fırlayıp kaldırıma bakmış, askerlerin geçip gittiklerini farkedince adama iyice kızmışlardı. Cemal de gelip durumu anlamış, kaçırdıkları hedefin yarattığı kızgınlıkla adama bir fırça da o atmıştı. Kimseye kendilerinden bahsetmemelerini söyleyip, ayrıldılar. İlçenin içinde biraz dolaşarak yönelebilecekleri hedeflerin olup olmadığını kısa bir zaman dilimi içinde tartıştılar. Polis karakolu, cezaevi ve bölük binasına ellerindeki hafif silahlarla taciz kararına vardılar.

Tacizde oldukça az mermi kullanıldı. Bölük binasından ve diğer güvenlik birimlerinin bulunduğu noktalardan, MG-3 ve diğer silahların zırıltıları iki saat devam etti. Birlik uzaklaşırken peşlerine takılan panzeri atlatarak geri çekildiler.

İlçede ilk kez böylesine bir tıngırtılı hava estirilmiş ve yoğun bir etki yaratmış, bu etki, iki gün sonra ilçenin başka bir korumasında bulunan yeni cezaevine konulan bomba ile daha da güçlendirilmişti.

Bu girişimler birliğe yeni bir ruhi şekillenme katmış, coşkuyu kamçılamıştı. Neşeler artmış, kitle üzerindeki prestij pekiştirilmişti. Düşmanın olay anındaki paniği grubun savaşçı erişilmezliğini daha da abartmıştı. Düşmanın başlattığı yoğun operasyon durumu arasında, hiç de beklemedikleri bir anda karargahlarına yönelme, tedirginliği boyutlandırmıştı düşman cephesinde.

Birlik ikinci kez geldiği bir köye sabaha doğru girmiş, ekmek alıp çıkacaktı. Köylülerin operasyonlarla birlikte büyüyen tedirginliği fecir yakınlığına oturunca kapıları açmadılar. Veli ve Reha tek tek bütün kapıları yoklamış, kimseden ses alamamışlardı. Birliğin diğer üyeleri, birbirine yakın ve bitişik olan evlerin sokaklarında uyuyakalmışlardı oturdukları yerlerde.

En son muhtarın kapısının önüne gelmişlerdi. Tanıtma ve çağırma faslı yaklaşık on dakika sürdü. Daha önce de bu eve bir kez gelmişlerdi. Muhtar, iyi niyetli ve yakın davranan biriydi. Kendilerini oldukça yakın bir ilgiyle karşılamıştı. Yıllar sonra ilk kez gerillalarla karşılaşmanın bağışlanabilecek tedirginliği bu sıcak davranışta etkili olmuştu. Bu evin kapısını açamadıkları durumda akşama kadar arazide aç kalmaları kaçınılmazdı. Kesilmek üzere olan umutlarını son bir kez yoklayarak pencereyi tıkırdatıp birkaç kez daha, korkmamalarını, kendilerini tanıyabileceklerini de hatırlatan çağrılar yapıldı. Reha ikinci katın merdivenlerini inmeye hazırlanıyordu ki, kapı çıkardığı paslı menteşe sesiyle hafifçe aralandı. Kadın kapıdan kafasını uzatıp sokak lambasının aydınlığı yüzüne yansımış Veli'ye baktı. Reha tekrar kapıya yöneldi. Kadın her ikisini de tanımıştı.

"Geçin kirva, biz sizi tanımadık. Her tarafta asker dolanıyor. Sabahın bu saatinde askerdir dedik. Evde kimse yok. Ben de yalnızım, korktum kapıyı açmaya."

Tatlı bir sevinç yayılmıştı yorgunluklarına. Onca uğraşmadan sonra artık kapıyı açtıramayacakları kanısına varmışlardı. Sevgi yüklü tebessümlerle açılan kapılar, bütün zor gediklerin tufanına serpiştirilen tutanaklardır gerilla için. Bir çınarın damarlarına akan su, Munzur'un doruklarında solunan havadır. Güçtür. Tükenmez bir

dirayetin esin kaynağıdır kapı ardında çarpan yürekler. Unutturuverirler gecenin ağırlığını.

"Önemli değil bacı. Fakat çok çaldık kapıları. Kendimizi tanıttığımız halde kapıdan konuşan bile olmadı bizimle. Kaldı ki biz çevreyi denetleyerek ve gelişmelerden haberdar bir şekilde giriyoruz köye. Bu kadar tedirgin davranmak iyi değil."

"Biz ne yapalım kirva. Evde erkek de yok. Diğer komşular da korkuyorlar, sizlere alışamadılar daha."

Konuşmalar içeri giriş faslıyla devam ediyordu. Otuzbeş-kırk yaşlarında uzun boylu, yapılı, eli ayağı anılır bir kadındı muhtarın eşi. Köydeki bütün erkeklerin cesaretinin toplamını koca ellerinin nasırlarında taşıyordu. Muhtardan da daha cesaretli ve atılgandı. Başındaki tülbendini boynunun arkasında siyah kalın saç örgülerinin altında bağlamıştı.

Reha, ocağa çay koyma girişiminde olan kadının faaliyetini görünce sözü değiştirdi.

"Bacı biz kalkacağız, çaya gerek yok, bize biraz ekmek, varsa biraz da katık verirsen yeter."

Kadın ağaç tekneye yöneldi. On tane ekmeği sayıp kucağına koydu, masanın üzerine indirdi.

"Kirva ayran istiyorsanız, ayran vereyim için."

Bu öneri Veli'nin de Reha'nın da oldukça hoşuna gitmişti. Veli gülümseyerek; "vallahi bulunmaz bir nimet olur."

Kadın, buzdolabını açtı, bir bidon ayranı ve bir bardağı yanlarına bıraktı.

"Kirva on ekmek koydum. Eğer azsa söyleyin. Ekmeği bugün yeni yaptık. Ekmek var."

"Varsa birkaç tane daha ver bacı", diye cevapladı Veli, ayranı yudumlamadan önce.

Kadın beş tane ekmeği daha aldı ekmek teknesinden. Bir poşete yağ ve çökelek doldurdu.

"Çay ve şekeriniz var mı?"

Fazla külfetli olmayı istememenin yanında, çay ve şekerlerinin olmadığını da biliyorlardı. Yorgunluğun panzehiriydi gerilla için

çay. Vazgeçilmez bir alışkanlıktı. Gerillanın düşman çemberindeki keyfiydi. "Yakalarsak onları çay başında yakalarız" dedirtecek kadar, apoletli buyrukların güncesine dahi girmişti çay tutkusu.

"Çayımız, şekerimiz yok bacı, eğer verebilirseniz seviniriz", derken oldukça çekingendi Reha.

Kadın yarım kiloluk bir çay paketiyle, bir poşet dolu şekeri getirip masaya bıraktı. Veli, şekerin fazla olduğunu belirterek yarısını geri boşalttırdı. Her ikisi ekmeği ve diğer malzemeleri çantalarına yerleştirdiler.

"Komşularınızla biraz konuşun bacı. Biz yine uğrayıp kendileriyle konuşuruz. Bizi onlara anlatın. Korkmaları için hiçbir sebep yok. Bakın her gün insanlar vuruluyor dağbaşlarında, okullarda, şehirlerde ve bu insanlar bu halk için kurşunlanıyor. Kendilerini feda ettikleri bu halka zarar verebilirler mi? Onlara anlatın. Bizim amacımız yemek, içmek, karnımızı doyurmak değil, eğer öyle olsaydı, sizin yaşamınızdan belki çok daha iyi olan okullarımızı, evlerimizi bırakıp gelmezdik. Bize karşı değil, kendinize karşı sorumlu olmak zorundasınız."

"Biraz erken girin köye kirva. Daha kimse yatmamışken. Toplayıp köylüleri anlatın. Atarlar korkularını. Bizim köy iyidir. Şimdiye kadar ihbarcı çıkmadı bu köyden. Bu köylülerden korkmayın."

Reha ve Veli son cümlelerini çıkarken tamamladılar. Bu son durum onları kendilerine getirmişti. Veli elindeki ayran bidonuyla sokak aralarında uyuyakalan birliğin diğer üyelerini de ayrana doyurduktan sonra bidonu teslim etti eve.

O gün uygun olmayan bir mevkide kalmışlardı. Büyük dikkatle yakılan ateşin sıcaklığında kırdılar fecir ayazını, demlice bir çayla doyumsuz iştahlarına yöneldiler. Kaldıkları yer, uygunsuzluğunun yanısıra, dikkatleri çekmeyen bir yerdi. Bölgede yeni tanıştıkları köylülerin tedirginlikleri ve ilk karşılaşmalarda çıkan olumsuz durumları hesaba katarak gizlilik işine daha çok dikkat ediyorlardı.

Veli her zamanki neşesini bu kez grubun yeni ayarlanışında yanlarına gelen Ali'yle yaptığı espirilere serpiştiriyordu. Onu kızdırmaktan özel bir haz duyuyordu. Bu ortama Reha'da her zamanki gi-

bi katılıyordu. Ali kızıyor, küsüyor hatta bazen sitem ediyordu ama yine de Veli'ye sataşmadan ve onun okkalı ve biraz da muzip laflarına muhatap olmadan da rahat edemiyordu.

Ali en sıcak anlarda bile, orjinal rengi kirin mat rengiyle yer değiştirmiş kazağını çıkarmaz, onunla kalın tulumunun içine girer yatardı. Bu durum çokça eleştiri konusu olma yanında, Ali'nin Adana alışkanlığı olarak kalmıştı. Bir dere kenarında bütün grup yıkanırken Ali yine yıkanmaya yanaşmamış, Veli onu laf atmalarla yola getiremeyince, elbiseleriyle suyun içine atmış, Ali zorunlu kalıp elbiselerini bir kez daha sudan geçirmişti.

İnce, çelimsiz vücuduyla kırılacak gibi dururdu Ali. Bütün yokuşlar onun baş düşmanıydı. Parmaklarını sarartan sigara dumanını savururken, içindeki bütün organları dışarı gelecekmiş gibi olurdu. Tütün sarılığındaki parmakları tetik çekmede, kendisinden beklenmeyen bir hüner sergilerdi.

Çantasında sadece bir tulum taşır, Cemal'le birlikte yatardı. Cemal bunu görev bölümü olarak addederdi. "Ben yatıyorum, sen taşıyorsun" diye takılırdı Ali'ye.

Gün; tiyatrolara, şenliklere, varoşlara, özlem duyulan sevgililere, küçük çocuklara tutunan yarı uykulu düşlerle peşpeşe gelen nöbet gözlemleriyle akşama devrildi. Gerillanın "gümbürtülü ve cilveli saatleri" de çekildikten sonra sineye, bir mezraya doğru yöneldi birlik.

İnce ve gönüllü bir karşılama ile girdiler içeri. Evin iki kız çocuğu bütün yeteneklerini seferber ederek koşuşturuyorlardı. Sohbetler edildi, siyasi eleştiriler dinlendi, özenle hazırlanmış etli taze fasulye yenildi, ayranlar içildi. Dışardaki nöbetçiyi Kapo değiştirdi. Cemal, şehirden gelen bir eski Aydınlıkçıyla devrimin ve onun tek varoluş biçimi olacak olan şiddetin gerekliliği üzerine tartıştı. Partinin politik ısrarı ve ideolojik kararlılığını konuşmalarının ciddiyetinde ve kesin hükümlerinde bilinçledi çevresindekilere. Genç kızların, şehirden gelmiş misafirlerin, yaşlı ananın hayran gözlemleri altında, saygınlığın ve güçlülüğün gizemli var oluşuyla çevresindekileri etkiliyordu birlik. Devrimin sıcaklığını kuşanmış insanların arasında

olmak, genç kızlara apayrı bir coşku tattırmaktaydı. Diğer yoldaşlarından hiçbir ayrılığı ve ayrıcalığı olmayan bayan gerillaya imreniyorlardı içten içe. Onun korkusuz görünümünü, kendi eteklerinin zayıflığıyla çatıştırdılar. Bedelsiz bir başkoyuş arayışının ütopik dünyalarını arşınlıyorlardı kızlar. Kadın gerillanın silah taşıma kudretini, onun erkek yoldaşlarını sollayarak bir seksenbeşe kadar uzanan boyuna bağlıyorlardı. Güzel şeylerle kötü şeyler arasındaki köprüyü bulamadıklarından yerinde kalmaları, hâlâ onların son kararı durumundaydı.

Gece yarısını biraz geçen saatte kalktı birlik. Ev halkıyla içeride görüştüler. Şehirden gelen eski Aydınlıkçı bayın, misafirleri uğurlamak için dışarı çıkma istemini durduran gerillaların bu davranışına bozulduğu her halinden belli oluyordu.

"Bize güvenmediler galiba", diyerek sitemlendi yanındakilere.

Evin büyük kızı bu haksız kanıya,

"Yok abi, daha önce biz de uğurlarken dışarı gitmek istedik ve bize, 'dışarı gelmeniz, hem herhangi bir çatışma pozisyonu doğduğunda size zarar verir ve bizi de zor durumda bırakır. Ayrıca, dış ışıkta görüşürsek çok uzaktan farkedilmemiz söz konusu olabilir, yine çıkarken herhangi bir takip durumunda olup olmadığımızı anlayabilmemiz için içeride görüşerek çıkmamız daha iyi olur'demişlerdi. Hem haklılar da. Bu güvensizlik değil" şeklindeki yanıtıyla açıklık getirince adam rahatladı.

Yaşlı kadın;

"Yazık, hepsi gencecik. Bu yaşta vurulacaklar. Evinden barkından çıkmışlar. De ki ne işiniz var? Gidin evinizde kalın, herkes gibi bir lokma ekmek de siz yersiniz, açlıktan ölecek değilsiniz ya."

Küçük kızı, havalı ve sükseli edasıyla annesine muhalif olma zevkini bir kez daha tatma fırsatı bulmuştu.

"Sanki onlar ekmek için çıkıyor. Siz de hiçbir şey anlamıyorsunuz. Ne kadar cahilsin sen ana."

"He he, ben anlamıyorum, siz anlıyorsunuz. De gidin, siz de gidin", diyerek kızının yüksek perdeden çıkışına müdahale etmeye çalıştı.

"Gideriz tabi. Sizin gibi cahillerle kalmaktansa..."

Kadın, iyice çileden çıkaran bu tehditkar söylemler karşısında kendisini frenlerken oldukça zorlanıyordu. Ya bir de söyleyeceklerine tepkileriyle çıkıp giderse şeklindeki korkusunu, iradesine inen kamçılar gibi sıyırmıştı kınından.

Reform çığırtkanlarını süngerlemişti gerilla komutanının konuşmaları. Kafasında uyanan çok çeşitli sorularla cebelleşiyordu adam. Söylemlerdeki haklılıkları ve şehir faaliyetini yeniden yeniden tasarımladı. Sonra Zonguldak'ta satılan maden direnişini ve işçilerin zorla bastırılmasını düşündü. Dağlarda boyutlanan ve tüm yönelime inat büyüyen silahlı gelişimi karşılaştırdı. Fecir zamanına az bir süre kalmışken bu çelişmelerin boyutlu depreşmelerinin yorgunluğunda uyuya kaldı.

Dağların tutsaklığından sıyrılan ay ışığı, pencerenin cam korunaklarını aşarak karşı duvarı süslüyordu. Bütün özlemleri sivrilten bir sessizlik vardı. Hafif aralık duran kapıdan ince bir esinti giriyordu içeri. Esinti, kadına aç bir vahşilikle geziniyordu diklenmiş göğüslerin ucunu. Gözlerinin elasından akan iki damla yaşın izleri tatlı bir görünüm vermişti yanaklarına. İri elmacık kemikleri, pembeleşen dudaklara kıskanarak batıyordu. Nevresim çekili battaniyenin altından, çıplak bacağını ay ışığının ürkek sevişmelerine uzatmıştı. Düş yangınlarının kızgın alevinde şahlanmış memelerini, özgürce bırakmıştı geceye. İçini titreten, sıcak dudakların teninde gezinme anıydı. Morarmış, kurumuş kan pıhtılıydı şimdi; belki çürümüştü. İki damla yaş daha bıraktı kendisini, sel taşkınlığından kayak pistine. Böylesine büyük bir arzuyu tatmamıştı bugüne değin. Böylesine zorlamamıştı ruhunu. Gecenin bütün serinliğini emecek bir açlık vardı yangınlarında.

Battaniyeyi üstünden atarak kalktı. Beyaz külotunu kalçasının yarı yerine kadar indirdi. Kapıyı iyice açtı. Doyumsuz bir iştahla karşıladı onu kapıda ay ışığı. Sarmaş dolaş olmuştu ay vücudunun endamıyla. Kapıda dikildi öylece. Bütün serinliği emzirdi göğüslerine, ba-

caklarına, yangın yerlerine. Beyaz vücudun silületine düşen ay, uyumlu bir kadın portresi çıkarmıştı odanın kireç renkli duvarına. Bu muhteşem görüntünün seyrine koyulmuştu, uykusunda baskın yiyen kırmızı kuyruklu sincap. Ayın sabırsız tutkusuna dayanamayan yarasaların gözleri kamaşmıştı. Balkona doğru yürüdü, çıplak ayaklarını usulca sürerek yerden. Balkondan aşağı inen merdivenlerin üzerindeki tahta kapının üstünden, köyün arabalarına doğru giden caddeye baktı mahsun gözlerle. Kimsecikler yoktu. Sokak lambası, balkonun üzerinde dikilen yarı çıplak kadının bedenine yansıyordu. Yolu gölgeleyen cevizin arkasından çıkıp gelecekmiş gibi gülümsüyordu gözlerinin içi.

Sonra boş ama güzel bir hayalle hazlandığını hatırlayınca buruldu içi. İki damla yaş daha düştü yanaklarından süzülerek göğüslerinin beyazlığına. On gün olmuştu. Kaçarken vurduk demişlerdi. Köydekiler arayıp bulamamışlardı cesedini Sır Ali'nin. Herkes, onun sır olduğunu, Buyer dağlarına çekildiğini kulaktan kulağa yaymıştı. Herkes birbirine fısıldamıştı bunu. Bir ala ceylan görüngüsüymüş. Fecirde görünürmüş ancak deniyordu.

Hesap sormak için beklermiş. Ali Ala, olay yayıldıktan iki gün sonra hastalanıp yatağa düşmüş, tuvalete dahi gidemez olmuştu. Bütün köylüler köyün en sevimli, mert ve merhamet dolu yüreğini kaybetmenin yasındaydı.

Ay ışığının etkisine düşen sokak lambalarının görüntüsünden çekip göğüslerini, içeri yöneldi. Kapıda durdu. Bir kez daha dönüp yola doğru baktı. Göğüslerini sıkıştıran yalnızlığı oğuşturarak emzirdi. Ay ışığı, kalçalarını kıskanıyordu, bütün çapkın yaratıklardan. Sincaptan, yarasadan, geceden.

Yürüyüp yatağın başında durdu. Sonuna kadar açık kapıya baktı son bir kez. Kendisini yatağa bıraktı boyluboyunca. Göğüslerine vücudunun ağırlığını bastırarak, ezmeye çalıştı nefsini. Omuzlarının üstünde gezinen yumuşak parmakların hazzına kaptırdı kendisini. En tatlı düşlerin vahşi avını koşturuyordu. Unutamayacaktı bu zaptedilmiş zirveleri. Kilitlenmiş gözleri, yitirilmiş anıların ahındaydı. Kapıdan gelen yel serinliği aldıkça kızgınlığını, kirpiklerine bir

ağırlık çöküyordu yavaş yavaş. Uyuyup uyumadığını dahi hatırlayamadan, tatlı bir düş aleminde duydu ilk sesi. Aynı ses birkaç kez daha tekrarlandı.

"Suzan, hey Suzan. Benim uyan, uyansana."

Düşte olmadığını anlayınca kaskatı kesildi vücudu. Hesap sormaya mı gelmişti, hayalet olarak çıkıverecek miydi karşısına? Titreyen ve boğulan gırtlağından bir çığlık boşaltmaya hazırlanıyordu ki, bir el ağzına kapandı. Silkeledi kendisini. Çıplak vücudu diken diken olmuştu.

"Hey benim. Bağırma, ben ölmedim, hayalet falan da değilim. Korkma, benim Sır Ali. Hadi uyan artık."

Kadının sessizce gevşediğini fark edince elini çekti. Hıçkıra hıçkıra ağlıyordu Suzan. Şaşırmıştı Sır Ali. Suzan'ın bu kadar kendisini sevdiğini tahmin edemiyordu. Korkudan ağladığını düşündü.

"Korkma dedim, ağlaman gerekmiyor. Benim dedim; herhalde beni unutmadın on günde."

Kadın boynuna atıldı Sır Ali'nin. Gözyaşları ile ıslanmış dudaklarıyla, iyice ıslatana kadar yüzünü parmak parmak öptü. Parmaklarıyla saçlarını aralıyor, kafasını kokluyordu. Bütün vücudunun silüetini çizdi ayalarında. Bulutlarda uçuşan bir düş anındaydı.

"Sen ölmedin mi? Ne oldu sana? Seni öldürdüklerini söylediler. Şimdi sapasağlamsın ve yanımdasın, inanamıyorum."

Vücudunun iri kıyım dikenleri dökülüyordu bir bir. Set vuramıyordu gözyaşlarına. Gökyüzünü çatlatan bir yağmur sonrası, derin sel yataklarıyla kıvrımlaşan toprağın görüntüsünü sergiliyordu yanakları. Göğüslerindeki ter kabarcıkları didem selleriyle iç içe girmişti. Ayağa kalktı. Koşup odanın gece lambasını yaktı. Duvardaki kırmızı ampulün ışıkları kadının vücuduna apayrı bir güzellik veriyordu. Sır Ali sessiz ve hayran bakışlarla takip ediyordu kadını. Yan odanın kapısını açıp içeri girdi, uyuyan çocuklara üstten bir göz geçirdi. Çıkınca, odanın kapı zincirini attı çengeline.

"Karnın açtır senin."

Cevap beklemeden çaydanlığı kapıp ocağa koydu. Kepir yaylalarından inen bir kısrağın canlılığını kuşanmış gibiydi. Tahta sedirin üs-

tüne serili yatağa oturan Sır Ali'nin yanına oturdu. Örgüleri iyice açılmış, simsiyah saçları kürek kemiklerini yalayarak göğüslerine dökülüyordu.

Gözlerine yakıcı bir ateş düşmüş gibiydi. Bütün ürkekliğini dudaklarının titreyişine vermişti. Sır Ali, bu canlılığın ve bakire çağına yeni giren genç kız heyacanının anlamını çözmeye çalışıyordu.

"Söylesene, nerdeydin şimdiye kadar. Ne yaptılar sana? Herkes yasını tutuyor. Benim kadar mutlu olan hiç kimse yoktur şu koca köyde şimdi. Seni bekliyordum. Her an bir cevizin gölgesinden çıkıp gelecekmişsin gibi oluyordu. Kabullenemedim yokluğunu. Geceleri adını sayıklamamak için dua ettim defalarca. Söylesene canım nerdeydin?"

Kadın, açlık grevini kutsayan bir direnişin zaferini yudumlamaya hazır bir açlıkla konuşuyordu. Közde kızarmış kızgın maşalar gibi gezdiriyordu parmaklarını Sır Ali'nin suratında.

"Sana söyleyeceklerim tamamen aramızda kalacak. Sadece şu kadarını söyleyeceğim. Son anda kurtuldum. Ve on gündür yerin göğün en görkemli merhametindeydim. Sınırsız ağrıların vurgun yediği ala ceylanların içindeydim. Yani kısacası ölmedim ve toparlandım. Bunun nasıl olduğunu sorma. Buraya geldiğimi ilk sen biliyorsun. Bundan kimseye bahsetme, sadece sana vereceğim bir mektubu anneme ilet."

"Seni çok perişan ettiklerini söylediler. Kan kusuyormuşsun. Senin kanından koca bir derya oluşmuş diyorlar, yerin yedi kat dibinde. Buyer dağlarında bir ceylan görüntüsüymüşsün. Nasıl oluyorsa. Şimdi dinlen, karnını iyice doyur. Başka ne istiyorsan söyle. Sana başka bir şey pişireyim. Yağlı bir şeyler. Söyle canın ne istiyor."

Ateş kuşanmış gözleri parıldıyordu. Bu kadına düşkün olmasını hak sayabilecek bir etki altındaydı. Almanya, onu kocasından ayırmamış olsaydı belki tanımayacak, tadamayacaktı yasaklar ve tabular altında zorlanan vebalini. Bütün kabullenemezliklere inat, nefsini kusuyordu kanıksı ilintilerde.

Gözlerinin derinliğine indirdi bakışlarını. Sorulan soruya usul bir inilti gibi cevap verdi.

"Seni istiyorum."

Hapsedilmiş şehvet iniltileri, ocakta fokurdayan suyun sesine karışıyordu. Yataktan yükselen ter buğuları, iyice yükselmiş, ay ışığının penceredeki yarım görüntüsünde daireler çizerek savruluyordu. Yumru gözlerin hazları, bulut yolculuğundaki siren seslerini buluyordu. Ala ceylan izlerinde, gece sessizliğinde, kurt yalnızlığında, toprağın teninde aradığı kokuyla buluşmanın mutluluğunu emiyordu tomurcuklardan. Gece yeni başlıyordu. Ağrılarını, istemlerin hengamesine içeren bir delikanlı ve doğurganlığını kilitlemiş zaman hırsızı bir kadın yatıyordu kendisinden geçmiş. İniltilerin sessizlik anında çay suyunun fokurtusu belirginleşti.

Suzan kalktı, sütyenini ve külotunu giydi. Çayı hazırlayana kadar dinlenmesini salık verdikten sonra çayı demledi. Evde bulunan en kıymetli mamullerden bir sofra hazırladı yerdeki ğonçanın üstüne. Sonra bir minder koyup oturttu Sır Ali'yi oraya. Sofradakileri silip süpürdü ikisi. Köyden bahse durdukları an, annesinden ve ailesinin diğer fertlerinden sonra, Zeyi Ana'yı ve Hasan Amca'yı sordu ilk olarak.

"Ali Ala evde mi?" diye sorunca Suzan'a, kaşları çatılmış ve kin kusan bir surat, sevimli o çehrenin yerini almıştı. Suzan bu durumdan endişeli bir ürperti duydu. Hiç sevmediği bu adamı bu tonla soruşu tuhafına gitmişti.

"Ölecek herhalde, hasta yatıyor. Onu niye sordun? Bizi gözleyemez şimdi korkma."

Sır Ali, Suzan'ın yorumlayışını güçlendirdi.

"Belli olmaz onun işi. Hasta iken bile, kim kiminle ne yapıyor diye merak eder. Zaten o meraktan gitmiştir belki."

Sır Ali konuyu değiştirerek sohbeti devam ettirdi.

Ay, batı istikametine doğru yönelmişti çoktan. Gece kuşlarının yorgunluğu bırakıvermişti kendisini yatağına. Defalarca kenetlenen duyguları fecir suskunluğu basmıştı. Kanaryaların yuvasına zamanından önce düşen gün telaşesi, tatlı bir melodi dinletisi yayıyordu etrafa. Kurumuş otların korunaklarından sıçrayan çekirgeler, vardiya kapılarına yöneliyordu. Emeğin ilk tutkunları olmaya devam ediyordu

karıncalar. Fecir baskınlarına dayanmıştı, Sır Ali'yle Suzan'ın seviş-melere duran uykuları.

Aydınlığa kalma korkusuyla sıçradı yerinden Suzan. Pencereden dışarı bir göz attı. Küçük bir çocuk sevecenliğinde uyuyordu Sır Ali. Uyadırmaya kıyamadı. Önce biraz tereddüt geçirdi. Başka çaresi yoktu.

"Tatlı çocuk uyan, uyan hadi."

Geç kalmış olduğu sanısıyla sıçradı Sır Ali. Giyinirken, Suzan'ın kendisine ekmek çıkını hazırlayışındaki hareketleri seyretti. Kaburgalarından gelen ağrı ağırlaşmıştı bu geceki hengameden sonra. Hazırlanan çıkını alıp, kapıya yöneldi. Hemen arkasından Suzan takip ediyordu. Kapıda durdu. Geriye döndüğünde Suzan'ın yarı çıplak bedeni duruyordu karşısında. Dudaklarına eğildi son bir kez daha.

"Geldiğimden kimsenin haberi olmasın. Yakın zamanda uğrarım. Beni bekle."

Uzaklaştı hızlıca. Arka duvardan atlamaya çalıştıysa da, ayaklarından beynine yükselen sızılar onu durdurdu. Merdiveni kullanarak uzaklaştı. Suzan birşeyler diyecek olduysa da söyleyemedi. Ceviz ağaçlarının arasından kaybolana kadar baktı arkasından.

Sır Ali az ilerdeki bir ot yığınının yanına gitti. Ceviz ağaçlarının silüetini süzmeye başlamıştı fecir tutkusu. Ot yığınından bir bağı kaldırıp altına zulaladığı, kanlı tarihlerin nişangahı, zulüm kusmuklarının asi yaftası Zarêk'i çekip çıkardı. Hızlı adımlarla köyü ortasından yaran patikayı geçip gitti.

Zeyi Ana'nın evine doğru yönelmişti. Zeyi Ana'nın evi köyden bir saat kadar dışardaydı. Köye karşıdan bakan bir dağın orta mevkiine serpilmiş bir meşeliğin yanı başındaydı. Buyer dağlarının zirvesini tarayarak köyün içine inen aydınlık, evlerin görüntüsünü çıkarmıştı gün yüzüne. Canlı bir hareketlilik çökmüştü sabahın ilk saatlerine.

İki ineği önüne katmış, meraya doğru sürüyordu Zeyi Ana. Yalnızlığı paylaştığı iki can dostuydu bunlar. Her gün olduğu gibi nasihatlarla yolluyordu dostlarını.

"Gidin doyurun kendinizi. Aç gelmeyin, vallahi size bir şey yok. Şu koca dünyada dilenciden sadaka isteyenin ya dini yoktur ya kanı-

na susamıştır. Ona göre, sakın benden bir şey istemeyin eve geldiğinizde."

Nasihatlarını tamamlamış, birkaç çalı çırpıyla eve dönüyordu.

Alçak damlı evin köşesinde oturup bıraktı sidiğini toprağa. Kapının önünde buz kesmiş bir heykel gibi kalakaldı. Gözleri hayalet silüetinde dolaşıyordu. Bir hayaleti kovmanın en iyi yolu Ali'den başlayarak bütün evliyaları imdada çağırmaktı. Ama bir türlü beceremedi. Kilitlenmişti adeta dişleri. Sonra gücün hikmetine yönelince aklı, yan tarafında duran baltaya eğilmeye çalıştı. Başaramadı onu da. Her yeri kaskatı kesilmişti.

"Zeyi Ana benim, ben. Ne oldu sana, beni tanıyamadın mı?"

Birden çözülüverdi bütün vücudu.

"Senin babanın tohumu kurusun, hayaletine güneş değmesin senin. Beni kuru bir meşeye çevirdin. Sen ölü müsün, diri misin? Diriysen insan mısın? Ey kudretine yüz sürdüğüm Hazreti Ali, sen yardım et bana."

Ağzında okuduğu dualarla yöneldi bütün korkularına. Koşup boynuna sarıldı Sır Ali'nin, sıcaklığında kendisine geldi iyice.

"Benim civanım, seni ne yaptılar, ne oldu sana. Memleketimin tüm puştlarını sana kurban edeyim. Polat yüreklim, acılarımın ışığı, hele söyle bana sen sağ mısın, söyle."

"Evet, sağım ana. Görüyorsun karşındayım ve sağım. Bu ne bir hayalet, ne de bir heykel, Sır Ali'dir karşındaki."

Kadın, koca elleriyle yüzünü gözünü kontrolden geçirdi Sır Ali'nin. Omuzundaki Zarêk'e takıldı gözleri. Hayreti gözlerinin eksenine oturmuştu; dışarı fırlayacak gibi oluyordu.

"Babanın evi yıkılsın, Sır'emi. Bu nedir? Eli silah tutanın yüreği kan yapar. Gençlere mi karıştın? Bu kimin silahı? Mazluma mı bakar, zalıma mı bakar nişanı? Söyle hele."

"Onun adı Zarêk'tir ana. Nişanında kahpelerin, köpeklerin, zalımların yuvası var. Zarêklerin acısını söyler ana."

" Yiğidim benim. Karılık yapmanın zamanı değil. Ah tutsa şu dizlerim, bir beşliyi de ben dolardım koluma. Fişeklikleri atardım omuzuma. Ah Sır'êmı, duracak zaman değil karıların yanında. Gir içeri

gir. Gir sana, Bore'nin yağından içireyim. Sütünden vereyim. Yiğidin damarlarına yağ girmezse, onun kavgasından medet umma. Belki sen sorarsın kancıklardan mazlum hakkını. Belki sen vurasın, güvercin yuvasında yılanı gözünden. Gel gel, fecre yavuklu yiğidim gel."

Sır Ali'yi çekiştirerek içeri çekti. Alçak damlı evin içine eğilerek girilebiliyordu. Küçük pencerelerden sızan ışık, loş bir aydınlık veriyordu. İlk girişte her şeyin yerini seçebilmek olanaklı değildi. Bacada tutuşmuş odunların çıkardığı sesin dışında bir seda yoktu. Bir minder çekti ocağın önüne Zeyi Ana. Oturttu Sır Ali'yi mindere. Getirdiği odunları da ateşe attıktan sonra yöneldi karanlık bir köşeye. Az sonra elindeki tavanın içerisinde bir top yağla döndü. Dezvan'a (ocaklarda sacın altına koyulan üç ayaklı demir) koydu tavayı.

"De anlat, babanın evi yıkılsın, de anlat. Bu Zarêk kimin. Sana ne yaptılar? Anlat hele, beni meraktan öldüreceksin anlat."

Sır Ali, başından geçenleri anlatmaya başladığında yağı eritmiş, sofraya sunmuştu Zeyi Ana. Yağın içine dört adet kesme şeker attı, iyice eritti şekeri. Sonra bir güzel, koca elleriyle el becerisi kalın bir ekmeği doğradı yağa. Bir tas yoğurdu koydu yanına.

"Ben o yağı yiyemem Zeyi Ana, yağı çoktur onun."

"Pısırık herif seni. O silahı omuzlayan birinin yağ yiyememesi de nedir? Damarlarına güç girsin. Gözlerine fer olacak, fersiz oğul, ye. Yemiyorum da ne. Demliğin kulpuna yapışmışsınız, ne var o zıkkımda. Kaşıkla yağı, yoğurdu da üstüne ye."

Gizlemek için söz verdiği birkaç nokta dışında, mazisini döktürdü bir taraftan yağı yerken Sır Ali. Köyde en güvenilir insandı onun için Zeyi Ana. Bir noktaya gelmişti ki zorlanıyordu. Kararına bir çelmik atabilme korkusunu taşıyordu.

"Bizi ispiyonlamışlar ana."

"Kurbanın olayım. Sır'emı, dilimden söyle. Ne pismiş, ne yapmışlar?"

"İftira yüklemişler, vebalimizi almışlar."

"Vay kancık tohumları. Vay namussuzlar. Derim Sir'emi, derim. Bu ormanın çakalı tükenmez. Bu deryada yılanın soyu kurumaz. Nişanının ortasına oturtacaksın kancıkları. Ayarlayıp dereceyi, basacak-

sın gözünün üstüne. Acırsan namertsin, acırsan pısırığın tekisin. Acırsan mazlumların ahı çarpar seni. Yerin dibinde inleyen dedenin kemiklerini sızlatırsın. Ben derim, bu millet kendi kemiklerinin altında boğulmadıkça kurtulmaz, adam olmaz."

Çenesinin altındaki iki uzun kıl, beyaz saçların altında duran avurtları, karanlık suratına apayrı bir görüntü veriyordu. Öfkeden kıvılcımlanan gözleri ateşe koşar gibiydi. Yüzünün derisi iyice gerilmiş ve siyahlaşmıştı.

Kadının son sözleri, Sır Ali'nin yüzüne tatlı bir tebessüm serpiştirmişti. İspiyonculara bu denli öfke duyacağını o da tahmin etmemişti.

"Kim bu mendebur kancık Sır'emı. Sırrını söyle bana da, ben de bilem ormanın derinliğine yatmış bu çakalı. Yuvamıza girmeden ezelim kafasını yılanın. Yumurtalarımızı kırmadan vuralım namussuzun dölünü. Tohumunu kurutalım. Soyundan hayır gelmez."

Sır Ali önce duraksadı. Zeyi Ana'nın gözlerinin keskinliğine bakarken susamadı.

"Ali Ala köpeğidir beni ihbarlayan. Başka bir şey söyleyip söylemediğini bilmiyorum. Ama beni ele verenin o olduğu kesin."

"Vay köpek, vay kancık tohumu vay. Çıban az gelir sana, yılan yutasın sen yılan. Onun hakkı kör bir kurşundur. Kurşuna bile yazık, ödü kopar cenabetin. Karı kılıklı herif. Hiç gözünü kırpma. Sen dur! Ben geberteyim o köpeği. Çekip köyün ortasında oturtayım kazıklara it dölünü."

"Yok ana, ben işimi kendim yaparım. Sen sırrımı koynunda sakla yeter. O köpeği ben kendim hallederim."

"Bitir ekmeğini, yoğurdunu da yut gitsin. Biliyorum siz demliğin kulpuna bağlısınız. Sana getirip bir de çay koyacağım, çayını da iç. İyi bir güzel dinlen. Kendini toparla. Burda kimse seni bulamaz. Çok yiğitlere kanat germiş bu yaşlı anacığın. İhtiyar kanatlarının altında çok şahin beslendi bu anacığının. Silah tutan elin bereketi çok olur, sen korkma. Gula Zeyi gibi anaya sahipsin.

Sabah güneşi, karşı dağların sırtını terletmeye başlamıştı. Zeyi Ana'nın hasımlarına yağdırdığı küfürler ve Sır Ali'yi besleyen atımları arasında çay da içilmişti.

Zeyi'nin mezrası ve Suzan'ın gönlünün şenliğinden başka köydeki yaşam, bağrına basılan taşlar, Sır Ali'nin anasının gözyaşlarıyla olduğu gibi devam ediyordu. Suzan, sabah kahvaltısından hemen sonra Sır Ali'nin anasının yanına koştu. Bu cilveli sallanışı gören kadınlar:

"Zavallı çocuğun başı gitti. Bu şıllığın umrunda bile değil."

"Baksanıza şu sallanışa, sanki o bu dünyada yaşamıyor."

Suzan yol üstündeki kadınlara oralı olmadan geçip gitti. Sır Ali'nin annesi Suzan'ı görünce derin bir içle boşalttı yaşlarını yine. Suzan'ın sevinçli ve coşkulu halini görünce acı bir kahroluş indi yüreğinden dizlerine. Yetişir yetişmez kadına sarıldı Suzan, için için ağlıyordu. Arada zoraki, "müjdemi ver" diyebildi.

Böylesi bir karabasanın altında onun gönlüne güneş iletecek ne olabilirdi ki. Anlamsız bakışlarla dondu kaldı gözyaşları. Ne demek istiyordu Suzan. Ne yapmak istiyordu?

"Beni duyuyor musun Elif abla, müjdemi ver. Sır Ali yaşıyor, yaşıyor, yaşıyor. Duyuyor musun? Hıçkırıklarla süslenen konuşmasının içtenliği daha da şaşırtmıştı Elif kadını. Katılığı bir boşluğa düştü adeta. Dizlerinin bağı çözüldü. Yıkılıverdi yere. Suzan, duruma şaşırmıştı. Bu arada Sır Ali'nin kardeşi de yanıbaşlarına gelmiş, Suzan'ın söylediklerine onun da kulakları uzanmıştı."

"Ne diyorsun Suzan abla, gerçek mi söylüyorsun? Sen nerden biliyorsun?"

Suzan bir yandan yerde yarı baygın duran kadını uyarmaya çalışırken bir yandan yanıtlıyordu.

"Evet sağ. Onu gördüm. Kendi gözlerimle. Bak şu mektubu da size gönderdi. Anneme ver dedi. Kalk Elif abla kalk. Sevineceğine ağlıyorsun, kalk hele."

Koynundan çıkardığı mektubu Baki'ye uzattı. Kadından hiçbir ses çıkmıyordu. Gözlerini Baki'nin elindeki kağıda dikmişti. Usulca dizlerinin üzerine doğruldu. Baki, büyük bir hızla kağıdı açtı. Abisinin yazısını görür görmez tanımıştı. Annesinin de duyabileceği kadar sesli okumaya başladı elindeki kağıdı. Gözlerinin içine bir yanardağ volkanı çökmüş, patlamak için sabırsızlanıyordu:

"*Anneciğim;*

Ben oldukça iyiyim. Öldüğüm yönündeki haberler doğru değil. Sizi gelip göreceğim. Şimdilik biraz işim var. Geldiğimden kimseye bahsetmeyin. Sizi üzdüğüm için kusura bakmayın. Oğlunuz Sır Ali. Herkesi kucaklar öperim."

Baki gözyaşlarını tutamadı. Okumayı bitirir bitirmez boynuna sarıldı Suzan'ın.

"Sağ ol. Bize müjdeyi getiren ayaklarına sağlık, ağzına sağlık senin Suzan Abla."

Hep birlikte içeri girdiklerinde ev bir düğün havasına bürünmüştü. Ama Elif, hâlâ olayın şokundan sıyrılamamıştı. Konuşmaları kesik kesik ve gırtlağını zorlayarak çıkıyordu. Ocağa hemen çay konuldu. Sır Ali'nin babası olayın doğruluğundan emin olur olmaz, bir danayı kıbleye doğru yatırarak bıçağı kızıllaştırmıştı boynunda. Oturmuş yanında dua ediyordu.

Suzan'ın içten ve dolu dolu sevinci ev halkında sempati yaratmıştı. Dananın budundan pirzolalık et, yığılan közün üzerinde çızırrtılarla kızartılıp Suzan'a sunuldu. Kurban, komşuların sayısına göre pay edildi. Etin iyi bir bölümü Suzan'a verildi. Elif ana "bizi neden görmeye gelmedi" sitemlerini, "varsın sağ olsun yeter" diyerek, tesellilerine yedirdi.

"Eğer uğrarsa ona iyi bak, ne isterse ver, hiçbir şey esirgeme kurban olayım sana Suzan" diye sıkı sıkıya da tembih etti.

Kurbana, "Sır Ali'nin adağıdır" denilmesi yönünde görüş birliğine varıldı evde. Bütün insansever canlılar katıldı bu şenliğe. Evin kapanan aynaları, insan çehresine ulaşmanın zevkini tadıyordu günler sonra. Radyonun kronikleşen sessizliği dağılıverdi o gün. Oyunlarına kahır ilmiği geçiren iki ufaklık evi yıkarcasına hareketlendirmişlerdi güncelerini. Kanarya şakırdayışları, armudun sarı göbeği için kavgaya tutuşan kargaların ciyaklayışlarına karışarak yayılıyordu.

Kurban paylarını komşularına dağıtan adam, kahveye gitmişti günler sonra. Herkese çay ısmarlayıp şakalaşmalara katılmıştı kendinden. Bu ani değişikliğe anlam veremeyen köylülerin kimi "adam kafayı yiyecek galiba" yorumları yapıyorlardı.

Birlik, o gün ikiye ayrılmış ayrı evlere yönelmişlerdi. Reha yanındaki iki kişiyle ilk kez gidecekleri bir evi gözlemledikten sonra kapıya doğru yanaştılar. İkinci kata doğru uzanan merdivenden balkona çıktı Reha. Köpekler, silah korkusunu, evden uzaklaştıkları bir tepeden seyrediyorlardı. Evin iki penceresinden yayılan ışık, sokak lambasının aydınlığını güçlendiriyordu. Evin içinde konuşulanlar dışarıya taşıyordu. Reha, kulak kesildikten sonra, normal ev konuşmaları olduğuna karar verdi. Evin kapısını Sırma'ya çaldırdı. Derin bir sessizlik çöktü eve. Konuşmalar sustu. Işıklar söndü aniden. Reha da devreye girdi. Uzunca bir tanıtma ve korkuları dağıtma faslından sonra, yaşlı bir kadın sesi, ışığın yanmasıyla birlikte duyuldu.

"Kurban olayım, kim olursanız olun, bizim kimsemiz yok evde. İki kadınız. Evde erkek yok; başka yere gidin."

"Erkeğin olup olmaması ne değiştirir ana? Biz sizin çocuklarınızız. Bizden çekinmeniz gerekmez. Bakın bizde kızlar var. Devrimcilerden çekinmeniz çok gereksiz. Açın kapıyı, biraz oturup gideriz."

Erkeğin evde olmadığını ısrarla tekrarlıyordu içerdeki yaşlı kadın sesi. Reha merdivenden biraz solda duran pencereye doğru duvara tutunarak tırmandı. Pencereye kafasını uzattı kenardan. İçerde sobanın önünde, bir seksen boyunda bir adam oturuyordu. Korkudan sararan yüzlerin sarılığı evin ışığını daha da sarılaştırıyordu.

"İçeride bir adam var. Korkudan gizliyorlar adamı" diye usulca yanındakilere fısıldadı Reha.

İkna etme faslı yarım saatten fazla sürmüştü. İçerdekiler grubun içeri girme isteklerini kıramayacaklarını anlamışlardı. Yaşlı kadın konuşurken sesindeki titreşim giderek artıyordu. Adamı sobanın kenarından kaldırdıklarını seyretti Sırma pencereden. Biraz sonra kapı usulca açıldı. Yaşlı kadının heyecanı dudakları uçuklatacak bir doruğa varmıştı.

İçeri girdi birlik. Reha ilk söze giren oldu.

"Bakın biz devrimciyiz. Bizden korkmanız gerekmiyor. Amacımız sizi korkutmak ya da size kötü davranmak değil kesinlikle, siz de bizi tanıyınca bunu anlayacaksınız."

Yaşlı kadının dışında, kendisinin gelini olduğu anlaşılan kırk yaş-

larında bir kadın, iki küçük erkek çocuk ve on üç yaşlarında bir kız çocuğu vardı evde. Uzun adamı gizlemişlerdi. Salona açılan bir kapı daha vardı. Burası, dunık denilen malzeme deposuydu. Adamı buraya kapatarak öldürülmekten kurtarmış oluyorlardı.

Sırma "söyleyeceğim, niye sakladınız adamı" diye Reha'ya fısıldadı. Reha, hayır işaretiyle durdurdu Sırma'yı. Sohbet iyice derinleştirilmiş, önce yaşlı kadın, sonra diğer kadın da sohbete katılmışlardı. Yaşlı kadın bir oğlunun olduğunu onun da ilçeye gittiğini evde erkeklerinin olmadığını yineliyordu sohbet aralarında.

"Biz halka zarar vermeyiz ana. Bize zarar vermedikçe, düşmanla işbirliğine girmedikçe, halka zarar vermedikçe biz kimseye karışmayız. Bu nedenle kimsenin bizden çekinmesine hiçbir neden yok. Zaten eğer öyle olmayıp da rasgele halktan insanlara zarar verecek olsak, bu halkın bağrında yaşayabilir miyiz? Bu yönlü rahat olun."

Acele tarafından yapılan çay sunuldu sofraya. Kız çocuğu, şaşkın ve olası gelişmelerin merakıyla dinliyordu Reha'yı.

"Sen ne düşünüyorsun küçük bacı. Sen de mi korktun bizden?" demesini tamamlayamamıştı ki pınarları boşaldı yatağından. Hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Reha kızı teselli etmek ve durdurabilmek için epeyce uğraşmak zorunda kaldı.

Kendileri için yaptıkları yağlı bıçıkın (kalın ekmek) bir bölümünü azık olarak almalarını söylediler. Reha kendilerine yaptıkları ve korkularının mertliğine oturduğu için bu sunuyu kabule yanaşmadıysa da, kadınların yoğun ısrarıyla bir çite sarılan azığın tümünü aldılar. Çıkarlarken korkuları dağılmış kadınlar, eylemlerinin zaferi ve iyi niyetin karşısındaki ezikliğiyle daha bir hareketliydiler.

O gecenin günlüğünde yoğun tartışmalar yaşandı arazide. Diğer birliğin üyeleriyle birlikte tartıştılar.

Sırma, durumun deşifre edilerek müdahale edilmesinin gerekliliğini, "adam ihbarcı olabilir" şeklindeki söylemleriyle temellendirmeye çalıştı. Reha, ailenin genel durumu hakkında çevreden bilgi edindiklerini, gizleme ve diğer tavırların kendilerini yeterince tanımamalarından kaynaklı olduğunu, deşifre durumunda kadınların çok daha

büyük bir eziklik duyacağını ve bunun da iyi olmayacağını dile getirerek, diğer birlik üyelerinin de desteğini aldı.

"Adam zaten soğukta epeyce bekledi. O, ona iyi bir ders oldu" dedi Kapo.

Sırma'nın tek yanlı gözlemi ve yöntemde tek düzeliği keskin bir görünümün altına zulalanmıştı. Kitle psikolojisini anlamada, Reha hepsinden iyiydi. Köylüleri, onların içinden gelme avantajıyla daha iyi tanıyordu. Tilki postuna bürünen domuz kurnazlıklarını, eksik ve yetersiz kişiliklerin bocalayışlarını, yoksul sevecenliğini sıkıştıran korku çığlarını iyi bilirdi.

Gün akşam karanlığını bulmadan Reha ile Veli özel bir iş için ayrıldılar birlikten. Akşam uğradıkları evin önünden geçiyordu yolları. Eve dörtyüz metrede olan tepeye çıktıklarında, kadınlar ve çocuklar hemen tanımışlardı Reha'yı. Akşam zulaladıkları uzun, kuru, kara adam da dahil, hepsi birden yıkıldı yola. Eve girmeleri için epeyce zorladılar. İkna edebilmek için Reha'yla Veli'yi, çayın hemen hazır olduğundan tutun da, sıcak ekmek yapmış olduklarına kadar birçok özendirici ve çekici öneriler de sundular. Yüzlerinde tatlı tebessümleri vardı hepsinin. Bu insanları tanıdıklarına sevinçliydi şimdi hepsi.

Zamanlarının olmadığını, hemen gitmeleri gerektiğini, başka bir zaman belki uğrayabileceklerini söyleyerek geçip gittiler.

Reha'nın gözleri bir eylemin zaferini kutsuyordu adeta. Kendini halka kabul ettirmek kadar anlamlı daha başka nasıl bir eylem olabilirdi. Bütün silahlı baş koyuşların amacı da değil miydi bu aynı zamanda? Müthiş derecede hazlanırdı bu saflaşmadan. Yeni yeni insanların bilincinde küçük ayrıntıları yakalayabilmek, tanımak, yeniden tanımak bir felsefeydi. Felsefe eğitimlerinin bütününde yaşamın ince görüngüleri beliriyordu.

İnsana hükmedebilmenin en zor sanat olduğunu kavratıyordu hareketin kendisi. Maddeyi bilinçte algılamak, ince patika kıvrımlarında usanmadan yorulmaktı. Sevmekti, yanlışı doğrusu, güzeli çirkini, korkağı cesuru, iyisi kötüsü ile ezilenleri. Ve yaşamı sevmekti, hem de uğruna ölebilecek kadar.

Şevklerini coşturmuştu bu ayak üstü görüşme.

"Şimdi seninle yarışabilirim yol boyu Veli."

"Peki o zaman saat tutalım kaç saatte gideceğiz ve kim daha çok ter dökecek bakalım."

"Anlaştık."

Görüş mesafesi silahın tesir menziline kadar düşmüştü. Ay ışığının parlattığı silahlar, patikanın sağındaki, solundaki meşelere takılıyor, metal sesi tüm sürüngenleri ürpertiyordu. Gerillanın ayak sesleri yöre yoksullarında, korku içinde umuda dönüşen güç olarak yayılıyordu. İşbirlikçiler, zenginliğin düşlerini, gerillanın ayak izlerinin keşfine endekslemişti. Köylüler yoklanıyor, küçük çocuklar şekerle kandırılmaya çalışılıyordu. Telsiz frekanslarından daha çok iş isteyen buyruklar gönderiliyordu.

İhbarcı olduğu için cezalandırılan Gültekin'in karısı öç alma duygularıyla geziniyor, burnu kırık bir tilki gibi iz kokluyordu. "Bir kaçını öldürmeden rahat etmem," deyip kusmuklarıyla dolaşıyordu bilinmedik yerlerde. Oğlu, komünist tavrı sollayan bir görüngüyle maskeliyordu gerçekliğini. "Bana daha fazla görev verin, bunları sıradan halk yapar" derken, babasının haksız yere vurulduğunu da anımsatan imalar yapıyordu. Çeşitli denemelere tabi tutma kararına rağmen, özenle uzak durulmaktaydı bu zattan. Oğulun maskeli bu tavrı inandırıcı değildi. Daha önce yakalanan ulusalcı militanların üzerine yıkılan eylemin, annesi ve karısının şahitliğiyle desteklenmesini kabul etmişti. Üstelik eylemi hangi örgütün gerçekleştirdiğini bildikleri halde.

Düzenli bir şebeke örgütleyicisi olan babasının, yöre halkı nezdinde kazanımcı ve saygın bir yeri vardı. Cezalandırıldıktan sonra uzun süre köye girilmemiş, gerçek yüzü yeterince deşifre edilmeyip, olay bir giz havasında kalmıştı. Bu durum, korku ve paniğin ihbarlarla sınırlı kalmayıp, diğer insanlara da yayılmasında önemli bir etken olmuştu.

Kafasındaki derin muhasebeyle cenkleşirken koşturuyordu Veli'nin peşinden Reha. İnanılmaz bir çevikliğe ve güçlülüğe sahipti Veli. Reha büyük bir hayranlık duyuyordu Veli'nin bu gücüne. Onca sigara dumanını nereye savuruyor bu adam, bu hızı nasıl kaldırıyor ciğerleri? Sigara içenler içinde en iyi yol yürüyendi Veli. Merğ tepesi-

ne geldiklerinde Reha iyice tıkanmıştı. Soluklanıp çevreyi dinlediler. Gecenin serinliğine inen bir motor gürültüsüyle aydınlatarak menzil görüntüsünü, ilerliyordu bir minibüs. Gerillanın kulak hassaslığı motor seslerini birbirinden ayıracak yetiye ulaştığından herhangi bir sesten ne tür bir araç olduğunu ayırt edebiliyorlardı.

O gece Pancılas köyüne girdiler. Uğramaları gereken birkaç ilişkiyi gezdiler. Köylülerle kısa sohbetler yaptılar. En son uğradıkları evin kızı Sevgi, onları kapıda kucaklayarak karşıladı. Zamanın darlığına meydan okuyarak demlice bir çay yaptı roket hızıyla. İnce gülücükler dağıtıyordu, bütün parçalanmış uykularına rağmen. Asi ve kural tanımaz bir söylem havası vardı. Annesinin cadaloz çıkışlarına karşı sert bir tavır koyuyor, sinsi planlarını alt- üst ediyordu. Fecirin kapıya dayanmasını gerekçe edip gitmelerini salık veren annesinin tedirginliğinin üstüne hışımla yürüyordu. Biraz susan kadın yeniden başlayan yergilerinin ardından yol gösteriyordu. İkna gücü oldukça iyi olan birliğin bütün elemanları bu hayasız duruş karşısında yenilgideydi. Farklı bir yöntemle susturma girişimlerinden çekinirken, Sevgi'nin devreye girmesini destekliyorlardı içten içe. Kendisini taraftar ilan eden Sevgi'nin abisi ise, kadının bu çıkışlarını kerhen destekler bir pozisyonda kalıyordu. Olur olmaz eleştirilerini savuran taraftarın keskinliği karşısında; "Önce anneni susturma yönünde ya da onu ikna etme yönünde bir çaba gösterirsen en iyi taraftarlığı yapmış olursun" demek zorunda kalmıştı Veli.

Acı bir mide ilacı gibi içilen çaylardan hemen sonra kalktılar. Fecir sarmalamıştı doğayı. Sabah havariliği yapan köpeklerin içiçe karışan çığırtkanlıkları arasında sıyrıldılar Raştoderg vadisine. Sabahın ayazını emerken gerilla ateşi, yetiştiler birliğe. Çay demliği sırığa takılmış, kaynamak üzereydi.

Birlik derenin kenarında büyük kayalıklar içinde konaklamıştı. Suyun gürültülü akan sesi sabah ayazını katılaştırıyordu. Gerilla ateşinden yayılan sıcaklık, sabahın ilk saatlerine oturan keyifleri büyütüyordu. Veli'nin birliğe yetişmesiyle her taraf şenlendi bir anda. Kınalı allı keklikler sabah namelerini okumaya çıkmıştı sivri doruklara. Suyun kenarına ilişen menekşeler göz kamaştıran bir titreyişle seyre-

diyordu suyun köpüklerini. Kayalıkların arasında çarpık gelişen bodur ceviz ağaçları, tüm kokuların diktatörleri gibi işgal etmişlerdi vadiyi. Bir küçük sincap, zamanından önce çıktığı için ininden, yem olmuştu kara kanatlı kartala. Vadinin kuzey batı görüntüsünde Munzur'un görkemli hiddeti uzanıyordu. Kurt mağarasının önünde bir sürü yayılmıştı otlağa. Keklik öpüşleri en güzel armağandır fecir sonrasına. Serçeler gerilla ateşinde ılıyan havaya sortiler yaparak raks ediyorlardı.

Herkesin övgüyle seyre durduğu bir sahnedir bu. Veli çantasından çıkardığı meşhur pancılas ekmeklerini ateşin kenarına dizdi. Ekmeği tadan herkes, istisnasız taşıyordu reklamlarında uzak diyarlara,

"Nasıl gittin, o kadar yer gezdin. Bir de o kadar malzeme getirdin, bundan korkulur."

"Sen nereye gittiğimizi ne biliyorsun? İllegaliteyi unuttun galiba. Biz yoktan var ederek diyalektiği de tersine çevirириz anlıyor musun?"

"Vallahi yapar bu, diyalektik seninle boğuşamaz."

Veli ve Ali'nin atışmaları başlamıştı ilk saatlerde. Kapo ortalığı kızıştırmak için laf attı.

"Onu bugün suda yumuşatacağım. Şu aşağıdaki göle batıracağım hem de."

"Karabela bu adamı benden uzaklaştır," dedi Ali yakaran bir sesle. Ardından komutan Cemal'in sığınağına girmeye çalıştıysa da olmadı.

Koyulaşan sohbetler arasında kahvaltı yapıldı. Veli ile Reha zula bir yere çekildiler, gözlerindeki uykunun ırzına yönelmek için. Düşlerine düşürmek için, uyumadan, uzanırdı sevdiceklerine Reha. Yaylalar gezdi ani soluklarda, sofralar kuruldu, öpüldü, sevildi, sivrilendi görkemli anıların hışımında.

Yeğenleriyle sevişti, çocukları tırmandırırken omuzlarına. Kuralsız aşklarda yürüdü uçurumlara. Anacığının ıslak didemlerinde gül suladı. Kırlangıçlardan aldı övgüsünü. Adsız sabahlara uçurdu sevincini. Toprak kokularının sınırında kokladı Elê'yi, zulüm savruklarına inat. Köy sürgünlerinde uçuştu. Falakalar, küfürler arasında mahsun

gözlere ilişti usulca. Umuda uzanan elleri tuttu kasırgalarında Munzur'un.

Reha, karşısındaki yamaçlara uzatmıştı bakışlarını.

Geçen ilkbaharda, Mığo ile mantar ziyafetine düşmüşlerdi görünen karşı otlaklarda. Bir şafak sürüsünün çobanları koca bir ateş yakmış, akşam yemeğine hazırlanırken ansız bir baskın gibi süzülüp inmişlerdi Mığo'yu takiben. Taraftar sıcaklığı, ateşin mantar kokularına sinmişti. Kızartılan mantarlar yeşil taze otların üzerine çıkarılıyor, Mığo'nun sevimli gülümseyişleri arasında yutuluyordu. Dudaklarının yanından akan mantar suyunu büyük bir iştahla yalayarak tadını çıkarırken Mığo, bütün dikkatleri üzerine çekiyordu. Bu sevinişe sevinen çobanlar daha fazla mantar atıyordu ateşe. Şıxo bağdaş kurmuş, ziyafetin baş konuğu durumundaydı. Ağzını şapırdatarak mantara yumulan Mığo'nun, doyumsuzluğunu gören çobanlar, kesilip temizlenmiş körpe kuzu etini de ateşe sürmüş, ziyafeti güçlendirmişlerdi. Şıxo siyasi ajitasyonla uğraşırken, bu arada et de güme gitmişti.

Diğer günlerde ballandıra ballandıra anlatırken Mığo, dinleyenlerin ağzından sular akıtırdı. Bütün yabani yaratıkları dahi dinleyici kılabilirdi Mığo. Onun bir sevdasına ilişen tüm sağır kulaklar pür dikkat kesilirdi. Sessiz dinletiler kahkahaya boğulurdu, bütün bozkır yaratıklarıyla birlikte. Bu dinletilerin yanıbaşında hiç kimse kendisiyle sınırlı kalamazdı. Gülene gülmeyen tek şey düşman nişangahıydı. Yırtık söylemler, asi güzergahlar, yanaklarının kıvrımlarına inen sevecenlikte eriyiverirdi. Genç kızların özlemlerine takılan istenç, gençlik çağında gerillaların en hızlısı, Pakize tarafından "devrimcilerin kızıl gülü" ilan edilen Mığo ne yapıyor acep şimdi, diye düşünmeye koyulurken, dalıp gitmişti derin bir uykuya Reha.

Birlik o gün, bir öğleden sonrasını değerlendirme ve eğitimle geçirerek yola girdi. Faaliyetin son sınıra dayandırılması yönünde eksiklikler üzerinde durularak, yapılabileceklerin zor koşullar içinde yapılmasının kaçınılmazlığına işaret edilerek, bireysel çabaların yetersizliğinden bahse duruldu. Geçiciliğin verdiği dezavantajla uzun vadeli hesaplara girişilemedi. Çünkü planlar kuşanmıştı, yola girdiğinde. İki gün sonra değişiklik gündeme gelecekti yine.

O gece, kalabalık bir köye girdiler. İki komşu köylü arasındaki sorunu tüm köylülerin huzurunda ve onların şahitliğinde çözdüler. Yıllarca mahkemelerde sürünme gerekçesi olan sorunun bu denli kolaydan çözümü ordakileri ilgi yüklü şaşkınlığa boğmuştu. Konulan kurallara her iki taraf da uyacağına söz vermiş, denetimi köylülere bırakılımıştı. Büyük bir saygınlık uyandıran bu adil yaklaşım, otoritenin maddi temelini inşa ediyordu. İyi bir ajitasyon ve propagandayla yaratılan ortam daha da güçlendirildi. Savaşın zorunluluğunun ve kenetlenmenin kendisini nasıl hissettirdiği üzerinde duruldu. Tali çelişmelerden, esas olanlara yöneltildi dikkatler. Olası saldırılara karşı, uyarılarla yönteme kavuşturuldu kitle. Herkes, Cemal'in devamında Reha'nın peşpeşe gelen konuşmalarını can kulağıyla dinledi. Çeşitli kaygılarını dile getiren köylülerin söylemleri dinlenerek yorumlandı. Kadınların katılımlarının yüksek olması sevindirici olmuştu. Kadın hakları ve toplumda olması gereken yerinden bahsedilirken, yaşlı ve genç kadınların hepsi sevinç gösterimlerine giriyor, erkekler olası statüko değişikliklerinin korkusuyla temkinli olmayı seçiyordu. Parti tarihi ve öncüyü tanıma sorunlarına değinmeler yapılarak toplantı bitirildi.

Tereyağının kerametine dair, Zeyi Ana'ya hak vermeye başlıyordu. Dizlerindeki takatın belirmesinde Zeyi Ana'nın motivasyonunun etkileri vardı. Tehditler ve küfürler arasında kaşıkla içiriyordu yağları Sır Ali'ye.

Karanlık, dağları hafifseyerek süzülüyordu derinliklere doğru. Ay, gizlere değme kaygılarıyla geçiktiriyordu zamanı. Buyer suyunda elini yüzünü yıkayıp kuytu bir zuladan süzüldü köye doğru. Penceresinden hafif bir radyo sesi yükselen bir evin önünde durdu. Kapıya kulak verdi. Çevrenin sessizliğinde iniltili bir ürperti vardı. Bütün canlılar kurnaz inlere çekilmişti sanki. Dam saçaklarına gizlenmiş cırcır böcekleri dramatik öyküler savuruyordu sükunetine gecenin. Kapının eşiğinde bilinmez yılların uykusunu soluyordu ihtiyar köpek Boğar.

Gelene gidene başını kaldırıp bakacak bir endişe dahi taşımıyordu. Yıllanmış emeklerinin birikimini sadık bir dost havasında, yemekten başka bir katkısı yoktu ihtiyarlara.

Kapıyı usulca tıkırdattı. Herhangi bir cevap alamayınca yineledi çağrı sedasını. Az sonra kapı yıllanmış menteşelerin berbat sesiyle birlikte açıldı geriye doğru. Beyaz uzun donuyla uzunca bir adam heykeli dikiliyordu kapıda. Göğüs kafesinin beyaz uzun kıllarıyla bütünleşen sakalın aklığında mazlum bir halkın efsanesi uzanıyordu. Üst üste, yan yana yazılmış kıtalardan oluşan bir destandı adeta. Burulmuş hayaların, kesilmiş göğüslerin, süngülenmiş bebelerin şahitliğinde incinmiş bir acı deryası gibidir yüzündeki görüntü. Gözlerini, mısır saçaklarının beyazlaşmış görüntüsü gibi gölgeliyordu kaşları. Herbiri kan deryalarına yol vermiş büyük dere yatakları gibi, dizilmiş alın çatına kırışıklıklar. Sakalın derinliğine, göz pınarlarından su taşır gibidir yanağına doğru inen derinlikler.

Beyaz kıllı parmaklarıyla tuttuğu kapıyı iyice yasladı geriye doğru, gelenin yüzünü daha iyi görebilmek için. Karanlığı arkasına alan adamın silüetinde bir namlu ucu görünüyordu. Tanıdık bir görüntüyle yıllar sonra karşılaşmanın burukluğunda titredi dudakları. Feri iyice kararmış gözlerini oğuşturdu diğer eliyle.

"Kimsin brayem, ses ver. Dost musun, düşman mısın, kimsin?"

Kahır içirilmiş heceler, kesik kesik düşüyordu sessizliğe;

"Benim Hasan Amca, Sır Ali."

"Ne diyorsun, kulağıma yasla sesini anlıyamadım, anlıyamadım oğul."

Sır Ali iyice kulağına doğru yanaştı.

"Benim Sır Ali. Beni nasıl tanımazsın."

"Nedir bu olanlar oğul. Ölüler dirilir dayanamayınca zulme. Dirildin mi sen de?"

"Ben ölmedim Hasan Amca, ben sağım. Kadın Ana yatıyor mu? O beni tanımaz herhalde, içeri geleyim, sana bir sualim olacak."

"Tabi gel oğul. Heyecandan akıl mı kaldı? Gel hele gel."

İhtiyar önde, Sır Ali peşinde içeri girdiler. Küçük bir aradan yürüyüp odaya geçtiler. Kadın Ana her zamanki yatağında aynı yerde ya-

tıyordu. Kulakları hemen hemen hiç duymuyor, gözleri görmüyordu. Herkes onu kadınların bilgesi bilirmiş eskiden. Kadın Ana derler bu yüzden. Doğum uzmanı, ölü yıkayanı, çocuk doktoru, tarih şeceresi, geleceğin falcısı bir kadındı. Köylülerin günlük taşıdıkları erzaklarla beslenir, onların merhamete kuşanmış elleriyle temizlenirdi. "Nur doğmuş suratına" derlerdi. Parıldayan bir çehresi vardı. Adeta yağlanmış ve kırışıklıklar özenle arındırılmış gibiydi. Yoksul metanetlerin konuğuydu. Dar günde herkes ona koşar, karnını doyurur, akıl alıp giderdi. Bedduasına kapılmak en büyük afetti köylüler için.

İçerdeki hareketliliği farketmişti Kadın Ana.

"Hasa'emı, gelen mi var? Kimdir?"

Hasan amca kadının kulağına titrek ve gür sesle bir komşusunun oğlunun adını verdi.

"Ey ey, anan baban iyidir. Allah yardımcınız olsun. Ey ey," kendi halinde mırıldanmaya devam ediyordu.

"Söyle bakalım oğul. Ekine giden orak toprak kokar. Silahın ağzında kan olur oğul. Nedir bu hal?"

Sır Ali, kısaltarak anlattı mazisini. Esas sormak istediği ve akıl danışmaya geldiği meseleye girmeye çalıştı.

"Eskiden mızeurlere ne yapardınız Hasan amca. Nedir cezası sence, ne diyorsun?"

"Munzurun suladığı tohum rüzgarda pek olur oğul. Tohumunu bu sular suladı senin. Ama bu su, puşt olanı da besledi arada. Onca insan kanı onların yüzünden aktı. Laç mağarasını mızeurler verdi ele. Körpe bebelerin göbeğine girdi süngüler. İlk zamanlardı oğul. Asker köylere yeni giriyordu."

Cebinden tabakasını çıkarıp Sır Ali'ye uzattı. Ciğerlerine duman karasını çekmeden deşemezdi acılarının bağrını. Arada bir soluklanıyor, yorucu bir dağ yolunu aşabilmek için derin bir nefes alarak rahatlatıyordu boğukluğunu.

"Asker yeni giriyordu köylere. Areğliler'den, Lolanlar'dan, girip askerin önüne yönelmişler dağlara. Asker nereden bilecek hangi dağda kurt uyur, hangi silahın namlusu barut kokar? Nerden bilecek, han-

gi taşın arkasında yatar polatlar? Kapımıza kadar getirdiler. Çoluk çocuğun kanına girdiler."

"Sonra bir gün Ali'ye Payos vardı. Dediler o da askere kancıklık yapmaya hazırlanıyormuş. Olmaz, hiçbir silah tutan el baş eğmeye razı olmaz. Baş eğenin burnu boka yakın olur. Ali'ye Payos pısırığın biriydi. Ondan kime ne. Kimse bir şeye saymazdı onu. Semeri düşen eşek kendini kral sanır. O da öyle yaptı. Asker girince köylere meydanın kendisine kaldığını sandı. Apile Musa, ben, bir kaç kişi o gece bastık evini. Allah var, çoluk çocuğa zarar vermedik. Hoşumuza gitmedi. Zurnanın sesine öküz gülmez oğul. Vurduk namussuzu. Bir daha kimse de yeltenmedi."

Arada bir duruyor derin bir nefes alıyordu cigaradan. Duman kaybolup gidiyordu. Ciğerlerin derinliğine inen dumanın iyice nüfuz etmesi için soluk almayı sürdürüyordu uzunca. Bıyıklarının arasından, süzgeçten geçip süzülmüş beyazlaşmış küçük görüntüler uzuyordu.

"Şimdi ise oğul, yolu yok. Yılanın başını ezmeden gün yüzü görmez serçe yavruları. Başka bir şeyden anlamaz gavatlar. Rüzgarına gül eksen anana küfreder. En doğrusu susturmaktır. Kurutmaktır soyunu. Yosun ıslanmaktan korkmaz oğul. Susturmak gerek. Bunu böyle bil. Korkağın biridir o. Bir tek tokat yemekten bile ödü kopar. Eskiden de yeltenirdi gavat. Ama cesaret edemezdi. Bilirim, bir gün gelip bulur onu kör bir kurşun."

"Sen kim olduğunu biliyor musun Hasan Amca?"

"Biliyorum oğul. Hatun söyledi. Ona da bir asker mırıldanmış. Doğrudur. O gavattan beklenir. Şimdiye kadar karnı doymadı zaten. Mazlumun hakkına dadanan itin gözü kemiğe ilişmez oğul. Ne bulacak gariplerin sofrasında. Zehir zıkkım olur fukaranın bir lokması. Boğazına durur insanın."

"Hasan Amca, Hatun teyze başka kimseye söylemiş mi acep?"

"O mendebura söylemiş. Seni gebertmek gerek demiş. En ufak bir hareketin olursa seni kendi ellerimle boğarım demiş. Gavat yalvarıp yakarmış, eline ayağına gelmiş Hatun'un, kimseye söylemesin diye. Ondan sonra hastalanıp düşmüş yatağa. Kendi eceliyle ölürse yazık

olur. Herkese ibret olsun. Bir daha kimse ilişmesin barut kokusu emen çiçeklere. Ne ipinde ne sapında hayır var gavatın."

Sır Ali gerekeni fazlasıyla almıştı. Hasan Amca'ya bir cigara daha sardı. Birkaç tane de yedek sarıp koydu.

"Ben kalkayım Hasan Amca. Biraz işim var."

"Oğul, karnın aç mı? Mısto'nun karısı yoğurt getirmişti, karnın açsa ye biraz oğul. Biz daldık konuşmaya."

"Yok, Hasan Amca. Sağol karnım toktur."

"Kendini dağlardan ayırma oğul. Eğer dağı göremiyorsa gözlerin, mezarını görürsün. Fecirde uykuya kalma; kurdun kuşun sesinde fırtınanın haberi vardır. İyi bak etrafına. Yüreği pek olmayanın dostluğuna güvenme oğul, hadi Ali yardımcın olsun."

Kalkarken elini öptü Hasan Amcanın. Gözlerinin önüne kocaman bir öpücük aldı karşılığında. Tam çıkarken Sır Ali;

"Dur oğul. Şu mavzerini ver bir bakayım. Kurban olam kudretine pınarın. En iyi dostundur, ona iyi davran. Mermini nemde tutma. Boşa mermi atma oğul. Fecirde basılanın yedeği yanında olmalı. Ayıdan yer, kurttan kurnazlık öğren."

Beşliyi aldı eline, gözleri faltaşı gibi açılmıştı. Mekanizmanın kolunu seri bir hareketle geri çekti.

"Yapma oğul. Düşmana sahip olanın silahında mermi olmalı. Mermiyi ağzına sür oğul. Sen göz açana kadar vurur gözünden bir it seni. Hiçbir zaman sırtını boşa verme. Her gülen gözün içinde körlüğün olduğunu unutma. Unutma bal yapan arının iğnesi vardır kıçında."

Mermiyi ağzına sürüp, uzattı beşliyi Sır Ali'ye.

Ay ışığı top sahasının düzünü dolanmıştı baştan başa. Zarêk'in parıldayan ışıltısı tenhaların karanlıklarına vuruyordu. Kahvenin sona kalan genç müşterileri cevizlerin arasından, sokak lambalarının görüngüsünden geçip gidiyorlardı. Gençlerin grubundan ayrılan iki kişi Süleyman Ağa'nın salatalık bostanını ziyaret etti. Kopardıkları salatalıkları yiyerek yürüdüler evlerine doğru. Köpekler uzaktan gelen ulumalarla haylazlaşıyordu iyice. Ortalığın sakinleşmesi için cevizin zulasında bekledi biraz. Evlerine gidenler sıyrılıp gitmiş, evlerin ışıkları azalıyordu.

Küçük pencereli evin yanında durdu. Köşeye ilişip ışığın yanıp yanmadığını kontrol etti. Hasan Amcanın sözleri çınlıyordu kulaklarında. Yetmiş yıla eklenen sürgün yıllarının toplamının tecrübesi konuşuyordu karşısında. Kapıyı gören bir ceviz ağacının köküne oturdu. Uzun bir bekleyişten sonra tekrar pencereye yöneldi. Pencere içerden kalın bir tahtayla kapatılmıştı. Tekrar beklemeye koyuldu. Işık sönmüyordu. Dışarı gelen giden de yoktu.

Açlık yavaş yavaş kendisini hissettiriyordu. Yerinden doğruldu. Kararsız ve ürkek adımlarla yürüdü köyün ortasına doğru. Suzan'ın evinin önüne geldiğinde durdu. Onu oraya getiren şeyin ne olduğunu düşündü bir an. Zarêk'i zulalamayı düşündü, yer aradı gözleriyle. Sonra Hasan Amcanın sözleri çınladı kulağında. "Düşmana sahip olanın silahında mermi olmalı." Ya bir de Zarêk'i bir yerlere bıraktığını görse ne derdi. Vazgeçti yer aramaktan, silahıyla yürüdü balkon merdivenlerine. Balkon kapısını açtı. Evin giriş kapısı kapalıydı. "Evde kimse var mı acep, kendisi evde mi?" türünden sorulara cevap alamadı. Balkona bakan pencereye yanaştı. Usulca tıkırdattı camı. Ay ışığının içeri vuran görüntüsünde uyuyordu Suzan. Biraz daha seslice tıkırdattı camı. Yatağından fırladı Suzan. Silüeti tanımıştı ilk bakışta. Koşup kapıyı açtı. Sır Ali'nin sıcaklığına sarılırken Zarêk'in soğuk teniyle tanıştı. Koca bir hayret belirmiş, gözlerine sığmıyordu.

"Hoş geldin Sır Ali. Sırtındaki nedir? Nerden buldun onu?"

İçeri girerken yanıtlamaya çalıştı.

"O benim dostum, Zarêk'tir adı. Nereden bulduğumu sorma. Ne var ne yok sen anlat bakalım."

Suzan'ın üzerinde beyaz dantelli bir atlet vardı. Bu ansızın gelişe sevindiği her halinden belliydi. Üzerine bir hırka attı. Ocağa demliği koyup geri döndü.

"Nerdesin kaç gündür. Niye daha önce gelmedin. Annene götürdüm müjdeni. O kadar sevindiler ki bilemezsin. Kurban kestiler senin için. Yazı olmasaydı inanmazlardı kesin. Baki de çok sevindi. Sen ne yaptın söylesene."

"Ben mi? Gezdim. Bazı yerlere uğradım. Gelemedim uzaktaydım."

Sohbetin özgün havasında güzel bir sofra hazırladı Suzan. Bal, te-

reyağı, yoğurt, kavrulmuş taze fasulye vardı. Üç yumurta kırdı tereyağına. Onu da koydu çeşitlerin yanına.

"Çocuklar evde mi?"

"Büyüğü amcasıgilde. Diğerleri uyuyor."

Sofradaki bol çeşitten bir güzel doyurdu açlığını.

"Bu kadar şeye ne gerek vardı."

"Olsun, ye kendine bak. Annenin tembihi var. Günahını boynuma koydu. Ona iyi bak deyip durdu ardımdan. Yani anlayacağın sana bakacağım; küçük bir çocuk gibi."

Sevda kuşanmış iki ateş böceği sevişiyordu ayın parıltıları altında. Hafif esen bir yel, kavak ağaçlarına vals ritmi veriyordu. Zincirlerini koparan azgın bir aygır, al tay kokusuna kişneyerek dört nala geçip gitti uzayıp giden yolu. İkrarına vebal getiren boz merkep, cenini bırakmıştı bir piç için yatağına. Kuru bir şeker kemirmenin zevkinden dört köşe olmuştu inci dişli fare.

Ay ışığının yükselişine dayamış alnını dışarıyı seyrediyordu Sır Ali. Suzan sofrayı toparladı. Hırkasını atletiyle birlikte çıkardı. Kollarını beline doladı genç silahşörün. Kolların basıncı altında sıkılan sol yanından sancılar yürüdü beynine. Elini Suzan'ın eline götürüp, "Orayı fazla sıkma. Ağrı var orda" dedi usulca.

Toprak kokuyordu delikanlının teni. Burulan titreşimler yürüyordu dudaklarına.

"Sana bir şey olursa ben ne yaparım. O günleri tekrar tatmak istemiyorum. Bu kadar bağlandığımı ben bile bilmiyordum. Ne yapacağız, ne olacak bunun sonu? Sen silah kuşanmış bir asi oldun dağlarda. Ben dört çocuk annesi ve kocasını bekleyen bir şıllık. Herkes öyle bakıyor. Ne yapacağız? Bana bir şeyler söyle. Senin yanında mutluluğun en güzeline sahibim. Sen gidince her şey bitiyor benim için. Günlerce senin gözlerini kazıyorum duvara. Pencereye getiriyorum seni."

"Ne olacağız ben de bilmiyorum. Ortaya çıkamam, bu kez ellerine geçirirlerse vururlar beni. Ayrıca görülecek hesaplarım var. Zarêk'imin eline söz verdim. Nasıl bitecek ben de bilemiyorum."

Yüreğini dinledi yutkunarak ve yalanarak, iliklerine kısıtlanmaz

bir akıcılık düşmüştü. Bu kadının endamında susamazdı bir insan. Ateşin barutu tutuşturan kıvılcımıydı bu. Asmen gezintilerine yürüyordu. Yıldızları öptü. İki göz pınarından sular içti. Savruldu hazzın doruklarına, gizli uyarıların dirayetinde. Bacakların şehvet veren görüngüsü gezindi dil uçlarının kıvrımlarında. Sustu gece. Sustu ay. Giz ağırlığı bastı koyakları. Bir sıcak namluyu harbiledi bahar çağında. İki alabalık efkarını bıraktı serin sularına Munzur'un.

"Fecirde uyuma" demişti Hasan Amca. Uykuları değil ama tutkuları kenetlemişti onu Suzan'a. En erkenciler uyanmış davarları çıkarmaya hazırlanıyordu. Tuvalete gitmek isteyen küçük kız çocuğunun kapıyı çekiştirmesiyle uyanmışlardı her ikisi de. Kaptığı gibi Zarêk'i fırlamıştı Sır Ali. Köyü ortadan bölen yolun hemen yanından koşar adım yürüdü. Akşam, saatlerce beklediği cevizin yanından geçiyordu. Boğuk bir çığlık sesiyle durdu. Hemen yanıbaşında ağacın köküne işeyen Ali Ala donup kalmıştı. Açık fermuarından sallanıyordu penisi. Çığlığını yutarak devrildi yan tarafa. Şaşırıp kaldı Sır Ali. Adam kaskatı yatıyordu yerde. Yanına yanaşıp yokladı. Ölmüştü. Bırakıp yürüdü mahçup bir suçlu gibi. Evin son köşesini geçtiğinde çakılı kaldı yerinde. Hasan Amca'nın söylemlerine takıldı kaldı yine. "Eceliyle ölürse yazık olur" demişti. Çınlıyordu kulaklarında titrek ses tonuyla Hasan Amca'nın eyvahlanışı. Ayıp olmayacak mıydı Zeyi Anaya karşı. Herkes eceliyle öldü demeyecek miydi? Nasıl ibret oluşturacaktı diğer kancıklara? Döndü, yanına kadar gelip dikildi. Sırtından indirdi Zarêk'i. Emniyetini açıp doğrulttu kafasına. Fecir suskunluğunu çatırdatan bir gümbürtüyle birlikte uçtu kafatasının yarısı. Manzaraya bakamadı. Koşarak kayboldu evin yanından. Silah sesine koşan kadın, Sır Ali'nin kayboluşunu gördü son anda.

Haber çok kısa sürede uzadı Zarêk'in sesiyle uzak evlere.

Kadın, çığlıkların arasında;

"Gördüm, onu Sır Ali vurdu. Onun intikamıydı bu. Hortladı o. Tanrı bizi korusun. Hepimizin kökü gelecek. Zulüm olacak başımıza. Onun ruhudur, kan kusacak. Kim bu sabahın köründe cesaret eder. Tanrı bizi korusun. Hızır bizi korusun."

Köylüler gönülsüz mezar kazıcıları gibi çalıştılar. Herkes söylenenlere ayrı bir yorum getiriyordu.

"Ben dedim, öç alacak; Buyer dağlarına çekilen Hazreti Sır," diyordu biri.

Biri, "Durun hele, belki gençler vurmuştur. Belki kendini bilmez biri."

Süleyman dede,

"Susun hele. Kimse duymasın. Jandarma duyarsa hepimizin vay haline. Ula sakın ha, Hızır ağzınızın üstündedir. Çoluk çocuğunuzun kanını seviyorsanız susun. On iki imam yemininiz olsun. Kimse bozmasın bu yemini. Ağzınıza kilit vurun, hak için susun."

Köylüler bu öneriyi kabul ettiler. Kendi eceliyle ölmüş denilecek, olay gizlenecekti.

Bütün mazlumların ahına fitti ölüm. Karıncalar halaya durmuştu. Ala ceylanlara muştular taşımıştı turnalar. Fukara taşkınlarında patlayan Zarek'in sesini çekmişti koyaklarına Buyer dağı. Vartinik'e, Jel'e iletmişti usulca. Damarlarına vermişti memleketin nehirlerinden. Kanıksı sükunetler yedirmişti, barut kokularında uçurumlara. Fecir dostluğu düşmüştü namluya. Kaypakların, kıvrakların korku dağlarını büyütmüştü, sinmişti namlu kıvılcımlarında bütün yarasalar.

Şenlenmişti Zeyi Ananın nasırlarında acıları. Kahırlarına bir ak güvercin konmuştu Hasan Amcanın.

İlçe merkezi köylülerin işgaline uğramış gibi bir kalabalığa boğulmuştu. Resmi dairelerin önünde, şapkaları elinde bekleyen köylüler, şehre gitmek için müşteri toplayan minibüsler, hızlı adımlarla geçip giden askerler apayrı görüntülerın cümbüşüydü. Nüfus dairesinin önünde bekleyen bir yaşlı fenalaşarak gölgeye çekiliyordu. İçeride tırnaklarını ojelemekle uğraşan bir memurenin yanı başında, bir diğer yaşlı adamla dalga geçen nüfus baş memuru sabırları çatlatan sırıtışlar bırakıyordu patavatsızca.

Muhtar Mehmet, sokağı iki kere turladı baştan başa. İçkili bir lokantaya girdi. Bir duble votka istedi. Bir yudumda yutuverdi. Parayı ödeyip çıktı. Köylülerin yemini sıkıyordu canını. Birazdan yüzbaşı-

nın yanına gidecekti. Ya yüzbaşı duyarsa başkasından, ne yapardı Muhtar? Cesedi çıkarıp incelemezler miydi? "Neden gizledin orospu çocuğu" deyip yürümezler miydi üzerine. "Teröristlerle işbirliği yapıyorsun" demezler miydi? Lokantaya bir daha girdi. Bir duble votka daha aldı.

"Ne o muhtar? Canın sıkkın gibi. Hayrola bir şey mi var?"

"Yok bir şey, ne olsun ki?"

Çıktı yine. Caddeden aşağıya giden çingene başçavuşa görünmemek için kahveye daldı. Kendisini selamlayan bir başka muhtarı duymadı. Boş bir masaya oturdu. Kapıdan gelen Yamaç muhtarı geçip yanına oturdu.

"Ne o muhtar, moralin bozuk."

"Nasıl bozuk olmasın, biliyorsun durumu."

"Bu işin sorumluluğu ağırdır hemşerim, sen git yüzbaşıya durumu anlat. O saklar, korkma. Sonra açığa çıkarsa ne yapacakları belli olmaz. Boş ver işi gizli yaparsan kimsenin haberi bile olmaz. İstersen ben de geleyim. Yüzbaşıyla aram iyidir. Korkma kim ne duyacak? İşi idare et. Üç beş adamdan mı korkuyorsun? Koskoca devlet var. Ona güvenmeyip onlara mı güveneceksin?"

Yamaç muhtarını takip etti hiç konuşmadan. Bölük binasına gitmeden lokantaya uğrayıp birer duble votka daha aldılar. Mehmet rahatlamıştı biraz. Yamaç muhtarı Arı'nın işaretiyle çıktılar. Bir asker durdurdu kapıda. "Kimi soruyorsunuz" sorusuna:

"Yüzbaşıya, Arı geldi de. Bizi kapıda bekletme içeri girelim."

Asker durumu çaktı. Aldı salona iki muhtarı.

Yüzbaşıyı haberdar eden asker, gelsin talimatıyla aldı odaya muhtarları. Yüzbaşı ayakta karşıladı Arı'yı.

"Hoşgeldin Mehmet."

"Hoşbulduk komutanım."

İçeriden çıktıklarında Arı'nın yüzünde kahpe bir gülüş vardı. Mehmet'in tedirginliğine yöneldi.

"Bırak şimdi garip garip durmayı. Millete bir şey çaktırma. Şimdi bir güzel çekelim kafayı kendine gelirsin. Sen merak etme yüzbaşı gerekeni yapar. Sen görevini yaptın, gerisi onların işi. O son işi de dü-

şün, fena bir şey değil. Eline geçer bir şeyler, atarsın başını bir yerlere. Kurtarırsın çoluk çocuğu. Sürünerek nereye varacaksın. Kim kurtuldu şu dağ başlarında çalışarak. Hadi gel, bu gün içkiler benden."

Lokantaya girdiler. Para düşlerinin lüks istemlerinde zıbarana kadar içtiler. İyice dolandı Arı'nın hayali şatolarının tutkusuna Mehmet.

Gün, gece yarısına yaklaşınca girip bir otelde sızdılar.

Çan seslerine karışan sürünün ayak sesleri, uğultulu bir yürüyüş temposunu geceye yayıyordu. Bir talimat hışmında kamçılanıyordu çoban seslenişi. Islıklar yol gösteriyordu yıldızlara. Kurumuş çarşur dalları uçuşuyordu rüzgarda. Bütün uyarılara tınmayan umarsızlıklar çileden çıkarmıştı Bese Bacı'yı. En duyulmamış küfürleri savuruyordu sürücülere. Karşılıksız sövgüleri fazla sürdüremedi.

"Bu adamlar laf anlamaz. Allah sizin belanızı versin. Başka bir şey demiyorum. Burnunuzdan gelsin emeğimiz. Kör tavuklar oysun gözlerinizi."

Söylenerek içeri girdi. Kapıdaki iki küçük zağar sağdaki dereye yöneldi, gırtlak kuvvetini zorlayarak. İnsanlara saldırdığını anladı Bese. Dışarı çıktı. Kurt kovan bir sesleniş yaptı. Eline geçirdiği kalın bir sopayı alıp yöneldi itlerin ürüdüğü yöne. Karanlık silüetiyle birinin doğrulduğunu gördü söğüdün dibinden. Ürperen dilini, cesaretinin kızgınlığında gıcırdattı.

"Biziz bacı korkma. Benim Veli."

Ferahladı Bese. İmdadına yetişmiş ordular gelmişti onu çemberden almaya.

"Ne o bacı akşam akşam kime yağdırıyorsun küfürleri."

"Laf anlamıyorlar kirve, ne yapayım. Vallahi mahvetmişler otlarımızı. O kadar yalvardık kendilerine, ne biçim insanlar. Biz de dedik bunlar Alevi, bizimkiler, bize zarar vermezler. Diğerleri daha iyiydi, hiç değilse korkuyorlardı. Bir kez söyledik mi yanaşmazlardı."

"Yine de küfür etmen iyi değil bacı. Biz konuşuruz onlarla."

Savunmaya işaret verip içeri girdi Veli, Bese Bacı'yla.

Birliğin ilk işi küçük çingeneyi sevmekti. Dört çocuğu vardı Bese'nin. En küçükleri birliğin maskotuydu. Evin sıcak tütsüsüyle uyumlu bir ahenk olan küçük çingene, azad ederdi bütün yorgunlukları. Cemal, Veli'yi Ali'yle birlikte sürücüleri uyarmaları için göndermişti. Bese, adına 'ambar' denilen çaydanlığı ocağa koymuştu bile.

"Bizim kirve gelmedi mi ilçeden bacı?"

"Daha gelmedi kirve. Belki aşağı köye gelmiş olabilir. Eğer ordaysa gelir birazdan."

Evin yıkık dökük dış görüntüsü içinde dost tutkunu bir içtenlik vardı. Yoksul duvarların kolları sonuna kadar açıktı vuruşanlara. Odanın duvarında üstü tozlanmış büyük bir çerçeve içinde, cunta liderlerinin protokol görüntüsü asılıydı. Bir kamufle amacıyla asılan gereksizliğin, indirilmesi istenmemişti. Küçük çingene uyumadan her zamanki Kürtçe ezgilerini yuvarladı yutkunarak. Birlik üyelerinden coşkulu bir alkış ve Reha'dan iki şekeri ödül olarak aldıktan sonra usulca koydu başını yastığa.

Bese, sofraya bardakları dizerken Veli ve Ali evin reisi kirveyle birlikte çıkageldiler. İnce çehreli kirvenin her zamanki tebessümü duruyordu yine dolu dolu. Sorgu sual edilip hasret törpülendi. Sofraya konulan yiyeceklerden sonra ambar da getirildi. Ambara ilişince gözler, gülüşmeler yükseldi.

"Nasıl patlamadınız Reha," diye girdi söze Sırma.

Gülüşmelere Reha da katılıyordu sessizce.

"Suç senin kirve. Niye gidip anlatıyorsun ki, onlar da söyleyip dursunlar her fırsatta," dedi Bese.

Durumdan bihaber olan Kapo, "Nedir bu, anlatın biz de bilelim," diye ısrara koyuldu.

Veli, çok doğal anlatım edasıyla alaycılığını Reha'ya göndererek;

"Şu görülen demlik var ya, bunun adını biz ambar taktık. En az 60 bardak çıkar. İşte bizim Reha iki kişiyle birlikte bu demliği köküne kadar içip kurutmuş ve daha içmek istiyormuş da, utanmışlar istemeye bir daha."

"Püffff. Vay be, üç öküze su versen, onlar bitiremez bunu."

Kahkahalar dışarılara taşıyor, sürücülere doğru yayılıyordu.

"O an içinde bulunduğumuz durumu sen bilsen Kapo, hak verirdin. Sen olsaydın yalnız bitirirdin onu. On altı saat, sırtımızda ikişer çanta üstelik yeni gelenleri de taşıyarak geldik. Bacının o çayı olmasaydı işimiz kötüydü. Eve yetişir yetişmez yığılıp kaldı diğerleri. O yorgunluğun canına ancak böyle bir demlik çay meydan okuyabilirdi."

"Sen boşver Reha kirve. Onlar o durumda olsaydı, belki ayakta kalıp çay da içemezlerdi. Hele zavallı Leyla mahfolmuştu. Yeni geliyordu garibim. Dağlara dayanabilir mi o şehir çiçeği. Ama vallahi yine de erken alıştı. Hem de cesurdu kız."

"Kirve hatırlıyor musun, bir gelişimizde Erzincan'dan gelen yabancı bir adam vardı bizim evde."

"Hatırlıyorum Hasan Kirve."

"Adamın ödü koptu. Önce Sırma bacı girmişti içeri. Siz gittikten sonra bize anlatıyor şimdi. Diyor, 'Baktım ki zeballah gibi biri girdi içeri. Saçları da kısa, ne olduğu belli de olmuyor. Sonra baktım siz, bacı hoşgeldin diyorsunuz. Dedim ah, mahfolduk. Bunların kızları böyle ise erkekleri nasıldır?' Neyse adam Koço'yu görünce, diğer kısa boyluları görünce biraz rahatladı. Siz gittikten sonra getirin kurban keselim, adamlar bizi öldürmeden gittiler. Bizi gülmekten öldürdü kirve. Adam o kadar korkak olur mu?"

"Ne yapsınlar? Şimdiye kadar gerilla görmemiş ki adamlar. Devletin bizi cani göstermelerine onlar da kanıyor."

Sohbetler çok yönlü sürdürüldü. İlçede ve çevrede olan durumlara ilişkin bilgi alındı. Uzun süredir et yiyemeyen birliğe bir kuzu satın alıp kesmek istedi Komutan Cemal. Kirve hemen bitirdi kesme işini. Bütün zorlamalara rağmen para almadı Hasan Kirve. Mahcup olmuş, ama sevinmişlerdi.

"Böyle yapacağını bilseydik kesmezdik kirve," diyerek sürdürdü Reha.

"Sana çok yük oluyoruz. Paylaşmamız gerek yükü."

"Yok kirve bir kuzudan ne olur. Her gün kaç tanesi ölüyor. Kurt kapıyor. Canınız sağolsun. Ayıptır bir kuzunun lafını etmeyin şimdi."

Gece yarısını geçen saatlerde kuzu yutuldu afiyetlice. Bese Bacı

bir teknede hamur yoğurmuş, yufka ekmeklerin sıcak buğusunda ziyafet şenlendirilmişti.

Fecir usulca yoklarken dağ silüetlerini, evden çıktı birlik. Şıxo'nun birlikle buluşma yerine gittiler. Grup uyuyordu. Reha ve Veli topladıkları odunları gerilla nizamında dizip, aydınlığın ateşi saklayacağına kanaat getirince tutuşturdular.

Munzur'un zirvesinden süzülerek inen ayazı ipe çektiler parmak uçlarında. En güçlü iletkenler gibi parmak uçları ısıyı alıyor, buz tabakasını andıran vücudun ortasına yayıyordu. Bir tutku gelişir böylece. Ateş tutkusu. İşgal edilmiş haraların trajedik nağmeleri birer rakkase gibi uçuşur havaya. Namlu sıcaklığında yanan avuçların serinliğe değmesidir. Aforoz edilmiş hazların saflaşmasıdır bir yanda. Ateşi çağırır fecir.

Fukara hoyratlarının korunaklarıdır. Biri olmazsa diğeri olmaz. Toprak kokusuna olan düşkünlüktür. Yıldız sevişmesidir. Munzur bile utanır, serin ayazların anacı olmaktan. Çam kokusu baskın gelir. Belki kanıksanmış alışkanlıkları dıştaladığındandır bu. Belki, ayazda düşkün yurduna gönderdiğindendir kokularını.

Umut çeşmesinin yanında küçük bir newroz başkaldırmıştı. Bütün kurallar, çağına meydan okur gibiydi. Şenlikleri çağırır, iğfal edilmiş kültürleri korurcasına. Kaybolan ülkenin sınırlarına varırcasına. İmana çağırır, zulüm kuşanmış dağları, Mezopotamya anılarıyla savrulur, kopmuş yatağından iri kanatlı bir ışkın yaprağı. Gelip tutulmuş bir meşenin dar köküne. Ses verir sesine suyun, nereye gideceği belli olmayan. Küçülmüş bir solucan hareketi devinime durmuş suyun akıntısında. Kıyımlarda yenilenen bir hayat simgesi. Parçalandıkça tekleşen, tekleştikçe çoğalan. Güçlü sezgilere meydan okuyan. Zor kurallarının yazgısı.

Kaç zamandır geri çevirmekteydi annesinin görüşme istemlerini Reha. Dayanamaz kalbi benimle karşılaşmaya deyip ertelemişti. Kanıksamalı ve alışmalı acı yüklü bağrı bir yenisine. Davasından sonra en çok sevdiği şeyi annesiydi. Yıllarca gem vurmuştu dağlara koşuşuna, bu tutku. Ve sonra gözyaşı döktürmeden kurumayacaktı gözyaşları anacığının. Ağlayacaktı anamız, ta ki zulmedenin saltanatını yok

edinceye dek. Kendisi de dayanamayacaktı bu görüşe. Ağlamak istemiyordu, duygularının ağırlığında. Yeterince hazır değildi. "Unutsun beni, bulutların dirayetinde kaybolduğumu gördüğü an buluşuruz. Yüz sürerim yüreğine. Yaslayıp kafamı, uyurum dizinde. Bir küçük çocuk gibi sevecek, kuşanacak öfkemizi." Dayanamaz körpe yitimine, meşakkate dayanamaz. Suyun berraklığında gözlerini seyrediyordu anacığının. En son ayrıldığında bakarken arkasından, unutamamıştı melül duruşunu. Boynu bükük kalakalmıştı. Artık gelmeyeceğini anlamış gibiydi. Oysa gelmek için ayrılmamıştı o gün. Günlerce dağı taşı kucaklamış, yaratıcılara yalvarmıştı. Çevre köylere yayılmıştı ahlanışı. Kör olacak ağlaya ağlaya deniliyordu. Unutulmaz firarlar yudumuştu.

Veli'nin kesik işaretiyle irkildi suyun başında.

"Gel, tepede asker var diyor nöbetçi."

Yıkadığı çoraplarını kemerine bağlayıp yürüdü meşeliklerin arasından, kamufleyi dikkate alarak. Birlik silah kuşanmış, ateşin kalıntılarını dumansız hale getirmişti. Şıxo gelip, Reha'nın gözetlemeye devam etmesi için nöbetçinin yanına gitmesini belirtti. Reha gitmeye hazırlanıyordu ki nöbetçi göründü.

"Ne oldu Ali, görebiliyor musun düşmanı, niye geldin?"

"Askerler uçtu."

"Ne oldu?" diye tekrar sordu Reha.

"Dedim ya, askerler uçtu."

Anlamsız bakışlar yayıldı çevreden.

"Meğer iki büyük kartalmış tepeye çöreklenen. Şimdi de uçtular. Zaten uçunca kartal olduğu anlaşıldı."

"Ne iş be. İki kartal bizi alarma geçirdi."

Reha, Veli'ye yüklemeye çalışarak, espiriye çekti onu.

"Nasıl göz var Veli sende. Bir de övünürsün. Üstelik dürbünle bakıyorsun. Zirvedekinin kartal mı, asker mi olduğunu ayırdedemiyorsun, ne iş.? Herhalde ineği görsen onu da cemse sanırsın."

Gülüşmeler yayıldı stresi boşaltan tarzda. Veli de bir manevra yaparak Ali'ye yöneldi.

"Şu gördüğün zalım Ali var ya, o alarm verdi bize. Gözlerinde fer kalmamış, belki dürbüne tersinden bakmıştır."

"Yahu bunu konuşturmayın, hemen gelir beni bulur. Ben daha yeni gittim oraya. Senden aldım nöbeti."

Sohbetler yerini uyku faslına; uyku yerini yeni görev bölümleri üzerine komutan toplantılarına bıraktı. Akşama doğru kurulan sofra, siyasi tartışmalarla kaynaştırıldı. Diyalektik tartışılarak konuya farklı çözümler önerildi. Konuyla bir ilgisi olmayan telafuzlar ve terimlerle işe girince Sırma, Veli yerde göbek atarak gülüyordu.

Ali, yanındaki Reha'ya fısıldadı.

"Buna kim öğretti felsefeyi. Anasını ağlattı bütün terimlerin. O siyasi komiser Pamuk Hüseyin'i dövmek lazım, buna bunları öğrettiği için."

"Zaten böyle bir kararımız var, kimseye açıklama. Onu bir gün ıslatacağız iyi bir suda."

Veli ve Reha'nın hayali kararlarına Ali de ortak oldu.

Güneş ucube bir kızıllığı Munzur'un doruklarına dayamıştı. Kayboluşunu kanlı bir doğum anına terkediyordu. Koyakları örten gölgeler, koşar adım iniyordu vadileri. Bütün ayrılıklar öncesinde, neşe gümbürtüleri sarar birlikleri. Hüzünlü anların müjdecisidir adeta. Ateş kuşanmış dağlarda ayrılmanın hangi zamana dayanacağı belli olmaz. Kokularında hazlanan körpe kuzuların ıraklaşmasıdır. Yolu yok, ıslah eder bu dağlar adamı, yolu yok. Herkes bilir bunu. Bir gün sonrasında kim hangi yüreği nasıl bir mezvide yakacak belli değildir. Bundandır, ayrılıklara hüzün çöker. Al kıvrımlara ulaşır mavilik. Teri terine karışır, sevince tutunur ağrılar. Bütün hasretler toplanır güçlü bağlılıklarda. Hangi meram zaptedilmez, hangi mevzi işgale uğramaz bu dost ıraklaşmalarında.

Şıxo, Reha ve Metin'in dışındakiler bölgeyi aşıp diğer alana gideceklerdi. Şenlendirdiler, karaçor kurdular. Azalanlar, çoğalanlara imrendi. Karşılıklı başarılar ve meşakkatler dinlendi. Kuçaklaştılar, öpüştüler, selam yüklediler gidenlere, diğer yoldaşlara iletmek için. "Halkımızı kucaklayın"larla uğurlandılar. Karşılıklı ikişer kere patlatıldı silahlar. Genelde böyle başlatılırdı uzun ayrılıklar. Uygun olan

her yerde ateş sesi yükseltilirdi zirvelere. İnanç ve yemin türküleri dönerek yiv set çapında uzanırdı yıldızlara. Uzayıp giderdi yazılmak için tarihe. Buruk gözler bakakalmıştı, vadiden sıyrılarak kaybolan gerilla biriminin yürüyüşüne. Umut çeşmesi şimdi daha yalnızdı. Akışını sükunetli varoluşların bağrına bıraktı. Çam ağaçlarının bir şey tındığı yoktu. Serçenin peşine düşmüş şahin, avına merhamet dileyerek kesti sortilerini. Süzüldü dalga dalga vadilere dolan yel akışında.

Komutan Cemal, diğer adıyla Karabela, birliğini alıp Ovacık'a yönelmişti.

O gün bir şafak yaylasına uğradı birim. Bir gün önce uğrayan düşmanın kurduğu mevzileri gezdi Reha. Konumlanışlarından pusu usullerini kavramaya çalıştı. Yaylacıları tedirgin eden gerçeklikleri yorumladılar. Tehditlerin gerçeklik derecesini ve önlemleri tartıştılar. Kavurma ve meşhur şafak yoğurdunu afiyetlediler. İki genç kızın militan tavırlarını güçlendirdiler övgülerle. Partinin belirlediği doğrultuyu açmaya çalıştılar. Örgütlenmenin zorunluluğu üzerinde sert ve uzun tartışmalar yaşandı. Yarı silahlı yerel örgütlenme taleplerini olumladılar. "İmkanların sınırlılığı nedeniyle, öncelikle olanaklarınız dahilinde şekillenin" önerileri karşısında militan istemlerin yoğun eleştirileriyle cebelleştiler. Yaylacıların köylülerle çıkan sorunlarına değindiler. Uyarıcı yaklaşımlarla eleştirdiler toprak işgallerini. Köylülerin şikayetlerini dile getirerek verdikleri zararları ödemeleri yönünde ikna edip, söz aldılar.

Ertesi gün için azıklarını alıp çıktılar. Aynı konaklama yerine döndüler. Arazide yalnızlık daha bir ağırlaşır. Düzeltilmiş yatak yerlerine yerleştiler. Veli'nin yokluğu bilincin siperlerine oturmuştu. Osuruk sesleri olmayacaktı. Ne garipti. Her gün kızıp bağırdığı, onlarca kez rahatsızlığını ifade ettiği Veli'nin osuruklarının yokluğu bile duygulara işleniyordu.

Yaslanıp bir meşe ağacına, yıldızları seyre koyuldu. Saman serpiştirilmişti adeta mavi çehresine gökyüzünün. Sabah yıldızı uzak dağların zirvesinde parıldamaya başlamıştı. Gülen bir gözdü aydınlığı müjdeleyen. Ayrılığın timsalidir bulut sürgünleri öncesi. Bir yayla yerin-

de uzaklaşırken ellerinden Elê'nin, dayanmıştı zaptına sabah yıldızının. Yoksul okul çağlarında düşlediği görüngüydü. İlk militan çoşkularında sabah kaçışları. Yoksul pazarların tarnetçisi, ayakkabı boyacısı, seyyar satıcılık ve kayıp yıllar.

Defterine bir şeyler düşmek istedi. Karanlıkta seçemedi yeterince. Şıxo ve Metin uyuya kalmıştı. Defterini koydu yerine. Yere serdiği telis torbanın üstüne uzandı. Kütüklüğünü yastık yaparak koydu başını. Parkasına ve şalına sarıldı. Susturdu bütün maziyi. Kaputlara doladı sıcak özlemlerini. Sağ eli silahının tetiğini işarete dururken uyumuştu.

Acılarla halaya durmak bir gelenek olmuşsa yoksul halkın bağrında, kuş uykusunda hazza durmaktadır umar. Çetin gediklerde terleyen bir soluk oluverir. Bir ceylan haylazlığında sever özgürlüğü.

Terletmişlerdi geceyi saatlerce. Soluk soluğa tırmandıkları dorukları iniyorlardı dik bir patikanın kıvrımlarından. Ayakları patlayanlar, omuzlarına çöken ağırlıkla kıvrananlar da yürüyüşün temposuna uyuyordu. Sabah yıldızı göründüğünde bir çadırda kurulan sofrada uykusadılar. Fecir düşkünlüğünde çekildiler bir ala ceylan korunağına. Uyuyan grubun başında dönen bir akbaba, Veli'yi kapmak için dalışa hazırlanıyordu. Birinci denemesinden vaz geçti, ikinci kez çapına getirdi. Bu kez öldürücü darbesi için hazırlanıyordu. Bütün gücünü kanatlarının hızına vererek sortiye geçti.

"Veliiii!..."

Kan ter içinde ayağa fırladı yattığı yerden. Vücudunun titremeyen bir tek yeri yoktu. İçine acı bir burukluk çöktü Reha'nın. Kalktı, dolaştı meşelikte. Şıxo'yla Metin uyuyordu. Fecir basmıştı kuytulukları. Görüş mesafesini kontrol etti. Ateş için odun topladı. Huzursuzluğunu yenemedi. Umut çeşmesine varıp yıkadı elini yüzünü bir güzel. Ferahladı.

Horozların ötüşüyle dağılan uykusunu toparlamaya çalışıyordu Elif kadın. Hızır'a, Sultanbaba'ya, Hüseyin'e, Hasan'a yakardı de-

falarca kez. Yastığını öptü on iki kere imamların aşkına. Horozların zamansız kuşanışları kaygılandırmıştı Elif'i. Dönüp durduysa da uyuyamadı. Kalkıp dışarı çıktı. Kapının kenarına oturup işedi. Köyde havlayan köpeklerin hoyratlarını yorumlamaya çalıştı. Dualarını yineleyerek girdi içeri. Kapının yan eşiğini öptü. Yıllardır tınmadığı horultusuna kızdı kocasının. Ne kadar zorladıysa da uyuyamadı. Fecir dayanmışken kapıya, köyün köpeklerinin kuduruşu eve taşmıştı pencereden. Hayra yoramıyordu bir türlü. Kalktı, pencereye yürüdü. Görüş mesafesi henüz ceviz diplerindeydi. Allı tumanlının (renkli şalvar) üstüne giydiği yeşil çiçekli beyaz preniyle (gecelik) koca bir kaya görüntüsü veriyordu. Üşüdüğünü hissedince dönüp yatağına girdi.

Evin köpeği de haylazlaşmaya başladı. Evin arkasındaki araba yolu istikametine yönelmişti.

"Kalk kalk hele herif kalk. Köpeğin saldırısı hayır değil. İnsanlara havlıyor bu. Fecirde kim uğrar buraya. Kalk hele, kim varsa yabancıdır. Dost değil köpeğe hedef olan."

"Ya allah, bu neydi bu sabah sabah."

Doğrulup giyinmeye başladı adam. Elif ana da giyiniyordu. Köpek can havliyle vurdu kendisini kapıya. Yardım isteyen iniltiler çıkarıyordu. Az sonra öldürülecekmiş gibi çırpınıyordu. Adam kapıya yönelmeden köpek o mevziyi terk edip uzaklaşmak zorunda kaldı. Evden çok uzakta tehlikeyi yaygara etmeye devam ediyordu. Adam çıkmaya hazırlanıyordu ki, kapı gümbürtülerle dövülmeye başlandı. Aralıksız dövülüyordu kapı.

"Kim o, kamo bra," diye içerden bağırdı adam.

"Açın kapıyı, asker. Hemen açın kapıyı."

"Ah duman bizi almasın, ne oldu yine? Duman bize dönüyor yine. Kalk Elif, çocukları uyandır, onların yanına git korkmasınlar. Gelin de giyinsin."

"Açın diyoruz size. İçerde kim varsa dışarı çıksın. Açın çabuk."

"Tamam açıyoruz kardeşim. Çocuklar giyinsin, açıyoruz."

Elif iki torunuyla, gelininin yattığı odaya girdiğinde adam kapı-

ya yöneldi. Kapı açılır açılmaz bir kara kusmuk namlu dayandı alnına.

"Kim var içerde?"

"Hiç kimse yok, çocuklarımız var. İki torunum, gelinim ve ihtiyar kadın. Başka kimse yok."

"Doğru söyle lan, yoksa fena olur it oğlu it" diyen rütbesi gizli göbekli bir başçavuş, dipçiğin yassı yüzünü indirdi suratına adamın.

"Bize yalan söylersen gebertirim. Kim varsa içerde ellerini başının üstüne koyup dışarı çıksınlar."

Adam içeri seslendi.

"Çocukları alın gelin Elif."

Çocuğun biri annesinin kucağında, biri Elif'in kucağında dışarı çıktılar.

"Elini başının üstüne koy lan."

Adam ellerini başının üstüne koydu. Çocuklar sıkıca yapışmıştı annesine ve babaannesine. Annesinin kucağındaki küçük ağlıyordu. Askerler her tarafı sarmış, kara bir karınca görüntüsünden de öte, kara eşekler topluluğunu andırıyordu.

"Kimse var mı içerde lan?"

"Yok komutanım, girin bakın isterseniz, kimse yok."

"Gel sen bakalım gir öne. Herhangi bir durum olursa gebertirim. Anladın mı?"

Kafasına dayanmış namlunun gölgesinde girdi içeri. Peşinden açık tetikleriyle birer birer girdi içeri askerler. Odaları tek tek dolaştılar, adam önde askerler arkada. Görünürde hiçbir silüete rastlamadılar.

"Arayın iyice her tarafı" komutu verilince askerler süngüleri taktı silahlara. Yatakların bağırlarını onlarca yerden dağladılar. Un torbalarını parçalayarak döktüler. Peynir bidonlarını devirdiler.

Başçavuş yaşlı adamı çekmiş, tokatlar altında sorguluyordu.

"Söyle lan, köyde ne oldu bugünlerde."

"Hiçbir şey olmadı. Oğlumu siz vurdunuz, ne olduğunu bilmiyor musunuz? Başka ne olacak?"

İstenmeyen her cevap başçavuşun dipçik, tokat ve yumruklarından gereken payı alıyordu.

"Diğer oğlun nerde lan, onu nereye gönderdin."

"Şehre gitti oğlum. Erzincan'a gitti."

Kalın göbeğinin üstünde açılan düğmeleri ve pantolonunun önünden çıkan askeri gömleği, bir berduş görüntüsü veriyordu başçavuşa. Elindeki silahın en çok dipçiğini kullanıyordu. Adam dövmekten, kan görmekten özel bir zevk alırdı.

Arama tarama işi sonunda, altı üstüne getirilmiş bir ev kalmıştı geriye. Değerli bütün eşyalar parçalandı. Baba yadigarı eskiler yağmalandı. Can telaşına düşenlerin eşya kaybı kabulüydü.

"Hiçbir şey bulamadık komutanım."

"Her yere iyice baktınız mı oğlum? Alt kattaki ahırları, samanlığı da aradınız mı?"

Başçavuş, adamı önüne katıp çıktı. Kadınları da soru yağmuruna tutmuştu askerler. Sadece bir bayanla konuşmak için, küçük bir ipucu yakalamak için bir çok soru yöneltilmişti.

"Hiç kimse evden bir yana çıkmasın. Köyün dışına çıkan olursa vururuz anladınız mı?"

Kadınlara verdiği talimattan sonra adama;

"Yürü sen bizimle geleceksin. Bizi mezarlığa götür. Orda bize doğruyu söylemezsen seni de oğlun gibi gebertiriz, anlıyor musun?"

Başçavuşun tekmeleriyle kanamış ayak bilekleri, ince bir sızı veriyordu. Köyün ortalarında görünen her tepede askerler vardı. Başçavuşun mezarlık demesi, işin özünü açığa çıkarmıştı. "Hangi it şuna verdi bilgiyi, çoluk çocuğun kanına girecek yine" diye kaygılanırken, ağrılarına aldırdığı bile yoktu. Eve yakın mezarlığa doğru yürüdü.

Fecir dağılmış, gün zula yerlere kadar inmişti. Havada kahredici bir ağırlık vardı. Kimsecikler kalmamıştı sanki yeryüzünde. "Bir yerde ele geçirmesinler çocuğu. Sır Ali'mi allah korusun" Başçavuşun sorusu uyardı adamı düşlerinden.

"Söyle lan, Ali Ala'nın mezarı nerede?"

Meselenin iç yüzü iyice berraklaşmıştı. Yeni canları ateşe tutmak için, suyun yüzeyinden toplanırdı gerekçeler. İşkenceden, falakadan geçirilenlerin yanı sıra, gözaltında süründürülenler hep bu gerekçelerle kurban edilirdi. İğfal edilirdi itaat etmeyenlerin onuru. Toprak, kan emen köklere dayanmazdı. Botan'a, Cudi'ye gönderirdi feryadını. Ne Munzur, ne de Dicle söndürmeye yetişemezdi suyuyla yangınları.

Yeni topraklanmış gömütün yanında durdu başçavuş;

"Bu mu mezarı Ali Ala'nın?"

Adam, yediği yumrukların, tokatların acısını duymuyordu ama kendisine edilen küfürler, bir de kadınının, çocuğunun önünde olanlar kemiriyordu tüm umarsızlıklarını. Ateş çakılsa patlayacak bir barut fıçısıydı yüreciği. Üstelik yemin billah tövbe etmişlerdi hepsi. Üstelik işin bir öldürme olduğu anlaşılınca olacakları düşünemiyordu. Olan olmuştu bir kez. Yenilen yenilmişti.

"Bilmiyorum."

"Nasıl bilmiyorsun ulan orospu dölü. Ermeni çocukları sizi..."

Peşpeşe tekmeler, yumruklar indi adamın üstüne. Yerde kıvranırken tekmeledi başçavuş, İbrahim'i.

"Beynine sıkarsınız kurşunu, ondan sonra da 'bilmiyoruz'diyeceksiniz. Bileceksin ulan, yoksa hepinizi gömeriz bu mezarlığa. Ermeni çocuklarını beslersiniz, 'bilmiyoruz'dersiniz. Ulan orospu çocukları, hepinizi gebertmemi istiyorsanız, biz de yaparız."

Elindeki G3'ü alnına dayadı, kıvranan İbrahim'in.

"Şimdi ya söylersin, ya dağıtırım beynini bir tek kurşunla, söyle bakalım."

"Bilmiyorum dedim ya, siz laf anlamaz mısınız?"

Gözlerinin içindeki iki siyah nokta, rotasından çıkmış iki serseri mayın gibi nereye gittiği belli olmayan bir ritimle fırlamıştı yatağından. Kudurmuş bir itin en son günlerini yaşıyor gibi salyalar saçıyordu çevreye. Kanlı potinlerin altında bir güzel ezdi adamı.

Topladıkları beş on kadar köylüyü de önüne katarak mezarlığa geliyordu bir grup asker. Yerde yatan İbrahim'in durumunu ve "bil-

miyorum"larını duyuyorlardı. Biraz sonra mezarın yanında sıraya dizilmişti dokuz köylü.

"Söyleyin bakalım, siz de mi bu Ermeni gibi inkar edeceksiniz kendi elinizle gömdüğünüz ölünün yerini. Bu mezar mı Ali Ala'nın mezarı?"

Yerde yatan İbrahim, kendi diliyle acı bir ses yükseltti usulca.

"Lawu kes mevaco (kimse söylemesin)."

Başçavuş bir mesajın verildiğini farketti. Botların ağır darbeleri altında inletene kadar tekmeledi İbrahim'i. Köylülerden çıt çıkmıyordu. Hepsi dilini yutmuştu adeta. Karabasan ağrılar fecirle birlikte düşmüştü kapılara. Uzanacak bir dost eli aranıyordu, zulüm furyası yürürken bedenlerine.

Yerdeki iniltilerin yükselişine, köyün karşı tepesinde görünen araçların motor gümbürtüsü karıştı ansızın. Başçavuş pür dikkat kesildi. Bir talimatla askerleri yaydı çevreye.

"Şu namussuzu kaldırıp götürün burdan," oldu ikinci emri.

Köylüler başçavuşun panik havasından daha üst rütbelilerin geldiğini çıkardılar. Başçavuşun dayaklarından kısa da olsa kurtulduklarını anlayınca sevindiler. Daha büyük acılara sarılmak da vardı bunun içinde.

İneklerini uğurlamaktan dönen Zeyi Ana, araçları görünce karşıdan hızlandı eve doğru. "Yine hangi kancığın osuruğu kokutacak ortalığı, Allahın düşmanları kimi yakacaklar yine, kimin ocağına zehir suları dökecekler."

Güneş karşı dağlarda ağarlanmıştı. Çöplüğü eşeleyen serçeler sabah keyfine oturmuştu. Zeyi'nin ayak tozlarında uçuştular sağa sola. Hızlı adımlarla girdi içeri.

"Kalk hele Sır'emı, kalk. Yine dolanır boynumuza kara urgan. Kancıklar feciri yakaladı yine, kalk."

"Ne oldu, niye bu telaşın?"

"Ne olacak domuz dölleri yine kudurdu. Çoluk çocuğu ateşten geçirecekler. Ölülerimize göz dikmişler. Asker bastı köyü. Çok kalabalık arabalar girdi köye. Bir şeyler döner yine. Mızeurler gö-

türdü herhalde haberi. Yakacaklar köylüyü. Çoluk çocuğu yakacaklar."

Dışarı fırladı Sır Ali. Araçların artan boğuk gürültüsü yayılıyordu Buyer'e doğru. Cemselerin mezarlık önünde durduklarını görünce, gıcırdadı dişleri. Zeyi Ana da geldi yanına Sır Ali'nin.

"Söyle hele Sır'em. Gözlerim iyi görmüyor. Nere gitti arabalar, söyle hele söyle? Kimi yakacaklar yine?"

"Mezarlığın önüne gittiler. Arabalar orada duruyor. Mızeurun biri bozdu köylülerin yeminini. Verdi olayı galiba Zeyi Ana."

"Ben derim Sır'em, bu kancıkları kurşundan başka bir şey halletmez. Ormanın çakalı tükenmez ama bu toprak bereket kokar. Kan akan toprak bereket kokar. Bir kurşun da o pısırık köpek yer. Sen gel Sır'em. Ekmeğini al. Seni bir yere götürecem, orada kimse seni bulamaz. Ben inecem köye. Çoluk çocuğu ezecekler, yazıktır. Gidem hele bir anlayayım durumu. Kimdir bozar yeminini fukaranın. Kimdir bıçak gibi kesen ciğerimi. Hele bir bakalım."

İçeri girip, bir top yağı ekmeğin arasına koydu. Hazırladığı çıkını Sır Ali'nin eline tutuşturdu. Zarêk'ini de alan Sır Ali düştü peşine Zeyi Ana'nın.

"Burasını kimse bilmez. Şeytan arasa bulamaz. Ben gelene kadar ordan çıkma. Kancıkların ne yapacağı belli olmaz. Sürünün belini büken kurt, çobanı iyi tanır Sır'em. Mızeurlere güvenilmez, nereden ihbar edeceği belli olmaz."

Meşeliğin içine daldı Zeyi. Kalın ağaçların, çevreyi sarmalayan çalıların içinden geçtiler. Bir dere yatağının dikleşen bir yerinde durdu Zeyi. Sır Ali çevresine bakınıyor, özel bir korunak bulamıyordu. Zeyi Ana tedbir mazgalını şekillendirdi bilincinde.

"Bak Sır'em. Burayı hiç kimse bilmez. Senin gibi bir yiğitten başkasına yar etmem. Silah tutan elin kudretidir bu. Otuz sekiz'de benim rahmetli babam bizi burda bir sene sakladı. Her yer kan, göl oldu, burda kimse bize ulaşamadı. Yetimlerin kanı akmış, nefesi sinmiştir buraya. Senden başka bilen olursa emeğimi helal etmem sana."

Mazlumların ahında kinlenmiş bir ak saçlının, değerlerine yüklediği öz yansıyordu konuşmalarında.

"Kancıklar hele, hiç bilmesin Sır'em. Bir kuşa üç kere rastlıyorsan, şeytanın aklını hatırla. Kimin ne yapacağı belli olmaz Sır'em. Çakal ormandadır ama buraya erişemez."

Kalın bir meşe ağacının yanında duran taşın yanına gitti. Ağaçla taş arasındaki küçük yeri avuçlarıyla kazdı. Açığa çıkan küçük kaya parçasını çekti elleriyle kenara. Bir kişinin girebileceği kadar bir delik çıktı ortaya.

"Gel, gel buraya."

Şaşkınlığını gizlemeye çalıştı Sır Ali.

"Gir bakalım burdan içeri."

Zarêk'i bıraktı kenara. Uzanarak girdi içeri. Karanlık bir odaya küçük bir pencereden ışık sızıyor gibiydi. Zeyi Ana'nın açtığı kapı dışında bir delikti bu. Bir küçük oda büyüklüğündeydi. Nem ve küf kokusu vardı içeride. Aydınlığın sızdığı diğer deliğe doğru yürüdü. Deliğin tam karşısına köyün portresi düşüyordu. Deliğin olduğu yer bir uçuruma bakıyordu. İçeride eski palas türü bir şeyler vardı. İçinde tam doğrulamıyordu Sır Ali. Çıktı dışarı.

"O görünen delik tam köye çıkar. Burda ağaçlardan köy görünmez, kimse de burayı farketmez. Bu taşı çek kapıya, gir içerde yat. Hiç kimse bulamaz burayı. Bugüne kadar kimseye nasip olmadı burayı bulmak. Ben gidiyorum oğul. Fakir fukara ne haldedir görelim. Geldiğimde seslenirim. Sesimi almayınca çıkma bu yerden.

Bütün talimatları dinledi sessizce.

"Ha bak Sır'em. Şu aşağıdaki ayı elmasının kökünde su vardır. Oradan su al. Susarsan oraya git."

Dönüp yürüdü ağaçların arasında. Kamburu ona apayrı bir güç veriyor gibiydi. Koca ayaklar, meşe yapraklarını savurarak koşar adım dolanıyordu meşeleri. Cesaretine hayran kalıyordu Sır Ali, Zeyi Ana'nın. Korku nedir bilmezdi. Yalnızlığı çarmıha çekmişti sadece. Kurtlarla konuşur, kuşlarla dertleşir, karıncalarla ağlaşırdı. Doğanın yaratıcısı oydu adeta. Hangi taşın üzerinde hangi otun biteceğini o bilirdi. Hangi çiçek arıya öz verir o tanırdı. Kurnazlıkları til-

kiden öğrenmişti. "Yıllardır feleği kandırıyorum bir kaşık yağa" diyordu sık sık.

Bir meşe ağacının köküne, koca bir dağ gibi yaslamıştı yuvasını karıncalar. Hangi kudretin kerametidir bilinmez değildi. Sekiz saatlik üç vardiyadır gün boyu durmayan; işçilerdir, kalın bıyıklı, ince çehreli, kuru, sıska, cılız, üzgün, sevecen vardiya kapılarında bekleşir; dağı dağa ekler, yolu yola. Sesi sese set eyler, işler, büyütür, yetiştirir. Çırılçıplak çıkarlar kapısından fabrikanın. Bir yırtık ceketi, bir hırkası vardır sırtında. Harıl harıl çalışır karıncalar, bütün kara sürüngenlere inat. Dökülür ağrılarına, kırılır, yenilir çoğalır yine. Fabrikaları doldurur. Çoğalır, çoğalır yine.

Sadece iskeleti ayakta kalan yıkıntı bir evin önünden geçen zamanın sıkıntısını atmaya çalışıyordu Şıxo. Reha, elma ağaçlarının ince dallarında meyve arıyordu. Bulamayınca yanına döndü Şıxo'nun. İlerdeki evin ışıkları, soluk otlara yayılıyordu. Hafif bir yel, ince kavak fidanlarının dallarında oynaşıyordu. Randevu saatinin, geçiken konuklara tahammülü yoktu. Sıkıntılar ekleniyordu karanlığın zifiriliğine. Makirek tepesinin görkemine el çırpıyordu yıldızlar. Alaycı ve hüzünlü bir şelaledir gökkuşağı tadında.

Metin çantasına yaslanmış, gelişmeleri takip ediyordu sessizce. Bekleme nedenlerinden haberdar olduğu halde, böylesi bir faaliyetin ilk oluşunun heyecanındaydı. Bütün gözler ev istikametine yönelmişti.

"Gidip bir baksak mı, gelmedi bu."

"Diğerlerini haberdar etmeyelim. Belki evde misafirler vardır, ya da yatmalarını bekliyordur, gelir mutlaka."

Yorucu bir bekleyiş sonrası ince bir karartı göründü ayak sesleriyle birlikte. Beyaz çoraplarıyla gecenin uyumunu bozan bir düğün yolcusunun havasındaydı. En güzel giysilerini giymiş, saçlarına yeni şekiller vermişti. Yedek bazı şeylerini de elindeki poşete doldurmuştu. Her zamanki tebessüme bağlıydı bu gece yine.

"Hoş geldin Ejma. Nerde kaldın, bekle bekle kuruduk burda."

Buruk ve dolu bir ses tonuyla:

"Mustafa evde yalnızdı. Uyumadı da bir türlü. Televizyon seyrediyordu, bıraktım geldim. Yalnız korkar evde, keşke siz de gelseydiniz eve."

"Söylemedin mi kendisine? diye devam etti Reha."

"Yok. Dışarı gidip, geliyorum dedim."

Şıxo yanaşarak;

"Bir şey olmaz Ejma, biraz üzülebilir ama alışır. Bu gece yolumuz uzak. Yakın olsaydı gider otururduk. Kendisiyle konuşurduk."

Elinin tersiyle gözyaşlarını sildiği belli oluyordu Ejma'nın. Anne baba sevgisini birlikte tattığı, birlikte yetim kaldığı, gülüşü, sevinci, Mustafa'sını geride bırakmanın ezikliği ve suçluluğundaydı.

"Eğer yaşı biraz daha büyük olsaydı, alırdık onu da. Bırakmazdık yalnız. Ama daha çok küçük, biraz büyüsün, seneye de onu alırız."

Sözlerini bitiremeden Reha, Şıxo'nun gidelim komutuyla yola girmişlerdi bile. Usulca süzülüp yarım saat kadar yukardaki köyün zulasından geçip gittiler. Ordunun yeni mensubunu yormamak için sık sık dinleniyor, yorulup yorulmadığına cevap alıp devam ediyorlardı. Üç saatlik bir yoldan sonra, sessizliği yaran köpek havlamaları duyulmaya başladı. Yolun yorgunluğu en güzel yanıydı, yaşam emarelerinin. Yıldızlara koşma anına ulaşmak, sahrada suya erişebilmekti, kurumuş çatlak dudaklarla. Açlık grevinin zaferindeki ziyafetti. Ağlarken gülmek, gülerken ölmekti.

Reha karanlığın içinde süzülerek sessizce yanaştı eve. İki azgın kangal kırması, barut ve toprak kokusunda kudurmuşçasına cenkleşiyordu. Parçalayıcı dişleri hapsedilmiş beyaz Çomo, kavak ağacına uzun bir zincirle bağlanmıştı. Zincirinin dönen ekseninde kapıya ve evin köşelerine koşup duruyordu. Onun sükunetini zaptetmeden eve girebilmek olanaklı değildi. Evin arkasına dolandı Reha. Küçük bir pencereyi tınlatarak seslendi içeri. Biraz sonra küçük pencereyi zorlayarak, karanlığa düştü küçük bir aydınlık. Çomo'nun çalımına yumuşak bir sus çekti, beyaz donlu bir genç. Kavağa yanaşarak kısalt-

tı zincirleri. Reha, üstteki hakim tepeye "durum normal" işaretini göndermişti. Duvarın kenarından sıyrılarak içeri girdiler. İlk kez karşılayan değil, karşılanan olmuştu Ejma. Hoş bir duygu, tarifsiz bir haz vermişti kendisiyle bu denli ilgilenilmesine. Evdeki herkesten güçlü olduğuna kanaat getirmişti. Şimdiye değin hiç girmediği olgun ve büyük bir ortamda buldu kendisini. Çocukluğunu ve ergenliğini evin giriş kapısında bırakmış gibiydi. Herkes, büyük meseleler, kanlı gözyaşları, yoksul söylemlerle ilgiliydi. Kendisinin de akıl erdiremediği suallere cevap isteniyordu. Her şeyi bilen, yol göstericiler görüngüsündeydi. Yaşlı bir kadın yanına eğiliverdi. Ejma'nın kulağına;

"Kızım sen sanki yenisin!"

Kadının söylemine oldukça bozulmuştu. Eve girerken adını da dışarda bırakmıştı Ejma. Yeni olmayı yediremedi. Yanındakilere bir göz attı. Konuşmalarıyla ilgili olan birinin olmadığını görünce cevapladı.

"Yok, eskiyim."

"Ne kadar zamandır çıkmışsın dağa?"

"Oluyor işte epey zaman."

"Hani senin silahın nerde."

Peşpeşe gelen sorular bunaltıyordu Ejma'yı. Diğer konuşmalarla ilgili olmaya çalıştıysa da kadın sorusunu yineledi.

"Niye silahsızsın kızım, sana silah vermiyorlar mı? Yazık, ne yapasın taşıyamıyorsun herhalde."

"Yok niye taşıyamıyayım. Başka arkadaşta."

"Siz kızsınız, onlar erkek, her şeye bir çare bulur, yolunu çıkarırlar, size yazık. Ne diye gittin kızım, daha küçüksün hem de. Sen kim silah atmak kim."

Ejma, cevap vermekte zorlandı. Sağa sola bakarak sıkıntısını gidermeye çalıştı.

"Olsun bir sürü kız var, onlar nasıl yapıyor."

Reha son konuşmalara kulak misafiri olmuş, Ejma'nın kendisine ihtiyacı olduğunu anlamıştı.

"Bu savaş sadece bizim değil ana. Bak siz kadınlar, analarımız,

erkeklerden daha çok iş yapmıyor musunuz? Daha zor işlerle siz uğraşmıyor musunuz? Bunu niye yapamayacak mışsınız? Seyit Rıza'nın karısı Bese'yi hepiniz anlatıp durursunuz, birçok erkeğe silahıyla meydan okurmuş, düşmanın alaylarını püskürtmüş mevziden. Kendinize hep kölelik yüklüyorsunuz. Her zaman ahır işi yapacak gibi görüyorsunuz kendinizi. Yıllarca çektiğiniz acıları unutabilir misiniz? Siz erkeklerden çok daha iyi birer savaşçı olabilirsiniz ana. Kızları, kadınları geri çekmeye çalışmayın. Onların daha fazla ileri gitmesini sağlayın. Yoksa hep acı çeken köleler olarak kalırsınız."

Diğer konuşmalar da kesilmiş, dikkatler Reha'nın konuşmasına yönelmişti. Evde bulunan diğer iki genç kadının hoşuna giden konuşmalara, yaşlı kadın tereddütlü ve inanmaz yaklaşıyordu.

"Beni de götürün bari oğlum."

"Tabi, niye olmasın ana. Yeter ki sen iste. Senin de omuzlayacağın, yapabileceğin çok şey var."

Kadının mizah yüklü söylemi herkesi güldürmüştü.

"Şu kız ne yapar ki oğul. Zavallı esketek (kadın) ne yapsın."

"O benden de iyi bir savaşçı. Kadınlar daha fazla dayanma gücü gösteriyor ana. Biz hiçbirimiz evde öğrenmedik silah kullanmayı, dağda öğrendik. O da öğrenecek."

Çay ve yemek faslında da sohbetlere devam edildi. Şıxo çalışmalarda yüksek başarı gösteren bayan gerillalardan örnekler anlattı. Cesaretin, yaşamı anlamak olduğu üzerinde duruldu. Doğum sancılarına katlananların, kurşun acılarına gülerek girdiğini onaylattılar onlara.

Gece yarısında yeni bir randevu yerine doğru çıktılar evden. İlk sınavında terletilmiş güzelliklerdeydi Ejma. İşin esasının gezmek, gülüşmek, eğlenmek olmadığı belirmişti. Verilmesi gereken cevaplar, ayrıştırılması gereken sorular kuşanmak gerekiyordu. Zayıf görüngüler arasında güçlü özü tohumlamak gerekiyordu. Çıkmazlarda tereddütü ipe çekmek, terleyen solukları kanıksamak, ayaz gecelerine sarınmak gerekiyordu.

Fecir baskınında buluştular randevu yeriyle. O gün şehir örgütünce gönderilen yeni savaşçı adayları alınacaktı. Temkinli bir yak-

laşımla nokta yerine girdi Reha. Zuladan yükselen sesin sıcaklığını almıştı hemen.

"Kamo, kamo?"

"May'me (biziz), Reha."

Bir yığın engel setini aşarak gelmişti Katip, sıcak gülüşleriyle. Sıkı sıkıya kucaklaştılar Reha'yla. Şehir tozlarının esans kokulu karışımı, toprak ve ter kokularıyla buluştu. Birbirine çatışkılı kokuları verdiler karşılıklı. Yanında kısa boylu ve buruşmuş bir silüet görünüyordu Katip'in.

"Başka kimse var mı yanında?"

"Evet bu kez size, yeni, dinamit gibi savaşçılar getirdim. Benim başımın etini yediniz."

"Sen işini bilirsin Katip yoldaş. Kendini özletiyorsun. Unutma seni görmek en güzel armağandır bize. Ama tabi yenilerin gelmesine de ne kadar sevineceğimizi biliyorsun."

Yanda sessizce durana yöneldi Reha.

"Hoş geldin yoldaş. Niye üşümüş gibi duruyorsun."

"Hoş bulduk. Yok sizi görünce üşüme mi kalır, heyecandır."

"Hani diğerleri nerede?"

"Yatıyorlar" diye cevapladı gülümseyerek.

Şıxo ve diğerleri de geldi. Gülüşmeler arasında buluşma anıyla sevişildi. Katip;

"Bu yoldaşın adı Demirdağ, bu yoldaşlar da Reha, Şıxo, Metin ve ...."

Evinde tanıdığı genç kadının dağ kuşanmış adını öğrenmek için sustu.

"Ejma'dır yoldaşın adı," deyip tamamladı Şıxo.

Odun toplanıp, ateş yakılana kadar sorgu sual yapıldı. Yol zorlukları aktarıldı. Geçikmenin nedenlerine işaret edildi. Fecir katılığını dalga dalga kırdı ateşin kızıl alazları. Kınalı bir keklik, konduğu taşın başında suyun gözesini işgal eden konuklara kızgınlıklarını ezgiliyordu. Göğsüne sıkı sıkıya yasladığı kanatlarının rengarenk görüntüsü, kıyılamayacak bir güzellik sunuyordu. Ateş ve fecirin handikapında dillenen kekliğe dikmişti gözlerini Demirdağ. Toprak ko-

kulu insanların ürpertici görüngüsü altında serpilen sevecenliği yediriyordu üşümüş bedenine. Üzerine giydiği dar bir askeri parkanın iliklerini sıkı sıkıya kapatmış, alaza girecekmiş gibi ilişmişti. Bütün hayali, abartılı, eksik anlatımların ötesindeydi. Tamı tamına ortasındaydı ateşin. Derin bir sorgulayıcılığın olduğunu okuyordu Reha, Demirdağ'ın gözlerinden.

Suskun ve gözlemci olanlar onun ilk dikkatini çekenlerdi. Olumluya en yakın duranlar olurdu bu tipler.

"Şu uyuyanları da kaldır Metin. Kaldır da tanıyalım hele yeni ceylanları."

Tulumlarına sarılmış yatan iki kişiyi kaldırdı Metin. İkinci kaldırdığı, geldiği bölgeden gelen bir tanıdığı idi. Her ikisi de şaşırmıştı bu tesadüfe. Kucaklaşarak devşirdiler sevinçlerini.

Öpüşüp kucaklaştılar ateş sohbetlerinde. Çekingen bakışları kırmak için espiriler sunuyordu Katip ve Reha. Birbirleriyle şakalarına konuk ediyorlardı yenileri.

Esprinin esprisine gülenler, şaşkınlık karışımında gülümseyenler, ayıp olmasın diye gülenler de vardı. Gelenlerden biri bayandı. Ejma önce ona yanaşmış, tecrübelerini aktarıyordu. Ejma'nın tecrübelerinin doğruluğuna baştan razı olan bayan, sessizce onaylayarak dinliyordu.

Simsiyah bir demlikte demlenen çaya, yandan bakıyordu bütün yeniler. Biri yanındakinin kulağına fısıldadı.

"Şu demliğin halini görüyorsun değil mi?"

"Evet, içi nasıl acaba?"

Çay ve pay edilmiş peynirli ekmek servisi önce yeni gelenlere sunuldu. Koca yuvarlak ekmeklerin yarısını aldı yeniler. Şıxo'nun ve Reha'nın koca ekmekleri ateşte ısıtmasını takip edenler, taklit edenler oldu. "Koca ekmekleri nasıl yiyecekler" diye düşünüyordu biri. Yarımşar ekmek isteyenlere;

"İyi, yeni gelen yoldaşlar oldukça tasaruflular. Şehirde yokluk dizboyu herhalde, mideleri küçülmüş garibanların."

Gülüşmeler, katığın tadına karıştı.

Güneş, kekliğin öpüşleriyle karşılandı. Çay servisinden sonra

ikinci kez konuldu demlik ateşe. "İçi nasıl" diyen en fazla çayı içmişti. Simsiyah bir koyulukta sunulan çayın tadını ifade etmeden edemedi.

"Nasıl yaptınız bu çayı, çok güzel olmuştu yoldaş," diye Reha'ya yöneltti soruyu.

"Onun sırrı saklıdır yoldaş. Gerilla çayı, içeni çarpar; alır onu kendisine. Bir daha istese de kişi onu bırakıp gidemez. Size ilkin çay sunuşumuz da bundandır. Yani bağlanmış oldunuz artık."

Gülüşmelerin ortasında ciddi ciddi duruyordu biri. İşin gerçekliğine inanmış gibi bir görünüm vardı yüzünde. Reha onu işaret ederek;

"Bakın bu yoldaş bilir belki. Çarpıldığı nasıl da belli oluyor."

Ciddi bir tedirginlik sergileyen surata yönelen bakışlar kahkahalarla karıştı.

Demirdağ, zirve olarak görünen tepeleri tarıyor, gözüyle bir şeyler arıyormuş gibi bakınıyordu. Kekliğin görkemli varoluşu, tatmin etmemiş gibiydi onu. Güneşin parka çıkartan sıcaklığında içildi ikinci çay. Yeni getirilen gereçleri tanıtırken Katip, gerillaların sevincini topladı avuçlarına. Zor yollardan getirdiği ikramlarını sundu. Yeni gelenler pişmaniyeyi, çikolatayı sadece tadıyor, gerisini yanlarındaki dört gerillaya bırakıyorlardı. Ziyafetlerin içinde Veli'nin yokluğuna acıdı Reha. "Tatlıya nasıl da imrenirdi. Güler, şenlenir, yutuverirdi."

Sohbetler arasında dağ kuşanmış adlar öğrenildi. Beğenilmeyenler üzerine tartışıldı. Reha:

"Yahu bırakın dağa yaraşır adları da biz takalım. Mesela, şu yoldaşa, Pavluşka takmışlar. Ne anlar köylüler bundan. Bir senede öğrenemez hiçbiri."

Reha'nın Pavluşka'yı revize ederek ve özellikle "çuş"un üzerine basarak telaffuz etmesi kahkahaya boğmuştu yanındakileri. Pavluşka mahcup bir edayla duruyordu.

"Eğer bu adı kendin takmadıysan, sana Memo diyelim biz."

"Olur yoldaş, ben de istemedim aslında, ama bir yoldaş tutturdu orada adın bu olsun diye. Tamam benim adım Memo, yoldaşlar."

Kürtçe karışımı şivesiyle gülerek konuşuyordu Memo. Birliğin en konuşkanlarındandı.

Reis diye çağrılan birliğin en yaşlısı, otuzbeş yaşına dayanmış, tıknaz, esmer tenli, içinde canlı iki far gibi dönen gözleriyle onaylıyordu değişimleri. Başka alanda kullanılan Reis'i de, Ulaş'la takas ettiler.

Curcunalı bir günün akşamına doğru yeni randevularla yüklenen Katip yolcu edildi varoşların köhnemiş vardiyalarına. Yenilere, yürüyüş kolunda uyulması gereken kurallar kısaca tanıtıldı. Yolculuk boyunca en acil gerekliliklere dikkat çekildi. Çok az sayıda silahla dört günlük yol gidilecek, grup gerekli yere ulaştırılacaktı. Yeni gelen gereçler sırt çantalarına dolduruldu.

Gerilla heyecanı, patikalardan çıkarak, uçurumlara düşerek, taşlara takılarak basılan her karış toprağa serpiştiriliyordu. Endişeler, kaygılar yeni keşiflerin hareketine içiriliyordu. Gecenin zifiriliğini besleyen onlarca koku sadeleştiriyordu düşleri. Yüz yirmi mumluk sokak aydınlatıcılarının hışmından, yıldız güzergahına düşmenin körlüğü çetinleştiriyordu patikaları. Kutsanan abartıların çekiciliği dağılıyordu, gerçekliğin kendisinde. Gümbürtüsüz motor teklemeleridir toprak değmemiş ayaklar. Tarifsiz bir çıkmazdı bilinmezlikler.

Bir kuğu, gelenleri müjdeliyordu gece canlılarına. Munzur'a doğru savuruyordu çağrılarını. Çam, kekik ve tırşık kokusu karışımı bir yel solunuyordu. Gece sessizliğine herkes tam uyum gösteriyordu. Tedirginlik, yeniliği giyinmişti.

Birlik, o gün yan yana olan iki eve uğradı gecenin ilk saatlerinde. Köylülerin sevinç gösterileri yenileri hazlandırmıştı. Birliğin ağır aksak yürüyüşü Reha'yı oldukça sıkıyordu. Ağır yürüyüş koşulları, öncülüğü çekilmez kılıyordu. Umut çeşmesinde konaklamaya oturduklarında, yolun iki kat bir sürede katedildiğini belirtti Reha. Sonrasındaki tırmanma parkurlarının daha da zor olacağı kesindi.

"Herkes tulumlarına girip yatsın. Nöbet sırasını ve kurallarını Reha yoldaş belirleyecek. Yarın yolumuz daha uzun ve yorucu. Yoldaşlar dinlensin."

Suskunluğunu kuşanmış gerillalar, talimatın kesinliğini ürperek dinlediler Şıxo'dan.

Paramparça düşlere, yorgunluklara takılan uykular geçildi tırıs koşularla. Demirdağ, oturduğu yeri zoraki seçebiliyordu. Gecede zorlanan gözleri, değişimi kolay kabul edecek gibi değildi. Yorgunluğun rehavetinde horlarken birileri, Demirdağ hâlâ yer edinmek için uğraşıyordu. Az görebilirliği ile birleşen beceriksizliğini hissettirmemeye çalışıyordu. Gecede en az on kere yuvarlanmış, dizinin kemiğinden uzanan sızıya bozulmaktaydı. "Yapamıyorsun, beceremiyorsun" dedirtmek istemediğinden gık demiyordu. İyice hazırlayamadan yerini uzandı sırt üstü. Yıldızlara değiyordu başı. "Yıldızlar Kürdistan'da daha yakın anlaşılan. Dağların doruklarına tutunmuş gibi duruyorlar. Silahların sıcaklığı berraklaştırmış, ayrıştırmış adeta tüm ayrık otları. Ne güzel omuzlanmalardan firar etmek. Yergilerden, azarlanmalardan dağların demine düşmek, ne güzel." Soğuk onu buruşturdu düşlerinin ılık akışında. Parkasının altında küçüldü iyice. Uyuya kaldı biraz sonra.

Bölük diğer gün, kalk saatiyle ayaktaydı. Çay sefaları; kaynaşma sohbetleri, dirilme esprileriyle ikindiye ulaştı. İkindi sonrası pekişmiş çatışkılar kuşanılarak yola girildi. İki saatlik bir tırmanış sonrasında sığınacakları çadırlara vardıklarında gölgeler ince bir perde gibi kapatmıştı yerküreyi. Munzur'un yel uzantısını, paraleline almıştı birlik. Dik enginlikler, bilincin tuvaline kazınıyordu.

Yeme içme ve siyasi sohbetlerden gerekli enerjiyi alan birlik, iki saatten fazla yürüyememişti. Munzur'un, maviliğe tutunan zirvesi, çene şakırdatan ayazlar gönderiyordu vadilere. Bütün koyaklar bir giz gibi gömülmüştü karanlığın bağrına. İri koyakların zulasında konakladı birlik. Birlik oturduktan yarım saat sonra geldi Demirdağ, Xezal ve Metin.

"Ne o Demirdağ, geride kalmışsın," dedi Reha.

Ejma, kıkır kıkır gülmeye başlamıştı. Kakırdayan gülüşlerine takılmıştı yenilerin bakışları. Dersim lehçesiyle Reha'ya anlatımlar gönderiyordu, gülüşleri arasında.

"Nero hiç gelemiyor. Yol burada, o ta aşağıdan gidiyor. Getiriyorum yola koyuyorum, bakıyorum yine o aşağıda."

İçten içe gülmesi daha da yükseliyordu konuşurken. Köy tecrübesiyle yol ustalığını savuruyordu yenilerin acemiliklerine. Dersimce'yi bilenler de, bu gülüş karşısında tutamadılar kendilerini.

Demirdağ'ın gülüşmelere sevinemediği, geceyi yutan hareketlerinden anlaşılıyordu. Üzülme durumunu ölçmek için Reha devam etti.

"Yoruldun mu yoldaş?"

"Yok yoldaş, biraz geride kaldık."

Ejma'nın gülüşleri iyice yükseliyordu.

"Olur yoldaş, her yeni gelen en az senin kadar zorlanır. Kısa zamanda alışırsın. Bu dağlar ıslah eder adamı yoldaş."

Kafasıyla onayladı Demirdağ.

"Bu dağlar dost dağlar
Kadrini bilir
Evelallah utandırmaz adamı"

Ahmet Arif'in dizelerini mırıldandı Demirdağ. Yerildiği zamanlarda tutulmuştu dağlara. Düşlerine, dede kanı emmiş geçitleri çekiyordu. Karşı konulmaz bir istemin girdabındaydı. Eflatun, mor, turuncu baharlarda yıkanmıştı.

Terli sırtlarını yasladılar birbirinin ten ateşine. Nöbetler değiştirdiler taşların korunaklarında. Geride kalan umarsız akşamlara ulaşıp geldi herbiri. Gėride kalan yar elinin sıcaklığında özlediler.

Fecir, dağların görüntüsünü süslerken kalktı Demirdağ. Tulumun içindeki yoldaş sıcaklığına rağmen uyuyamamıştı ayazda. Parkasının içinde buruşmuş bir hal almıştı yine. Küçük hareketlerle ısınmaya çalıştı. Dağların silüeti berraklaşıyordu usuldan. Ayhan da üşüdüğü için kalkmıştı. Biraz sonra Reha da kalkıp ateş yakmak için geven, çarşur kurusu ve zelik toplamaya koyuldular. Hızlı yanıp parlayan ama erken sönen ateşte ısındı kalkanlar. Çay kaynatma işi ısınma faslından ayrı tutulamazdı. Demirdağ iliklerine çektikçe sıcağı, gevşiyordu. Zirvelerin tılsımına dikmişti gözlerini. Uzunca taradı görüngüyü. Kuzeybatıya doğru duran zirvenin birini, bir ala ceylan

zaptetmişti. Özgürlüğün dilinden konuşan bütün kuramların maddileşmesiydi bu. Ucubevi bir simgeydi. Heybetli ve alabildiğine övgün. İçten içe gülümserken gözleri, dudakları aşağıya ve yana doğru eğimler çizerek duygularını şekillendiriyordu. "İşte budur özgürlük denilen şey. Bu ala ceylanın dorukları zaptetmesidir." Söylemlerini belli belirsiz duydu yanındakiler.

"Ne o Demirdağ, dağlar seni konuşturuyor."

"Şurdaki manzaraya baksanıza yoldaşlar. Karşıda bir özgürlük timsali duruyor, bütün muhteşemliğiyle."

Hepsi birden ala ceylan görüntüsüne döndü. Büyülenen, hayret dolu yüzlerin günlük manzaralara imrenmesi hoşuna gitmişti Reha'nın.

"Yaa, yoldaşlar, dağlara gelmeden özgürlüğü tadmak olası değil. Bu güzellikleri tanımak herkese nasip olmaz. Siz bir de halkın gönlünü zaptedebildiniz mi asıl o zaman bakın özgürleşmeye."

Ala ceylan görüngüsünü süsleyen iki şahin, Ovacık ile Pülümür hudutlarını dolanıyordu. Koyakların zulasına sığınmış kekliklerin ötüşleri tehlikeyi avazlıyordu. Silinmeyecek derinliklerle kazınmıştı tablo, Demirdağ'ın bilincine. Özgürlük yazılıydı bir ala ceylan tılsımında dağlara. Koca harflerle: ÖZGÜRLÜK, ÖZGÜRLÜK.

Şapkalarını ellerine alanlar, başlarını önüne eğenler köyün hemen hemen bütün erkekleri bir saftaydılar. Mezarın başında savcı, katibi, yanında "katli vacip" tutanaklar yazan bir doktor, yüzbaşı ve diğer resmiler duruyordu. Dört asker mezarı açmış, cesedi rahat görünecek hale getirmek için çalışmışlardı. Askerler mezarlığa bakan bütün tepeleri kuşatmıştı. Mezarlığın önünden geçen yolda art arda duran araçların motorları susturulmuştu. Köylülerin tümünü, olası tehlikeleri hesaba katan bir bekleyiş sarmıştı. Köylülerin en önünde duran Süleyman Dede yanındakilere usulca fısıldadı.

"Kim vurmuş bilmiyoruz. Korkumuzdan gelip haber veremedik."

Parolayı alan köylüler birbirine fısıldayarak herkese yaydılar. Duyan kafalarıyla onayladı. Süleyman Dede, elli yaşlarında gün görmüş bir saygındı. Pratik zekasıyla köylülere yol gösterendi. Herkes halini sorar, hatırını sayar, sözünü dinlerdi. Derviş Cemal, pirlerin piriydi. Kendisi pirlik yapmaz, kimseden sadaka almaz, alanlara da kızardı. Eli mert, bir tek lokmasını herkesle paylaşırdı. Uzun siyah sakalını çocuklara öptürür, onlara hürmet ederdi.

Üç saat içinde otopsi tamamlanmıştı, savcı raporları hazırlamış, köylülerin ifadesi için gerekli pozisyonu almıştı. Sorgu için ilk önce Süleyman Dede geldi.

"Adın"

"Süleyman"

"Soyadın"

"Yağmur"

"Nasıl oldu olay?"

Süleyman Dede, bütün köylülerin duymasını istediği için yüksek sesle konuşuyordu.

"Sabaha doğru vurmuşlar. Hiç kimse vuranları görmemiş. Korktuğumuzdan gelip haber veremedik. Yıkayıp kaldırdık."

"Neden, kimden korktunuz?"

"Kimden korkmayalım ki, kısa zaman önce askerler Sır Ali diye bir genci gözaltına aldı. Birlikte operasyona götürdü, çocuğu dövdüler. Sonra gelip "kaçtı, kaçarken vurduk, gidin cesedini getirin" dediler. Gittik günlerce aradık, ne ölüsüne rastladık ne de bir parçasına. Kimden korkmayalım? Bu adama dönen silah yarın bizim kafamıza dayanmaz mı savcı bey. Kim koruyacak, kime güvenelim? İki ateş arasında kaldık."

Yüzbaşının gözleri kızardı, yüzü gerildi iyice. Savcı, Sır Ali olayını tarihledi defterine. Süleyman Dede'den sonra gelen köylüler hepsi aynı ifadenin özüne bağlı kaldı. Sır Ali olayını tek tek tüm köylülere sordu savcı. Hepsi aynı ifadeyi yineledi.

"İyi güzel, bunları söylüyorsunuz. Gelip giden teröristleri de besliyorsunuz. Devletin adaletinden korkmayın. Bölücülerle, terö-

ristlerle işbirliği yaparsanız.devlet size yardım etmez. Devlete sığının."

Savcının sözü daha bitmemişti ki, köylülerin arasından yüzü, gözü şişmiş İbrahim çıktı öne. Savcının önüne geldi durdu.

"Kime güveneceğiz savcı bey. Kapımızı açıyoruz, başımızda devletin silahını, dipçiğini görüyoruz. Benim suçum ne? Oğlumu öldürdüler, bugün gelip beni bu hale getirdiler, kime güveneceğiz biz?"

Savcı, yüzbaşıya bir göz attı. Yüzbaşının kurumuş yüzü iyice siyahlaştı. Dilini yutacak gibiydi.

"Kim dövdü seni?" dedi savcı.

İbrahim, yüzbaşının arkasında duran başçavuşu göstererek,

"Şu başçavuş yaptı. Suçumuz nedir bizim, sor hele?"

"Tamam tamam, anlaşıldı. Biz gerekeni yaparız, anlaşıldı tamam."

Savcının sesi oldukça gerilmiş, sinirli bir edayla azarlar gibi konuşuyordu. Ali Ala'nın karısı da getirilmişti. Köylülerin tembihiyle yarı Kürtçe, yarı Türkçe kimseyi görmediğini, vuranın kim olduğunu bilmediğini söyledi.

Köylüler araçlara binip giden resmilerin ve askerlerin peşinden evlerine dağıldıklarında gün ikindiye devrilmişti. İbrahim'in durumuna teselliler yağdırdılar. Durumu ucuz atlattıkları için sevinçliydi hepsi.

Zeyi Ana'yı, Sır Ali'nin anası durdurmuş, mezarlığa gitmesini engellemişti. "Ne olacak, hele dur, durum kötü olursa birlikte gideriz" deyip oyalamıştı Zeyi Ana'nın inadını. Konuşma arasında, "üzülme, çocuk iyidir" diye kaçırmıştı ağzından Gula Zeyi. Her ikisi de birbirlerinden habersiz sırlarını vermişlerdi karşılıklı. İbrahim yorgun ve inleyen ağrılarla geldi eve. Evdekiler adamın halini görünce şaşırdılar.

"Vay Yezidler vay. Hangi soysuz bu milletin kanına dadanır. Ezdirir kara köpeklere fakir fukarayı. Ne yaptı bunlar sana?"

Gula Zeyi'nin küfürleri eşliğinde serdikleri yatağa yatırdılar İbrahim'i. Kanayan ayak bileklerinin kurumuş kanını silip sardılar.

İniltiler arasında sıcak çay içirdiler. Kalkma girişiminde bulunan Zeyi Ana'yı çağırdı tenha bir yere Elif.

"Gula Zeyi, babanın, rahmetlinin hayrına, onların kanına, seninle geleyim. Sır Ali'mi bir kez göreyim. O gelip beni görmedi kaç gündür. Gözüme uyku girmez. Bir tek kere gözüm değsin, artık ölürsem öleyim. Hiç değilse gözüm açık gitmem."

"Ne karılık yapıyorsun Elif. Gel, gel ama, yılan düşer koynuna yeminini bozarsan. Kimse duymasın, görmesin. Bu it soyları ne yapar belli olmaz. Bekle karanlık bassın gideriz. Yoksa gören şimdi diyecek, bu Elif'in, Zeyi'nin evinde işi ne? Şeytan kulak kabartır, küçük suyun gözesinde kaynamalar belli olur Elif."

Elif, sevinçten uçacak gibiydi. Eline sarılıp öptü Zeyi'nin.

"Allah sana uzun ömürler versin. Yetimin, mazlumun duasına eresin Gula Zeyi. Kolun kanadın kırılmasın senin, ömrün uzun olsun."

Akşamı bekledi Elif, sabırsızca. Bir torbayı tıkabasa doldurdu ağzına kadar. Eşyanın fazlalığına kızıyordu Zeyi.

"Elif Elif. Bunlara ne gerek. Benim kolum kanadım var. Ekmeğim var. Buna ne gerek. Bir yiğit elini tutacak kadar kudretim var, ölmedim daha. Bana küfredersin Elif."

Elif gidip bir daha elini öptü Zeyi'nin.

"Ben sana kurbanım, oğlumun yanına boş gelemem. O yine senin yanında. Allah sana ömür versin. Kızma bana, kurban olam kızma."

Baki'yi de birlikte götürmeye karar verdiler. Karanlık bastığında Baki önde Zeyi peşinde, Elif arkada kayboldular cevizlerin arasında.

Sokak lambalarını sinesine çekmiş gece, ağırlaşıyordu. Köyün bütün köpekleri önceki akşamın yorgunluğunu çıkarmak için sinmişlerdi. Köyün ortasındaki kamışlı gölün kurbağaları sessizliği bozmak için yarışıyorlardı birbirleriyle. Bir dişi ayı, iki yavrusuyla armutların yanı başına gelmişti akşamla birlikte. Köyün kahvesini akşama kadar bekleyen Derviş, eve daha yeni varmıştı. Şakok (küçük yabani armut) kokuları, taze bostan kokularına sinerek esintiye karışıyordu. Ceviz

yapraklarının savruluşları yeri yalayarak iniyordu.

Ocakta odunların küçük alazı, sütün soğukluğuna işliyordu. Diğer odada inleyen İbrahim'in iniltileri küfür yüklüydü. Dış kapı usulca tıngırdatıldı. Gelin kapıyı açmadan sordu;

"Kim o?"

"Benim Sebo, Suzan."

"Hayrola Suzan Abla, hayır mı? Gel içeri gel."

"Hayır tabi. İbrahim amcayı sorayım dedim. Durumu pek iyi değil dediler."

"Evet şu anda yatıyor ve inliyor. Kan kusmuş, kötü dövmüşler allahın belaları. Bizim başımıza geldi bu senenin tufanı."

İbrahim'in halini hatırını sorduktan sonra diğer odaya oturdular. Ocağa çay konuldu. İki genç bayan birlikte çay içip, ekmek yediler. Kaynanan nerde sorusuna Baki'yle ilaç almak için aşağı mezraya gittiler cevabını verdi Sebo.

"Belki, Sır Ali'ye rastlar diye umut edip duruyor kadıncağız."

Sır Ali'den bahsedildikçe içi ürperiyordu Suzan'ın. Sebo durumu farkettikçe, Suzan'ı duygulandırmak istiyor ve onu konuşturmaya çalışıyordu.

"Sır Ali iyi bir gençtir. Köyün bütün kızları da peşindedir. Yakışıklıdır hem de değil mi?"

"Evet Sebo."

Derin bir iç çektikten sonra devam etti, duvarda asılı Sır Ali'nin resmine bakarak.

"Ne diyem, bulsaydı bir genç kızı evlenseydi. Kızlar istiyor doğru, o niye istemiyor?"

Kendi sorduğu soruya cevap veremedi Suzan. Gözleri önüne düştü. Sustu.

"Onun kimi istediği belli Suzan Abla."

"Ne yapacağım bilemiyorum Sebo. Ben de onu seviyorum. Ayrılmak istedim, bir daha görmeyeyim dedim, edemedim. Onu görünce dünyalar benim oluyor. Öte taraftan evli ve çocukluyum. Herkesin nasıl baktığını çok iyi biliyorum. Ama yapamıyorum."

Suzan'ın içten yakarışları Sebo'yu da etkiledi. Sorduğuna pişman oldu. Kadının bu denli içten bağlılık duyduğunu tahmin edemiyordu o da. Herkesin yaklaşımı "şıllık, gönül eğlendiriyor" şeklindeydi.

"Üzülme be Suzan Abla. Boş ver sen milletin sözüne. Bak zaten o da, adı karıştı ölüme. Kendisi bir kaçak. Yarını ne olacak belli değil. Ne yapalım? Siz ikiniz öyle istiyorsanız biz ne diyek. Ama bir de kocan gelirce, ya da köylüler fitne verip elini sizden çekerse, iyi olmaz. Sen o esketekleri nasıl beslersin, ne yaparsın?

"Vallaha, umrumda değil millet. Ama biliyorsun kocalıyım. Kan döktürür bu millet. Bunların ne yapacağı belli olmaz. Ali Ala, belasını buldu ama onun gibi daha on tanesi çıkar. Çocuklar olmasa kocanın da soyuna lanet olsun. Çekip giderim Sır Ali'yle dağlara. Ama o çocuklar boynumu büküyor. Kaç yıldır gitmiş, koca olacak. Bir kaç kuruş para gönderir, yılda bir gelip bir döl bırakır gider. Nasıl kocalıksa. İnsan mıyız, hayvan mıyız belli değil. Yaşamaktan zevk almayan, zoraki her gün koca altına yatan eşekleriz sanki. İnsan gençlik çağında istediklerine ulaşamazsa, kocayınca ne olacak, o zaman koca girse yanına her gün ne olur?"

"Doğru söylüyorsun Abla, ama Sır Ali'yle olsan aynı şeyler olmaz mıydı? Yine her gece senden istenen aynı şey olmaz mıydı? Sen iyi misin, kötü müsün, insan mısın, değil misin hatırlanır mıydı?"

"O çok farklı. İnsan biraz isteyecek birbirini. Yan yana olmaktan hoşlanacak. Bizi tutup everdiler on dört yaşında. Daha erkeği kızlıktan ayırt edemiyorduk. Ne oldu, bir aygıra sunulmuş birer körpeydik. O yaşamdan ne anlayacaksın. Ancak öküz gibi üstüne çıkmasını bilirler."

Kadınlar ortak yanları buldukça kaynaştırdılar konuşmalarını. Konuşmalar kaynaştıkça yakınlaştılar. İlerleyen saatleri güzel düşlerin arzına içirdiler. Kalın tabuların girdabında deştiler kadınsı duygularını. Densiz varoluşları yerdiler sızlanışlarında. Gece bir hayli

ilerlemişti. Sebo, Suzan'a kalmasını, yalnız gitmesinin iyi olmayacağını önerdiyse de Suzan yalnız gidebileceğini belirterek kalktı.

"İyi ki geldin Suzan Abla. Yine beklerim, arada bir gel dertleşelim."

"Olur, gelirim. Sen de gel, beni rahatlattın. Sıkıntıdan patlıyorum, konuşacak iyi bir insan bulmak bile zor bu milletin içinde."

Öpüşüp çıktı Suzan. Uykusamaları sinesine çekmişti yıldızlar. Bütün hayasızlıklara sebat eden asmendir. En tutarlı seyircidir, ama sadece seyirci. Ne öküzlemesine olan ilişkilerin çözücüsü, ne de kan dökücülerin sorgucusu. Sadece seyircidir o.

Gözlerinin geceye alışması için bir kaç dakika bekledikten sonra yola koyuldu. Dibe vuran huzursuzluğunu istemlerinin zehirine yedirdi. Kimi gün çıkar, gece dolaşırdı. Birilerini arardı karanlık kuytularda. Sır Ali çıkıverir diye yoluna umut beslerdi gezgin düşlerinde. Korkmazdı bu nedenle geceden. On dakika yürüdükten sonra köyün ortasındaki evlere yetişti. Ayıya rastlama korkusunu atlatmıştı. Kendisinin çokça reklamına soyunan Sulte'nin evinin yanından geçiyordu. Bütün ışıkların sönmüş olduğu durumda, alçak küçük pencereden sızan hafif ışık dikkatini cezbetti. Evi beş on adım geçtikten sonra durdu. Merakının cenderesinde ezildi. Geri dönüp küçük pencerenin önüne yanaştı. Gözlerine değen ışıktan ürktü. Yüreğinin vuruşları gözlerini sarsıyordu. Boğazında düğümlenen tükrüğü yuttu zorlanarak. Kafasını bir kez daha uzattı pencereye. Sulte, pos bıyıklı, çatık kaşlı, kırk yaşlarında olan Dılo'nın yanına sokulmuştu iyice. Sulte'nin kocası yaşlıca bir zavallıydı. Herkes onu zavallılığıyla bilir, Sulte'nin elinde bir değnek olarak görürdü. Elli yıl bir tek odada düşündürsen, aklına fetbazlık gelmezdi adamın.

Sulte'nin Dılo'ya yakınlığını, uzaktan bahse duranlar olurdu. Sulte, "Dılo benim kardeşim gibidir" deyip geçerdi. Suzan iyice dikkat kesildi pencereye. Odada gece lambasının yanıyor olması merakını kamçılamıştı Suzan'ın. Heyecanını yenmek için yanından geçen arkın suyuna eğilip yüzünü yıkadı. Islak elini boynunun

zerafetinde gezdirdi. Göğüslerini soğuttu bir güzel. Çevreyi dinledi usulca. Sessizliğin ürpertisinde dudaklarını yaladı bir güzel. Tekrar doğruldu pencereye. Dudaklarının titreşimi arttı, göğüsleri doğruldu yerinden. Sonunda beklediğine ermiş, görmek istediğini görmüştü.

Pos bıyıklı Dılo, pantolonunu kıçının dibine çekmiş, Sulte'nin kalın bacakları arasında kaybolmuştu. Kızgın mağma ateşleri bastı devasa sükunetini Suzan'ın. Dudaklarını ısırıyor, gözlerinin kepenklerini kapatıyordu. Pencerenin buğulanan görüntüsünde zoraki seçebiliyordu. Sultan'a duyduğu hazımsızlıklar, kıskançlık esintileriyle karışıyordu birbirine. Böylesi bir tanıklığı güçlü bir silah haline getirebilirdi. Öyle bir silah ki, aynı silahı kullananı da susturabilirdi.

Hafızasını zorlayarak tüm şeytanvari düşünleri planladı kafasında. Bir kaç dakika sonra muhteşem planı hazırdı. Gözlerini zorlayarak bir kez daha baktı içeri. Hengamenin en diri anı yaşanıyordu içerde. Bacaklarını sıkıca yedirdi birbirine. Demirden bir gem vurdu isteklerine. Sulte'nin terleyen bacakları katılaşıyordu. Suzan yerden aldığı küçük bir taşla camı dövdü art arda ve fırlayıp kayboldu karanlıkta. Eve yaklaştığında solumaları iyice yükselmişti. Bir ceviz ağacının dibine oturup dinlendirdi bedenini. Ciğerlerinin genişleyen açlığına sustu.

Hiç kimsecikler yoktu. Mahallenin uyanan köpekleri hareketliliği duyuruyordu. Sırtüstü uzandı yere Suzan. Sır Ali'ye uçtu gökyüzünü zaptederek. Gülen, tatlı gözlerini öptü yıldızlarda Sır Ali'nin. Ağaçların gövdesinde sarıldı tenine. Göğsünün kıllarını ayrıştırdı diliyle. Binbir çeşit kokunun tadına varıyordu derin siperlerde. Ayak uçlarından tarayarak çıktı çıplak teni. Dikleşen göğüslerini emzirdi kıllı vücuduna. Şakaklarından süzülüyordu ter kabarcıkları. Derin duyguların kaldırma gücünde hafifsedi. Bıraktı yorgunluğunu bulutlara. Kıvrandı iyice ağacın dibine. Pınarlarından akan yaşlar, toprak kokusunu demledi burnunda. Doyumsuzluklarını iletmesi için fısıl-

dadı kulağına toprağın. Sezgilerine sardı güvenini. İçirdi cevizin köküne kızgınlığını.

Titreyen çenesi, buz tutan vücudu haberdar ederek uyardı Suzan'ı. Ne kadar bir zamanın geçtiğini çıkaramadı. Katılaşan bacaklarını silkeleyip kalktı. Soğuk kamçılar eşliğinde hızlıca yürüdü eve doğru. Balkonun kapısını açtı bir hareketle. Sokak lambasının kapıdan düşen ışığındaki görüntüsüne inanamadı. Bir an ürpererek duraksadıktan sonra fırlayıp boynuna sarıldı.

"Hoş geldin canım benim. Ben kör olayım. Ne zamandır burdasın. Ben sana kör olayım."

Sır Ali cevap vermedi. Kendisine bozulduğunu anladı Suzan.

"Niye konuşmuyorsun, ne oldu sana?"

"Nerelerdesin Suzan. Gerçi sormak bana düşmez ama."

"Yoo! Sorabilirsin tabi, sen sormayacaksın da Almanya'daki budala mı soracak. Sizin eve gitmiştim. Annenle, Baki yoktu. Sebo'yla dertleştik gece yarısına yakın. Sonra şu ilerdeki cevizin dibinde seninleydim. Bilsem sen burdasın, durur muydum orda? Bekletir miydim seni? Bir de gelirken Sulte'nin evinde bir şeye rast geldim. Sana anlatırım onu da. Şimdi anladın mı nerde olduğumu?"

"Evet, öylesine sordum zaten."

Suzan'ın kötü işler yaptığını düşündüğü için utandı Sır Ali. Haksızlık yaptığına karar verdi. Annesiyle Baki'yi o getirmişti eve. Suzan'ın anlatımları içten ve doğruydu.

Uygun alanlardaki gündüz yolculuğuyla birlikte, beş gece yol almıştı birlik. Gölgelerin kamuflesiyle birlikte yakındaki evlere girmek için hazırlandılar. Orkideleri, kardelenleri yeşerten kan kokulu topraklarda yürümenin tadı, acı anıların burukluğuna karışıyordu.

Birliğin hareket anında, kalan fazla gereçleri toparlayıp çantasına dolduruyordu Demirdağ. Ayaklarının kanayan yaralarını gizlemiş, durumu bilen Memo'nun söylemiyle Reha haberdar olmuş, faz-

la gereç almaması yönünde uyarılarak, ayakları merhemlenmişti. Uyarılara rağmen fazlalıkları çantasına dolduran Demirdağ'ı gören Reha;

"Bırak sen yoldaş, biz alırız. Ayaklarınla zoraki yürüyorsun. Bir de o yükü yüklenmen doğru değil."

"Bir şey olmaz," diye cevapladı Demirdağ.

Birlik meşelikten çıkıp bir tepeden aşağıya doğru süzüldü. Yedi yüz metre kadar aşağıda, iki kapılı tek bir bina, ikiyüz metre sağında ise küçük bir samanlık vardı. Evin üst tarafında birbirini çemberleyen söğüt ağaçlarının rengi hüzün savuruyordu usulca. Küçük şırıltılarla akan su, kavak fidanlarını suluyordu. Küçük ayaklı bir ordu doldurmuş gibiydi evin çevresini. Söğütlerin arkasındaki havuz, çamurlu, çoraklı dibini sergiliyordu. Ağaç bahçesinin üstüne gelen bir tepede her yerinden yarılmış irice kayanın yanında durdu Şıxo. Gelenler anlamsız bakışlarla Şıxo'nun kayayı süzüşünü izliyorlardı. Reha'nın gözlerinde alışılmadık bir burukluk kol geziyordu. Birlik üyeleri toplandılar. Şıxo kayanın yanıbaşında gruba dönerek;

"Yoldaşlar burası Hürmek. Bir çoğunuz duymuşsunuzdur, dokuz yoldaşımızı 86 Kasım'ında burada yitirdik."

Bakışlar hayrete, hüzüne ve tadılan değerlerin övüncüne yürüdü. Demirdağ'ın, sağa sola, aşağı kıvrılan dudakları ağlamaklı gibi duruyordu. Sorunu detaylı bilmeyenler, meraklı gözlerle Şıxo'nun ağzının hareketini takip ediyorlardı. Şıxo, elleriyle, bıyıklarıyla oynayarak ve yöreyi işaret ederek devam etti;

"Bu dokuz yoldaşımızdan yedisi konferans delegesiydi. Partimizin kırsal alanda yediği en büyük darbelerden biriydi. Revizyonizme karşı verilen mücadele burada tohumlaştı; şu görünen kavak fidanlarının bedeninde dirildi. Her yanına kök saldı Dersim'in. İntikam kinimiz bilendi. Savaşkan ruhun dürtüsü oldu. Rıza (Rüstem) yoldaş, çemberi yararak şu kayaya kadar gelmiş. Çemberin dışına çıktığı halde kendisi, yoldaşları çemberde kaldığı için geri dönüp çatışmaya devam etmiş. Ve bombaların, makineli tüfeklerin yoğun ateşi altında sloganlar haykırarak ölümsüzlüğe erişmiş. Büyük direnişle-

rin sembolleri, Ünal, Zeki, Mehmet Kemal, Ali Rıza, İbrahim ve genel komutan Hüseyin yoldaş, İsmail, Kamile yoldaşlarla birlikte ebedi önderliğimizi kuşandılar. Onların anısına bir dakikalık saygı duruşuna davet ediyorum hepinizi."

Dikleşen kolların namlusuna takıldı yumruklar, şafakları süsleyen çehreler öpüldü, toprağın koynunda kavak fidanları bıraktı rüzgarda salınmayı. Sürüngenler kaçtıkları kuytuluklarda avlandılar. Bilinen bilinmeyen buyruklar donakaldı yivle setin kızgınlığında. Yadsınan tohumlar tarla yaratmıştı, sarı tenli kehribar kızlarla. Küçük bir dörtlük, daha da sıktı yumrukları. Hedefinde keskinleşti nişangah.

"*Gün olur dorukların zaptına erişiriz*
Kucaklamak için kar tanelerinde övüncünüzü
bize bıraktığınız yolda
gün olur zafere ulaşırız yoldaşlar",

"Anıları mücadelemizde armağandır," sözüyle bitti saygı duruşu. Birlik, eve doğru yöneldi. Reha, eve vardığında küçük ayaklı ordular çevreledi onu. Burnunda sümüğü ağzına sarkanı, kıçındaki pantolonundan bibikisi çıkanı, toprak karışımında elleri çatlayanı hepsi ordaydı. Sevinç gösterileriyle karşılıyorlardı Reha'yı. Reha her zamanki gibi hepsiyle tek tek tokalaştı. Anneleri afacanların sevincine değmek istemediyse de;

"Bırakın içeri gelsin bir, ne oldu yiyeceksiniz şimdi."

Afacanlar, küçük büyük demez, silahşörlerin hepsini ismiyle çağırmayı öğrenmişlerdi. Küçük ordunun en militanı Bayro;

"Üfff. Bu kez vay ki kalabalıksınız Reha. Nereden getirdin bunları?"

Bir tek kelime Türkçe konuşmazdı küçük ordular. Bir evde dokuz, diğer kapıda altı çocuk vardı. Koca bir uğultu olurlardı yan yana gelince hepsi. Gülen gözleriyle karşıladı genç kadın. İki kardeşin genç olanıyla evliydi. Aynı bina içinde iki ayrı evdi. Birlik, iki eve bölündü.

"Dua edin ki bugün Enver yok hadi. Hepinizi içtimaya dizerdi."

Afacanları yola getiren tek kişi oydu. Keleşin harbisini çıkarır, uyumayanları hizaya getirir, hepsini sıraya dizer, bir güzel öğütler ve oturturdu. Başka kimse kıyamazdı çocuk sevincini bölmeye. İlişemezdi hiç kimse neşenin çocuksu tımarına. Bütün suskunlukların asıydı bu.

Yeniler, çatışmanın şahitliğinde olan duvarlardan söz ister gibi bakıyorlardı etraflarına. Genç kadın herkesi gülen gözlerle süzüyordu. Kendisini tutamadı. Kürtçesiyle mırıldandı Reha'ya.

"Bunlar yorulmuş mu ne, Allah'ını seversen nerden getirdin bunları, hepsi yeni."

Afacanlardan biri annesinin sözüne ekledi

"Hiç birinin silahı da yok."

"Olsun ufaklık. Bak en büyük silahları yürekleridir onların. Yani hepsi cesur, senin gibi korkak değiller, anlıyor musun?"

Sözünü kesmeden bacıyı da yanıtladı:

"Bünyemiz büyüyor, artık çoğalıyoruz bacı. Her gün yenilerle karşılaşacaksınız."

Kadın bütün tanıdıklarını sordu bir bir. Süslü'yü sorunca gülmeden edemedi.

"Allah'ını seversen, Süslü ne yapıyor?"

"Epeydir ben de görmemişim, ama iyi olduğunu biliyorum."

"Yazık, Mığo takılıyordu, hepiniz takılıyordunuz. Hiç ses çıkarmıyor, gülüyordu. Hele o yağmurda geldiğinizde, neredeyse ayakkabılarıyla yatağa çıkacaktı. Gözleri yine öyle mi? Yine görmüyor mu?"

"Şimdi alışmış, iyi yürüyor. Çok zorlandı, kaşını gözünü yardı kaç kez, ama şimdi iyi."

Çay içilip, ekmek yendi. Diğer evdekilerde ev sahipleriyle birlikte diğer yana geçtiler. Reha'yı ve Şıxo'yu iyi tanıyordu ev halkı. Hal hatır, sorgu sualden sonra yenilerin de çabalarıyla söz Hürmek fecirine dayandı. Kadınlardan ikisi de gözlerine dolan yaşların ağırlığında eğdiler başlarını öne. Evde olan büyük ağabey;

"O günleri demeyin, neye anlatsan o yutar dilini. Zulümdü zulüm, başka bir şey değil."

Herkes pür dikkat kesilmişti. Bıçak değse kan çıkmazcasına. Genç kadın girdi söze;

"O günleri bir daha görmeyelim, gitsin de geri gelmesin bıra. Sular bile taşımaz, rüzgar bile savurmaz. Toprak çatırdar, yarılır yer."

Derin oflarla bölüyordu konuşmasını. Demirdağ, ağzının hareketleriyle başını eğmiş dinliyordu. Değsen boşalacakmış gibi duruyordu.

"Sabahtı. Fecir yeni düşmüştü eve. Kapı çalındı, kalktım kapıya gittim. Bu fecirde kimdir gelen, diye telaşlandık. Askerdir sandık. Kapının arkasından seslendim, kim diye. 'Bacı aç, biziz, ben Yılmaz' dedi. Kızdık. Bu sabah sabah ne işinizin var sizin burda. Gün eteklere çökmüş, bu saatte eve gelinir mi? dedik dinlemediler. 'Aç bacı bir şey olmaz korkma' dedi, kapıyı açtık, içeri geldiler. Bir kişi dışarda nöbetteydi. Yeni birçok arkadaş vardı, birçoğunu tanımadık, Rüstem'i, İsmail'i, Yılmaz'ı tanıyordum sadece. Oturdular, hal hatır sorduk, sigaralarını yarılamışlardı ya da değil. Biri pencereden aşağıya bakıyordu. Aydınlık sarmıştı her yanı. 'Aşağıdan asker geliyor,' dedi. Elimiz ayağımız tutuldu. Ben, 'çıkın, yandaki dereden kaçın,' dedim. Çantalarını alıp çıktılar, biz sigara izmaritlerini toparladık. Asker de şu evlerin altına girmişti. Ne bilem ben, dedim dereye inip gitmişlerdir belki. Nöbetçi de girip içerden çantasını alıp çıktı."

Yaşlı kadın, burnunun akıntısına karışan gözyaşlarını entarisinin eteğiyle sildi. Hıçkıra hıçkıra ağlayışı, dinleyicileri mahzun bir şevkle sarmaladı. Reha, kucağındaki silahını sağ elinin parmak uçlarıyla okşuyordu. Gözlerine derin bir düş anı takılmıştı. Bütün kahırlara meydan okuyan yitik anılara gidip gidip geliyordu. Birkaç kez dinlemişti destanın matemini yaşlı kadınlardan. Genç kadının anlatımları, titreşen ses tonuyla oturuyordu duyguların çekim merkezine.

"Aradan on, onbeş dakika ancak geçti. Ah lemine, bir baktık silaha düştü ses. Ne olduğunu anlayamadık. Yer sarsıldı, gök yarıldı. Bütün taşlar başımıza yağıyordu sanki. Çoluk çocuk hepimiz girdik evin bir köşesine. Her yeri dolandı kan ve barut kokusu. Ah karde-

şim ah! Ne anlatayım size. Helikopterler vır vır vır çalışıyor üstümüzde. Peş peşe bomba yağıyor. Biri susmadan diğeri patlıyor. Kim vuruyor, kim yanıyor belli değil. Meğer asker erken gelip çevirmiş her tarafı. Onlar içeri girerken askerler yukarı tepedeymiş.

Aşağıdan gelenler bilerek göstermiş kendini. Yukarı sürmek için açıktan gelmiş. Onlar da dereye inmemiş, yukarı doğru çıkmışlar. Pusudaymış kahpeler. Çatışma ikindiye kadar sürdü. Bir saat kadar sonra silah sesi teke düştü. Diğerleri susmuştu, konuşmuyordu silahları."

İki kadının ağlamaları yükselmişti iyice.

"Rüstem taşı aşmış, bakmış peşinden gelen yok, geri dönmüş. O kadar bombayı, kurşunu onun üzerine yağdırmışlar. Sonra yangın çıkaran bombalar attılar. Samanlığı da yaktılar. Rüstem'in sesi geliyordu. Kendi yoldaşlarına yol gösteriyordu, ama cevap veren yoktu. Kendi ağrılarını, yaralarını unutmuştu. Yoldaşlarının yangınına düşmüştü yüreği."

Reha, kabaran duygularının patlamasından korktu. Nöbetçiyi bahane ederek dışarı çıktı. İki damla yaş bıraktı karanlıkta toprağa. Sızlandı kavak kökleri. Ağıtlarda sebat edecek kudreti çok bulurdu orkideler. Yarasaların sevincine göbek attıran kaygıları taşır dost olan.

Demirdağ, iyice büzülen dudaklarında peşpeşe yuvarlıyordu sigaraları. Kara bilinmezliklere ilişiyordu dumanı. Şıxo'nun ve Reha'nın tepkilerini takip ediyordu yeni katılanlar.

Reha nöbetçinin durumunu kontrol ettikten sonra karanlığı yaran voltalar indirdi ayaklarının sükunetinde. "Aydınlığı döllemek için karanlık düştü kucağımıza. Dünyanın fetih yollarına götürdü bizi küçük yenilgiler. Tövbe ettik, zulümün mezarını kazana kadar yastığa baş koymamaya. Hasreti beslemeyi öğretti bize karanlıklar; döğüşmeyi, toprağın çıplak teniyle sevişmeyi öğretti. Adam olduk her birimiz, parti şiarlarını yazan fecir baskınlarında. Yürümeyi öğrendik emeklerken."

Doyum gücü en yüksek dinletiler sunmaya devam ediyordu kadın;

"Askerler evi bastı. Asık suratlı biri girdi içeri. Çoluk çocuk ağlıyordu hep birden. Silahları çevirdiler başımıza. Bu abime 'çık, dışarı' dediler, biz sarıldık kendisine bırakmadık. 'Çabuk kaç lan' dedi. Biz ağladık. Sarıldık. Sonra zorla çektiler elimizden, dışarı çektiler, ayağına sıktılar. Biz çıktık ki ayağı kan içinde. Kendi ölülerini içine koymak için battaniyelerimizi aldılar. Yoldaşların ölülerini sürüklediler yerde. Yaralarını deştiler. Soydular çırılçıplak. Gözlerimizin önünde çiğnediler cesetleri. Beynimize oturdu acılar. Kendimizi unuttuk onları öyle görünce. Acılarımızı suya verdik, su kurudu. Helikopterden atmışlardı bombaları. Rüstem yanmıştı hep. Hiç tanınmıyordu. Kim dayanabilir ki buna, biz de dayanalım. Köpekler iz sürdü, takip etti, ihbarladılar. Yoksa nereden bilecektik ki düşman. Suyu kurusun, tohumu çürüsün onların."

Kadının tombul yanaklarından süzülen yaşlar şekilsiz bir eksen çizmişti. Ayasının yanıyla dağıtmıştı şakaklarına yaşları. Her yerden yoksulluk fışkırıyordu adeta. Kaderi tutuşturan gözleriyle, çocuklar da dikkat kesilmişti. Olayın heyecanını yeniden yeniden yaşıyordu kadınlar.

"Çatışmadan kurtulan oldu mu hiç?" diye sordu Memo.

"O anda dışarda nöbetçi olan, içeri girip çantasını alıyor, çıkınca diğerleriyle buluşamıyor, ayrı bir yerden çıkıyor," diye cevapladı Şıxo.

"Kurtulanın Yılmaz olduğu yayıldı önce. Halktan bacılar, kurban hazırlamışlardı. Eğer kurtulan Yılmaz'sa kurban keseceğiz diye. Bölgede çok iyi tanınır ve çok sevilirdi. Dün uğradığımız amca da bahsediyordu ya!" "Yılmaz yoldaştan," diye tamamladı Şıxo'nun cevabını Reha.

"Ah Yılmaz! Çocuklarım gitseydi de teki o kurtulsaydı. Gözyaşı dökersem lanet olsun bana."

Konuşmasıyla, bir kez daha aktı yaşları tombul suratına kadının.

"Yoldaşlarımızın her biri de militan direnişlerden süzülerek ge-

len kavga erbaplarıydı bacı. Her biri komünist bir ışıktı. Düşman, belli duyumlar alarak bölgede büyük çaplı operasyon başlatmıştı o dönem. Olayın somut ihbarcıları da çıkarıldı zaten piyasaya. Bizimkilerin dikkatsizlikleri adamların işini kolaylaştırmış."

Reha'nın konuşması bittiğinde, zaman gece yarısını bulmuştu.

Kanarya ötüşleri dolanıyordu kavak uçlarından cevizlerin oyuklarına. Sincaplar sabah keyfinde yarışıyordu. Bir ağaçkakan trompet çalıyordu kalın göbeğinde sabahın. Rüzgarın hışırtılarıyla aralanıyordu günün ilk ışınları. Yeşil ile sarının kıyasıya vuruştuğu zamandır dağlarda. Başakların olgunluğunda harman yeri görüngüsü boy veriyordu. Kargaların öpüşlerinde ıslanıyordu armutlar. Dağılmış kokular açlığı alevlendiriyordu. Sazlık ve yosun kokusu karşı cephe oluşturmaktaydı. Ceviz ağaçlarının bitiminde deve sırtı bir tepe uzanıyordu, köyü dikine bölen. Dik ve siyah kayalıkları ile dağ havası katıyordu varoluşa. Arpa tarlasında debelenen tavukların gülüşüne dolanıyordu, koca bir kartal süzülerek. Büyük dağlarla çevrilmiş küçük bir cennetin canlıları şen ve şakraktı insanların dışında. Dağların koyaklarından boşalan serinlikler köyü üç yarı yerden aşıp geçiyordu. Buyer suyu ve oradan da Peri ve Munzur suyuna ulaşmak için. Buyer'den Makirek'e uzanan orta dağ sınırları, apolet söktüren ebedi teskere yatakları gibi korkutarak dururdu.

Küçük serçe kuşlarının şarkıları yalıyordu Sır Ali'nin kulaklarına. Sulak zeminde yeşermiş kamış ve şirame otlarının çevrelediği bodur ağaçlarının içinde şirin bir odaya kapatılmıştı. Suzan ayrılırken sıkı sıkıya tembih etmişti. Sabah işlerini yoluna koyup gelecekti yanına, "Sakın bir yere ayrılmayasın," deyip gitmişti.

Sıskaca uzanan söğüt ağacı, yaşına göre fazlaca boy vermişti. Sırt üstü uzanan Sır Ali, söğüdün dallarında cilveleşen serçenin ahengine takmıştı usunu. Babasının perişan haline kahırlanıyordu. Zeyi Ana'nın intikam diyen yakarışındaki sızıya yanıyordu. Bir kez

kana değmişti eli, artık geriye dönüş yoktu. "Silahın namlusu barut kokmazsa, emeğim sana haram olsun," demişti Zeyi Ana. Umut taşıyan koca bir kartal gibi inmişti Hasan amcanın demine. "Gençler ne der acep, dost ederler mi beni, suç mu sayarlar bir iti yıkışımı? Ama neden saysınlar ki, onlar da halka zarar veren düşmanların katlini istemiyor mu? Bulmam lazım onları. Dost olmam gerek. Kahpelere karşı yalnızlık nereye kadar gider. Ama önce şu ihbarcıyı bulmalıyım. Köylülerin yeminini bozanı bulmalıyım."

Düşlerin gezginliğinde buldu Suzan, Sır Ali'yi.

"Ne o dalmış, nerelere gittin, kimi düşlüyorsun söyler misin?"

"Düşünüyordum şu ihbarcı kim acep. Kim bozdu köylülerin yeminini? Kim girer kanımıza?"

"Ne yapacaksın? Ali Ala gibi götürecek misin? Nasıl öldürebiliyorsun adam? Kırk yıl düşünseydim aklıma gelmezdi senin böyle bir şey yapabileceğin."

"Bunu ben de istemezdim. Ali Ala'ya ne yaptık ki biz? Kime iyilik etmedik ki şu köyde? Ama onlar tuttu bizi soysuzlara çiviletti. Ölüm onların hakkı. Kendileri istedi ne yapalım. Karılık yapacak değilim ya."

"Senin dağa çekilmenle ne oldu. Daha çok özlüyorum seni, daha çok özlüyorum. Eğer çocuklar olmasaydı çıkar gelirdim seninle. Birlikte, vurur giderdik. Hiç kimsenin bizi bulamayacağı yerlere. Uzaklara."

Suzan'ın sesini yukarıdan gelen homurtu böldü. Doğrulup ceviz ağaçlarının kökünü taradı gözleriyle. Üçüncü ağacın kökünde uçkurunu çözmeye uğraşan yaşlı Keşo'ya ilişti gözleri. Şalvarını donlarıyla birlikte düşürdü Keşo. Torba gibi sarkan taşakları buruşuk bir post gibi duruyordu. Gülerek kapandı Suzan yere.

Sır Ali merakını yiyemedi. Doğruldu baktı o da.

"Ne gülüyorsun adam işemeye gelmiş yaşlı gariban."

Suzan'ın getirdiği yağlı bıçıkı ve yoğurdu yediler birlikte. Köyden, gelecekten bahse durdular. Tatlı ve acı anılar arasında koşturdular. Sır Ali'nin omuzuna başını koymuş, özlem anılarını depoluyor-

du Suzan. Güneşin sıcaklığında söğüt gölgesine sığınmış iki kumrunun haz anıydı.

Öğle saatlerine kadar uyku eylediler birlikte. Suzan, eve doğru çıkmış küçük bir çayı ve kıymetli yiyeceklerden oluşan sofra taşımıştı aşk yuvasına.

Gülüşlerine tutulunur mu bir kadının? Şakaklarıyla süslenen bademlerin bakışında, nedenlerini, niçinlerini bilmediği bir sonuca gelmişti. Ağırlığını hissettiren yükün altında dik bir yol çıkıyordu. Parmakları acı yaralardan ışınmıştı.

"Sen Sulte'yle ilgili bir şey anlatacaktın hani.

Kıkırdadı Suzan içten içe. Güldükçe göğüslerine yetenekli bir raks çöküyordu.

"Oradan geçiyordum. Pencerenin ışığı vuruyordu dışarı. Hep bize laf söyleyip dururdu. Gidip baktım pencereden. Dılo'yla ikisi oturuyor, neredeyse kucak kucağa girecekler. Arkta yüzümü yıkamak için eğilip kalktığımda, adam pantolonunu indirmiş Sulte'nin bacakları arasında kaybolmuş zavallı. Götünün kılları iğne dikenleri gibi dikilmiş. O karıya adam ne desin. Bir taş alıp pencereye vurdum, uzaklaştım. Tam zevkten bayılacakken iyi bir ders verdim Sulte'ye. Bundan sonra konuşsun da ağzının payını vereyim."

"İyi yapmamışsın. Boş ver sana ne. O durumu bilen bir çok insan var, ama hep böyle olur. Kendi kokularını gizlemek için başkasının kokusunu yaygara yapar böyleleri. Sen uğraşmazsan iyi olur."

Bir darbeyle yuvarladı kadını yana.

"Senin başına bir şeyler gelsin istemem."

Ciddileşen yüz hatları apayrı bir güzelliği ifşa ediyordu. Bütün bakışları utandıran bir hayranlıktı. Köy yaşamının ötesinde bir şekilleniş vardı mizacında. Dudaklarının hüzünleşmesinde büyülü bir çekicilik gizliydi. Yedi kat yeri titreten ve bütün yer dalgalarını harekete geçiren bir depreşimin hareket merkeziydi. Boynunda dalgalaşan zülüfleri aralanmayı ister gibiydi. Gezgin düşlerin dürtüsüydü bu görüngü.

Titreşimlerin karşılıklı hareketi tomurcukları asileştiriyordu. Kü-

rek kemiklerinde düştü ateş baruta. Tutuştu saçları, göz kirpikleri yanağın alazında ezildi. Kızarcıklaşan kulak memelerinden verdi ısısını. Güneş kıskandı alternatifini. Kurular tutuştu. Başaklar tavına erken düştü. Badem, çınar, yıldız kokuları indi tenine. Solumalar solumalara karıştı. Yürüdü, bütün acıları bir tarafa bırakarak. Çatırdadı, köhnemiş tozları altında tabular. Namusun bacak arasında sıkışan cenderesi çatırdadı, sahipliğine soyunan cüceleri yiyerek. Alınmış, satılmış, kamulaştırılmış tüm mülkiyet kaynaklarını dinamitledi gönül verme işi.

Zulada bekleyen sarışın bir tilki, esmer tenli bir tavşana kur yapıyordu. Dişi bir kurt, bir aygırın altına yatmıştı. İki erkek sivrisinek bir dişi karınca için cenge oturmuştu. Cenini deşen bir kadın, memelerini bir eşeğe emziriyordu. Rüzgarın ılık teninde bir gül, deve dikeninden döl alıyordu.

Ağaçların karanlık zulasında süzülerek aktı Sır Ali. Zarêk'i eline almıştı. Evin önündeki arkta ayaklarını yıkarken buldu Hasan amcayı. Elini öptü, yanına oturdu. Kırışık alnı altında, sevinç yüklü gözlerle süzdü Sır Ali'yi.

"Elinin kudreti varolsun. Gönlün yüceleşsin oğul. Bu dağlar seni korur oğul. Çınar gölgesi çok güvercin besler. Ferahladı bütün mazlumlar. Gün doğdu kanda boğulan çocuklara. Ama kendini sakınman gerek. Yılanı gözle, onu iyi tanıman gerek, yılanın dilinde zehir olmaz.

"Yine ihbar etti biri Hasan Amca. Köylünün yeminini bozdu, kim olduğunu bilmiyoruz ama. Nasıl bulacağıma ancak sen yardım edebilirsin. Bu zavallı insanlar rahat yüzü görmez yoksa."

Tabakasını uzattı Sır Ali'ye. Yutkundu, derin bir nefes indirerek ciğerlerine. Bıyıklarının beyazlığını yumuşattı parmaklarıyla. Sakalı, göğüs kıllarına uğultulu bir sitem devrediyordu.

"Zor iş oğul. Eskiden olsa hepsini bir bir bilirdim. Kim ne yapar, nereye gider? Hangi kuş yuvadan uzak söyleşir? Hangi el boşa uzanır? Şimdi duymam hiçbir çığlığı, kör bir gece kuşu oldum şu dünyada. Kuş yutan yılanın karnı şiş olur. Eskiden kimse gizleyemezdi, oğul. Ya dostun, ya düşmanın yanında silah tutacak. Soyu kurusun

onların. Yüreğimizi az sızlatmadılar. Laç mağarasının yerini bir mızeur verdi Şahin Ağa'ya. Alişer'i mızeurler katletti. Tarlalarımızı yaktılar. Aylarca, yıllarca ev yüzü görmedik. Gaye kadının memelerini kestiler canlı canlı. İki kardeşi kandırıp götürdüler. İkrar verip başını kestirdiler. Soracaksın oğul. Gavat oğlu gavatlar siner, girer deliklere."

"İyi de, Hasan amca biz bir yolunu mutlaka bulmalıyız. Babamı çok fena etmişler biliyorsunuz. Yarın köylünün başına yeni dumanlar çökecek, süründürecekler."

"Doğrudur oğul. Hangi ormanda yol bulunmaz ki elinde bir balta olunca. Tepelerin üstünde boyun düşer geceye. Siperde tutmasını öğren bedenini. Süleyman Dede'ye uğra. O insanları iyi tanır. Sır saklar, yoksula kol kanattır. Yardımını iste. Tohum saçan el, tarlayı iyi bilir. Çakalı, fareyi, solucanı iyi tanır."

"Köylülerin hepsi o gün mezardaymış. Asker zorla toplayıp getirmiş. Bir tek muhtar yokmuş. İlçedeymiş diyorlar. O adam pek tekin değil Hasan Amca."

"Babası mert ve cesur bir adamdı. Yiğidin tohumuna kemlik olmaz. Anası da has kadındı. Ama has kadının da bırakileri (metres) çok olur. Boynuna günah koymayalım. Bu çocuk piç bir döldendir. Ne yaptığı belli olmaz. Yalan konuşan erkeğin yoluna güven olmaz. Bal aksa da ağzından, güvenme yalana sarılmış birine. Mert olanın taşaklarını boynunda taşı ama, yalancıya yar olma. Erkeğini bilen kadın, uçkuruna gem vurmaz oğul. İyi ayırt etmen lazım. Silahını haksız yere ateşleme. Kurşun yarası ağır olur. Yetimlerin ahı düşer, silahın seni teper."

Sigaradan çektiği dumanların zevkiyle öpüşüyor; arada bir yutkunuyor, konuşmaya devam ediyordu.

"Otuz sekiz'e kan dökerek girdik. Kardeş aşiretler birbirini kırdı. Kırkar tane adam yedik birbirimizden, bir tek osuruk yüzünden. Rayberler, pirler düşürdü bizi birbirimize. Nice delikanlılar gitti. Hepsi mert, gözünü kırpmaz ölüme giderken. Onlarla da yetinmedik, çaldık, çoluk çocuğa zulüm ettik. Birbirimizi kırdık. Sonra dev-

let geldi, bir kaşık suda boğdu bizi. Haksız yere çatıştırma silahını. Düşmana karşı duran ayıya bile iyi davran, onu yanına al. Yalnızlaşırsan kötü olur. Yalnızlaşırsan dağ incir."

Karanlığın ortasında ışıyan bir görüngüydü ihtiyar. Zarêk'e yaslanmış düşünüyordu dinlerken Sır Ali. İhtiyar, serinliği göğüs kıllarına emzirmek istermişcesine bağrını açmıştı göbeğine kadar. Aklaşmış tenin yıllanmış nasırları sert bir kaya gibi duruyordu. Ayaklarını suyun içinden çıkarmadan konuşuyordu. Şalvarının büyük ceplerine elini daldırdı. Bir avuç şakok armudu çıkarıp uzattı Sır Ali'ye.

"Bunları ye, ben sana biraz yoğurt koyayım tasa ye oğul. Taze ekmek pişirdi bize hatun."

Cevap vermedi Sır Ali. Çıplak ayaklarıyla yürüdü içeri girdi. Biraz sonra iki ekmek ve bir tasla döndü. Suyun içindeki gümükten yoğurt doldurdu tasa.

"Kaşıkla bunu oğul. Karnın aç kalmasın. Silahın dili ne der belli olmaz. Ne zaman dara kapılır allah bilir. Yanında sürekli ekmek bulundur, yol arkadaşındır o. Aç karınla, meteris korunamaz oğul."

Yoğurdu kaşıklarken Sır Ali, devam etti ihtiyar.

"Bak oğul, fecirde düşmanı uykuda bulursun, aynı şey düşman için de geçerli. Eğer baskındaysan fecirde sırtını dağlara yasla, yükseklerin yolunu açık tut. Düşman önünü kesmesin. Makirek tepesi her yere kadirdir. Nice silahlıyı besler koynunda. Bir ay, üç tane silah, düşman alayını tuttu orda. Topu ele geçirdiler, kullanamadılar. Hiçbir güç Makirek'e yaslanmış sırtı bükemez. Ormanı ve zirveleri iyi tanı oğul. Şu Ziyaret tepesinin arka vadisinde Buyer suyuna bakan yüzde mağara çoktur. Oraları gez, tanı. Yiyecek bir şeyler yerleştir. Kuru buğday olsa bile seni besler. Dar günü bu günden hesaplayamazsan, dar gün gelip kapıya dayandığında şaşırır kalırsın. Zulüm basınca bir tek dost eli bile ulaşmayabilir sana."

Konuşmanın akışında yoğurdun dibi de gelmişti.

"Ha oğul, bir diyeceğim daha var. Döl tutmayan kadının yüreği kof olur oğul. Kendini edepsiz şerrinden koru. Boyunduruğu boynunda olan kadın dirilmez. Onu diriltmek için boyunduruğu indirmek gerek. Suzan genç kadındır ama köledir. Köle kadının elini tutan yiğit, silahına yar olmalı önce. Uyurken avlarlar. Kadın kokusu kudurtur adamı. Tilkiyi aslan yapar. Kötü beladır. Namus deyip dürtüklerler, kana bandırırlar elini insanın."

Hasan Amca'nın konuşmalarında açık ve imalı gelen yanlara takıldı aklı. "Nereden biliyordu, nasıl duymuştu." Utandı, eğildi, cevap veremedi. Hasan Amca sıkılganlığını farketti genç silahşörün. Yılların yaşamından çıkarılan kahinlikti dile gelen.

"Gocunma oğul. Yiğidin arına karanlık değmez. Kendini korumanı öğütlerim. Tehlikenin nereden eseceği belli olmaz. Koyunla kurtun ayrıştığı bir dünyada, kimden kemlik gelir belli olmaz, oğul."

"Yok Hasan Amca gocunmadım. Doğru söylersin. Söylediklerin haklı şeyler. Ben o kadını seviyorum, o da öyle. Ama biliyorsun kadın çocuklu ve kocalı. Biliyorum ayıp ederiz Hasan Amca. Biz de bir çıkış yolu bulamadık."

"Düşmanı iyi tanırsan sırtın yere gelmez oğul. Kadın sana samimiyse bir şey olmaz. Biliyorsun millet çöker başına garibin, eder yılan, salar başına. Onu göz önünde tut, sen bilirsin gerisini."

Kalktı elini öptü ihtiyarın. Zarék'i alıp kontrol etti yine Hasan Amca. Merminin ağzına sürülmüş olduğunu görünce sevindi.

"Hadi şansın açık, Ali yaverin ola. Boz atlı Hızır yardımcın ola, oğul."

Gözlerine inen derin bir sevecenlikle baktı karanlıkta kaybolan silahşöre. Gençlik yıllarına ahlandı. Yaşını kim geri verebilirdi ona. Nasıl diriltirdi yeniden çağıltıları. Nasıl karışabilirdi soğuk suların döşüne. Sıkıntı basan döşünü okşadı elleriyle. Dikenimsi bir tarlayı andırıyordu bağrı. Sarkık memelerini avuçladı. Ciğerlerini sıkıştıran solunumları savurdu semaya. Şalvarını, uçkurunu açtı, beyaz kıllara dolanmış yadigarını uzattı yere doğru, kesik aralıklarla on dakika işedi toprağa. Gözlerini oğuşturdu, bir top balgamı dışladı tük-

rüğünde. Kadının geceye duran sesi, radyonun kendi kendisine söylenmesini bastırıyordu. Radyosu hep açık olurdu Hasan Amcanın. Duyar, duymaz dinlerdi gün boyu. Kapının kenarında doğranmış duran odunlardan bir kucak alıp içeri girdi.

Fecir kuşanmış saatlerin ayazı, Buyer yamaçlarından sese durmuştu. Köyün patates ve buğday tarlalarını dolanan domuz, boz bir ayının peşine düşmüştü. Ayıdan kaçan buğday tenli bir kurt, acısını domuzdan çıkarıyordu. Bir baykuş zamansız konaklamıştı Gula Zeyi'nin mezrasının başına. Sabah yıldızı, yarasaların yorgunluğunu doruk noktaya çekmişti.

Ufka düşen bir ayıya doğrulttu Zarék'i. Tehlikeyi burnunun dibinde duyan ayı kıçının üstüne oturdu. Teslim olmayı yeğlemiş gibi ön pençelerini kaldırdı. Nişandan indi Zarék. Bir duygu alışverişiydi karşılıklı, bütün kainatı sükuta boğan. Pençelerini indirdi ayı. Boynunu büker gibi bir hareketle olumladı, yılıştı, sevindi. Usul usul yürüyerek uzaklaştı.

Zeyi Ana'nın gaz lambası soluk bir ışık gönderiyordu, küçük pencerenin kıyısından. Bu saatte lambanın yanması kaygılandırdı Sır Ali'yi. Gece boyu Süleyman Dede'nin evini gözlemiş, kendisini görememişti. Uyuklayan gözleri iyice parlıyordu. Evi kısa bir gözlemden geçirdikten sonra hızlıca yanaştı. Kapının arkadan kapalı olmadığını anlayınca usulca itip içeri girdi. Yerde henüz yeni tüketilmiş bir sofra duruyordu. Üzerinde kullanılan üç bardak vardı. Sır'emi'nin hayretleri iyice gerildi. Ocakta yanan odunların ılık yelinde iyice ısınmıştı içerisi. Sıcaklığın yanına serdiği çulun üzerinde uyuyan Gula Zeyi'yi görünce, daha da kamçılandı merakı.

"Zeyi Ana, hey, Ana hele uyan bu nedir? Uyan hele."

Zoraki gözlerini oğuşturdu Zeyi.

"Babanın soyu kurusun senin Sır'em, neredesin sen, beni meraktan öldüreceksin. Bir iyi haber bırak da git bari. Babanın soyu kurusun, söyle hele iyi misin, ne hendekler karıştırdın söyle hele?"

"Ben iyiyim Gule, ben iyiyim. Sen söyle, kim geldi buraya. Kimsenin ayağı uğramaz buraya, kim oturdu bu sofrada. Kim yedi, içti?"

"Telaşlanma Sır'em. Bilirsin dost olmayana zıkkım bile sunmam. Sana anlatacağım, otur hele. Otur soluklan, pısırıklaşma be oğlan."

"Otur otur diyorsun, adamı patlatıyorsun. Ha oturdum, anlat."

"Babanın soyuna senin. Gariban Elif nasıl taşıdı seni. Nasıl tekmelerle öldürmedin kadını? Nasıl dayanabildi dokuz ay? Yüreği polat olan biri ancak taşır senin kahrını. Taş gibi otursun kadının döşüne."

"Kurban olam Gule. Yedi dereden su getirme şimdi. Boğazıma sıkıştırma bekleyişimizi."

"Hele dur Sır'em. Yemini yutan cahil ikrar tutmaz. Sabırlı olmak her işin başındadır. Acele gidenin yolu çakıllı olur. Kaygan olur ayakların altı."

Gula Zeyi işi yavaştan aldıkça dirayetini dinamitliyordu Sır Ali'nin. Israrın Gule'yi daha da inatçı kıldığını görünce, "iyi tamam anlaşıldı Gule, sen bilirsin tamam," dedi Sır Ali.

"Ha şöyle, adam ol Sır'em, verekemı (kuzucuğum). Kuşun kanadında hafifle, rahatla iyice. Soyun kurusun senin, gittin gelmedin. Seni çok beklediler. Fecir düşerken çıktılar. Bir tek kuşlar bilir yüreğimde yatanı. Ama senden esirgemem, esirgiyemem. Seninle konuşacaklardı. Olayları duymuşlar, Ali Ala kancığını kimin öldürdüğünü sordular. Senin yaşadığını bilmiyorlar. Ben durur muyum, kartalını dostlarından ayırır mıyım. Şaşırdılar, sevindiler, 'iyi yapmış' dediler. 'Düşmana gitmesin, sakın' dediler. Kızdım, benim yiğidim kahpeye el uzatır mı? Nasıl konuşuyorsunuz? Gula Zeyi'nin ekmeğini yiyen yılana el uzatırsa kendi ellerimle boğarım, dedim. Güldüler."

"Kimdi bunlar Gule, kimdi bunlar?"

"Ya Ali, Ya Hazreti Hızır, Ya Buyer Baba. Nedir lafımı ağzımda çiğniyorsun, deyyusun oğlu, dur hele!"

Ağzına duaları devam ettirerek, yedirdi kızgınlığını lafın arzına.

"Sonra bekleyin dedim, uzun süre oturdular, gece de kaldılar gelirsin diye. Senden az önce çıktılar. Bir tanesi de kızdı. Kızdı ama

senin gibi pısırık değil. Cesur mu cesur. Kuş uçurmaz nişangahından. Karıncayı incitmeden vurur, akrebi dilinden. Bütün kancıklar kıvranır onun ayaklarının sesinde. Ahh, gençliğim battı yere. Zamanımız olsaydı Gule dururmuydu, karışırdı gençlere."

"Gençler miydi gelenler?

Hayret bakışlarla Gula Zeyi'nin ağzına iliştirmişti gözlerini. Gula Zeyi konuştukça, çenesinin altındaki iki kıl onunla yarışır gibi oynaşıyordu. Kılların kökündeki siyah benlikler, çenesine apayrı bir görüntü veriyordu.

"He he, anladın mı şimdi, suyun kurusun çocuk senin. Onlar beni bilir. Köylüyü pek iyi tanımazlar. Buraya arada bir uğrarlar. Bu anacığın çok kol kanat gerdi yiğitlere. Hele kızı görseydin, nur danesi gibi bir kız. Suze onun eline su bile dökemez."

Gula Zeyi'nin bu söylemi Sır Ali'yi bir daha ezivermişti. "Nereden duyar bu kadın. Hangi haberciden alır haberi."

"Ne yapalım, Suzan'ın ne işi var şimdi bununla Gule."

"Deyyusun oğlu! Benim gözlerim zayıftır ama uçan kuştan haber alırım. Çiçekler benimle söyleşir. Tilkiler bile bana uğramadan dağa geçmez. Yerin yetmiş dili benim için konuşur, sen Gula Zeyi'yi tanıyana kadar, dağ dağın zirvesine erişir."

"Tamam, tamam. Ne dediler, anlat hele ne dediler?

"Bütün kancıkları temizleyeceğiz" dediler. Daha bir çok şeyden bahsettiler, ne bileyim partiden bahsettiler, komanizmo dur nedir ondan bahsetti biri bir saat. Dedim oğlum, sen onu bırak şu kancıkları ne yapacan, onlar kudurmuş. Onu ne yapacağız? Şu kara köpekleri ne yapacaksınız? Her gün vırt arabayla, teyyareyle çöküyorlar başımıza, 'Siz de bize yardım ederseniz, hepsini geberteceğiz' dediler. Dedim yardım nedir oğlum. Bir tane pısırık oğlum var, seni söyledim. O da sizin gibi kavgacı, isteğiniz neyse söyleyin dedim. Kız cesur. Bir erkek hamur yoğurdu, kız oturdu bir tekne ekmek yaptı. Bak doludur tekne. Kendilerine lazım olanı aldılar.

Sana bir kağıt bıraktılar. Gelince ver dediler."

"De ver hadi."

"Yavuu Sır'em, babanın evi yansın senin ha!"

Yerinden doğruldu. Karanlık köşeye gitti; bir naylon poşet çıkarıp getirdi. Sır Ali'nin kucağına attı poşeti. Hızlı bir hareketle açtı poşeti. Poşette, İşçi-Köylü Kurtuluşu ve bir zarf vardı. Dergiyi karıştırdı, kenara bıraktı. Zarfı açtı.

"*Sevgili arkadaş,*

Olayların kısa gelişimini, notu sana ileten anadan öğrendik, seninle konuşmayı istedik. Fakat olmadı. Anaya söylediğimiz yere, belirlediğimiz zamanda gelirsen görüşürüz. Cezalandırılan ihbarcının durumuna ilişkin kısa bilgi edindik. Eylemini desteklediğimizi belirtirken, her ihbar olayında ölümü gündeme getirmek doğru olmayabilir. Bu sorunları daha ayrıntılı geldiğinde konuşuruz. Kendini koru ve bizimle mutlaka bağ kur.

Devrimci selamlar.

Mntk. Gerilla Komutanlığı"

Sır Ali, bütün ağrılarını bir kenara bırakmış gibi hafifledi. Yerinden fırlayıp Gule'yi yanaklarından öptü.

"Sen bir tanesin, biricik anasın. Senden cesur kimse yok şu yeryüzünde."

"Bak hele, deyyusun oğlu, ne de bilir işini. Bana dil yapma. Çok dil gösterenden korkarım Sır'em."

"Söylesene ne zaman, nereye gelsin dediler Zeyi ana."

"Acele etme Sır'em, daha zaman var. Zamanı gelmeyince söyleyemem. İki gün sonra sana gideceğin yeri söylerim."

"Niye Gula Zeyi, bana güvenmiyor musun?"

"Bu güvenmek falan değil oğul. Ne kadar az bilen olursa sırrını, o kadar sağlam olur sırtın. Bu işlerde güvenmek de ne Sır'em. Baban olsa bile, yerini ona verme. Kimin, hangi zamanda, hangi acıdan geçeceği belli olmaz. Şimdi benim söylediklerimi dinle ve git karnını doyur. Hadi bakalım. Seninle çeneye daldım, şimdi güneş sökecek. Bak Bore ile Nare bağırıp duruyor. Onların rızkını yiyoruz, günahtır. Açlıktan ölecekler."

İki ineğini çıkarıp önüne kattı Güla Zeyi. Güneşin şavkına dur-

muştu doğu dağları. Gecenin bütün gizemli işlerini alıp götürmüştü birlikte yıldızlar. Geride hiçbir ipucu bırakmayan usta soyguncular gibi inmişti kapılara. Armudun yumuşak teninde ayının pençe izleri kalmıştı. Koca bir top dışkıda bırakmıştı, yediği armutları. Bir anaç keklik yumurtalarını terkedip suya inmişti fecirle birlikte. Yedi dağın cilvesini kuşanan köstebek, patates tarlasında afiyetleniyordu. Bütün edinimler, söylenen birer tarih yaprağıydı.

Ala ceylan söylemlerinde düşer dağlara ateş, toprak barut kokusu emer namlulardan. Yokluğun perçeminde sese düşer acılar. Hoyratlığına doymaz Munzur'un kükreyişi. Güneşte sırtını yumuşatır gece sefası. Tüm karabasanlar zulada bekleşir.

Dışardaki hareketlilikten sıyrılmış, televizyon haberlerine dikkat kesilmişti. Yeni planlar, uygulanmadık tedbirlerin gizemiyle yüklüydü haberler. Üstü yaldızlı çağrılardan geriliyordu suratı. Az bir aralıkla açılan kapıdan başını uzatan Pakize;

"Baba Şıxogil geldi," deyip çıktı geri. Sıcak bir tebessüm kuşanan adam, pantolonunu giydi pijamasının üstüne. Televizyonu kapatıp çıktı. Diğer odaya geçtiğinde kalabalık bir grubu göreceğini düşünemiyordu. Kapıda durdu. Herkesi gözden geçirdi. Gözleri parıldadı iyice. Henüz ayakta duran Reha'ya yöneldi. Titrek bir sesle: "Hoşgeldin," deyip gözlerine iki öpücük kondurdu.

Adamın sesindeki ilginçlik herkesin dikkatini çekmişti. Hoparlörden konuşan mekanik bir sesti. Konuşurken zorlandığı, kekelemeyi andıran hareketlerinden belli oluyordu. Gülen sevecenliği ile herkesle görüştü. Hal hatır, sorgu sualle birlikte ev bir düğün havasına bürünmüştü. Kamburu ve göğüs sakatlığının yanında cüce boyuyla yıllanmış bir kadın görüntüsü veren Pakize'nin vurgulu ve anlamlı ilgisi herkesin dikkatini cezbediyordu. Reha ve Şıxo ile olan yakınlıkları, kitle sevgisine talebi arttırıyordu. Diğer iki genç kızın

yorgunluk attıran sevecenlikleri herkesi rahatlatıyordu. Yeni gelenleri sıkı sıkı gözden geçiriyor, yorumlar yapıyor, yeni özellikleri keşfe yöneliyorlardı. Zorlu bir sınavdan geçtiklerinin farkındaydı hepsi. Konuşmalardan diğer birlik üyelerini de iyi tanıdıkları belli oluyordu. Bolca onlardan da bahsediliyor, gelip gidenlerden haberler veriliyordu. Kızların annesi, yumuşak tonlu bir edayla cambazlığın en incesini süzüyordu. Bitişikteki evin çocukları da dolmuş, ev iyice şenlenmişti. Kızların ve çocukların sıradan sohbetlerinin ötesinde, gırtlağındaki mekanik bir aletten konuştuğu sonradan belli olan Musa Amca siyasi sorunları tartışıyor, gelişmeleri anlatıyor, eleştirileri yineliyor. Sorular sorup, cevapları alıyordu. İlçede gelişen durumları yakınarak dile getirdi. Özel timlerin kendisini otelden götürüp tartaklamasını anlatıyordu.

"Lokantada oturup biraz içmiştik, otele gittik yatmaya. Gelip çağırdılar. Ne hakkınız var dedim. Karşı durdum, kimseden ses çıkmadı. Bana vurdu, ben de ona vurdum. Çekindiler, millet de kalabalıktı, bırakıp gittiler."

Kardeş örgütün eleştirilerine yöneldi, ilerleyen sürelerde konuşmalar. Yeni gelenleri tanıdı, onlarla söyleşildi. Şıxo, tavırlarını destekleyen ve kitleselleşmenin gerekliliğine dair konuşmalar yaptı. Randevu saatlerine ve zamanlarına ilişkin özel konuştu. Zaman gece yarısını bulduğunda, ikinci kez çay sunulmuştu birliğe. Musa amca kenarda oturmuş, birbirine Bitlis sigarası dağıtan gerillaları takip ediyordu. Gözlerinde sitemkar bakışlar vardı. Uzun uzun baktı yanan Bitlislerin dumanına. Ani bir hareketle ellerini vurdu birbirine, derin bir ah edişle birlikte. Reha hareketlerini takip ediyordu Musa'nın. Efkarını öğrenmeye çalıştı.

"Ne o Musa amca, ne oldu?"

"Ne olacak, şu dünyanın çarkı bozuk be Reha. Bozuk gerçekten. Kanı beş para etmez insanların ağzından Malbora düşmüyor, bu adamlar Bitlis içiyor."

"Daha iyi ya Musa amca. Bu da demektir ki, kaybedecek hiçbir şeyi olmayanların yer aldığı bir cephe en güçlü cephedir. Biz bu ya-

şamı kabullendik ve halkımız ne yer ne içerse biz onunla yetiniriz. Malbora içmek için özel bir istemimiz de yok."

"Şurada Ovacık'ta dolananlar bile köylü garibanlar aslında. Götünde pantolonu yok, ağzında Malbora. Bu insanlar ölüyor soğuklarda, sıcaklarda her şeyin iyisi bunların hakkı olmalı."

"Büyük oranda özenti var Musa Amca. Düşman halkın cebindeki bir tek kuruşa bile göz dikmiş durumda. Halkı lüks mallara özendirerek, mallarını pazarlıyor. Yığınlarca yoksul insan bu cendereye düşüyor. Onu kırmak için daha çok uğraşmak gerek. Bilinç götürmek, insanları yozlaşmadan kurtarmak gerek."

O gün sohbet en tatlı yerinden kesilerek, küfürcü amcaya uğramak için çıkıldı. Diğer birliklerle buluşma faaliyetiydi bu. Küfürcü amcaya uğrayıp gelenler kapıdan sorulup, araziye çıkıldı. Memo, neden küfürcü amca denildiğine takılmıştı.

"Neden küfürcü amca diyorsunuz yoldaşlar, bu amcaya."

Reha'yla Şıxo'nun gülüşleri fecire dayanan suskunluğu böldü. Aydınlanmaya yakın zaman olduğundan yatılmamıştı. Çay içip çevreyi denetlemenin uykudan önce gelmesi uygun olandı. Soruya Şıxo yanaştı.

"Onu Reha daha iyi bilir."

Kıkır kıkır dilini dişlerinin arasına dayayarak güldü Şıxo. İyice yükseldi gülüşleri.

"Sakın haa, o amcayla konuşurken dikkatli olun. Vallahi basar kalayı."

"Niye rasgele küfür mü ediyor?" diye uyarısına yöneldi Şıxo'nun, Memo.

"Bir keresinde ayı girdi birliğin içine, beş ayıydı. Nerde ise bizi kapacaktı. Şu geldiğimiz yolda. O eve gittik olaydan sonra. Amcaya durumu anlattık, 'yarın bir git bak belki ölmüştür, ateş ettik ama vurulduğunu bilmiyoruz,' dedik."

Yaşlı adam, "tabi" dedi, "Ayı adamın götüne kor."

Gülüşmeler sinmiş bir haberci gibi yayıldı meşeye. Şıxo, herkesin gülmesi devam ederken başladı, hepsi susmuşken o hâlâ gülü-

yordu. Dikkatler onun gülmesine yönelmişti. Reha durumu anlamış, ufak ufak gülümsüyordu. Şıxo devam etti.

"Size dedim yoldaş, adamla konuşurken dikkatli olun. Yeni gelenlere buraya randevu verilmiş. Bizi, Reha yoldaş gelip alacak demişler. Randevuya gidecekler, ama bir karışıklık nedeniyle gidememişler. Adam iki-üç gün gidip arazide gizlenmiş; akşam da evde bekliyorlarmış. Sonra onlara demiş; yahu bu Reha gelip sizi alacaktı. Niye söz verip, bu milleti burada süründürüyor. Ben onun anasını sikeyim."

Kahkalar coşkun bir yel gibi patladı fecirde. Memo;

"Peki Reha yoldaş, seni görünce ne yaptı."

"Adam çok iyi niyetli bir amca. Ama ağzından çıkan beş kelimeden üçü küfürdür. Ben geldiğimde o yeni yoldaşlar da orada. Nasıl dediler ki Reha bu, hepsi başladı gülmeye. O da yerde köşeye oturmuş, beni çok sever. Kalktı beni öptü. Ben dedim, niye gülüyor bu millet? Yoksa bana da mı küfür ettin. Herkes kahkahaya boğuldu. Dedim bana istediğini söyle, ama anamı çok sevdiğimi bilirsin. Eğer ona küfredersen arayı bozarız. Evdekiler daha da güldü. O kendisi de güldü. Hemen karısına döndü. Pezevenklik yapmayın, oturak verin Reha'ya dedi. Yani her şeye küfür yağdırıyor anlayacağınız. Ama tatlı bir adam."

Gülüşmeler, meşeliğin sessizliğini dağıtıveriyordu. Dağlar usul usul doğruldu yerinden. Önce silüetler sadeleşti, sonra örtünmeler belirginleşti.

Dağların mevziliklerinden ayrışması yutkundu usuldan. Siperler belirgin temalarla bölündü. Nöbet yerlerine dürbünlü gözlemci gönderildi. Çay için odun toplandı. Isınan gözler daha derinden uykuya durdu. Sohbetler çay zevkinde yudumlandı. Gerilla yaşamının kolay anlarıydı ipe dizilen. Ve her gelişme karşıtını koşullandırıyordu. Güneş, yağmuru çağırıyordu, ayazla bekleşiyordu sırada. Kar berrak taneciklerle düşmeye hazırlanıyordu. Toplanmalar dağılmaları koşullandırıyordu.

Uyku saatlerinden sonra askeri eğitimle terledi gerillalar. Silah

kullanma, mevzi değişimleriyle, hızlı hareketler ani tavır edinmeyle güçlendirildi. Gözlemin gerekliliği üzerine bilgiler verdi Şıxo. İllegalite kuralları, halkın uyanık ve dolaylı sorularına karşı korunmayı anlattı. Yaklaşım ve yanaşımlar üzerine karşıtlıklar eşelendi. Kardeş örgütün faaliyeti ve aradaki ilişkiler üzerinde duruldu.

"Neden ayrıyız?" sorusuna yanıtlar verildi. Çizgi ve ayrımlar üzerine yumuşak bir sünger çekildi. Varolan durum, yığınların talebiyle ele alındı. Sohbetler kısmi yeterliliklerle akşama ulaştı. Yeniler içerisinde olgulara yukardan, aşağıdan, yandan bakmasını en iyi beceren Demirdağ'dı.

O gece diğer bir grupla buluşulmuş, yeniler oraya devredilmiş, yeni özellikler ve istemler işlenmişti. Durum ve görevler gözden geçirilmiş, partinin yeni talimatları iletilmişti. Veli başka bir alana gittiğinden bulamamıştı Reha onu. Özlemlerini görüşebilecek yoldaşlarına ve Munzur suyuna armağan etti Veli'ye iletmeleri için. Ejma, doğa ve yol alışkanlığının, köylü tanışıklığının verdiği avantajla en hızlı uyum gösteren olarak belirleniyor, fiziksel zorlanışları küçümsüyordu. Kabul görülüp kanıksanmalar, dıştalanmalar, asgariye indirilenler kaynaştırılanlarla bir yeni şekilleniş yükseliyordu fabrika emeğinin güzergahında.

Aynı faaliyetin icrası için Şıxo ve Reha beş kişiyle geri döndüler. Geldikleri güzergahı yakından takip ettiler. O gece kalabalıkça bir köyden önce bir mezraya uğradılar. Köye geldiklerinde yatma vakti evleri bulmuştu. Bölgede devam eden saldırılar düşmanın harekatını oldukça sınırlamış, gece hareketini sıfırlamıştı.

Elma bahçesinin yanındaki evin önüne yanaştı Reha. Yan yana olan bir kaç evin ışıkları yanıyordu. Kapıyı tombul suratlı yapılı bir bayan açtı. İçeri girildiğinde hal hatır sorulmadan bayanın konuşması işin merkezine oturmuştu. Sorduğu soruları da kendisi yanıtlayarak devam ediyordu. Güncel siyasal sorunların hepsini anlattı bir çırpıda.

"Ben radyoyu dinledim kirve. Başbakan dediki, 'teröristler güç-

lü, biz onların sırtını yere getiremeyiz. Onlarla başa çıkamayız,' dedi."

Herkes birbirine bakınıyordu, anlamlı ve atmasyonun şokuyla. Reha dayanamadı.

"Bizim radyolar öyle bir şey söylemedi bacı."

"Ben kendim dinledim kirve. 'Teröristlerin belini bükemeyiz,' dedi adam. Sizin radyolarda iş yok o zaman."

"Başka ne dedi peki bacı."

"Devlet güçlüdür, dedi. Ama teröristler daha da güçlüdür."

"Onların ağzıyla 'terörist' diyorsun ama, yine de onu kullanman iyi değil bacı. Terörist biz değil onların kendisidir. Bunu biliyorsun."

"Yok kirve, inanın öyle söyledi. 'Teröristler güçlüdür' dedi. Sonra da, 'tamam biz onların dediklerini kabul edeceğiz' dedi."

"O zaman iktidarı bize verecekler yani."

"Vallahi kirve, iktidar ne ki, milletvekilliği bile veririz, dedi."

Birlik gülüşmelerle araladı kapıyı. Evde on on iki yaşlarında iki çocuk vardı, kızın dışında. Onlar da ablalarının konuşmalarını pür dikkat dinliyorlardı.

"Nasıl kaçırmışız biz o konuşmaları. Arkadaş, şu Akbulut da hangi marka radyodan konuşacağına karar veremedi bir türlü. Biz Sony alırız, o başka radyodan konuşur ne işse."

"Daha çok konuştu kirve, aklımda kalmamış hepsi."

"Yo yo. Aklında kalanlar bize yeter bacı sağol."

"Sizin güçlü olduğunuzu biz hepimiz biliyorduk zaten, o başbakan olacak adam, daha yeni öğreniyor."

"İşte böyledir bu devlet bacı. Nerede bir öküz varsa devletin başına getirirler. Biz de yıllardır diyoruz, bu halkın gücü her şeye kadirdir diye, yok anlamıyorlar. Sonunda senin sayende anladılar bacı."

Reha, bacının densiz atışlarıyla dalga geçme durumunun geliştiğini görünce konuşmasını değiştirdi.

"Boşver bacı sen onu, çayımızı dolduralım, içip gideceğiz."

"Valla kirve, korkudan köye asker bile gelemiyor. Ne demiş biliyor musun binbaşı?"

"Bilmiyoruz bacı, ne demiş?"

"Demiş, 'teröristler çok güçlü. Silahları çok iyi. Attığını vuruyorlar. Biz kim, onlarla çatışmak kim?"

"Eee, tabii bacı biz gücümüzü sizden alıyoruz. Onlar bizimle başa çıkabilir mi?"

Konuşmanın ekseni, atıcı polemikleri yanıtlamakla sürüp gitti. Gülüşmeler ve hayret sergileyen bakışlar arasında farklı yorumlar şekillendi kafalarda.

Feciri bir şafak çadırında karşıladı birlik. Vadilere, çıkış yollarına dikine bakan bir tepeye iliştirildi nöbet yeri. Munzur'un, Ovacık düzüne bakan enginlikleridir zaptedilen. Çarşur ve kuş otu kokusu, ardıç ve çekem kokusuna dirayetsiz bir başkaldırıyla karşı duruyordu. Koca Sori'nin sırtlarına doğru uzanan tepeler meşeliklerle buluştuğunda giyiniveriyordu. Helikopter gümbürtülerini, uçak bombardımanlarını yutan koca vadiler, açlığını üfürüyordu göğe. Ağponos vadisini zirveleyen Sultan Baba, heybetini bütün çıplaklığıyla sergiliyordu. Koca bir yanardağ nasıl susar, nasıl gömülür kaynamalar arasında sükuta, resimleyerek gösteriyordu. Zulümlerin baş belasıydı der halkın tarihi şeceresi. Sultan Baba'nın topu tüm beddualaların en ağırıydı. O toptan kimse kurtulmaz, onun hışmına denk gelen kimse iflah olmazdı. Karanlıklar ve bilinmezlikler altında hayallere duran bir umuttur o güçsüzler için. Ve sonra bilim işlemeğe başladığında vadilerde, usul usul yangınından faydalanmaya koyuldular yanardağ topunun.

Ağponos Vadisi, zaptı zor bir mevzidir. Çocuk çığlıkları kalmıştır koyaklarında. Kulaklarında yiğit nağmeleri. Şecere bekçiliği yapar yıllanan tarihinde. Uzak diyarlara, Kürdistan'ın güneyine iletmesi için kan kokularını iletir Munzur'un çağıltılı feryadına. Süngüye gülen bebelerin bitmeyen süt dişlerini, muratsız gelin duvaklarını taşır zulalarında. Sürgün yıllarının yalnızlığında asileşir. Yasak-

lanan mıntıkaların gezginidir.

Çarşur yatakları arasında uykuya durdu birlik. Akşama doğru atış talimleri ile sarstılar, damla akışlarında oluşan buz zirvelerini. Yenilerin biri dışında dördü iyi attı nişanın göstergesinde. Yaylacıları da kapsayan atış eğitimi teorik düzeyde sürdürüldü. Vakur yürüyüşler asileştirildi. Gölgelerle birlikte yandaki çadıra geçildi. Beri ile uğraşan yaylacılar, yer gösterip işlerine devam ederken, çay faaliyetlerini birliğe devretti. Sanat ve edebiyat üzerine bir söyleşi başlatılmıştı, romantizmden bahse duran Reha'nın konuşmasıyla. Partinin bu konudaki eksiklikleri ve yaklaşım farklılıkları üzerinde duruldu. Partinin, sanatı ve onu çevreleyen devrimci sanata bakışı, polemik konusu yapıldı. Muzo'dan Behram'a kadar çeşitli sanatçıların parti ilişkisi ve etkisine değinildi. Tutucu ve itici olmanın zararlarına işaret edildi. Savaşı güçlendiren, güçlü cephelere sahip olmanın zorunluluğu ve değişimin tekdüzelikten kurtarılması, esas tali yönleriyle birlikte ele alınması sorunu eşelendi.

Beri'yi tamamlayan Berivanlar geldiler. Sohbetler karşılıklı sorunları deşifre ederek devam etti. Orta yaşlı bir amca, sözün merkezine oturdu.

"Ben de bir zamanlar sizin gibi kaçak gezdim."

"Hayrola ne oldu amca," dedi Şıxo

Konuşmanın bahanesini kapan adam, başladı hikayesini anlatmaya.

"O zamanlar, biz Alevi köyleri Sunnilerle çatışmalıydık. Köyü bastılar. Çektim iki tane meşhur önde gelenini vurdum. Ama ölmediler. Sonra kaçtım. Dağda uzun süre gezdim. Bir gün başçavuş on askerle beni yakaladı. Silahını elinden kaptım bir tokat çaktım kulağının dibine 'bir daha burada böyle bir halt yeme' dedim. 'Kusura bakma' dedi."

Memo, yanındaki Reha'ya fısıldadı;

"Ne şans, bugün hep atıcılarla karşılaşıyoruz, hayırdır."

Reha hafiften gülümseyişle olumladı.

"Sonra adımız yayıldı kirvem."

"Devrim saflarına gelseydin o gün, bizim iyi bir komutanımız olurdun amca," dedi Reha.

"Vallahi kirvem, o dönem Deniz Gezmiş'ler yeni asılmıştı. Hem sizinkiler, hem de DABK'çılar bana öneri getirdi, katılmadım."

Reha, Memo'ya fısıldadı.

"Adam on beş sene sonra olmuş ayrılığı 1970'lere götürdü."

"Bir gün yine karşı karşıya geldik, biz üç kişiyiz, onlar yetmiş kişi. Durdurduk onları bir yerde. Mavzerde mermi bitti, tabancayı mavzerin altına indirdim. Onunla ateş ediyorum. Onlar mavzer sanıyor."

"Vay be ne tabancaymış," dedi Reis.

"Hiç sorma çok değerliydi. Ateş ediyoruz, yanına vuruyoruz, ama birbirimizi vurmuyoruz."

Tahammül sınırı iyice zorlanan Reis:

"Yani maksat çatışma olsun demi amca."

"He vallah aynı öyle."

Birlik kahkahaya boğulmuştu. Kahkahalar daha tamamlanmamıştı ki adamın dünürü de olan yakın köylüsü Dilağa çıktı kapıdan. Reha'yla Şıxo'yu iyi tanır. Reha'yla aşiret bağı taşıdığından ona özel ilgi gösterir, onunla övünürdü gittiği her yerde. Reha, kapıda onu görür görmez yanında Memo'ya fısıldadı.

"Müjdemi ver, ikinci atıcı da geldi."

Önce Reha'yı öptü gözlerinden Dilağa. Herkesi sırayla öptü. Hal hatır sorma işi tamamlanmamıştı henüz, Dilağa söze girdi.

"Cesur olun oğlum. Biz eskiden neler yapmazdık ki. Ben en eski devrimcilerdenim. Otuz sekiz'de Dev-Yol'cuydum. Sonra baktım onlar gevşek, Partizancı oldum. Neler yapmadık ki. Buradan çıkar, bir gecede Erzurum'a giderdim. Oradan çıkar buraya gelirdim. Şeritleri takardım sekiz kat. Hiç kimse benim nişanımı bulamazdı. On mermiyi aynı delikten geçirirdim."

Ğınami susmuş, dünür almıştı sözü. Büyük atıcının yanında küçük atıcı geme durmuştu.

"Hiçbir şeyden korkmayacaksın. Biz ayı nedir, kurt nedir, tehlike nedir bilmezdik. Bir kere yine uzaktan geldim, yorgundum. Armut ağacının dibine sırtımı yasladım, ağaca oturuyorum. Ayı geldi arkadan pençesiyle beni dürtüyor. Dedim Hasan git yorgunum, durmadı. Dedim 'Oğlum Hasan dur' durmadı. Tuttum kulağından çaktım yere."

İyice dolan boşalma istemleriyle patladı dinleyicilerin tümü. Kahkahalar Berivanlar'ıda sarmaladı. Reha;

"Amca, olur da bu kadar cesaret de fazla olur gerçekten."

"Yavu, sen amcanı tanımıyorsun. Senin bu amcan bir alayı önüne koyar, kovalardı Otuz sekiz'de. Ne diyorsun sen? Bakma sen şimdi yaşlanmış haline amcanın."

Çay ve yemek faslı, zoraki zaptedilen gülme krizlerinin gölgesinde uğurlandı. Birlik yola koyulduğunda, hâlâ içten içe gülenlerin kıkırdayışları yükseliyordu. Dinleti boyunca gülmesini hiç kesemeyen Ejma'nın gülüşü hâlâ devam ediyordu. Onun kahkahası zincirleme herkesi sarıyordu. Her farklılık günlerce konu olurdu çay sohbetlerine. Kuytuluklarda yalnızlık yenilirdi. Çeşitli yanlarıyla taşınırdı yığınların kavgaya yansıyan davranışları. Gülünür, dinlenir, yorumlanırdı. İyi niyetler, sevecenlikler, hileler taşınırdı koyaklara. Gülmece ustaları çıkarılırdı kalabalığın bağrından. Sansür serüvenenleri, ajitatörler, politik öncüler alınırdı günceye. Söylenenler, Gülizar'lar, Pakize'ler, Zeyi'ler atıcalarla süslenirdi. Ortak bir menzil asılırdı yaftalarda. Boy gösterileri tüketilir komün birlikteliklerinde. Gün güne eklenip eskiler yadsınarak... Ve şekillenir gelecek, avuçlarda namlu sıcaklığı ile. Boy boy akranlar, arkadaşlar bırakılarak bereketli topraklara; mezarlara basılarak çıkılır doruklara.

Makirek tepesinin gölgesiyle süslenen vadi doğrultusunu yürüdü. Sık meşelikleri, buzlu pınarları geçti. Eğiminde inkara gelinmeyecek anılar taşıyordu Makirek. Komer vadisinin dağarcığında söyle-

şirdi yabaniler. Buyer suyunu çemberleyen ceviz ağaçları dişi ayının hoyratça vurgununda inliyordu. Karanlığı beklemezdi yabaniler. Av yarışında pazarlanır biri diğerine. Elif yelleri düşüyordu sel uğultularına. Yaşam, yalnızlığı öğretiyordu kurttan, tilkiden, tavşandan.

Son ana kadar alamamıştı Zeyi Ana'dan randevu yerini. Kadının dikkatlerine ve sabrına imreniyordu. Sıkı sıkıya tembih etmişti ayrılırken. "Vebali çekilmez Sır'em, dilsiz taşlara dahi açma." İki gün uğraşmış Süleyman Dede'yi bulamamış, ihbarcıya ulaşamamıştı. Randevu yeri, kendisini tanıyan akraba evlerdi. "Biraz erken gelsin biz alırız," demişler. Kafasında olacakları tasarlıyor, karşılanma anını merak ediyordu. Yabancısı olmadığı insanlar olması yanında meraklanıyordu yine de.

Makirak tepesini imrenerek süzüyordu Zarek. Kaç bilinmez buyruğun sesini boğmuştu bu siperlerde. Kaç kez odlanmıştı gelinlerin kına düşen ellerine. Omuzlarını dürtülemişti yiğitlerin. Firarlara düşüyordu egosu. Kıvranıyor, aranıyordu. Hayaları sıkıştırılmış delikanlıların yergisinde sembolleşiyordu.

Gideceği mezraya az bir yer kaldığının farkına vardığında bilinebilir bütün olasılıklara gidip gelmişti. Evlerin görüntüsüne düşen tepede oturdu bir taşın dibine. Güneşi alnına alarak Makirek zirvesini süzdü yukarıdan aşağı. Şahinler dolanıyordu mozaiklerinde. Şeref kürsüsünü işgale yürümüş bir ala ceylan, tepesinde dolanan yırtıcılarla ortak bir cephe oluşturmuştu. Vadinin derinliğindeki kıvrımlardan berrak akıntılar yürüyordu, kainatı ninnilere boğarak.

Evlere doğru yönelttiğinde bakışlarını, kalakaldı şaşkınlıklar içinde. Evlere çok yakın bir tepeyi kuşatıyordu asker. Askerlerin hareketinden zuladan gelip oraya çekildikleri belli oluyordu. Evlerin batı ve kuzey batısını çemberliyorlardı. Sır Ali yerini değiştirip, uygun mevzi oluşturan bir taşın arkasına geçti. "Vay kancıklar ispiyonladılar anlaşılan, yiğit kanı döktürecekler. Başka bir şey olamaz. Bunun bir raslantı olması da olanaksız," biçiminde karışık düşünlerin girdabında dolanıp durdu. Kendisi gidemeyecekti, ama sorun sadece bu değildi ki. "Gençler de gelip düşecekler, bu pusu onlara kuru-

luyor." Kararsız ve tedirgin çözümler aradı. Bir tek yolu vardı, ateş etmek. "Yerini bilsem, onları bulurdum. Ama belki şimdi geliyorlardır. Orman evlere yakın, ya çıkıverirlerse evlerin yanından?" Düşünmek bile istemedi sonrasını. Yumdu gözlerini birkaç dakika. Zarék'i taşın üzerine koydu. Hasan amcanın ilk atış derslerinden birini hatırladı: "Mavzerin derecesini iyi ayarlamazsan boş vurursun oğul." Mesafe tahminine ayarladı dereceyi. Nişangahına oturttu üçlü bir grubun en kalın olanını, sıfırladı nişanına. Basamadı tetiğe. Kendisine yardımcı olan ve kendisini ölümden kurtaran askerin silüeti düşer gibi oldu nişanına.

Sonra olacaklara takıldı aklı, doğrulttu yine nişanını. Bu kez üçlülerden bir diğerini oturttu arpacığın silmesine. Bakamadı tetiğe. Yumdu gözlerini. "Ne suçu var zavallı askerin." Gözleriyle rütbeli birini aradı. Komutanı, teğmeni bulmaya çalıştı. Olmadı. Sonra boşa atmaya karar verdi. Üçlü grubun hemen yanında bir ağacın köküne atmaya karar verdi. Tetiğin düşmesiyle, keskin bir çığlık bozarak yıllanmış suskunluğu, yayıldı Makirek tepesine. Bir keklik sürüsü kanatlandı suyun başından; armudun tadında olan dişi ayı parendeyle indi yere. Tilki, alçak sürünmede dört yüz metreyi aştı iki dakikada.

Askerler yere kapanmış, rasgele ateş ediyorlardı. Aradan bir kaç dakika geçmişti ki, tek el silah sesinin geldiği tepeye yöneldi bütün namlular. Yağmur gibi yağan mermilerin gölgesinde gizledi başını Sır Ali. "Vay kancıklar, ben vurmadım, onlar bizi güme götürecek" dedi kendi kendine. Yoğun ateş altında işinin oldukça çetin olduğunu anladı. Taşın sağından uzattı Zarék'i. Nişangahında haki renkli bir hedefi buldu. Tetik sesiyle birlikte bir bağırtı yükseldi askerlerin bulunduğu tepeden. Daha yoğun biçimde yöneldi namlular Zarék'e doğru. Birkaç mevziyi daha susturdu Zarék. Kafasının yanından toz kaldıran bir dizi mermiyle başını yukarda bulunan bir tepeye çevirdiğinde, ateş mevzilerinin geniş bir çembere yayıldığını gördü Sır Ali. Yeni bir tepeyi kuşatmıştı askerler. Oraya yolladığı iki mermiden sonra ani bir hareketle daha uygun bir taşın arkasına zor attı ken-

disini. Makineli tüfeğin inkarında yükseliyordu toz bulutları. Tek tek atışlarla idare etti zamanı. Karanlık süzülene kadar terledi Sır Ali. Üzerindeki altmış merminin otuz sekizini kullanmıştı. Karanlıkla birlikte pürüzsüz bir sessizlik çökmüştü namlulara. Ateşin ilk sesiyle ormanda çalışan bir köylü Sır Ali'yi uzaktan görmüş, donup kalmıştı.

Sır Ali, karanlığı haberdar etmeden usulca çıktı yerinden. On beş yirmi metre ağır adımlarla yürüdükten sonra yarıp gitti sessizliği. Şahinleri uçurmuştu Zarék'in avazıyla. Doyumsuz bir zaferin açlığını yaşıyordu köye yöneldiğinde. Bütün yabaniler karanlığa sarınarak canlanıyordu usuldan. Duru bir pınarın pişkinliğinde durdu. Dudaklarını banıp bir güzel yudumladıktan sonra suyu, yüzünü yıkadı dolu dolu avuçlarla. Zeyi Ana'nın ısrarla çıkına koyup beline sardığı ekmeği çıkardı. Tereyağını sürüp yedi. "Senin aklın bir derya, sen çok yaşa Zeyi Ana." Emiyordu Gula Zeyi'nin tecrübe deryasını. Karnını doyurduktan sonra vurdu köy yoluna.

Yıldızlar, dağ ucubesine tutunmak için yarışıyordu. Selamlıyor gibiydiler Zarék'in namlu ağzını. Bütün özsel çıkarımları arşivliyordu tarih. Çizgileyen avurtlara gün doğuyordu. Makirek yiğitliğinin türeviydi bütün çocuklara. Taşlı bir patikanın ince kıvrımlarını dolanıyordu erekler. Zorun fethinde doluyordu sürüler.

Süleyman Dede'nin evinin yanına geldiğinde, Zarék emmişti rüzgarı ciğerlerine. Havlayan köpeğin gürültüsüyle dışarı çıktı Süleyman Dede. Sokak lambasına yasladı silüetini. Kurt uğurlayan bir çağrıyı bıraktı geceye. Sahibinin gücüyle iyice haylazlaştı cevize doğru köpek. Köpeğin niyeti pek iyi değildi. Usulca seslendi Sır Ali.

"Süleyman Dede, Süleyman Dede..."

"Ya Ali, Ya On iki İmam...."

Bütün duaları bir çırpıda söyledi ağzında.

"Süleyman Dede, benim, bu yana gel. Benim, Sır Ali. Ben ölmedim korkma."

Usulca yanaştı cevize doğru.

"Ne diyorsun sen kardeşim, kimsin sen?"

Yerinden çıktı, uzanıp elini öptü Süleyman Dede'nin.

"Gözlerime inanamıyorum, sen yaşıyor musun Sır Ali."

"Ben yaşıyorum dede. O hikaye biraz uzun. Sana anlatacağım. Ama önce biraz oturalım bir yere."

"Sen dur burada, ben eve gireyim. Onları bir şeylerle oyalayıp geleyim."

Hemen eve doğru yürüdü. Biraz sonra geldiğinde, salatalık, elma, armut dolu bir poşet vardı elinde.

"Onlara kahveye kadar gidip gelecem dedim. Gel hele gel, şuraya bir yere oturalım. Söyle hele garibim. Söyle! Nedir bu hal?"

Sır Ali, kısa bir değinimle geçti hikayesini. Sakalını oğuşturarak dinledi Süleyman Dede. Salatalık ve elmalar tadlandırıldı. Kahveden çıkan bir grup köylü, aktı gitti köyün ortasından evlere doğru.

"Şimdi dede, durumu biliyorsun. Köyde, köylünün yeminini bozan biri var. Bulmamız lazım. Hasan amca senin daha iyi bileceğini söyledi. 'Git ona, o herkesi iyi tanır.' dedi. Daha fazla zarar vermeden bulmamız lazım."

"Garibim, doğrudur, fakir fukaranın yeminini bozan dil, fazla konuşamaz. Ama acele etmemek lazım. Boş yere bir masumun kanına girmek iflah etmez adamı. Zamansız ürüyen köpek, sürüye kurt getirirmiş Alim. Bu durum karşısında susmak olmaz elbette. Sana dokunan yılanın dişi kana alışır, kana alışan yılan bize de gelir. Susan, hakka vebal eder. Zalıma çanak tutmak bizim işimiz değil. Bilesin ki Ali'm, bu millet iyidir, koca bir deryadır. Küçük çöpler deryayı bulandırmaz, ama çöpü görmeden de edemeyiz. Çöpler birikirse bataklık olur derya."

"Ne diyorsun dede, kimdir sence, kimin üzerinde duralım."

"Uyuz keçi, suyun gözesine koşar derler. Bu muhtarı hiç gözüm tutmaz. Yalan konuşan insanda her şey bulunur. Asker gelmeden bir gün önce o ilçeye gitmişti. O gün giden birkaç kişiye sordum. Jandarmaya da gitmiş. Bir de o Arı denilen adamla içiyormuş. O adam tekin biri değil. Gençler de ondan şüpheleniyorlar. Ama yine de emin olmak gerek. Çoluk çocuğun günahını çekmek kötüdür."

"Korkak bir heriftir Ali'm. Acele etme, tezden elini kana bulama. Fırtına emen yürek kan dökmekten korkmaz. Eşek de olsa hakkını vermek gerek. Kimseye zararı yoksa yazık olur."

"İyi de dede, nasıl çıkaracağız, nasıl öğreneceğiz?"

"Karganın burnunda dudak olmaz Ali'm. Açık verecektir kim olursa olsun."

Şapkasını çıkarıp Sır Ali'nin önüne indirdi, Süleyman Dede.

"Bu, Hazreti Hızır'ın nişanıdır Ali'm. Boş yere kan dökme. Mazlumun ahını sahipsiz koyma, ama çok iyi düşün, boş yere kan dökme. Sen dur ben sana biraz ekmek getireyim. Yanından ayırma ekmeği. Şimdi meyve sebze çoktur yabanda, ama olsun ekmek arkadaştır. Şunu da dinle oğul, kuzunun yalnızlığı, kurtların dişlerini kaşındırır. Git gençlere yetiş, kirvelere yetiş. Yalnız, bu dağlar zordur."

Bir çantaya koyduğu ekmeği getirdi Süleyman Dede.

"Bu kadar ekmek fazla dede. Ben az bir kısmını alayım."

"Yok Ali'm, yok. Bağla bunu sırtına. Avcının eli boş olmalı. Bir yerlere koy kalsın bir iki gün yedekte. Bir şey olmaz."

Gözlerine iki öpücük alıp, ayrıldı Süleyman Dede'den. Geceyi süsleyen koca ceviz silüetleri tereddütsüz uzanıyordu yıldızlara. Acının ince ucunda duran Suzan'ın evine yöneldi. Bekaretini kendisine teslim eden bir genç kızın solumaları karşısında soyutlamalardaydı. Ansız zamanlara düşen mıhmandı. Bodur katırını köşeye sıkıştırmış Hese Mem'i görmezden gelerek devam etti. Evin yanıbaşındaki cevizin dibinde yükselen sese kulak kesildi. Suzan'ın sinirli edasıyla yükselen sesi yayılıyordu geceye. Bir kavga anını andırıyordu sezgileri. Cevizin oyuğunda cevizleri depolayan bir sincap sesleri gölgeliyordu. Evin arka tarafını dolanıp balkona yanaştı karanlık köşeden.

"Kalk git, eğer gitmezsen çocukları uyandırırım. Beni ne sandın sen. Bir insan gibi oturmaya gelmediysen, bu eve gelme."

"Ne bağırıyorsun, anladık. Niye reddediyorsun? Eskiden Sır Ali vardı hadi. Ya şimdi, ne yapıyorsun kocasız. Senin gibi genç bir ka-

dın bu güzelliğiyle nasıl kocasız kalır, beni reddedip daha iyisini mi bulacaksın?"

Hızlı bir yürüyüşle balkona çıkıp kapıyı açtı sonuna kadar.

"Hemen çık burdan yoksa senin beynini dağıtırım bak."

Yan tarafta duran bir baltayı kaptı Suzan. Kadının bu davranışına hoşlanmıştı Sır Ali. Yiğitliğine imrenmişti. Bütün söylentileri kıvırıp çöpe attı davranışlarıyla. Vahşı anaç gibi yırtıcıydı. Hiç bu denli hırçın görmemişti Suzan'ı. Sevişirken tanıdığı hazineyi, döğüşürken tanımanın zevkine ulaşıyordu. Çekiciliğini, öfkesinin hışmına yedirmişti.

Süklüm büklüm bir adam çıktı içeriden. Kadının yüzüne bakamadan yürüdü kapıya. Sır Ali tanımıştı adamı. Dılo'ydu bu. Dişlerini gıcırdattı, bir top tükrüğü yanındaki cevizin köküne yapıştırdı.

"Bir daha bu kapıdan adım atarsan kafanı doğrarım senin."

Suzan'ın kesin hükümleri koltuklarını şişiren balon gibiydi. Kapıyı hızlıca kapattı Suzan. İçeri girecekti ki, seslendi Sır Ali.

"Hey Suzan, Suzan!"

Sesini hemen tanıdı Suzan. Fırladı balkonun ters köşesine. Pekişmiş bir zaferin ödülüydü müjdelenen. Elinden tutup çekti yukarı.

"Gir içeri, gir ben bakayım hele o adam gitti mi?"

Sesini çıkarmadan söylenenlere uydu. Suzan çevreyi gözetlemek için balkonda bekledi bir süre. Raslantılar düzleminde geziniyordu dalgın bakışlarla. Gece yaşamı denilen şey bu muydu acaba? Bilinmezliklerin şahitliğinde gezinmenin kudretine durmuştu. Yabanilerle söyleşmesini öğreniyor, yiğitliğe merdivenler dayıyordu. Yıllarca içinde yaşadığı insanları yeniden yeniden tanıyordu. Gula Zeyi'nin cesaretinden pay, Hasan Amca'nın tecrübelerinden yol ediniyordu.

Pişkinliğini ilkelerine yedirmiş olarak girdi içeri Suzan. Kanatları gergin bir tavuğun hışmındaydı hâlâ. Sır Ali'nin yumuşak bakışlarında buldu gözlerini. Bıraktı göz ırmaklarıyla ağırlaşan başını göğsüne Sır Ali'nin. Hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Sıkıca sarıldı beline. Az önce güçlülüğün zirvesini göğüsleyen kadın, güç abidesi haline

getirdiği sembolde kanıyordu zayıflığını. Saçlarını aralayan parmaklarıyla bastı iyice kadının başını göğsüne.

"Bırak hadi ağlamayı. Ne diye ağlıyorsun? Verdin işte dersini. Aldı alacağını. Hadi bırak ağlamayı. Sen yiğit bir kadınsın. İyi bir döğüşçüsün."

"İşte böyle. Milletin benden istediği tek şey bu. Gerisi hiç bir şey. Sen bir kadınsın, bir de kocasız ve yalnızsın. Al beni buradan, buradan kurtulmak isitiyorum."

"Sus hele yiğit kadın. Sen yalnız değilsin. Kaldı ki o insanların öyle düşünmesi de seni korkutmasın. Sen her şeyle baş edebilirsin. Bırak şimdi ağlamayı, sana anlatacaklarım var."

Hıçkırıklarını yedirdi hislerine. Ocağa çay koyduktan sonra oturdu yanına. Gece lambasının hafif yansısında koklarken yiğit çehresini, dinledi Sır Ali'nin günlük macerasını. Atlattığı tehlikeleri duyumsadıkça daha çok sokuluyordu delikanlıya. Elinden alınacakmış gibi bir duyguyla burkuluyordu göğüs kafesi.

"Sana bir şey olursa ben ölürüm. Lütfen canım, kendini koru, ne olursun."

Yitik kavgalarda yerilmiş bir yakarış vardı sesinde. Karanlığı usulca aralayan bir yarasanın kollarında darbelenmiş gibiydi. Bir ulu sığınağını yitiren ceylan suskunluğuydu gözleri. Çatı ağaçlarını bağlayan örümcek, gece vardiyalarını kuşatan azmini bıraktı bir kenara. Seyrine düşen sevdaların görüntüsüne çağırdı, kırık dişli fareyi, geceyi ezgileyen çekirgeyi.

Çay ve yemek faslından sonra balkona çıktılar, çevreyi denetlemek için. Sulte'ye yaptığına maruz kalmak istemiyorlardı. Suzan merdivenleri inip evin diğer köşesine kadar bakıp geldi. Balkon kapısını kapattı arkadan. İçeri girip iki battaniye alıp çıktı. Birini Sır Ali'nin kucağına verdi. Balkondan dama dayalı olan merdivene yöneldi. Elinden tutup çekti peşinden. Usulca uyuyordu el ve vücut ritimlerine Sır Ali. Dama çıktılar. Battaniyenin birini yere serdi.

"Bu adamların ne yapacağı belli olmaz. Burası yüksek, kimse bizi göremez."

Sır Ali, Zarék'i çıkarıp kenara bıraktı. Battaniyenin üstüne oturan Suzan bacaklarını uzatmıştı kırmadan. Dizlerinde kalan eteğin uçlarından buğular yükseliyordu. Gözlerindeki bakışlar aç bir kurtu bir lokmada doyururdu. Burnundaki incelik kaşların bir uzantısıydı. Kıkırdaksız ve kemiksiz bir yumuşaklıktı, yarasaların bakışlarını perdeleyen. Arsız istemlerin topyekün isyanıdır seyrinde olmak. Bütün lal dillerin ve kör gözlerin yetmiş yöntemli çağrısını kuşanmış dudaklar, topluyordu bir bir bütün vahşilikleri.

Birlik, ağır aksak gittiği yolu hızlı bir geçişle aşıp gelmişti geri. Gittiği randevu yerinde boşa çıkmış; birkaç köy ve yayla gezmişti. Acil yetiştirilmesi gereken bir sorun üzerine Mığo, Leyla'yla peşlerinden gelip, birliği Umut çeşmesinde yakalamıştı. Mığo'nun gelmesiyle bütün dağların zor sevecenliği katılmıştı birliğe. Gülme saatleri iki katına çıkmıştı. Yerken, içerken, temizlenirken Mığo'nun esprileriyle hazlanıyordu birlik. Devrim'ini anlatmadan edemezdi. Birlik onu karşısına alırdı, hareketlerini iyi gözlemleyebilmek için. Elini gömleğinin cebine götürür, içinde üç dört yadigar resmi bulunan cüzdanını çıkarır, Devrim'ini alırdı karşısına.

"Kurbane cavetuye Rej (kurban olayım güzelliğine). Şu kaşlara bak şu kaşlara. Aynı babası, kurbanım ben sana, oşşş, ohhh, oh! Ne güzel maşallah. Oyyyy."

Kelimelerin üstüne basa basa, resmi yiyecekmiş gibi söylenirdi. Öper öper herkese öptürürdü. Öylesine çok bahse dururdu ki, birlik üyeleri, Devrim'i ondan daha iyi tanırlardı. İsviçre'de bıraktığı Devrim'in ikinci yaş gününü dağda kutlamış, herkesi duygu seline boğmuştu.

Bir keresinde Devrim diyerek, Devrim'in annesini resimde öperken Reha'ya yakalanmıştı. Reha;

"Yavu bu oğlumu seviyorum diye geçiyor karşımıza, meğer oğlunun annesini öpüp duruyormuş."

Birlik kahkahaya boğulunca Mığo'nun burnu kızarmış, tatlı bir utangaçlık yürümüştü gözlerine. Sonra da:

"Ne olmuş yani, o da bizim kadın, kurban olayım şu güzelliğe bak" diyerek espriyi devam ettirmişti.

"Birçok insanı kolaydan yola getirebiliyorsun, o bacıyı ikna edip buraya getiremedin."

"He yavu, şimdi başkaları götürecek."

"Ee, tabi kıra gelmezse, ömür boyu seni beklemesini isteyemezsin değil mi?"

"Gelmeden Piç Muro'yu da eve götürmüştüm, o da evi öğrendi üstelik."

Söylemdeki kaygılar, herkesi kendisinden geçirdi gülmekten. Siyasi sohbetlerin dışındaki zaman, ağırlıklı olarak Mığo'nun çevresinde dönüyordu. Pülümür köylüleri, uzun bir aradan sonra Mığo'yu bulduklarına oldukça seviniyordu. Büyükçe bir köye uğranıldı. Gençlerin hemen hepsi toplanmıştı birliğin başına. Mığo'nun esprili siyasi yaklaşımları ince bir yontuyla şekillendiriyordu gençleri. Kadınların biricik oğluydu. Gençlerin gönlünü fetheden bir ılgıttı. Genç bir ceylan vurulmuştu Mığo'ya. Bütün iknalara, konuşmalara rağmen arzına yürüyordu sevdasının. "Mığo evlidir" gerçeğini bile, "beni caydırmak için söylüyorsunuz" deyip devam ettiriyordu.

Mığo'yu tanıyan herkesin yüreğinin bir kenarında bir taht vardı onun için. Süslenmiş, yaldızlanmış kralların, sultanların tüm tahtlarını gömütlere gönderecek sır, erdemdi. Pakize ona, içlenmiş, baskılanmış duygularının belirtisinde "Mığo sen devrimcilerin kızıl gülüsün," derdi.

Yitik bir anıdır Munzur'un doruklarında "kızıl gül"; güncelenen ağrıların panzehiri tadında. Suya kokusunu, kardelenlere özünü veren. Çizgilenmiş ince bir tema ya da küçük bir "ben"e sinen yaşamdır. Kürtçe bir ezgidir nöbet voltalarında, bir sonrakilere devredilen. Öpülen bir çift pencere, uğruna sevda çekilen, hapis yatılan, dağ gezilen söylence, varılacak bir ülküdür kızıl gül. Hiç solmadan duran.

Köyden çıkıp bir mezraya uğradılar. Reha ile Mığo kapıya yanaştı. Hiçbir ses yoktu ışıklı evin penceresinde. Pencereden baktıklarında içerideki iki yaşlı adamdan ev sahibi olmayanını tanıyamadılar. Dış kapı açıktı. Kapıyı itip salona girdi Reha. Odanın açık kapısından içeri bakındı. Mığo da gelmişti. Yaşlı adam, kendisinden biraz daha küçük olan ev sahibine eski maceralarını anlatıyordu. Kısa bir süre kulak kesildiler konuşmaya.

"Sonra Gule'ye dedim bari bir öpeyim. Yavru razı olmuyor. Cebimde bir yarımlık altın vardı, onu gösterdim. Dedi 'bir sefer öp,' bir kere öptüm.

Diğer adam söze girdi.

"Eee bir sefer öptün sonunda."

"Öpene kadar bana ne ter döktürdü. Öpmeyle ne çıkar, ben kadını altıma almak için yemin etmişim."

"Yani senin niyetin kesin."

"Tabi canım. Yoksa niye uğraşayım. Allah hayrını versin senin bra. Neyse dedim, 'hele bu altına ne diyorsun?' Mırın kırın etti. Baktım, altına razı."

"Gerçekten altını verecek misin yani?"

"Allah hayrını versin brayemi, yavu altın verilir mi bir pasaklıya, inada gelmiş bir kere. Kardeşime diyeyim; bir öpücük daha kondurdum tombul yanaklarına. Baktım yumuşamış. Kardeşime diyeyim. Yatırdım altıma Gule'yi."

"Eyy, Allah kolaylık versin."

"Allah hayrını versin, benim işim kolay gider mi?"

"Niye, ne oldu?"

"Ne olacak, kardeşime diyeyim; aldım altıma almasına, daha tumanlarını çekmemiştim, bir baktık kapının önünde bir gürültü, ayak sesi. Tamam dedik, kocası Seydo geldi, kurşunu beynimize sıkar. Koştuk dışarı baktık; de ki ne görelim, tavukları köpek kovalamış."

"Eee, ne istiyorsun yine işin yoluna girdi?"

"Benim işim yoluna girer mi? Kardeşime diyeyim, Allah hayrını versin. Girdik içeri, altıma aldım Gule'yi ki, o ne? Ben buz kesilmi-

şim, Gule'yi ateş basmış; altının kokusunu da almış durur mu? Nerede ise beni yiyecek. Ben Seydo'nun korkusuyla erkeklikten düştüm, ne yapıyorsam olmadı."

"Vah vah vah. O da neydi?"

"Yaaa.. Kardeşime diyeyim; ne yaptıysam olmadı. Benimkini arıyorum bulamıyorum bile. O, bu küçük parmağım kadar olmuş."

Reha'yla Mığo gülmemek için zor tutuyorlardı kendilerini

"Eee, ne oldu anlat hele," diye ısrar ediyordu adam.

"Ne olacak, Gule yakama yapıştı. Baktı bende iş yok, kalktı, bana bir tokat attı. 'Bu boku yiyemiyorsan ne diye canıklerin uçkuruna göz dikiyorsun' deyip, beni attı dışarı. Eşek gibi kulaklarımı büküp geldim eve."

"Adamın bir hikayesini dinledik, ama yine de tanıyamadık. Girelim zararsızdır herhalde," diyen Reha'yı onayladı Mığo.

Kapıyı hafif tıklatarak içeri girdiler. Adamlar şaşkınlık karışımı, bir karşılamaya hazırlanmaya çalıştılar.

"Oturun amca, kapı açıktı girdik, kusura bakmayın, konuşmanızı böldük galiba."

Ev sahibi amca:

"Yok, hiç önemli bir şey yoktu zaten. Amcamla havadan sudan konuşuyorduk. Hoş geldiniz, biz de yalnızdık."

Mığo, sevecen gülücükler yayarak yüzüne, "He amca valla havada çok sıcak," dedi gülerek. Reha, "yapma" der gibi gülüşler gönderdi Mığo'ya.

Bir randevu noktası olan bu yerde, yabancıların olmaması için gösterilen özen boşa gitmemişti. Zaman ilerledikçe yaşlıların sevecenliği artmış, karşılıklı hoş duygular geliştirilmişti. Tanınmayan yaşlının bir operasyon hengamesi içinde kendilerine ekmek ve sigara taşıyan adam olduğunu öğrenmişlerdi.

Yaşlı adamların yol göstericiliği, gerillaların girişkenliğiyle yemek yapıldı, yenildi, çay içildi. Fecir öncesi birlik evden çıktı. Umut çeşmesine yöneldiğinde, soğumaya yüz tutan mevsimin Munzur'dan gönderdiği mesajları soluyordu birlik. Romantizmin en cur-

cunalı, en cümbüşlü geceleri, yerini don ıslatan sonbahar yağmurlarına, yıldız kuşanmış ahenkli görüngülere, yarasa sevdiren zifiriliklere bırakacaktı. Parmak uçlarında bir yaşamı katılaştıran ayazlar alacaktı dairenin merkezini. Cenk şartları içinde zulüm gibi çöken kara kışa aralayacaktı kapıyı zaman. Sınanacak, elenecektir irade renkleri.

Umut çeşmesine vardıklarında fecir düşmüştü ellere. Koca bir kucak dolusu odun toplandı. Bütün mesajlara, karşı mesajdı ateş. Toprak kokularını uçururdu kırlangıçlara. Apayrı bir özlem kuşandırırdı sevdalara. Delice bir tutkudur ayazların ortasında. İflah olmaz bu tutkuya düşenler, iflah olmaz.

Mığo, ateşin tadını da ballandırarak çıkarırdı. Ellerini oğuşturur, dudaklarını şapırdatırdı. Ateşi kucaklayacakmış gibi sarılırdı. Sonra kıçını döner bir güzel yumuşatırdı ateşin karşısında. Herkes onun ateş keyfine özenir, ilgiyle gülerek takip ederdi.

"Ohhh oh oh! Kurbanım agire cane. Ne güzel off of of. Seni kim bulmuşsa varolsun."

Ateş keyfi, uykusamış gözleri mayıştırdı usuldan. İki bardak çay ve bir pancılas ekmeğini de yuvarladın mı çökelekle, deme gitsin. Birlik, uyku sefasını Ejma'nın kahkahalarıyla başlattı. Mığo, konuşur muziplik yapar, o da onun en çok gülen seyircisi misyonunu oynardı. Şıxo'yla arasında duygusal bir yakınlaşma başlamıştı içten içe. Kavga içinde sevmenin tadı bir başkadır. Kölelikten ve zincirlerinden arınmış özgürleşmenin, yaşama adım atmasıdır. Yamanmaların, yaranmaların, sahiplenmelerin usuldan terke meyillendiği zeminde halaya durmasıdır birlikteliklerin. Köylerden, kentlerden taşınan aykırılıkların ayrıştırılmasıdır. Kavga girdabında, silah şakırtılarında, toprak kokusunda sevişmektir. Sınıf ve parti kaygılarının istemlere emzirilmesidir.

Koşulların dezavantajlı kıldığı yanları da vardı ki, iradi çatışkıların, istem ve hazların ince çizgilerle ayrıştırılmasını zorlaştırır.

Birlik öğle saatine kadar uyku eyledi meşelerin köküne dolanarak. Yel dağının suladığı çayırların görüngüsü gazel tutmuş, mevsi-

me direniyordu. Bir şafak sürüsü, rüzgar alan tepenin sırtında yatırılmıştı. Akbabalar, kurtların böldüğü şafak sürüsünün leşleriyle bayram yapıyorlardı. Sürüden ayrılmış bir kuzu sünepe siyasetçiler gibi seğiriyordu bir kuytuda. Karşı yaylanın çocukları geven yükledikleri eşeği devirmişlerdi bir dereye. Göbeği benekli bir yılan serçe yumurtalarını aşırıyordu habersiz. Güneş batıya yöneldiğinde kadın sorunu üzerine bir tartışma alevlenmişti.

Her türlü kuralı ve sınırı iki söylemde yıkıp geçen Leyla ile derinlemesine olmayan ve ince noktalara yönelmeyen anlayışın taşıyanı Şıxo arasında şiddetlendi tartışma. Tartışmanın orta cepheleri Reha ve Mığo idi. Kadın sorununun köklü kavranılmayışı deşifre edilmeye çalışıldı. Partide kadınlara tanınan inisiyatifin eşitliğinden dem vuran Şıxo'ya karşı, bunun da esasta bir eşitsizlik karşısındaki eşitlik olduğu ve tam anlamını ifade edemediği, gerçek eşitliğin toplumsal koşulların doğurduğu ayrıcalıkların giderilebilmesi için kadına tanınan inisiyatif payının artırılması olduğu düşüncesinde birleşen Mığo, Leyla ve Reha karşı fikir cephesini oluşturdular. Yamanma ve yakarmaların özgürleşmeme ile bağları tartışıldı. Ekonomik bağımsızlığın sağlanamadığı yerde özgürleşme koşulları, ekonomik koşulların eşitlendiği durumda ruhi ve kültürel çözümlerin gerekliliğine değinildi.

Leyla'nın kesin hükümleri ve kestirmeci çıkışları Mığo'nun yumuşak inişleriyle tartışma adabına indirgeniyor, araya sıkıştırdığı esprilerle doğru bir düzleme çekiliyordu. Cinsel birliktelikler ve sorunları üzerine süren tartışmalarda, Leyla'nın Avrupa penceresi ile okul yolu, köy samanlığı çatışma halindeydi. Parti ölçütlerinin yetersizliğinden ve şekillendirilmelerdeki zaaflardan ortak temalar çıkarıldı. Kadın örgütlenmesinin gereksizliği üzerinde kesin savunular yaptı Şıxo. Komünist kadın kollarının bir gereklilik olduğunu beyan eden Reha'ya, ehven-i şer bir destek sunuldu Mığo'dan. Bu konuda Şıxo, birliğin çoğunluk desteğini alarak daha rahat hamleler yapıyordu. Piyonları gereksiz yere mevzilendirdiği için karşı hamlelerden zoraki koruyordu güçlerini Reha. Bütün taşların sonuçta şaha

yöneldiği, ama her birinin ayrı bir mevziden aynı mevziye yöneldiğini yeterince izah edemedi. Her taşın aynı zemin üzerinde hareket ettiğini, ama her birinin hareket kapasitesinin ve manevra gücünün ayrılaştığı ve bunların ortak bir saldırıda yer alan saldırı ve savunma kolları olduğunu ve tek bir merkezden yönetildiğini izah edecekti ki araziye ayrılan zaman dolmuştu.

Gölgelerin kalın örtüsüyle çıkıldı, karşıdaki yaylaya gitmek için. Mığo, usta bir süzülüşle geçerdi engelleri. Dikkatli ve uyanık bir kılavuzluk edinmişti. Bir tek Veli arkasında yürüyünce, onun osuruklarının gümbürtüsüne tahammül edemezdi. Bir keresinde Veli'nin kıçından kopan büyük gümbürtüyle, Mığo kendisini yere atıp "kamo" çekmişti. "Veli'yi benim peşime göndermeyin, bütün dikkatleri ve sessizliği alt üst ediyor," deyip serzenişte bulunurdu.

Birlik, klavuzu yaylaya girdiği halde oturmuş bekliyordu. Önden, "gelin" işareti geçikmişti oldukça. Biraz sonra "geri çekilin" komutu geldi Şıxo'dan. Birlik, zula bir dereye doğru yöneldi. Mığo'nun gelmesiyle durum anlaşılmıştı. Yaylaya askerlerin geldiği ve onbeş dakika kadar önce üst tarafa oturdukları söylenmişti yaylacılar tarafından.

Şıxo, Reha ve Mığo'nun kısa bir tartışmasıyla gitmiş olabilecekleri ihtimalinin fazla olduğu görüşü doğrultusunda bir iki noktayı kontrol ettikten sonra yaylaya girme kararına varıldı. Grubun çoğunluğu zula bir yerde bekletildi. Şıxo ve Reha üstte bulunan bir iki tepeyi kontrol ettiler. Herhangi bir şeye rastlayamamışlardı.

Yaylanın hemen üstündeki yatay sırtın kontrol edilmesiyle yaylaya girilecekti. Küçük bir hilal görüngüsündeki ay yenilenmişti; birliğin bulunduğu alandan soluk ışığını çekerek kayboldu Birman gediğinde. Denetlemek için Reha, peşinde Mığo ve onu takiben Şıxo birlikten ayrıldı. Yaylanın elli metre kadar üstünde, kaplumbağa sırtını andıran küçük bir tepeydi kontrol yeri. Gecenin sükunetinde yaylanın köpekleri de uyumuştu. Yaylacılar kaygılarına sarılıp yorganlarını çekmişlerdi kafalarına. Yukarıdan boşalan hafif bir yel süpürüp götürüyordu tüm yabancı kokuları. Kin kusmaya hazır silahının üstüne

eğilmiş ağır adımlarla geceyi yokladılar karış karış. Yürek atışlarının şartelleri indirilmiş, tüm duyu organları alarma geçirilmişti. Birkaç kere burun direklerini zorladı Reha. Rüzgarın kokuları ters yöne götürdüğü hesaplarıyla dikkatini bozmayıp artırdı. Düz bir zemini tarayarak gözleri ve ayaklarıyla yaylaya doğru döndü. Küçük bir kuş yavrusunun hareketinde oynaşan çalının sesini duyar gibi oldu. Yerden ufuk çizgisini keskinleştirmek için biraz daha eğildi. Bir buçuk ya da iki metre önünde miğferli bir asker kafası duruyordu. Silahını hedefe doğrulttu, ateş sesiyle yere fırlaması birleşti. Önünde gördüğü kafa silaha kumanda edemedi bile. Gece, birçok yerden çığlık koparan silah sesleriyle yarıldı. G3 ve MG3'lerin avazı birbirine karıştı. Reha kafasının üzerinde konuşan namluların arasında kalmıştı. Yatma sırasında başını çarptı yere. Bir an başından yara aldığını düşünerek slogan atmayı düşündü. Sonra başını salladı ve ölümcül bir şey olmadığını anladığında vazgeçti. Bir şarjörü kusmuştu keleş. Bir anda sustu silahlar. Ve çemberin ortasında yere düşmüştü Reha. Onu on metre arkasından takip eden Mığo biraz daha kenardaydı. Dönüp geri baktığında, Mığo'nun sırtını, sürünen silüetini gördü ufukta. İçine bir sevinç doldu, ona herhangi bir şey olmamıştı. Şarjörü boşalan askerler yanıbaşında şarjörleri yeniliyorlardı. Reha, şarjörünü çıkarmış, yenisini takamamıştı hâlâ. Askerin biri, karşı kanatta olduğu sanılan komutanına bağırıyordu.

"Komutanım yaralandım, komutanım."

Ağlayarak konuşuyordu asker. Komutan, yerinin tespit edilmemesi için cevap vermiyordu. Reha, elini uzatsa değecekmiş kadar yakında hissediyordu askeri. Asker bir kez daha yineledi çağrısını. Bu kez, daha da yükselmişti ağlaması. Komutan kendi can telaşına yatmıştı. Partizanların özellikle komutanları seçtikleri, bir çok çatışmada yaşanılanlardan bilinir olmuştu. Komutanın yaralı askere müdahale etmesi kendi canından vazgeçmesiydi ki, hiç bir komutan böyle bir şeye girişmezdi. Buna cesaret edebilecek bir öze sahip değildi hiçbiri. Bir tekinin feryadı, hepsinin çil yavrusu gibi dağılmasına yetiyordu.

Partizanlar ise ölümü dil uçlarında taşımayı öğrenmişti. Parti, tek başına ve her yerde övünç abideleri yaratmayı öğretmişti kendilerine. Kararsızlık ve tereddüt, ölümsüzlüğü reddetmekti. Oysa parti ölümsüzleşmenin bilinciyle donatmıştı partizanları. Bütün yönelimler bu güzergahta şekillenirdi.

İhtisaslaşmış bütün becerileri kıskandıran incelikler yayılıyordu ıslah edilmemiş gecelere. Hareket sahasının menzile eriştiği yerde duygunun duyguyu emmesidir. Mimiklerde, gülüşlerde, bakışlarda şekillenen mizacın karşı çağrışımlarıdır dört nala giden. Zorla ırzına geçen Hese Mem'in kurbanı olan katır, yaşlı gözlerle seyrediyordu manzarayı. Bir kalın ceviz ağacına dayamıştı ırzını. Kutup yıldızı, rekorlar kıran erotizm filminin çekimi için kolları sıvamıştı. Baş aktörlerin doğallığında sadeleşiyordu kıvrımlar.

Bütün kanıksanmamış birliktelikler inliyordu yatağında. Göz göze sevişmeler parmak uçlarına, dil dile sevişmeler arzın merkezine ulaşıyordu. Öpülen her yıldız, göz kirpiklerinde ıslanıyordu yavuklunun. Havayı ağırlaştıran ceviz kokuları, birbirini katılaştıran ten kokularına ilişmeden geçiyordu. Buyer dağlarında korunağına çekilmiş bir ceylan, talebini buğulu havanın esamesine soruyordu. Kendisinden otuz yaş büyük olan Afet'e zorla kaçırılan Hatice, onun horlayan kıçının arkasında ağlıyordu. Beceriksiz ve iktidarsız kocanın sahibi Meyve, cenini parmağıyla deşiyordu.

Doyumsuz zirvelerini işgal eden iki yıldız yan yana uzanmış yangınlarını içiriyordu anılara. Sertleşen bacak kasları yayılıyordu yatağına.

"Benim seni tanımama fırsat verilseydi ve ben seni tanıyıp seninle evlenseydim ne olurdu yani, şu insanlık batar mıydı?"

"Sen evlenmemiş olsaydın da, bizim birbirimizi tanımamız nasıl olacaktı. El ele tutmanın, hatta göz göze bakışmanın dahi yasaklandığı bir dünyada, nasıl tanıyabilirdik birbirimizi?"

"Olsun, biz kaçamak yapar, buluşurduk bir yerlerde."

"Buluşsak ne olacak? Mesela seninle cinsel bir tanışıklık yaşıyabilir miydik?"

"Doğru, onu yapamazdık, ama olsun birbirimizi sevdik mi kolaydır gerisi."

"Sevenlere ne oluyor peki? Bakıyorsun evlenmeden Leyla ile Mecnunlar, evleniyorlar; ikinci gün koca evden kaçar, kadın ayrı bir sorun olur. Bazen düşünüyorum da, nedeni ne olabilir? Demek ki, birbirinden hoşlanmaları, birbirlerini tatmin edebilmeleri söz konusu değil."

"Yine de isteyerek evlenenlerin birçoğu iyi."

"Ben iyi bir şey göremiyorum. Mesela benle sen, ilk ilişkimizden sonra birbirimizi yeterince tatmin edemeseydik, birlikte olma istemimiz böylesine harlanır mıydı? Bence olmazdı. Örneğin ben senin sevişmelerinden hoşlanmasaydım, sana gelmezdim. Bunların hepsi insanı birbirine bağlayan şeyler. Diğer insanların birçoğu, "aman çocuklar" derken, "aman millet ne der" derken, bağlılıklarını korumaya çalışıyorlar. Sonra ne oluyor? Sen beni buluyorsun, Sulte Dılo'yu, derken gizliden gizliye istemlerini gideriyor insanlar."

"Ne yapalım yani, onlar da bizi bir hayvan gibi satmasaydılar. On dört yaşındakı bir kızın aklı ne olur, on dört yaşında evlendirdiler, bir sene içinde çocuk sahibi oldum. Otuz yaşıma geldim, yaşam nedir öğrenemedim, seni buluncaya kadar."

"Elbette ki bu, senin benim suçum değil, ama ceremesini biz çekiyoruz."

Gerçeklerin çıkmazında debeleniyordu Suzan'la Sır Ali. Parmak bastıkları haklı olguların çözümüne yönelemiyorlardı. Havanın serinliği tomurcuklarında katılaştırmıştı ter damlacıklarını. Kısa metrajlı filmin seyrinde mest olmuştu gece vardiyasının bütün canlıları. Yığılıp kalmışlardı köşelerinde.

Muhtarın evini ve muhtarı gözetlemek için köyün seyrek evli kenar mahallesine gideceğini belirtti Sır Ali. Diğer gece Suzan'la,

muhtarın mahallesinde randevu yeri belirlediler. Suzan karanlıkla birlikte gidecekti oraya. Gece yaşamını birlikte omuzlamaya başlamışlardı bile, sevişme anlarından başlayarak. Birlikteliği güçlü kılan da, yenileri yaratabilmek değil miydi birlikte? Yenilenmeyen, üretilmeyen bir sevginin uzun ömürlü olduğu görülmüş müdür? Kurt yeni av yerlerini dişisiyle dolanmaz mı? Her gün ayrı bir gerçeklikle sevişmez mi?

Titreyen bedenini battaniyenin yumuşaklığına giydirdi. Konuşma ve eylemde yakaladıkları birlikteliğin hatırına öptü dudaklarından. Giyinip kalktı Sır Ali. Suzan, içeri girip bir çıkın hazırladı. Zarék'i alıp indi balkondan Sır Ali. Basamakları inmeden dolandılar bir kez daha.

Yıldızların titreşimine gülüyordu Zarék. Köyün virajlarını, derelerini inip çıktı. Tenha yerlere doğru sıyrıldı. Muhtarın mahallesine geldiğinde uykudaydı bütün canlılar. Dışarıda gezinenler, sokak lambasının ışığında dolanan kelebekler, yerden sıçrayarak ışığın eksenine giren kurbağalar ve zulada bekleşen akreplerdi. Evi karşıdan gören ağaçlık ve bodur makilerin olduğu bir yere yerleşti Sır Ali. Gece hengamesinin ağırlığı ve yorgunluğuyla uykuya kaldı, uzandı yerde.

Fecirle birlikte ayaktaydı Zeyi Ana. Nare ve Bore'yi ziyaret etti önce. Dışarı çıktı, duvarın dibine çöğdürüp geri girdi. "Deyyusun oğlu, yine gelmedi. Babanın soyu kurusun senin, it kapısında mı yal yediṇ nedir? Yapıştığın yerden ayrılmazsın. Beni derde boğarsın, böyle merakta çatlatırsın. Boyun devrile emi, deyyusun oğlu" Ağzına gelen küfürleri ateş basarcasına boşaltıyordu. Odunları koyup tutuşturdu. Alazının yanına bir demlik koydu, "belki gelir" diye.

Gün, en iyi Gula Zeyi'nin mezrasında süzérdi kendisini. Güneş önlenemez bir sabırsızlığa kaptırırdı kendisini. Bütün yabaniler orayı çevreleyip dururlardı. Bekçiliğine soyunanların hepsi gönüllüydü. Keklikler öperdi pınarlarını. Şahinler kalkış hızına erişirdi zirvelerinde. Tilkiler cilveleşerek yıkanırdı duruluğunda.

Aydınlığı Nare'yle Bore haberdar etti Zeyi'ye. Ocağın sıcaklığından kalktı. İki sevimli dostunu katıp önüne sürdü meraya.

"Hadi bakalım, fukarının rızkı sabahın fecrindeymiş. Güneşe kalanın işi rast gitmez. Deyyusun oğlu da gelmedi. Siz bari üzmeyin şu fukara ananızı. Erkenden gelmeyin, hadi bakalım hadi."

O gün, köylere, çatışmaya girenin Sır Ali olduğu yayılmıştı. Köylü, yemin billahla onu gördüğünü söylemişti gittiği yerde. "Sır olan Ali'nin eşgalidir," yorumu yapılıyordu. Askerler o gün on köylüyü gözaltına alıp zulüm yağdırdılar. Çevreyi sarmalayan bir operasyon hazırlığına girişiyorlardı. Avını yatakta kaçırmışlardı. Bu durum zaten çileden çıkan hatlarına bir gerekçe olmuştu.

Süleyman Dede, söylenilenlerle kendi yaşadıklarını karşılaştırarak hangisinin gerçek olduğunu yormaya çalışıyordu. Bir gizem havasına büründürmüştü o da yorumunun sonunda gelişmeleri.

İnsan trafiğinin en asgari düzeyde olduğu koşullarda dahi, haberler fırtına dalgalarında erişirdi bir uçtan bir uca. Ölü haberleri ağır basardı söylencelerde. Belli belirsiz abartılar dolaşırdı. Yiğitler gönüllere alınır, katmer açmış öfkeler kusulurdu övgülerinde. Baskınlar dolanırdı dilden dile. Namlu çekirdeğinin düştüğü toprakların bereketinde umut filizlenirdi. Makirek tepesi, Jel dağına iletirdi zafer muştularını. İnsandan yana iyi olan ne varsa, onu büyütürdü kavak fidanları.

Sır Ali o gün öğleye kadar uyumuştu hiç uyanmadan. Öğleden sonra elle tutulur bir şeye ilişmemişti gözü. Buluşma yerine geldiğinde Suzan'ı orada buldu.

"Hey, ne zaman geldin? Rahat gelebildin mi?"

"Köyün ortasından süzülerek geldim. Çocukları tembihledim, gelen giden olursa bir şeyler söyleyecekler. Edemedim sensiz duram. Senin bekleyeceğin aklıma geldikçe, bir tuhaf oluyor, sıkıntı basıyordu beni. Sen geç kalırsan, gelmezsen ben ne yapacağım?"

"Neyse şimdi burdayım. Onu düşünmeyelim şimdi. Köyde ne var ne yok, anlat hele."

"Senin olayın duyulmuş."

Suzan, gelişmeleri ince ayrıntısına kadar anlattı. "Muhtarı köyde gördüğünü, durumunu pek iyi görmediğini" de iletti Suzan. Ev-

de özenle hazırlayıp getirdiği yiyeceklerle doyurdular karınlarını. Buluştukları yer eski bir yıkıntının yanındaki kavaklıktı. Karanlığı orada karşıladılar. Sır Ali, Zarék'in kullanılmasını öğretti Suzan'a. Nişan almada, tahminlerinin üstünde bir başarı göstermişti. Zarék'in dipçiğiyle öpüşen şakakları kadını daha da güzelleştiriyordu. Mutfaktan ve yatak odasından ayrı düşünülemeyen kadının, silah kuşanırken Zarék'in uyumunda elitleşen görüngüsü susturuveriyordu bir anda bütün kriterleri. Sandıklara kapatılmış fetbazların köleleştirme tutkusunu indiriyordu nişangahına. Zarék'in arkasındaki sert mizacı, saltanatın ritmine göz koyan bir asi söylemiydi.

Muhtarın evini daha yakından gözetlemek için evin yakınında bir küçük küme ağaçlığının içine yerleştiler. Evin kendi normal hareketliliğini takipten yıldılar belli bir süre sonra. Gecenin serinlemeye yüz tuttuğu günler yaşanıyordu. Ayazlaşan havanın karşısına, yangınları körüklemekle durulabilirdi ancak. Çirkin kisvelerin kırılmasında doğan latifelerin büyümesi olurdu yürek yüreğe. Kepir yaylasının yuva yaptığı Parmak dağının çatallaşmış zirvesi, umursamazdı bütün bunları. Oysa, o kaç yayla taşır bağrında. Kaç yaylada kaldı bakirelikler. Kaçamak aşklar ağır bir kamçı gibi böler dağı ortadan. Çıplak tenini ayın suyunda yıkayan gelinlerin hayranıydı oysa. Genç kızların flört yuvaları. Koca zulmünde ağlaşan gözleri yudumlamıştı sorgusuzca. Yakarışların dayanılmaz ağrılarında gömütler kurmuştu.

Gece yarılarına dayanmıştı sokaklar. Kalabalık ayak seslerinin uğultusunda uyandı Suzan. Evin köpeğinin olmayışı haber kaynaklarını azaltmıştı. Sır Ali'yi dürterek uyardı. Doğrulup ağaçlıkların üzerinden baktığında şaşkınlıktan katılaşıverdi. Evin etrafını ve kendi yakın çevrelerini sarmıştı haki renkli elbiseliler. Hepsinin silahları ateşlenebilir durumda hazır bekliyorlardı çapraz tutuşlarda. Kalkmamasını ister gibi çöktü Sır Ali'nin üstüne. Kısık bir sesle kulağına fısıldadı.

"Kalkma her taraf asker."

Suzan'a sakin olmasını söyledikten sonra doğrulup baktı. Her yanın işgal edilmiş olduğunu görünce eğildi;

"Sus, ses çıkarma. Bizi burada göremezler."

"Ya biri buraya girerse."

"Bu karanlıkta kimse girmez buraya. Sen sus, konuşma."

Sır Ali, Zarék'ini aldı eline. Suzan, Sır Ali'nin hareketlerini takip ediyordu. Göğüs kafesi en şiddetli depremleri yaşıyordu. Kuruyan boğazından zoraki yutkunuyordu. Çokça duyduğu, ama yakından hiç tanık olmadığı bir çatışma anının başlama korkusu, suskunluğu boğuyordu. Ayak seslerinin uğultusunu bir talimat böldü.

"Çalın kapıyı, uyandırın muhtarı. Buraya gelsin."

Komutu, kapının hızlı ve sert vurulması izledi;

"Muhtar, aç kapıyı! Asker, aç kapıyı!"

Odanın ışığı, karşıdaki ağacın silüetine düştü. Aydınlığa düşen askerler karanlıklara çekildi. Biraz sonra muhtar, talimatı veren komutanın yanındaydı. Komutan, onu küçük küme ağaçlığına doğru çekerek kenara aldı.

"Yüzbaşı, bize yardım edeceğini söyledi muhtar. Sadece benimle konuşacaksın. Bizi Süleyman Dede denilen Yağmur'un evine götür!"

"Komutanım sizi götürürüm tabii, kimse görmesin yalnız beni. Köylülerin yanında beni zor durumda bırakmayın."

"Sen merak etme muhtar. Bizim de bu işlerde tecrübemiz var. Senin söylediğin de laf mı?"

Süklüm püklüm bir yakarış vardı muhtarın sesinde. "Yamanan bir kancık bu adam" diye düşündü Sır Ali.

Kalabalık ayak sesleri, muhtarın evinin ışığının sönmesiyle birlikte köyün merkezine doğru aktı. Suzan çığ büyüklüğünde endişelerini yenmiş, sırtüstü uzanmış derin derin soluyordu.

"Vay namussuz herif. Bu adam gerçekten piç tohumundan türemiş."

"Ne kadar korktum, yüreğim patlayacaktı. İyi ki gittiler."

"Süleyman Dede'ye bir şey olursa geberttim seni it oğlu it. Puşt eniği."

"Dur hele bir Sır Ali, dur hele bir ne olacak?"

Dişlerinin arasından sıyırdığı tükrüğü vurdu karanlığa. Gözlerinde tanınmaz bir kin edası belirginleşmişti. Sevimli yüzün, bu denli acımasız olabileceğini ve bu denli katılaşabileceğini varsayamamıştı Suzan. Zarék'e sarılmış avuçları terlemişti, gözlerinin hiddettinden. Başına gelenleri düşündükçe, Süleyman Dede'yi anımsamak istemiyordu.

"Hadi seni eve götüreyim. Böylesi gecelerde neyin, nasıl olacağı belli olmaz."

Eve gitmeme gibi bir istemi duyuyorsa da Sır Ali'nin öfkeli haline karşı koyamadı. Avuçlarıyla sıkıca kavradı Suzan'ın elini. Terden sırılsıklam olmuş avuçlar, tutulan eli de ıslatmıştı. Sevişirken yudumladığı bu insana şimdi erişmeye cesaret edemiyordu. Uzun bir süre sessizce yürüdüler.

"Ne olursun kendine dikkat et. Vururlar seni."

"Sen merak etme, kimse beni vurmaz, ben birkaç köpeğin canını yakmadan..."

Israrın ve kesinliğin daha fazla bir ısrarla değişmeyeceğini anladı Suzan. Eve doğru yanaştıklarında Süleyman Dede'nin köpeği ve mahallenin bütün köpeklerinin kudurasıya havlamaları ürpertti Suzan'ı iyice. Kuytu bir köşeden balkona yanaştılar. Balkona tırmanmadan, dönüp sarıldı sıkıca Sır Ali'ye. Parmaklarının gerilen sinirlerinde Sır Ali'nin saçlarını çekiştirdi. Islanmış yanaklarını hafif uzamış sakallarında kuruttu. Teninin yumuşak kokusunu depoladı ciğerlerine, kıkırdaksız burnuyla. Dudaklarının sıcaklığını sindirdi şakaklarına. Gözyaşlarını bırakarak Sır Ali'nin döşüne, dönüp sıçradı balkona bir el yordamıyla.

Barut ve yabani kokusuna yürüyordu ürümeler. Bir ağacın dibine oturdu gözlemlerinin işaretinde. Süleyman Dede'nin evinin yanında hengame çoğalmıştı. Işıkta gelip gidenlerden, yükselen küfürlerden, kadın, çocuk seslerinden olanları ayırdetmeye çalışıyordu. Bir çırpıda beynin üretebileceği bütün faraziyelere erişiyor, geri aynı noktaya sokak lambasının aydınlığına çakılı duran gözlerinin eksenine iniyordu. Bir güçlü cephe oluşturan köpeklerin havlamaları, uyar-

mıştı tüm gece yaratıklarını. Zulmün sokak lambasına yansıyan şeklini abesle karşılamayan hiçbir seyirci yoktu hayvanlar aleminde. Bağrında tepinenlerin potin izlerinde homurdanıyordu koca dev. Hicivdeki ustalığını tümüyle bırakmıştı bir kenara, oynanan dramların yanıbaşında tilki kardeş. Olanların seyrinde, gözünün şaşkınlığından kurtulan boz çakal sevinemiyordu gözlerinin güzelliğine.

Cevizlerin altından kendisine yanaşan bir karartı sezdi. Zarék'i doğrultup yattı mevziye. Birkaç metre yanaştığında gelenin bir sivil olduğunu anladı. Yanı başından geçiyordu ki, gideni tanıdı. Arkasından yürüdü muhtarın. Suzan'ın evini geçip bir dereye geldiğinde, iyice yanaşarak seslendi:

"Muhtar!"

Dizlerinin bağı çözülen muhtar, zoraki bir iki kelime etti.

"Kimsin sen, ne istiyorsun?"

"Dön Muhtar, benim ben. Beni tanımadın mı? Sır Ali."

Titreyen dizlerinin üzerine yığıldı adam. Zarék'iyle başına dikildi SırAli.

"Süleyman Dede'nin evine askerleri sen götürdün. Yüzbaşının adamı oldun, köylülerin yeminini sen bozdun. Niye yaptın bunları köpek herif."

"Yapılanın hepsini biliyordu bu. Bu gerçek bir Sır, bu bir tanrıdır." Konuşmadan aklından geçenlerle bir direnme cesareti gösteremeyen Muhtar, titriyordu içten içe, dili tutulmuş gibiydi. Pantolonunu ıslatmış, sidik toprağa ulaşmıştı.

"Konuş bakalım, niye yaptın bunları? Niye mazlumların kanına girdin? Konuş bakalım köpek herif, niye yaptın?"

Bu evliyadan bir şey gizlemenin olanaksızlığı kazındı beynine. Tir tir titriyordu Zarék'in namlusunun altında.

"Kurban olayım sana, ayaklarını öpeyim. Beni kandırdılar. Arı denilen adam kandırdı beni. Ayaklarının altını öpeyim senin. Benim hiçbir suçum yok. O beni kandırdı."

Dişlerinin gıcırtısı daha da ürpertiyordu muhtarı.

"Kalk, yürü!"

Zoraki doğruldu yerinden. Önüne kattı muhtarı Sır Ali. Titreyen bacaklarıyla ikide bir düşüyordu. Muhtarın evine doğru yürüdüler. Kuytu bir dereye geldiğinde oturttu adamı.

"Kurbanın olayım, ayaklarının altını öpeyim senin. Canımı bağışla. Çoluk çocuğun durumunu düşün, ne olursun, bokunu yiyeyim."

"Sus ulan köpek, sen boku zaten yemişsin."

Namluyu çevirdi kafasına. Muhtar bütün çiş torbasını boşalttı yere. Paçaları sırılsıklam ıslanmıştı. Dili tutulmuş, gözleri fırlayacak gibi olmuştu. Zarek'in patlayan sesi gözünün birini ayırıp götürmüştü kafasıyla birlikte. İkinci mermiyi ağzına verip tetiği kapattı. Zarék'in namlusuna bir öpücük kondurdu Sır Ali. Öfkeleri çıplak namludan fırlayan çekirdekle, parçalamıştı bir çehreyi.

Mazlumların sermayesine küçük bir tasarruf gelip konmuştu. Pencerelerine kaygılar taşıyan bir güvercin uçmuştu Zarék namlusundan. Dorukları meziyetlerin en güzeliyle süsleyen kadroları kıskandırdı Zarék'in utkun kükreyişi. Ezeli varoluşların söyleminde resimledi yitik çocukları. Newroz'dan, orkideden, laleden, gelincikten aldı tuvalini meşgul eden renkleri. Güçsüzlerin doyumsuzluğunu tatmine yürüdü bir atmaca kanadında.

Askerin çaresizliği kuşanmış ağlaması Reha'yı duygulandırmıştı. Bir savaşın kaçınılmaz yasasıydı bu. Biri, birini öldürecekti. O vurmasa diğeri vuracaktı. Mazlum insanların ahını kuşanmış namluların karşısında yine aynı saftan insanların olması kötüydü. Efendilerin, paşaların tükenmişliklerini öğrenene kadar bu böyle olacaktı. Olmak zorundaydı. Mevzide kızaran, ağlatan namlular öğretecekti bunu. Uyuyan toprak ananın doğrulması, makina şartelinin susması öğretecekti. Koca devlerin dağlara boyun eğişinde şekillenecekti. Karıncaların yılanı kemirmeye başlamasında büyüyecekti.

Yine de duyguların hümanizminde acınıyordu partizanlar. Çünkü

onlar hiçbir zaman sevmedi yaşamın katline gülmeyi. Bir zorunluluğun, insanlık için yerine getirilmesiydi bu. Toprağın ve demirin gerçek sahiplerinin talebiydi namlunun arzına düşen. Uçsuz sabahlara sevdalı kılan erekti bu.

İnleyerek ağlayan askerin soluğu geceyi bölüyordu. Şarjörler değişmiş, yeniden konuşmak için küçük bir imare bekliyordu namlular. Sürünerek santim santim geri çekilmeye çalıştı Reha. En ufak bir seslilik ve işaret, onlarca namlunun kusmuklarını üzerine boşaltması olacaktı. Endişelerin ağırlığında sıcak terler iniyordu alın çatından avuçlarına. Toprak, terinden emiyordu ısrarı.

Sürünerek geldiği yere doğru döndü. Toprağı bir yar gibi kucaklayanların birikmiş hasretini sunuyordu. Yirmi metre kadar sürüdü, sırtın eğimli yerine yetiştiğinde durup dinlendi. Kimsenin yeni bir maceraya girme niyetinin olmadığı anlaşılıyordu. Askerin iniltili ağlaması hâlâ duyuluyordu. Çömelme vaziyeti alıp sıçradı yerinden. Birkaç saniye içinde çemberi bırakmıştı geride. Çıkış yaptıkları noktaya ulaştığında birlik toplanmış uzaklaşmak için hareketlenmişti. Bir karartının geldiğini gören Şıxo,

"Kamo?" diye seslendi.

"Benim low, benim."

Reha'nın vurulduğunu sanan ve birliğe de o yönlü bilgi veren Mığo'nun duyduğu bu ses, gözlerine burcu bir sevinç katmış, pınarlarından dökülen iki yaşa engel olamamıştı. Koşup Reha'yı kucakladı sıkıca. Terden sırılsıklam bedeni kaygılandırıyordu Mığo'yu.

"Yaralı mısın?"

"Yok, görünürde herhangi bir şey yok."

"Islaklık var boynunda."

"Eee, tabii Mığo, düğünden gelmiyoruz ya, namluların altında ter kıçımızda attı."

Bir kez daha sıkıca kucakladı Mığo gülümseyerek.

Birlik, toprakları bereketleyen ter damlalarını, sünepe namluları titreten cesaretleri, boş şarjörleri ve kırk üç mermiyi bırakarak geride, vurdu dağların silüetine.

Yaylacıların yeraltına çekilmiş bekleyişi namlu avazıyla uçuşmuştu bilinmezliklere. Genç kızlar kamil bir ananın kanatları altına sığınmıştı. "Yoldaşlara ne oldu" telaşları kuşanan gençlerin yanında, kadınlar, zulmün ayak izlerine çıkarılacak gerekçeye ağlaşıyorlardı.

Turuncu ve eflatunu içleyen bir kızıllık çökmüştü kutup yıldızının görüngüsüne. Kızaran dil uçlarının avutulmuş seherleri irkilmişti. Yazımsız bir tarih, sığındığı koyaklardan heceler gönderiyordu pusu kurmaylarına. Yaratanlar sarılmıştı kağıda, kaleme. Onlar düşmüştü emeğin tarihçesi üzerine söylemlere. Bir fabrika grev kararında kırmıştı kalemi. Çelimsiz bir adam tükürüyordu suratına cellatın. Küçük bir yürek inancını tütsülüyordu Kürdistan yangınlarında.

Diğer gün sarp bir görüngüde konakladı birlik. Durum değerlendirmesi yapıldı. Keşif faaliyetindeki zaaflı yanlar üzerine tartışıldı. Komutan ve yardımcısının birlikte katılımı yanlış bulundu. Tesadüfi sonuçların başarı sayılmayacağı, insiyatif yitimini doğuran etmenlerin giderilmesi üzerine tartışıldı. Tereddütsüz tavırların gerekliliği ve olumluluklara dikkat çekildi abartılmadan.

Zaman kısrağı sabahlar kuşanmaya hazırlanıyordu. Son yaylacılar da usulca çekilmeye başlamışlardı doruklardan. Kurak giden bir sonbahar, işine yarıyordu gerillaların. Kısa bir süre de olsa donlarına kadar yağmurdan ıslanmaktan kurtulmanın tadına varıyordu yürüyüşler. Mığo ve Leyla yeni gelen iki savaşçıyı alıp geldikleri yöne gitmişlerdi. Diğer bir posta için, kaçırılan ve boş çıkan birkaç randevudan sonra hâlâ çalışmalar devam ediyordu. Birliğin üyeleri Şıxo ve Reha'nın dışında hepsi birkaç aylıktı. Ejma hariç diğerleri, başka bölge organlarınca aktarılanlar, ağırlıklı olarak öğrencilerdi.

Öğrencilerin uyanıklığı ve kültürel gelişkinliği, inançla yaldızlandığında, iyi bir sonuç çıkıyordu ortaya. Arazi ve doğa uyumundaki yetersizlik yerilebildiğinde işlenmiş ayrıntılar şekillenirdi. Köy gençliğinin baştan uğraşmak zorunda kalmadığı arazi ve fiziki engeller, onun askeri girişkenlikte öne çıkmasını sağlıyordu.

Nöbet ve nem kuşanan gece ayazları, feciri özlenir kılmaktadır. Paha biçilmez bir hazdır alazları yudumlamak. Bir keyiftir ölüm ve

barut kokuları arasında sevilen. Kardelen çağrıları düşmüştür doruklarına Munzur'un.

Birlik, gittiği son randevuda yakalayabilmişti yeni bir grubu. Şıxo yeni gelen bir haberle, geçici olarak bölgeden ayrılacaktı. Durum gözden geçirildi ve Reha, yeni gelenleri alıp götürülmesi gereken yere götürecekti. O gece Katip'le Şıxo ayrıldılar. Reha, kendisi dışındaki on iki kişiyi sıraya geçirdi. Harekat tarzına ilişkin öncelikli bilgiler verdi. Tecrübe olarak en fazla üç aylık bir gezi faaliyetine sahip olan Ejma'nın dışında üç kişi vardı. Toplam silah sayısı altıydı. Altı silahın üçünde sadece beş mermi vardı. Bölgeye yeni iletilen silahlar, ihtiyacın oldukça altındaydı. Mermi sayısı ayı ürkütecek kadardı. Beş mermili silahların dışında iki keleşte ellişer, bir G3'te ise 69 tane mermi vardı. Koşulların lime lime aşıldığı bir süreçten geçiyordu parti. Bedel vermenin en üst seviyesinde riskler kuşandığı günler arşınlanmaktaydı. Alazın ortasında tutuşma tutkusunu güçlü kılmanın kan istediği gediklerdir aşılması gereken. Reha işinin kolay olmadığının farkındaydı.

O gece, Pancılas'ın kenar mahallelerinden bilinen bir eve girdiler. Köylüler, yenileri iyi bir gözden geçirdi. Reha'yı tanıyan köylülerin dışında senelik iznini kullanmaya gelen biri vardı ki sohbetin merkezine oturmuştu Reha'yla. Yenilere sorular yöneltiyordu. Hoş bir tartışma ortamının zirvesine yönelmişti.

"Kirve sen nerelisin?"

Bu sorular hemen her yerde yönelirdi partizanlara. Köylülerin merakına inen en önemli soruydu bu. Yeniler bu soru karşısında tereddüte yöneliyordu.

"Yozgatlıyım" diye yanıtladı Reha kendisine yönelen soruyu.

"Yok kirve, sen Yozgat'lı değilsin. Yozgat'tan adam çıkmaz."

Reha'nın verdiği cevaba köylüler gülerken, Reis, adamın Yozgat'lıları yermesini cevaplamak için girdi söze.

"Niye öyle diyorsun amca. Yozgat'ta da bir çok ezilen insan var, niye ordan adam çıkmasın."

Esmer teni içinde parıldayan gözleri gülümsüyordu Reis'in. Yu-

varlak çehresi konuşmasındaki İç Anadolu şivesiyle birleşiyordu. Birliğin en yaşlısı öğretmenlikten, ziraat okuluna geçmiş onu da adımlayarak gelmişti dağa. Birliklerde ot çeşitleri tanıtmakla başlamıştı zirai bilgilerini sunmaya. Gündüz yapılan yolculuklarda, o otlayarak gelirdi. Yanına bir iki meraklı daha alır, bütün otları koklayarak, tadarak ayrıştırırdı. Reis'in bu aceleci müdahalesine ince bıyıkları altından gülüyordu Taylan. Aynı bölgeden gelmiş olup, birbirlerini yakından tanırlardı. İmalı gülüşü, Reis'in dikkatine düştü. Reis ters bir bakış fırlattı Taylan'a. Artan gülmelerini bastırmaya çalışan Taylan'ın pozisyonu daha da güzelleşiyordu. Reis'in aceleci müdahalesi adamın da dikkatini çekmiş olacak ki;

"Kirve sen niye dayanamadın, yoksa sen Yozgat'lı mısın?"

Adam sözünü yumuşak bir kahkahayla taçlandırdı. Bu soru karşısında gülmesi iyice artmıştı Taylan'ın.

"Yok amca ben Yozgat'lı değilim ama, Yozgat'lı olan arkadaşlarımız var. Öyle bakmanız doğru değil. Hepsini aynı kefeye koymanız iyi değil."

Konuşmalara, hafif gülümsemelerle Ayhan da dikkat kesilmişti. Reha, Reis'in sözlerini güçlendirdi konuşmalarıyla. Ejma tanıdık köylülerden gizlendiğinden daimi nöbetçi olarak kalmıştı. Zuladan çay ve ekmek götürüldü. Reha eski tanıdıklarıyla özlem giderdi. Annesinin görüşme istemlerindeki ısrarı yüklediler bilincine köylüler.

Gecenin yelelerinde şekilleniyordu yeni yetiler. Zifiri karanlığa yarılanmış bir saatte kalktılar. Geçtikleri mahallelerden diğer günün ihtiyaçlarını toparladılar. Çantaların ağırlığı ve patika yabancılığı hareket kapasitesini kilitlemişti. Birlik o gün hedeflenen yolun yarısını dahi aşamadan, küçük bir mezranın yanıbaşında konaklamak zorunda kaldı.

Munzur dağlarının karanlık tutan zirvesi fecire uzatmıştı elini. Sararmış şirame otları, kırağı düşmüş çehresini iliklerine yediriyordu. Yargıları hükümsüz kılan bir mütevazilikle çekiliyordu tenhalarına sabah yıldızı. Zorlu gediklerin fetbaz fırtınalarına yol veren

esintiler, meşelerin sarı yapraklarını zorluyordu dalında. Uğraştığı kümesin tavuklarını sabaha kadar uyutmayan sarı tilki, düşlerinin keskinliğini bileyerek çekiliyordu mevziden. Kanatlarından çiğ kokusu yayılıyordu güvercinlerin.

Reha yandaki hakim tepeden gözledi görüş menzilini. Mezradaki evin bacasından günün ilk dumanları yükseliyordu sıcak bir soluk gibi. Yabanilerin zulalanmış gezginliğinin ötesinde bir hareketlilik yoktu görünürde. Nöbet görevini ifa eden Yılmaz da ilk gözlemlerden pay ediniyordu. Gözetlemede dikkat edilmesi gerekli hususları dinlerken usta bir avcı edasındaydı. Arazide kalışının ikinci gecesini dıştalayan uzun birikimlerin militan taşıyanıydı adeta. Alçakgönüllü, fedakarlık yetileri birlik içindeki koşuşturmalarından kolayca anlaşılabiliyordu. Gözlem istemlerini ilgili sorularla pekiştiriyordu.

Ateş görüngüsünün silah menziline düşmesine kadar devam ettirdiler denetim işini. Her sırası, ters açılardan paralel dizilerek yükseltilen odunların tepe noktasından tutuşturuldu gerilla ateşi. Üstten yanan odunlar, alttaki nemi alazına emziriyor, bu durum dumanı asgariye indiriyordu.

Ayazın neminde yoksul sokak çocukları gibi birbirine sıkıca sokulan diğerleri de kaldırıldı. Gerilmiş suratlar, titreyen çeneler gevşetildi alazın hiddetinde. Kar bekleyen yıkıntıları geçecekti bahar yüzlü çocuklar. Bozkırın sükûnetini bir tek ısrar darmadağın edebilirdi. Bütün yılgılara ve kaçış teorilerine meydan okuyan yönü işaret ediyordu bayrak emzirilmiş gözler.

"Ne o Reis yoldaş, üşümüş gibi bir halin var?"

"Yatmasını bilmiyor ki, o uzun bacaklarını kazma gibi ikiye katlıyor, dayıyor sırtına adamın!"

Reha'nın sorusuna, ayaz yemiş siniriyle girdi Reis. Taylan kenarda kıkır kıkır gülüyordu, yatak arkadaşının kendisini kazmaya benzetmesine. Reis'in sinirli hali tatlı bir ifade yayıyordu gözlerine. Gülüşmeler diğer üyeleri de sardı.

"Bir de gülüyor hâlâ. O zavallı karga burun, seninle nasıl yatıyordu acaba? Odun gibi adamsın."

Taylan'ın iyiden iyiye yükselen gülüşü, içten içe kanayan bir kahkahaya dönüşüyordu. Cevap verilmeyip gülünme işine daha da bozuldu Reis.

"Reis yoldaş, üzme kendini, 'Güne nasıl başlarsan öyle gider,' der halkımız. Önce biraz ısın, sonra Taylan'ın defterini dürersin."

"Yürüyüş kolunda, ateşin başında at boku gibi bir araya toplanırlar, yatınca da şu sırtını sırtıma yasla ısınalım diyorum. O dizlerini kazma gibi dayıyor sırtıma..."

"Memo, Reis yoldaş'a bir çay doldur da içi ısınsın biraz. Taylan'a, adamın sırtına bilinçli dizlerini dayadığı için, ceza olarak çay yok."

Taylan gülmesini zula bir yere doğru çekmişti. Birlikte yeni olanlar ciddi bir telafuzla gelen söylemin gerçekliğini yorumlamaya çalışıyorlardı. Çay ve yemek faslında yumuşatıldı Reis'in mizacı. Yaşının ve bilgeliğin taşıdığı ciddi olgunluk herkeste saygı uyandırdı. Kolektif yaşama katılışı bir küçük çocuk atikliğindeydi. Bilgi ve birikimini olgunluğuna emziren mütevaziliği, saygıyı daha da nitelikli kılardı. Birine kızdığı anı, en sevimli hali olurdu.

Yemek faslından sonra alana ilişkin bilgiler verdi Reha. Tanımayan veya şüpheli olan unsurların olabilirliği doğrultusunda nöbetçiler özel talimatlarla donatıldı. Belli bir saatten sonra yatılabileceğini belirterek bitirdi.

Güneşin ışınları özlenen bir payenin verildiği dönemlerdi artık. Öğlen saatlerine doğru nöbetçiler iki çocuk ve iki köylüyü çevirmiş, kendilerini gören bu şahısları Reha'nın yanına getirmişlerdi. Reha hepsini de tanıyordu. Çocukların babası şüpheli ve güvenilir olmayan bir unsurdu. Çocuklarla aynı köyden gelen Ali Dalkılıç geçmişte ilişkili olup, devrimcilere yardımı esirgemeyen oldukça yoksul bir köylüydü. Belli bir süre tutulan çocuklar, belli bir saatten sonra sıkı sıkı tembih edilerek bırakıldılar. Ali Dalkılıç, çocukları denetlemesi yönünde görevlendirildi. Köylerindeki karakola erken ulaşabilme durumu olduğu için küçük bir söylem ihbara kadar ulaşabilirdi. Diğer köylüyü uzun süre denetim altında tuttular. Belli bir saatte dene-

timi kaldırdılar. Yakındaki mezrada olan bu adamın ne yapacağı belli olmayan, kaypak ve yalanla kuşanmış biri olduğu biliniyordu.

Diğer gün için ihtiyaçlarını mezradan temin ettiler. Geceyi beklemeden hareketi kuşandı birlik. En asi tohumları kucaklama istemiyle kabaran toprak, ayak izlerini gömüyordu işgüzarlığına. Dağların burcunu yalayan serinlikler yudumlanarak yürünüyordu. Koca dağların ayrıntısındaki gedikler aşılmayı bekliyordu. Çıplak ayaklı çocukların yaylalarına ay düşmüştü. Tumturaklı bütün söylevlerin ırzına yürüyen aşina olgular el eyliyordu. Çıplak bedenlerini asrın kavgalarına dolayan seyisler, gömütleri zorluyordu. Duru pınarların göğsüne bıraktılar ter sıcaklığını. Ağır aksak bir temponun önünde olanları uyku bastırıyordu. Birliğin en yavaş yürüyeni, dağ adını henüz kuşanmamış bir bayandı. Birlik onun temposunda sıfırlıyordu hızını. Çantaların ağır omuzları altında sık sık dinleniyordu Reis. Pay edilen ağırlıklar, yük taşıma kabiliyetine göre belirlenmişti. Birkaç saatte aşmaları gereken yol, yorucu bir geceye yayılmıştı. Ayak izlerini ayın parıldayan görüngüsünden saklamak için sert zeminleri çiğnemişlerdi.

Gelin türküleri, delikanlı düşleri, bebelerin oyun otağı Kepir yaylasına vardıklarında yol yarılanmıştı tüketilen gecede. Zirve buzulları altında ıssız bir görüngüye kapanmıştı bütün meşakkatiyle Kepir.

Tüm tutsak hayvanların özgürlük simgesidir Buyer. Yelelerini, yele celeblerinde savuran taylar, aygırlara kur yapardı. Tomurcuklanmış iliklerinde delikanlı yolu bekler gelinler. Çocukların çıplak ayaklarına siner toprağın bağrında yetmiş çeşit çiçek kokusu. Arsız boğaların arenasıdır koca yeşil çimenler. Kaçamak aşklarda döl tutan Turna konaklarıdır pınarlar. Bir doğa hengamesidir, güçsüzlerle zayıfların çatışkısında. Yaşam yüklü devinimlerin ağıtları söylenir kara perçemli Kürt kadınının dillerinde. Ürpertileri kamçılayan bir sessizliğe gömülmüş şimdi. Bütün tinlerin gizemini kuşanmış gibi duran Abdal Musa nişangahı. Ansız bir patlamanın şahitliğine hazırlanır gibi.

Dorukların geçit yerinde küçük, kuru bir dereciğe girdi birlik.

"Bu gediği, bu gün geçemeyeceğiz. Bu nedenle burada kalmak zorundayız," deyince Reha, üşümeler daha da arttı.

"Hava oldukça soğuk, ikişerli üçerli yatmaya çalışın."

Ateş yakılabilecek uygunlukta olan arazi, adeta bu durumu engellemek için bir tek çalıya dahi yaşama hakkı tanımamıştı. Terli sırtların üşüyen buğusunda uyku edinmeye çalıştılar. Tulumların şalların sarımında doyumsuzlaşır dağ uykusu. Hapsedilen soluklar atmosferini değiştirir tulumun. Yitirilmiş sıcaklıkların halefine koşar kırağı bozgunu. Tulumların içinde kıvrandılar uyku sıcaklığını yakalayabilmek için.

Kısacık bir uykudan uyandığında Reha, fecir ufka düşmüştü. Birliğin hemen ortasında iki büklüm duruyordu nöbetçi. Dere görüngüsünde sıfırlanan menzili aşabilmek için nöbetçiye derenin üstündeki sırta çıkmasını söyledi Reha. Don uykularıyla kapandı gözleri. Fecir uykusunun tatlı baskınına karşı durmak zor işti. Uykusamış gözlerin meramına koşturdu yorgunluk. Verdiği ilk fecir talimatından sonra uyuyup uyumadığını anlamadan, buyrukların keskin çığlığı indi fecirlerin orta yerine. Namlu ağzından düşen hoyratlık böldü uykuları derinliğinde. Tulumunun fermuarını hızlıca indirip çıktı içinden Reha. Bir yerlerden yağan kurşunlar dere yatağının batı yüzünü dövüyordu kafalarının üstünde cıvıldayarak. Patlayan çığlığın avazında uykuya devam eden hiçbir canlı kalmamıştı. Çığlığın bir kolu Munzur'a, bir kolu Vartinik dağlarına doğru savruldu. Bir ala ceylan korunağından fırlamıştı nöbet tepesine. Barut kokuları, çiğ düşmüş sabaha yayıldı. Yırtıcılığın en âlâsını kuşanan kurt, av yerini seyre yöneldi. Kurnaz tilki saf değiştirmek için yaranmaya çalışıyordu. Mavzer uğultularına sarılmış endişeler silkindi yıllanmış uykularından.

"Herkes kuşansın!"

İkinci talimat, şaşkınlığın yeniliğine giyinmişleri hareketlendirdi. Reha'nın az ilerisinde bir tulumun içindeki Esma ve yeni bayan gerilla, kilitlenen fermuarı açamıyor, yardım istiyorlardı. Kütüklüğünü kuşanmaya uğraşan Reha, tulumun kapısını açtı.

"Silahı, tesisatı olanlar hemen kuşansın, malzemeleri toparlamaya çalışın!"

Mermiler, aynı güzergahı dövmeye devam ediyordu. MG-3'ün avazı deli bir hoyrat gibi belirginleşiyordu. Nöbetçinin çıktığı sırta, elinde silahı nişanına oturtmuş biri dikilmişti. Yarı kel kafası ve üzerindeki uzun askeri parkasıyla yeni gelenlerden biriyle aynı görünümdeydi. O anda kimin nöbette olduğunu bilmeyen Reha, yanında duran Taylan'a,

"Bu kim, bizim nöbetçi mi?" diye sordu.

O da yanındakilere sordu. Benzetmeyi hepsi yapmış, ayırt edememişlerdi. Yüksek bir heyecan ve tedirginlik içinde olan tepedeki adam, "çevrenin sarıldığına" ilişkin bir şeyler geveliyordu ağzında. Az sonra, Reha'ya gerçek adıyla çağrı yapmaya başladığında işin rengi netleşmişti. Tepelerine dikilen bir düşman subayıydı. "Etrafınız sarıldı, kurtulma şansınız yok, teslim olun," diyordu.

Reha'nın keleşini kapmasıyla birlikte kayboldu yerde adam. Mermilerin yağış hızı arttırılmıştı iyice. Keleşin namlusundan fırlayan iki kurşun söndürmüştü az önceki narayı. Namlu ağız sesini bozan iki büyük sesle, el bombaları patladı kahrından. Biri Reha'nın hemen yanına, biri grubun az üstüne düşmüş, düştükleri yerin kısmi yüksekliğiyle etkisizleşmişti. Nöbetçinin vurulduğunu ve çemberin daralmaya başladığını kavradı Reha. Çemberin yarılması için iç çemberin genişletilmesi, mevzilerin oluşturulması gerekiyordu. Elinde beş mermili keleşi olan Yılmaz'a:

"Yüz metre ilerdeki, şu köşeyi al Yoldaş. Mevzileri genişleterek çemberi yarmamız gerek."

Kafaların üstünde sabahın serinliğini yalayan mermiler, yandaki yamaçtan toz bulutları kaldırıyordu. Şaşkınlığını ve uyku şokunu kuşanmış yeniler, komutanlarının ağzına bakıyorlardı.

Yılmaz aldığı talimata uygun olarak fırladı yerinden, hiç bir tereddüt göstermeden iki metre kadar ayrılmamıştı ki, alın çatından düşen orkidenin kızıllığında geriye dönüp yüzükoyun kapandı yere.

Bu an yaşam ile ölüm arasındaki çizginin inceldiği yitim anlarıdır. Kesin ve tereddütsüz tavırların yaşama uzanma şansı bulacağı enginliktir. Bayraklara yazılı parti şiarlarının haykırılma zamanıdır. Ölümün kapıyı çalışına gülen yoktu, ağlayan da.

"Silahı alın."

Yanındaki Taylan'a saniyeleşen fikrini açtı.

"Yukarı tarafı deneyeceğiz. Sen ve Reis gelin."

Birkaç metre yukarı çıktılar ki, yüz elli metre kadar yukarıdan bir ses yükseldi,

"Komutanım yukarı çıkıyorlar!"

Sesin geldiği yeri gözleyen Reha, toprağın renginden zor seçilen iki askerin çemberi daraltmak için süründüklerini gördü. Taylan'a göstererek

"Şunları dağıtmamız gerek."

Önündeki taşın üzerine koydular silahlarını, ilk atışta koptu bir çığlık. Biri olduğu yerde kalmış, diğeri sürünerek kaçıyordu. Taylan'ı oraya savunma için mevzilendiren Reha, Reis'le çıktı biraz daha yukarıya. Yükseldikçe G-3 mevzilerinin görüngüsüne düşüyordu güzergah. Reha bir mevziyi kaptı. Reis'e ikinci bir mevziyi elde etmesi için yer tarif etti. Karşı mevzilerin görüngüsüne düşen çabalar, yoğun kusmuklar altındaydı. Derenin alt çıkışında çemberi daraltmaya çalışan iki sürüngeni püskürttüler keleşin tekli atışlarıyla. İkinci mevziyi edinme eyleminde takıldı Reis. Sağ yanına isabet eden bir MG-3 mermisi, ciğerlerini bir avuç kanla birlikte arkasındaki taşa yapıştırdı. Düşüp kaldı silahının üstüne. Aşağıda silahsız olan Memo'yu çağırdı. Yere düşen Reis'in silahını kuşanarak bir mevziye yerleşmesi gerektiği talimatını verdi Reha. Memo, tereddütsüz bir sıçrayışla getirdi yerine görevi.

"Biz aşağı tarafı zorlayacağız, ikinci bir talimata kadar yerini terketme ve tek tek atışlarla düşman mevzilerini sindir. Fazla mermi harcamamaya çalış."

Elli mermisi olan üç keleşten birisiydi Memo'nun eline geçen. Birlik, toplam on üç kişiydi. Ellerinde sadece altı silah vardı ve bunların üçünde sadece beşer adet mermi vardı. Reha indi Taylan'ın yanına.

"Yukarısını düşman mevzileri etki altına alıyor. Oradan çıkmamız imkansız. Aşağı tarafı deneyeceğiz."

"Orası çok mermi alıyor."

"Başka şansımız yok. Eğer oradan çıkış yapamazsak, şu taranan sırtı sıçrayarak geçmeye çalışırız ki, o çok daha riskli."

Teslim ol çağrılarını ateş hızına oturtan düşman, bir panik havasına girmişti. Birliğin karşısında olduğu durumun çaresizlik olmadığını ve moral durumunu elde tutmak için cevap verme gereği duydu Reha.

"Siz teslim olun, orospu çocukları..."

Ve devamında sürdürülen küfürlerle, öfkesinin sınırını kontrolden kaçırmıştı Reha. Oysa küfür etmek, partinin anlayış ve ilkelerince tamamen reddedilirdi. Reha da o ana değin onun iyi bir uyumu olmayı gösterebilmişti. Sonradan bunu, kendisinin iradi yönelimi üzerinde bir inisiyatif yitimi olduğuna bağlamıştı. Koşulların özgünlükleri içerisinde farklı dışa vurumların kaçınılmaz olacağı ve bunu insan felsefesinin özü olduğuna yorabilmişti.

"Şu ilerdeki hafif dönemeçli yere kadar sıçra ve mevzilen ve beni bekle" talimatını yerine getirmek için fırladı Taylan. Biraz sakar olan koşu biçimi, ayağının taşa takılmasıyla birleşince kafa üstü uzandı dereye.

"Kalk düştün, devam et."

Silkinerek kalkan Taylan, hedeflenen yere ulaştı ve gerekli pozisyonu aldı.

Reis'in vurulma anını yakından takip eden Ejma'nın hareketiyle diğer silahsızlar ve yeniler onu takip ederek komutlara uyuyordu. Reha'nın hemen önünde duran Ejma, derin gözleriyle bakıyordu.

"Ben çıkacam, sen işaretimle koşacaksın, diğerleri de seni takip etsin, tamam mı?"

Gözlerinin derinliğine hafif bir gülümseme oturmuştu. Söylenenleri hiç duymuyor gibi bakınıyordu Reha'nın gözlerinin içine. Sitemkar bir yakarış kuşanmış gibiydi. Tutup salladı bir kez Reha.

"Beni duymuyor musun Ejma, sana söylüyorum?"

Aynı bakışlarını umarsız bir edayla devam ettiriyordu. Yüzüne attığı bir şamarla parçaladı şoku Reha. Bakışları sorunun vakıflığına sıçradı. Pınarlarına yaş dolan bakışlarıyla onayladı Ejma,

"Tamam anladım."

Reha, Taylan'nın bulunduğu yeri alıp, onu daha altta, iki dere ayrımına gönderdi. Yukarıda Ejma'yı takip edenleri çektiler. Memo'nun mermileri tek tek dövüyordu hedefleri. İkinci mevziye geç-

ti Reha. Çember yarılıyordu. Askerlerden hiçbiri, keleş görüngüsüne baş çıkaramıyordu.

"Yürü Ejma, dereden aşağı koşun, durmayın. Biz geliyoruz peşinizden."

Silahsız grup gönderilmiş, geride kalan Memo'nun çekilmesine gelmişti sıra.

"Memoo, Memoo, fırla gel, geldiğimiz yeri takip et."

Kısa bir süre beklediler. Memo'dan ses çıkmadığı gibi, görünürde hiç bir emare de yoktu. Reha'nın sesine acı bir burukluk çökmüştü.

"Memoo, memoo wore low wore. Bıvoze bee (koşarak gel)."

Yine sonuç alamadılar.

"Vuruldu galiba," diye seslendi az ilerisindeki Taylan'a.

Bir kez daha yineledi çağrısını. Cevap gelmedi yine.

"Gidelim, daha fazla zaman kaybedemeyiz."

Kalktı gidiyorlardı ki bir kartal hışımında çıktı Memo, rüzgarın kanatlarına sarılmış. Sevincini tutamadı Reha gözlerinde. Yanaklarına ıslaklığın aktığını farketti. Çaktırmadan sildi elinin tersiyle.

"Aslanım benim be, kartalım. Vurulduğunu sandık. Hadi gidiyoruz, az sonra helikopterleri indirmeye başlarlar. Aşağı boğazı keserlerse çıkamayız."

Birlik düşe kalka iniyordu koca vadinin deresini. Yeni gelen bayan kalmıştı iki kişiyle geride.

"Haydi yoldaşlar biraz çabuk. Dereyi inmemiz lazım."

"Beni bırakın gidin yoldaş, sizi engelliyorum, benimle yetişemezsiniz."

"Yok kimseyi bırakamayız. Yürüyeceksin biraz daha acele et. Taylan, sen iki kişiyle bu yoldaşı getirin, biz önde boğazı almaya çalışalım."

Vadi, Kepir dağlarını Ovacık hudutlarına bağlıyordu. Bir köyü ortadan bölüp iniyordu çağıltılı deresiyle. Daha aşağıda duran çadırdan ekmek alıp bir kazağın içine koydular. Silahsız olan birine verdiler ekmeği. Köylülere sıkı sıkıya tembih ettiler.

Reha, nöbettekinin kim olduğunu sordu Memo'ya. Nöbette Ayhan vardı.

"Saysana birliği; Reis'le, Yılmaz'ın, Ayhan'ın dışında herkes tamam mı?"

Memo birlik üyelerini saydı göz kararıyla.

"Bir kişi daha yok. Dokuz kişiyiz."

Olmayanın kim olduğu ve nerede olduğu soruldu diğerlerine. Medet'in de üşüdüğü için sabah erken kalktığını ve onun da nöbetçinin yanında olduğunu öğrendiler.

Güneş, kan pıhtılarında boy veren dört kardelene düşmüştü. Asi ve militandır ayazların şafağı; kanar, tüm kanıksanmış yergileri yiyerek. Üzerine çöken karanlığın karşı koyuşudur. Tüm ütopik dünyaların, yerini çıplak maddiliğe bırakmasıdır. Kan ve barut kokusu sindi kardelenlerin yapraklarına. Işınları kanda kırıldı güneşin. Gözü yaşlı bir ananın çığlığı yankılandı koyaklarda. Bir karaca sürüsü Buyer dağlarına bakan zirveyi kuşanmıştı. Vartinik'ten iletmişti direniş ruhunu. Dört yıldız daha düştü; düşenlerin omuzlarında gönderе çekilen şiarlar. Bütün keklikler, cinsine ihanetin utancından susmuştu. Çıplak ayaklı çocukların yaylaları, kan kokusundan almıştı müjdeyi. Kardelenlerin baş kaldırışında özgürlük türkülerine susamış topraklar irkildi. Dirim öyküleri boy verdi ölümlerde. Namlu sıcaklığında kızıllaşmıştı Munzur'un bir ucu. Sel coşkunluğu kuşandı mazlumların ahı.

Birlik dereyi yürüyüp dar boğazdan çıktıktan bir kaç dakika sonra Yalmanlar Karakolu'ndan gelen güç, boğazı kapattı. Evlerin üzerinden silah seslerini takibe çıkan köylüler, birliğin geçişini hüzünle izliyorlardı. Köyü yarıp geçtiklerinde takviye gelen cemseleri de bıraktılar geride. O gün bir meşeliği işgal edip, helikopter gümbürtülerini, koyaklara atılan bombaların seslerini dinlediler. Yanlış bir istikamette tüketiyorlardı kusmuklarını beyaz ordu güçleri.

"Omuzlarımıza çöken ağır bedellerin fecir yolculuğunda öğrendik yürümeyi. Küçük damlacıkları biriktirdik alın çatımızda açılan kardelen sesinde. Mağmaların yakıcılığında tükettik edilgenliği. Çocukluğumuzu yaşamamıştık bir çoğumuz. Bir çoğumuzun eli, bir kadın eli tutmamıştı. Bir kadın dudağında ıslanmayan dudaklarımız kana bandı. Kınalar yakıldı kızlarımızın eline duvaksız güveysiz. Taçlandırdık sıradanlığı parti bilincinin deviniminde. Yürüdük, düştük.

Düştük dirildik. Emekleye emekleye doğrulduk, doğrulacağız. Söz olsun size." Reha'nın o gün defterine düştüğü nottu bu.

"Deyyüsün çocukları kapıyı kıracaksınız. Soyunuz kurusun sizin. Kimdir o kapıyı kıran."

"Benim Gula Zeyi. Benim aç, benim."

"Vay senin suyun batsın. Soyun kurusun. Hangi kancıkla yal yedin. Hangi mendebur kadınla yattın. Ölün ne zaman gelir, dirin ne zaman gelir belli değil. Bu kadıncağıza acımaz mısın azıcık. Kurtlar bile bana acır. Sen onların boku da etmezsin."

"Sus hele be Gulağu. Ben sana kurban olayım. Dur hele! Sana anlatacağım, dur hele!"

"Ne anlatacaksın? Anlat kaç gündür zaten... Boyun batsın. Elif'in sütü burnundan gelsin senin. Günümü burnumdan getirdin. Uykumu haram ettin. Zehir zıkkım dursun boğazına senin."

"Dur hele Gulağu, dur hele. Neler oldu diye bir sormazsın, iyi misin diye bir sormazsın! Başıma elli tür küfür yağdırırsın Gule."

"Ne olacak pısırık herif. Sana ne olacak? Ne olduysa bana oldu."

"Köpeği buldum, sesini kestim."

"Sen beni mi kandırıyorsun? Eşşeğin hakkına ağla, ama eşek olma. Benimle oynaşıyor musun? Yalanın affına mı sığınıyorsun? Başın beladan kurtulmaz, şu anacığını oynatırsan."

"Yok Gulağu ben seni oynatır mıyım? Eşek miyim ben?"

"Yaptıklarını anlat hele. Hangi haltları yedin. Yine o şıllıkla göt oynattın. Kadının uçkurunu koklayan erkeğin burnu boka yakın olur. Onun kucağında vururlar bir gün seni."

"İyi. O zaman ben de anlatmıyorum. Madem bırakmıyorsun köydeki hengameyi anlatayım, aha ben de susuyorum."

Gün karanlığına yayılan ateşin parıltısında beliren yatağın üstüne oturdu Sır Ali. Ateşe dikip gözlerini sustu. Kadının merakını arşa kaldıran dürtü oldu bu tavır. Kafasını siyah perçemiyle dolayarak saran Zeyi'nin gölgesi ürpertici bir tablo yansıtıyordu. Hiddetin dozundan çenesinin altındaki iki kıl dikleşmişti iyice.

"De anlat, deyyüsün oğlu anlat. Beni merak küpü yapacaksın. Ben ne diyem arsız heriflere. İpini koparan aygır, döl isteyen ata gider. Ben ne yapam. Anlat de hadi."

"Şuraya oturup susarsan anlatırım."

"Deyyüsün oğlu, benden deve alacak sanki. Bir de pazarlığa oturdu benimle. Buyer beni almasın, dağlar başıma dökülsün. Aha oturuyorum, de anlat."

Sır Ali hikayesini Zeyi'nin kulaklarına aktardıkça, tatlı bir heyecana boğuluyordu kadın.

"İşte böyle oldu Zeyi ana."

"Vay kancık tohumu. Puşt bozması vay. Bu garibanlara eziyet eden muhtarmış demek ha. Hadi deyyüsün oğlu hadi, yine kendini affettirdin hadi. Karnın açtır senin, dur hele sana yağ getirem."

"Ben derim Sır'em, bu deryanın balığı oldukça yılanı da olacak. Soysuzlar türeyecek. Elin dert görmesin. Buyer sana kol kanat gersin. Ayağın taşa çalmasın. Kancığın soyunu çürüteceksin. Kadının uçkuru sana helal olsun. Suze sana kurban olsun Sır'em."

Bir top yağı tavaya doldurup getirdi. Az önceki öfkesi yumuşak bir şefkatle yer değiştirmişti. Avurtlarına hareketli bir sıcaklık düşmüştü. Tavayı sıkıca kavrayan koca nasırlı ellerle yağın beyazlığı birbirini yiyordu. Gözbebeklerinde katılaşmış acılar cenkleşmek için koşuşturuyordu. Perçeminin altında uzayan beyaz zülüfler, küçük bir pınarın Buyer kayalıklarından çığlık çığlığa koşmasını andırıyordu. Kaç çeşit entari giydiği, kaç çeşit şal beline bağladığı belli değildi. Ateşin üzerine eğilen çehresi, ay tutumunda karanlığa düşen yüzeydi. Kadının bu haline bakakalmıştı Sır Ali. Kadının yüreğini ferahlatan intikam duygularının kaynağını merak ediyordu. Birçok insan; akraba, dost, fakir, çoluk çocuk deyip kabullenmezken, Zeyi Ana'yı böylesine rahatlatan, onu bu denli sevindirenin ne olduğunu düşünüyordu.

"Şu dünyada Sır'em, kancığın yanına ekmek koymayacaksın. Nasıl olsa güneş doğacak. Sırtını dağa vermişsen korkma. Kancıklar güneşin yolunu değiştiremez Sır'em. Fakir fukaranın hakkı burunlarından gelir onların."

"Sen kancıklardan çok çekmişe benziyorsun Gula Zeyi. Söyle hele.."

"Onların soyu kurusun. Kibriti çakıp yakacaksın. Onlar neler etmedi ki bize. Düşmanı başımıza çökertenler onlar değil miydi? Ah... Sır'em, deme o günleri, ne sular taşır, ne dağlar dayanır, Gemamert'te mağaralarda kalıyorduk. Ben daha yeni evlenmiştim. Çocuk yaşta everdiler. Amcamın oğluna verdi babam beni. Haşa senden ilk pize, çocuk var kucağımda, kırkını yeni doldurmuş."

Bir tane mızeur Çizo vardı. Yılan gibiydi. Dağı taşı iyi bilirdi. Aşağı aşiretlerdendi. Girmiş önüne düşmanın, getirdi başımıza dikti. Çocuk ağlar. Babam mavzerini dayamış mağaranın kapısına. Çocuğu susturun bizi bulacaklar dedi. Rahmetli anam çekip aldı kucağımdan bezi tıkadı ağzına. Ben dayanamadım. Kendimi vurdum yere, vurdum taşa. Beni de sıkıca bağladılar. Çocuk gitmiş o arada."

Katılığıyla herkesi pısırık, karı ilan eden bu kadının içinde kabaran duygu deryası Sır Ali'yi düşündürüyordu. Avurtlarının dere yataklarına süzülen iki damla yaş aşikar etmişti gizlerini. Gözlerinde bir kurt keskinliği geziniyordu.

"Boş ver Gule, dertlerini deştik senin. Kancıkların soyunu kurutacağız üzülme Gulağu."

"Bir değil Sır'em, bizim çektiklerimizi bir Allah bilir, ama o da kör gözünü takmış kafasına. Bir bok yaptığı yok. O da kancıkların ekmeğinden yağ yalar. Kardeşim Sefo, dalyan gibi bir yiğitti. Kimse bakmaya kıyamazdı. Aşiretin en iyi silahşörüydü, mertti. Yoksula ve suçsuza ilişmezdi. Merhamet doluydu yüreği. Onu da kancığın biri düşürdü pusuya. Kendisine kirvalık tuttu. Sonra kandırıp götürdü, evinde kafasını kestirdi. Dilimiz varmaz söyliyem Sır'em, bunların yaptığı bir beş değil. Kancıkların soyu kurusun, onlara acıyan insan değildir."

Koca nasırlı elleriyle, iyice sıkarak doğruyordu ekmeği yağa.

"Ye hadi ye Sır'em. Kaşıkla gitsin bunu. Sana bir tas da Bore'nin yoğurdundan getireyim. Yiğidin damarı yağ görsün. Yağ görsün ki, kancıkları haklasın."

Silip süpürdü sofradakileri Sır Ali. Gula Zeyi bu arada kırık kulp-

lu demliği de koymuştu ateşe. Bir de çay faslı çekti, yağ ziyafetinden sonra.

Bore ile Nare'nin sesine gitti Zeyi. Dışarıya bakıp geldi. Fecir küçük pencerenin parmaklığına tutunmuştu. Bir çıkın yiyecek hazırladı Zeyi. Bidonu yarıya kadar ayran doldurdu. Ateşe birkaç odun daha attı.

"Şimdi benim sana diyeceklerim var Sır'em. Şahinler uçmuş, sen askere sıkınca. Buraya geldiler. 'O olmasaydı pusuya düşecektik' dediler. Seni beklediler, sen yine gelmedin. Sana bu pusulayı bıraktılar."

Elini koynundan, kat kat elbiselerinin altına sokup bir kağıt çıkarıp Sır Ali'ye uzattı. Heyecandan kulakları duymaz olmuştu Sır Ali'nin. Kağıdı aldı, ses çıkarmadan okudu.

"*Yoldaş;*

Eğer bu notumuzu alabilirsen, Ana'nın sana vereceği yere gel. Bundan sonra bizimle olmanı istiyoruz. Eğer kabul ediyorsan buna hazırlıklı gel. Kabul etmezsen bile konuşmamız için mutlaka gel. Bizim için gösterdiğin fedakarlığa teşekkür ediyoruz.

..... Gerilla Komutanlığı"

Sır Ali henüz gözlerini kağıttan ayıramamıştı.

"Şimdi Sır'em, sen çıkınını al, doğru baba evine. Ben gelene kadar sakın oradan ayrılma. Köye inip bakacam hele durum nedir? Kim öldü, kim kaldı? Süleyman Dede'ye ne yaptılar?"

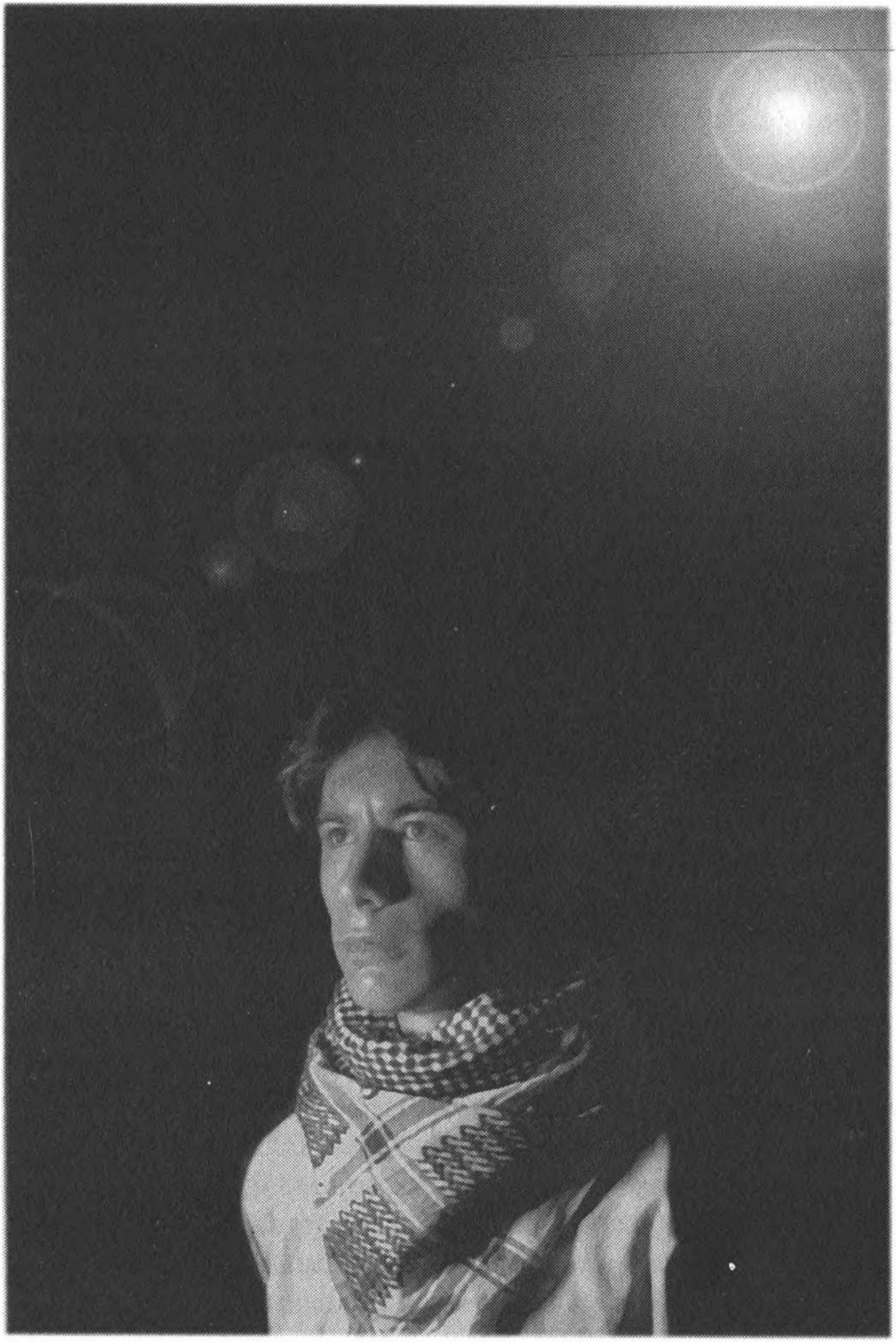
"Ne zaman gelsin dediler Gulağu, ne zaman?"

"Patlama, gelince söylerim sana. Şimdi yürü git hadi. Fecir ovaya indi. Ne olur, ne olmaz? Tedarikli olmak iyidir."

Duvara dayadığı Zarek'i attı omuzuna. Çıkını ve ayranı alıp yürüdü kapıya. Israrın, Zeyi'nin inadını körüklediğini bildiğinden ona girişmedi. Kapıya çıkarken arkadan sesleniyordu Zeyi.

"Sakın bir yere çıkmayasın ben gelene kadar. Adam gibi otur orda."

Kınalı bir keklik, evin yukarısında bulunan sırtın orta yerindeki kayaya çıkmıştı, ilk resitalini sunmak için. Buyer dağlarının dik kayalıkları yutuyordu şenlikli çığlıklarını. Tedirgin bir yıldız kaybolup

gitti Makirek tepesinin burçlarından sıyrılarak. Yitik renklerinde emiyordu kan ve barut kokusunu gökkuşağı. Doğu dağlarının uzaklardan belirginleşen morluğu, vadilere kapatılmış gizleri ayırmaktaydı. Karanlığın berrak lambaları menzilini çekmiştir sinesine. Atmacanın pençesine takılan bir yarasa kırık kanadıyla kalakalmıştı ölümle başbaşa. Meşelerin sarı hışırtılarına doğru yürüdü. "Bizimle olmanı istiyoruz" sözleri karıştırıyordu bilincini. "Bir daha gelmemek üzere çekip gitmek. Ya Suzan, onu görmeden edebilir miyim? Milletin yuhlaması olmasa onu da alır giderdim. Ne yapsam, olmayacak. Gitmesem ne olur? Burada kalamam ebedi. Hasan Amca da kabul etmez yalnızlığımı, Zeyi de."

Aydınlık süzülerek iniyordu doruklardan. Meşe ağaçlarının hışırtısına verdi kulağını. Oturup köyü izledi karşıdan. İnsan hareketliliği fark edilemiyordu. Büyük ceviz ağaçları kol kanat germişti bütün hareketlere. Süleyman Dede'de kalmıştı aklı. Serçeler uçup duruyordu daldan dala. Küçük ciyaklayışlar yayılıyordu kulakları tırmalayan. Endişeler sarmalamıştı kuytulukları.

Gözlerinin elasına ince bir acı çökmüştü. Sırt sırta duran sakalları, heybetini yüceltiyordu. Suzan'ın yüz ifadesinde kaşları geriliyor, gözlerine gülücükler doluyordu. Ayrılık ve özlem görüngülerinde çatılıyordu kaşları. Beyaz alnına kırışıklar yayılıyordu. Güneşin doğu doruklarından çıkışını karşıladı. Sırtını güneşe yaslayıp ısıttı bir güzel. Gözlerine çöken ağırlıkla uyuyakaldı.

Tarlaların içinden süzülerek gelen bir karartı belirdi. Zarek'i önündeki taşın üzerine koydu. Nişanına oturttu karartıyı. Ayaklarını sürüyen bir ayı timsalindeydi. Evin yakın köşesine varınca gelenin Zeyi Ana olduğunu anladı.

"Zeyi Ana, sen misin gelen?"

"Neredesin sen, babanın evi yıkılsın senin. Baba evinin önünde bağıra bağıra soluğum kesildi."

"Akşama kadar bekledim gelmedin. Gidip bir eve bakayım dedim. Sonra çıktım burada gözlüyordum."

"Gel hele bir içeri gidelim, bir soluklanayım. Suyun kurusun senin. Kancıklarla uğraşmaktan bir hal oldum zaten. Bu memlekette karılardan erkek olmaz."

"De anlat adamı çatlatma Gule, de anlat."

"Şu ocağa sıcak bir su koy, açlıktan midem havlıyor. Karıların karnı doymaz inşallah."

Sabırsızlıktan yerinde duramıyor. Sır Ali suyu getirip koydu ocağa. Ateşin yanına uzanan Zeyi inliyordu.

"Ah.Ahhh. Karılarla ne uğraşırsın sen. Kancıklar; peşini bırakmazlar bunlar. Karnı tok olan ne anlar açın halinden. Zulüm görmemiş deyyüsler, offf of. Rahmetli Seydo'nun ahı sizi yakar inşallah. O körpe bebelerin çığlığında boğulasınız."

"Anlat de Zeyi anlat. Adamın sabrını eşeler, delirtirsin sen. Senin zulmün hepsinden daha acı, adamı delirtme."

"Önce şu aç karnımı bi doyur. Pısırıklaşma be çocuk."

Sır Ali bir tas yoğurt getirdi. Ateşin önünde kızarttı bir ekmeği.

"Hadi Gule, hem ye hem konuş, de hadi. Kurbanın olayım de hadi."

"Pısırık herif. Bu yoğurtla beni mi kandırıyorsun. Ecelle cenkleştim o kadar. Dermansız kaldım. Kaç ayda aldığım gücü yitirdim bir günde. Dizlerimde fer kalmadı. Yüreğime kara sancılar çöktü. Belim kırıldı, dilim kurudu. Yoğurtla beni kandırıyor puştun oğlu. Sepetin altındaki külenkten bir top yağ getir erit. Damarlarıma fer gelsin. Sende hiç merhamet yok mu?"

Hemen fırlayıp bir top yağı tavaya koyup getirdi. Ateşi körükleyip üzerine koydu. Yatağından fırlayan sabır ağuları sinirlerini karmakarışık bir hale getirmişti.

"Ahhh ahh, uyy uyyy. Ne ettin felek bana. Kancık yalına baş koymuşsun. Ne istersin şu garip halimden."

Erittiği yağa, ekmek doğramaya çalıştığını görünce Zeyi;

"Bırak pısırık herif bırak. Senin gibi karılar ekmek doğrar. Dört beş şeker getir. Erit içinde. Oradaki o çinko tası da getir. Ne pısırık herifsin. Sen şahin olamazsın. Karı kılıklı herif. Ekmek doğruyor bir de."

Şekeri getirip eritti yağda. Yağı çinko tasa boşalttı.

"Şimdi tamam Gulağu. Yağın tamam. De hadi anlat. Kurbanın olayım anlat."

Eline aldığı çinko tasa elips çizdirerek soğuttu yağı.

"Mübareğin kudretine kurban olayım. Ne varsa Bore'nin rızkındandır. Elimi ayağımı dirilten odur. Yaralarımın dermanı odur. Peygamberden de kıymetlidir o."

Tası kafasına dikti Zeyi. Dibini getirene kadar indirmedi tası. Midesi ağzına yürüyen Sır Ali, bakamadı tabloya. Yere indirdi gözlerini. Ağzını şapırdatarak keyfini çıkardı bir güzel. İnce post dudaklarının kenarından avurtlarını tarayan yağ, çenesine doğru süzülerek parlak bir iz bıraktı geride. Elinin tersiyle topladı yağı çenesinden yukarı. Entarisinin koca cebinden çıkardığı bez parçasını sürdü ağzına.

"Kudreti verene kurban olayım. Kancıkların da cezasını verse ne iyi olurdu. Rızkı verirsin, kurtları ne diye türetirsin. Tokun yanında açı inletirsin."

Sıkıntıdan dizlerini oğuşturuyordu Sır Ali. Artık konuşmanın işi uzatacağını anladığından susmuştu. Yoğurdu çekti önüne Zeyi. Kaşık sallamaya başladı. Gözlerinin keskinliğini fırlattı Sır Ali'nin yüzüne.

"Meraktan patladın değil mi? Yoo, sen de ye. Yağ getirip erit. Dizine fer gelsin, yürü hadi. Açlıktan kemiklerin çıkacak. Bir de savaşcı olacaksın. Adamlar kancık, hiçkimseden bir hayır yok."

Bütün merak kapılarını aralamış dinliyordu Sır Ali.

"Sabaha kadar hasıra çevirmişler zavallı adamı. Çoluk çocuk ağlamış. Bereket senin Zarek'in sesi doğmuş. Yoluna taş çıkmaya senin. Hepsi korkudan sinmiş tilkiler gibi. Ödü kopmuş puştların. O ara Süleyman'ı rahat bırakmışlar. Sabah köylüleri toplayıp sıkıştırmışlar. Yetimin oğlu rastlamış muhtarın leşine. Bir hayvan parçalamış senin kurşunundan sonra muhtarı. Çıkaramamışlar kurşun izini. Köylülerin ağzından yayılmış, Sır Ali'nin ruhu parçalamış diyorlar. Ah Sır'em, kancıkların yoluna baş koyulur mu? Sabah çevir-

mişler yine Süleyman'ı ellerine. Durmayın dedim erkek olacak zırtaposlara, vermeyin adamı. Öleceksenız ölün dedim. Karı gibi yaşıyacağınıza ölün dedim. Pısırık herifler. O zavalı esketekler(kadınlar) onlardan daha cesaretli. Dedim ulan karılar, yarın size de sıra gelecek. Gelip sizin kapınızı çalacaklar. Anlamazlar. Bunların boynunu yere bükmeden anlamazlar. Canından koparmadıkça parça, bunlar anlamaz."

"Ne yaptılar peki Süleyman Dede'yi?"

"Ne yapacaklar? Bir güzel benzettiler. Sonra alıp götürdüler beraber."

"Nereye götürdüler?"

"Ben nereden bileyim oğul. İlçeye götürmüşler dediler. Yardım ediyormuş şahinlere. Köylüleri kışkırtıyormuş. Yok ne bilem teristmiş, neymiş?"

"Başka kimseye bir şey yapmışlar mı?"

"Karılara ne yapsınlar. Birkaçını tartaklamışlar. Hepsi süklüm püklüm, pısırık herifler. Muhtarın durumunu anlasaydılar, hepsini gebertirdiler yine."

Merakının asiliğini yatıştırmış, rahatlamıştı Sır Ali. Ocaktaki suya bir avuç çay atıp demledi. Derin bir suskunluğa gömülmüş gibiydi Zeyi'nin inleyişleri yanında.

"Suze'yi gördüm. Gelip elimi öptü. Maşallahı var, nazardan saklasın Allah. Diyecektim bırak şu çocuğu, sen kocalısın, kıyamadım. Yiğide yakışır bir kadın. Ne yapsın kocasız körpe. Kim dayanabilir onca yıl öfkesini dindirmeden."

"Bir şey söyledi mi?" diye kesti sözünü Zeyi'nin.

"Bak hele, bir de utanmadan benden pezevenklik yapmamı istiyor. Sen Gula Zeyi'yi tanıyamadın hâlâ. Ben, Bore ile Nare'nin dışında hiçbir dişinin kafasını tutmadın boğalara. Aranızda uçkur bağı mı olacağım, deyyüsün oğlu."

"Yapma Gulağu. Ne dedi diye sordum. Sen de nerelere götürüyorsun."

"Karnını doyur, uyu bir güzel. Yarın gideceksin şahinlerin yanına.Kadın kokusuyla oyalanmaz savaşçı adam. Silahın ağzı barut kusmazsa ölüm yakın demektir. Şahinlerde öyle kızlar var ki, Suze'den ne çıkar."

'Gitmemi şimdiden kabullenmiş Zeyi. Hem de yarın. Suzan'ı nasıl göreceğim.' Karmaşık düşlerin hengamesinde yudumladı çayı. Zeyi'ye bol şekerli bir şerbet yaptı. Kızarttığı ekmeği çökelek ve yağ karıştırılmış katıkla yedi.

"Yağ ye Sır'em, yağ ye. Ararsın Zeyi'nin mübarek nimetini, bulamazsın! Çökelek kurusundan hayır gelmez."

"Söylesene Gule, nereye gideceğim yarın!"

"Hay senin yiğitliğinin rengine çör düşsün oğul ha. Ne acele ediyorsun? Dur hele yarın olsun. Kim çıkar sabaha belli olmaz. Kim düşer yoksulun ocağına bilinmez. Ölüm, yürüyen insanın omuzlarındadır Sır'em. Kim omuzundan düşürecek belli olmaz. Saltanat kiminle kalmış ki, bizimle de kalsın. Yerin kulağı var dedim kaç kere sana. Pencerenden çık biraz, çık ki dünyayı göresin."

Suzan'a gidecek zamanı bulup bulamayacağını tasarlamak için sormuştu. Zeyi'nin inadına takılmıştı yine. Açıktan niyetini söyleyemiyordu. Bir ton küfür yağacaktı kafasına biliyordu.

Alazların, dalga dalga bacanın namlusuna süren ateşe düştü gözleri. Altındaki çulu açıp uzandı üzerine. Gece katılaşmış umarsızlığı sürüyordu düşlerden. Zarek'in namlusunda oynaşıyordu alazın yansıları. İnleye inleye kapanmıştı yaşlı çehrenin parıldayan pencereleri.

Yitirilmiş akran ve adaşlarla doğruldu birlik. Çatışmanın üçüncü günü diğer gruplarla görüştü. Durum ve çatışma değerlendirilmesi yapıldı. Olumluluklar, karşıtlarıyla hesaplanıp tasarruf edildi. Kambur ananın Süslü'sü, birliklerin Çetin'i, kimliğinin Tuncay'ı, şehirlerin takiplerini yiyerek gelmişti. Şehirdeki gelişmeleri, parti çalışma-

larını, yığın hareketlerini anlattı ballandırarak. Çatışmanın kritiğinde olumluluklara hazlanıyordu.

Sonbahar yağmurlarının sırılsıklam koşuşturmaları eşliğinde sürüyordu sohbetler. Küçük bir taş sığınağında, çatışmalardan olumsuz etkilenen Drej ile konuşuyorlardı Süslü'yle Reha. Önce Drej'i dinlediler.

"Silahı benden alın yoldaşlar. Ben o silaha layık değilim. Bilemiyorum ama, ilk kez bende bireycilik gelişti. Nöbete gitmekten rahatsızlık duyuyorum. Yağmurdan korunmak için en iyi yeri ben kapmaya çalışıyorum. Bu durum bende çatışma sonrası gelişti. Daha önce şubeye düşmüştüm, oradaki tavrım iyiydi. Nedenini bilemiyorum. İlk kez bu denli ölüme yakın oldum galiba ve o korku girdi beynime. Silahın hakkını veremem. Birçok yoldaş silahsız, onlara verin. Alın benden silahı."

Burun ayrıklarını işgal eden et, Süslü'nün konuşmasını hırıltılı ve kavgalı kılardı. Gece horlamalarına sadece Mığo sızlanmadan katlanabiliyordu. Birçok işi bir anda halletmeye koyulur, enerjisinin sonu gelmezdi. Bölge şivesini yakalayamadığından köylülerle yeteri kadar bir bağ kurmada zorlanırdı. Kalın çerçeveli gözlüklerinin altından dinliyordu dikkatle Drej'i. Geçmiş şube, cezaevleri deneyimiyle psikolojiden, makine mühendisliği kadar olmasa da çakardı bir şeyler.

"Olabilir yoldaş! Bu insan doğasının dışında olan şeyler değil. Sorun, nedenlerini bulup açığa çıkarabilmek ve onu telafi etmektir. Sen çok açık olan durumları gözlemleyebiliyor, onları ortaya koyabiliyorsun. Olumsuzlukları yenmemen için hiçbir neden yok. Her birimiz de, dönem dönem bu durumlara düşebiliriz. Elbette ki bir çatışma anı, ölümle yaşam arasındaki çizginin en inceldiği andır. Kişinin kendini yenilemesi ve bu durumlara hazırlanarak partiye yaraşır bir savaşçı olması gerekir. Bu tamamen senin istem ve olanakların dahilindedir."

Drej'in silahı reddedişi eleştirildi. Konuşmalar, sorunun kökeni ve çözüm yöntemleri üzerine sürdürüldü. Kısmi bir ikna durumu ile

Drej, yenilenmeye, zaaflarını aşmaya yöneltildi. Olası yeni gelişmelere göre şekillendirilmeye çalışıldı.

Birlik, o gün sağanak bir yağmur altında girdi köye. Yitirilmiş alın yıldızları güncesinde ateşlenen duygular arasında, Veli'nin hatıralarına sarılmış evlerde nostaljik düşlere tutuldu Reha.

Karlı bir kış gecesinde, kalın tabuların çatlaklarından akan köylülerin erotizmine eğilmişlerdi. Komşusuyla gönüllü ilişkiye giren genç bir kadının, sonradan oluşan hoşnutsuzluğu bir dizi problem doğurmuş, mesele birliğe iletilmişti. Şıxo, kadının mazisini özetlemesini dinliyordu. Kafasını sardığı beyaz tülbendiyle ağzını da kapamış, küçük bir çöple önünde eşelediği yere bakınarak konuşuyordu kadın.

"Ma, biz bir kere ahırda yaptık, bir kere samanlıkta yaptık, bir kere evde yaptık..."

Kadın daha "kere"leri tamamlayamamıştı ki, Reha, ciddiyetini zorlayan kahkahaları savuşturmak için dışarı fırladı. Veli'nin kopan kahkahası kapıda geçmişti onu. Her ikisi de ikna kabiliyeti taşıyan koca bir özeleştiri vermek zorunda kaldılar.

Veli, Kara Bela'yla yeni bir alana gitmişti, adsız anılarını bırakarak geride. Görüşmeden gitmelerine üzülüyordu Reha. O gün, yerkürenin yüzeyini incitmişti yağmur sabaha kadar. Gecenin ilk saatlerinde Mehmet Koç gelmişti birkaç kişiyle. Askeri bir görüngü altında şekillenmeye başlayan Demirdağ da vardı. En zor işi olan geceye uyumu sağlayabilmiş değildi henüz. Birliğin macera deposu olmuştu şimdiden.

Reha, tekrar benzeri bir görevi yerine getirmek için, yenilerden oluşan birlikten beş seçme adamla ayrıldı. Süslü de belli bir yere kadar birlikte gidecekti.

Sonbahar yağmurları Munzur'a ilk karları ulaştırmıştı. Gedikler, çekilmez boranların direngenliğini ağırlıyordu. Meşeler palamut küpelerini, sarı kulaklarını bırakıyordu yellerin bağrına. Dost topraklar ıslak yapraklar seriyordu günlüğüne. Kara bulutların uğultusunda kapanıyordu ay koyaklarına. Asi kardelenler sevişiyordu ayazla.

Yozgat'lıları yeren amcanın söylemlerine hararetle karşı duran Reis'in ve Ayhan'ın Yozgat'lı olduğunu çatışma sonrası, Taylan'dan öğrenmişlerdi. Yerginin mantığına karşı durmadaki doğruluk anında olumlamıştı kendisini. Yılmaz'ın Elazığ'lı olduğu Memo'dan, çatışmada vurulan düşman güçlerinden bir askerin Yılmaz'la aynı maden ocağında çalışan bir arkadaşı olduğu, ailesinin cenazeyi almaya gitmesinden öğrenilmişti. Medet'i timsalen açan kardelenin kökü Sivas dağlarındaydı.

Yoldaşlarıyla birlikte, dört kardelenin boy verdiği gediklerin karını aşan Reha, yeni gelen bir grubu alıp dönerken; Süslü de, kısa bir süre sonra gelmek üzere şehirlere uzanmıştı. Yeni gelen grup arasında bölgeye gönderilen bir de cerrah vardı. Azgın yağmurdan sonra fırsatı değerlendiren güneş açılmış, ıslak toprağa yumulurcasına akıyordu.

Ağırlıklı yenilerden oluşan birlik, o gün güneşin tadına varmaya çalışıyordu. Yeni kaynaşmaların, iç içe geçmelerin yoğunluğunda sürdürülüyordu sohbetler. Konaklama yerinin zulalarına kazınan anıların söylemindeydi Reha.

"Çok yağmurlu bir gündü. Bizim Mığo sabah ilk nöbetçi, ateş yakması gerekiyor. Bizler hepimiz altı kişiyiz. Küçük bir naylon altına sıkışmışız. Mığo uğraşıyor tutuşturamıyor. Yağlı bezleri yakıyor olmuyor. Kütüklüklerde bulunan yağları yakıyor, olmuyor. Yakacak kuru bir şey bulamıyor, külotunu çıkarıp yakıyor. Kalktık, kocaman bir ateş yakmış. 'Nasıl becerdin bu koca ateşi yakmayı' diye sorduk. 'Kıçıma bakarsanız anlarsınız' dedi. Böyle bir cevaba şaşırdık. 'Kıçınla ne alakası var ateşin' dedi biri. 'Yakacak kuru bir şey bulamazsanız kıçınızı yakmak zorunda kalabilirsiniz' dedi."

Mığo'nun şen, şakrak ve ilginç yaratıcılıkları anlatıldıkça yeni gelenlerde Mığo'yu tanıma istemleri tebessüm ve gülüşmelere emziriliyordu. İlgiler dikkate alınarak yeni bir anısı daha aktarıldı Mığo'nun.

"Bir barınağımız vardı, dört kişi kalıyorduk geçici olarak. Kışın

hareketimiz sınırlı. Yerimizi bilen bir köylü, keçileri ormana getirmişti. Yanındaki köpeği, bizim kokumuzu almış havlıyor. Bizim Mığo da çıkmış, barınağın kapısında köpeği taklit edip havlıyor. Mığo havladıkça köpek daha da kuduruyor. Köpeğin havlaması dikkatleri çekeceği için iyi değil. Kapo çıktı. Amcaya seslendi. 'Amca' dedi, 'sen o sizin finoyu götür, ben de bizim finoyu götüreyim."

Gülüşmeleri, Ali'nin çağrısı böldü.

"Reha gel buraya, gel hele."

Nöbet yerine gitti Reha.

"Bak silah sesleri geliyor, kardeş örgüt saldırdı galiba."

Silah seslerinden istikamet ve yer tespit edilmeye çalışıldı. Eylem koşturan bir birlikten haberdar olan Ali, durumu Reha'ya izah etti. Ulusalcılardan saflara katılan komutan da çağrıldı. Saldırının olduğu bölgeye takviye gidebilecek gücün bir kısmının bulundukları alandan geçme olasılığı dikkate alınarak gözetleme birimi yüksek bir tepeye çıkarıldı. Gelebilecek güce vuruş için birim hazırlandı. Herkes hazır vaziyete geçirilip beklenildi.

Akşam köye inildiğinde, iki cemsenin pusuya takıldığı, Hasan Toy komutasındaki birliğin başarılı bir vuruş yaparak geri çekildiği öğrenildi. O gece Mehmet Koç'la buluştular. Kalabalık bir yeniler birliği olan gücün, saldırıyla birlikte artan operasyonları savuşturabilmek için Munzur'un buz akışını göğüslediler. Kambur anaya uğramadan, yanından geçtiler evin. Bütün hasret ve sohbet istemlerini yedirdi yitik anılarına Reha.

Karlı bir kış gününün sis kuşanmış ikindisine gitmişti.

"Hadi gidelim. Kambur anada yumurta yeriz. Azıcık bıçıkımız kalmış. Üstelik tuzsuz olduğundan yiyilmiyor zaten."

Mığo'nun ısrarıyla kalktılar. Siste görüş mesafesi silah menzilline kadar düşmüştü. Ovacık ovasından Munzur suyunu takiben Torunova vadisine doğru uzanıyordu, deniz manzaralı bir görüngü. Bele kadar derinleşen kar, lekenle diz altında tutuluyordu. Mercan suyunu köprüden geçtiler. Önü yüksek kar tepeleriyle çevrilmiş ev, mev-

zi içine yerleştirilmiş bir cemseyi andırıyordu. Alçak damlı evin kapısı Süslü'nün omuzlarında kalıyordu. Çokça lafı edilen, kır sohbetlerini süsleyen Kambur Ana'yı görmek için meraklanıyordu Reha. Bilinen doğal bir kamburluk oluşmuştu hafızasında. Cömertliği ve sevecenliği ayrı bir yer edinmişti bilincinde. Kapı kapalıydı. Lekenlerini çıkarıp karını çırptılar. Kar elbiseleri altında, kefen kuşanmış canlılardı adeta. Süslü'nün bıyıklarından çenesine doğru sarkan buzun görüntüsüne gülüyorlardı. Az sonra evin sol köşesinden, kafası beliyle birlikte yere paralel duran, yerden altmış santim kadar yüksek olan acayip bir insan çıktı. Mığo'nun suratına ince gamzeli bir tebessüm çöktü.

"Biz geldik ana!"

"Vah vah vah! Halinize bakın. Üşüdünüz dondunuz değil mi oğulcuklarım? Ananız size kurban olsun. Hoş geldiniz, hoş geldiniz oğulcuğum."

Reha şaşkınlıktan bakakalmıştı kadına. Ne diyeceğini bilemiyordu. "Bu zavallı kadın bize nasıl yumurta pişirsin?" diyerek, Mığo'ya içleniyordu. Süslü, bıyıklarından aşağı sarkan buzun altında, ön dişlerinin iriliğini göstererek gülümsüyordu. Bu durum onun görüntüsünü daha da komik kılıyordu.

"Gelin gelin oğulcuklarım gelin. Bu nalet kar size yağıyor sanki. Durmak nedir bilmiyor. Her yer doldu, taştı."

Kapıya yürüdü. Kapının alt eşiğine yakın bir yerinden çektiği takozla açtı kapıyı.

"Girin içeri girin. Size iyi bir soba yakacağım. Üstünüzü kurutun. Donmuş çocuklarım donmuş."

Mığo tatlı gülümseyişleri kuşanmış, halını hatırını soruyordu Kambur Ana'nın.

İkinci büyük şaşkınlığı içeri girince yaşadı Reha.

Evin içinde adım atmak için yer arıyordu. Bütün eşyalar gelişigüzel ve dağınık biçimde evin içine serpiştirilmiş gibiydi. Tencerelerden, sepetlerden, kapkacaktan koruyarak atıyordu adımlarını.

Kambur Ana dönüp, bir kucak odunla geldi. Sobaya doldurmaya çalışıyordu ki, Mığo alıp işe kendisi koyuldu. Beyazlıklarını çıkarıp, kar emen tenini sıktılar.

"Oooo, vay vay, benim Süslü de burdaymış. Neden ses çıkarmıyorsun? Neden sormuyorsun şu dertli kadını? Buz tutmuş bıyıkların da süsünü bozmuşlar. Ama olsun sen yine de benim süslümsün."

Karşılıklı konuşmalar derinleştirildi. Gümbür gümbür yanmaya başlayan sobanın başına toplanmıştı dördü de. Bir demliğe su doldurup sobaya koydu. Evin duvarlarında yarım metrenin üstünde asılı hiçbir şey yoktu.

"Çay yapacağım size ama, şeker yok oğulcuklarım. Benim kendimin yaptığı elma reçeli var, kaç gündür onunla içiyoruz çayı. Siz de reçelle içerseniz yapalım çayı. Karşı köyden istersek borç verirlerdi, ama sonra başımıza kakıncı yaparlar, istemedik o yüzden."

"Olsun ana biz de öyle içeriz. Fark etmez ana" diye yanıtladı Mığo.

Kadının söylemleri iyiden içlendirmişti Reha'yı; Mığo'ya daha çok kızıyordu içten içe. "İlerdeki evlere neden gitmedik ki, zavallıların şekeri bile yok."

"Gittin bir daha gelmedin Süslü. Gelip benim kağıtlarıma bakacaktın. Sigorta kağıtlarını buldum hepsini. Ne zamandır seni bekliyorum."

"Şimdi bakarız ana. Gelemedim, buralarda değildim. Kusura bakma. Getir bu arada bakalım."

"Yok yok. Üstünü başını kurut önce. Biraz ısın. Kemiklerine sıcaklık girsin. Karnınızı doyurun."

"Getir ana, ben bakarım, bir şey olmaz."

Gidip diğer gözden bir poşetin içinde bir yığın kağıdı getirip Süslü'ye verdi. Süslü, kadının daha önce çalıştığını, bir kazayla sakatlandığını ve sigortalarının toplamını çıkarmaya çalıştığını izah etti.

Sobanın sıcaklığı evi yumuşatırken, dışarda rüzgar, karları savuruyordu. Sofraya yağ, çökelek, peynir ve reçel koydu.

"Tavuklar şimdi yumurtlamıyor, yoksa size yumurta yapardım yağda. Kusura bakmayın oğulcuklarım."

"Yok ana ne kusuru, bu çok bile. Böyle bir sofrayı nereden bulacağız."

İlk kez reçelle çay içiyorlardı. İlk bardağı tattıklarında birbirine baktı herkes.

"Ooo, çok güzel. Elmalı şeker gibi."

Süslü'nün söylemini onayladılar. Kapıyı zorlayan uğultulu fırtına savruklarına yöneldi başlar. Bir suskunluk sardı herkesi.

"İşimiz zor" diye fırtınanın büyüttüğü kaygıları dilledi Kapo.

Mığo'nun teşvikleriyle Kambur Ana, birkaç yıl önce yaşadığı olayı anlatmaya itildi.

"Durun oğulcuğum. Acı, tatlı bir dünya var içimizde. Neyi anlatsak bir diğeri kalır. Bu aylardan epeyce önceydi. Güz aylarıydı. Sabah yeni fecir sökmüştü. İnekleri çıkarıp şu yana doğru sürdüm. Baktım karşıda silahlar patladı. Rapu tap, tapı rap; zing tung. Tap tup. Nedir, ne oluyor, kim atıyor belli değil. Bizimkiler mi, düşman mı bilinmiyor!

Aradan az bir zaman geçti. Havlayan köpek helikopter çıktı. Rapu rap, rapu rap, rapu rap."

Kadının konuşmasındaki özel heceler ayrıca güzel kılıyordu dinletiyi.

"Dolandı, dolandı dolandı. İndi kalktı, indi kalktı. Rapu tap, rapu tap. Taktuk, taktuk. Yılan ölüsü gibi dolandı durdu. Şu evin ilerisinde, tarlanın taşlarının yanından bakıyordum. Baktım bağırıyorlar bir yerden. Bir eşek anırtısı gibi bir bağırış. Ben bir şey anlayamadım. Kimdir, kime bağırıyor? Üstüme kurşun yağıyor, bana ateş edip duruyorlar. Taşın arkasına çöktüm, bekledim biraz. Eve doğru gelmeye çalıştım. Yine ateş ettiler. Oturdum yerime. Biraz sonra baktım yukarıdan kalın bacaklı sırık biri geliyor. Yanındakilere bağırdı. 'Ulan bu yaşlı bir kadın, buraya mevziye giren yok.' Ben şaşırdım. 'Ne mevzisi, ne diyorsunuz?' 'Teröristler nereye gitti, söyle bakalım bize?'

'Yok, terörist falan yok burada.' Dinlemedi rıstım kalın bacaklı. 'Gir önümüze, evini arayacağız' dedi. Silah dayadı başıma, ahırın önüne gittik. 'Ne var buranın içinde?' dedi. Dedim 'bok var' 'Başka ne var?' dedi. 'Hiç, çiş var' dedim. 'Başka ne var' dedi. 'Mayıs var mayıs' dedim. 'Mayıs ne?' dedi. 'İnek boku' dedim. Bağırdı 'Gir içeri!'

'İçeri niye giriyorsun. Bak üstün kirlenir. İçerisi hep mayıs'. Yok ille de gireceksin. Girdik, baktılar. 'Hadi eve bakacağız' dediler. O arada bir tane daha kalın bacaklı geldi. O hepsinin başıydı. Askerlerin hepsi kenara çekildi. Dedim;

'Bizden ne istiyorsunuz? Şu zavallı hasta kadına zulmetmekten utanmıyor musunuz? Bizim başımıza bela oldunuz. Biz sizin elbiselerinizden korkuyoruz. Bizi rahat bırakın. Bu zulüm niye; ne istiyorsunuz bizden?'

'Ne oldu, kim ne yaptı sana?' dedi askerlerin başı olan. 'Askerler sabahtan beri üzerime ateş ediyor, abu kalın bacaklı zulmediyor bana. Beni önüne katıyorlar.' dedim.

'Askerlerin bir kusuru olmuşsa kusura bakma. Ne bilsinler, taşın arkasında biri mevzilenmiş sandık' dedi.

O arada bu meymenetsiz herif de çıktı geldi. Sabah beni o yangının içinde bırakıp kayboldu. Birden çıktı geldi Hoşo; bir de kadın sahibi olacak. Yere batasıcası."

Reha yanında Mığo'ya Hoşo'nun kim olduğunu sordu. "Kocası" diye yanıtladı Mığo.

"Kalın bacaklı cebinden biraz kağıt para çıkardı. 'Bu parayı al, kusura bakma' dedi. Ben dedim 'Bize sizin paranız lazım değil. Bize zulmetmeyin yeter. Başımızdan gidin. Biz sizin aha şu elbiselerinizden korkuyoruz. Yakamızı bırakın yeter.' Ben parayı almadım. Parayı Hoşo'ya uzattı. Hoşo'nun başı devrile. Parayı görünce mayıştı. Kürtçe dedim: 'Ulan parayı alırsan, seni mahfederim.' Komutan dedi;

'Ne diyorsun sen?'

'Aşağıdaki tarlaya davar girmiş onu söylüyorum,' dedim. Kafasını kaldırdı baktı, şansa davar tarladaydı. Ben öyle deyince, Hoşo

vazgeçti almaktan, çok zorladılar, sonra çekip gittiler. Aradan az bir zaman geçti, askerler kayboldu. Baktım bir kız çıktı ağaçların altından. 'Ana ben arkadaşlardan ayrı düştüm,' dedi. 'Kızım gel ben seni saklarım. Anacığın seni saklar. Körpem benim, yavrucuğum benim. Ne oldu size,' dedim.

'Bir şey olmadı. Çatışma çıktı, ben ayrı düştüm,' dedi. Sizin arkadaşlardan. Aldım kızı sakladım. Üç gün baktım. Sonra gelip aldılar."

Anlatının sıcaklığında doyurdular karınlarını. Reçelle içtikleri çayın dibini getirmişlerdi. Fırtınanın uğultulu sesi, içeri taşıyordu. Süslü, sigortalı günleri hesaplamış, üç ayın eksik olduğunu tespit etmişti. Süslü, Kambur Ana'ya neler yapabileceğini de izah etti. Gözlerinden öperek teşekkür etti Kambur Ana.

Görkemli fobilerin tümünü zıvanadan çıkaran deli bir gece, dirayetini kuşanmış iradelere meydan okuyordu. Mercan suyunu yalayarak inen uğultular kar tanelerine dans ettiriyordu. Görüş mesafesi siyah insan silüetinde on metreye, beyaz görüngüde bir buçuk metreye düşmüştü. Belleklere kazınan sıcak bir yüreğin hazzında dejenere edilmiş umarsızlıklar, Mercan ve Munzur'un kesişme hızında vurgun yemişti. Acıların, baskıların onlarca çeşidini kucaklayan bir Kürt kadını isyanları asi kılmıştı. Beyaz örtüler altında yitirilmiş Munzur'un dorukları kasırga kavruklarını doldurmuştu kucağına.

Beyazlıklarını giyinip, silahlarını kuşandılar. Anlamlı bakışlar fırlattılar birbirlerine, kapıyı zorlayan uğultularla.

"Ah oğulcuklarım ah. Gitmeyin bu gece. Fırtınada boğulacaksınız. Ben size bakarım. Yanımda kalın birkaç gün."

"Gideceğiz ana, sağol. Gitmemiz gerek" diye yanıtladı Mığo, ananın sancılı ısrarını.

Elini öpüp çıktılar. Gidecekleri güzergahı Kapo, kısmen biliyordu. Reha'nın dışında diğerlerinin kış tecrübesi yoktu. Kar, bütün engebeleri, patikaları kamufle etmişti. Kirpiklere, bıyıklara, sakal-

lara tutunmak için yarışıyordu kar taneleri. Kapo, istikameti vermiş, Reha bu istikamette yolu çıkarmaya çalışıyordu. Sırt sırta tutunacak kadar yakın yürüyorlardı. Kısa bir ara açmada bölebilirdi fırtına birini diğerlerinden. Mercan suyunun ilik donduran sesine paralel yürüyorlardı. Tipisi, çığı ve sisi ölüm kusardı karlı ayların. Her tipi, görüş mesafesini sıfırlardı. Diklenen başlara ağır bir karabasan gibi çökerdi. Her yamacı, bağrına topladığı beyazı yığınca salardı vadilere. Yürüyen büyük kalabalığın ayak sesleri saatlerce meşgul ederdi dere yataklarını. Beyaz pamuk yumuşaklığında doldururdu vadileri sis bulutları. Hiçbir tepe, hiçbir dağ kendi silüetiyle kalamazdı görüngüde. Nereye gidildiği ancak tahmini yön kriterleriyle aşikar edilebilirdi. "Kendini bu üç tehlikeden sakla" derdi Seyit Amca. "Bu üç düşmanı tanımıyorsan karda yürümen zordur" derdi. Bunu devrimin önündeki üç büyük dağa benzetirdi partizanlar. El ele yürüyen, birbirini koşullandıran üç büyük dağ. O gece suya uçma, çığa kapılma, yolu şaşırma endişeleri yüklü beş saatlik bir zaman diliminde yürümüşlerdi toplam 45 dakikalık yolu. Munzur'un beri yakasını öbür tarafa bağlayan köprüyü bulabilmek için bir saat çay boyunu taramışlardı. Karşı yakada sıcak bir tütsüye düştüklerinde bıyıklarından sarkan buzlar, donlarına kadar işleyen kar suları çevrelemişti vücutlarını. Sunuların en yücesi olan halkın sevgisinde hazlanarak atabilmişlerdi yorgunluklarını.

Boralı kış günlerinin düşlerini yudumlayarak katetti aynı yolu Reha. Düşlerinden sıyrıldığında yeni hengamelerde buldu kendisini. Kambur Ana'nın evini de geçmişlerdi epeyce. Yeniler, birliğin hareket kabiliyetini asgarinin de altına indiriyordu. Hedeflenen yere varılamamıştı o gün. Yeni gerillaların bir kısmını çekerek götürmek zorunda kalmışlardı. Yeni bir bayan gerilla soluk soluğa kalıyor, boğazı düğümleniyordu. Şehirlerin zehir yüklü dumanını kusuyordu, dağ havasının sadeliğine. Bütün çatışkıları ayıklayan kılgıların ilk basamağıdır bu. Direngenlikler teslimiyetlerle, beceriler beceriksiz-

liklerle cebelleşiyordu. Uykuları dağılan sürüngenler yol boyu bekliyordu pusularda. Ayak seslerine katılan her yeni tempo yoksul evlerin sofrasını ışıtıyordu.

Hazırladığı yağlı bıçıkı, iki ekmek arasına konulmuş bir top yağı çıkına yerleştirdi Zeyi. O ana kadar ıslah eylemede usta bir seyisin kamçısı gibi savurduğu küfürlerini aralamıştı. Bir ayrılık anı kendisini usuldan hissettirmişti. Buruk bir hüzünle evhamlanmış gözlerini çeviremiyordu Sır Ali'ye. İşin ciddiyeti sarsmıştı onun tüm katı hislerini. Yıllarca yalnızlığına inen Sır'em'i uğurlayacaktı sevecen simasıyla. Hiç bu denli zayıf hissetmemişti Zeyi kendisini. Elleri titriyor, dudakları konuşmaktan özenle kaçınıyordu. Gözleri katmerleşmiş acıları aralıyordu unutmak için duygularını. Bir seher vakti kazandığı övüncünü yitirmek üzere olduğunu hissediyordu. Yenilenmiş, gençleşmişti ihtiyar yılları içinde.

Ocağın önünde Zarek'inin yıllanmış askılığını değiştirmekle uğraşıyordu Sır Ali. Gule'ye sataşmadan duramayan Sır Ali giderayak gönlünü incitmek istemiyordu. Suzan'a gitmek için feciri zorlamış, mezrayı terk etmeden geri dönmüştü. "Ben gidiyorum" dediğinde, "beni de götür" diyeceğini biliyordu. "El aleme karşı yapamam, çocuklu ve kocalı bir kadını götüremem" deyip tereddütünde tekleyen ayakları, belli bir yerde kenetlenmişti. Dinginsiz arzularını, kalın katı tabulara içirdi. Oturup saatlerce köyü gözlemledi. Zeyi'den yiyeceği küfürleri de içleyerek geri eve gelmiş, Zeyi'nin kendisine bir tek laf bile söylemeyişine şaşırmıştı.

"Ancak gidersin Sır'em. Yolun epeyce uzun. Köyün karşı dağlarının eteklerinden gidersin. Orada kimseler göremez seni."

Sır Ali'ye bakmadan konuşuyordu Zeyi. Sesindeki o katılık uçuvermişti. Titreyen bir duygusallık sinmişti dudaklarına. İkindi zama-

nı, sarı teniyle buluşuyordu doğanın. Mamuğ ve karamuğ olgunluğunda cilveleşiyordu serçe yavruları.

Sır Ali önde, Zeyi peşinde çıktılar dışarı. Evin sağında kaynayan pınara kadar yürüdüler sessizce.

"Herhalde gitme zamanı geldi Gulağu."

Boğazında düğümleniyordu heceler. Zeyi'nin elinden çıkını aldı. Elini öpmek için tutmak istedi. Koca nasırlı elleriyle uzandı Sır Ali'nin suratını avuçlayarak. Gözlerinin üzerine, ince, siyah dudaklarının sertliğinde yumuşak iki koca öpücük kondurdu. Islak dudakları bir mühür görüngüsünü çıkardı gözlerine Sır Ali'nin. Kabarmış yüreğini konuşturmaya korkuyordu Zeyi. Dönüp yürümeye çalıştı Sır Ali. Elleri havada kalan Zeyi bir şeyler demek istemenin açlığında kilitlenmişti. Birkaç adım attıktan sonra döndü.

"Köye gidersen....."

"Suzan'a gittiğimi söyle" diyecekti. "Köye gidersen"in dışında bir şey söyleyemedi. Zeyi, söyleneni anlamış gibi başını salladı dolmuş gözleriyle. Dizlerinin üzerine çöktü koca bir dağ. "Allah yardımcın olsun Sır'em" diyebildi zoraki. Bendini yıkmış yılların tutuk denizleri boşaldı avurtlarına; vadinin kıvrımlarını sulayarak aktı perçeminin dalına. Yılların birikmiş hasatını boşaltıyordu. Dudakları büzülüyor, çenesinin altındaki kıllar hüzün eğrileri çiziyordu. O katı yer kabuğunun altından bir memba suyu fışkırıyordu didemlerinden.

Batı dağlarının eşgaline tutunma gayreti içinde olan güneş, Zeyi'nin akan ırmaklarında yansıtıyordu vehametini. İki keklik yavrusu analarına koşuyordu dayanılmaz anın dürtülerinde. Bir karınca sürüsü Zeyi'nin pınarlarından emiyordu ağrıları. Bütün tavuklar eşelenmeyi bırakmış, bir taşa tünemişlerdi. Karşı tepeden kaybolana kadar bakındı akan pınarlarıyla. Bir yanı düşmüş siyah perçeminin altında, pınarın köpüklü beyazlığı sergileniyordu. Silüeti dağı aştıktan sonra diline fer düştü Zeyi'nin.

"Ağacım yoruldu, yaprağım sarardı oğul. Bu yüzden Buyer yeline dost oldum. Avuç açtım medetsiz yıldızlara. Bu anan nice fırtınalar taşırdı bağrında. Acılar göğsümün altında erirdi. Şimdi sanadır duam Sır'em. Sen al ömrümün kalan gününü. Benden alıp sana versin Ali. Hızır yardımcın olsun dar gününde."

Eğilip toprağı öpüp, güneşi indirdi yere üç kez. Kalkıp eve doğru yürüdü. Bütün direngenliğini toprağa bırakmış gibiydi. Bacanın önüne zoraki yetişti. Çulun üzerine yığılıp kaldı.

Önceki akşam yağan yağmur, toprağın tozunu emzirmişti bulutlara. Bostanda kalan yeşilliğin yaprakları rengini kazanmıştı, bodurlaşan ağaçları kıskandırarak. Serin bir yel, ceviz yapraklarını dalından ayırmak için yetiyordu. Bir serdar cevizin ince dalının üzerine tünemiş, elindeki sırıkla zulmediyordu cevizlere. Beyaz tülbendini ağzına çekmiş üç aylık bir gelin yere saçılan cevizleri topluyordu oynak kalçalarında toplayarak çekiciliği. Kahvenin arka duvarına sığınarak işiyordu Derviş. Oyunun ritmine yetişmek için son damlaları donunun içine bırakarak devam ediyordu. Top sahasında koşturan haylazların sesi, evden kaçan çocuk analarına küfrettiriyordu. Zamanından önce kur yapan dişi, bir düzine iti etrafına toplamıştı.

Sıcak bir çay daha doldurdu. İçeriden bir hırka atıp omuzlarına, oturdu sandalyesine. Uzak menzillere ilişen gözleri sıyrılmıştı yakında olup bitenden, sofrada çayla uygunsuz oyun kuran kızını bile göremiyordu. Büyük lastiklerini ceviz yapraklarına sürerek yanaşan Zeyi'yi de fark etmemişti. Merdiveni ayaklarının ağır şaplaklarıyla çıktı. Kapalı duran balkon kapısının önünde durdu.

"Suze, Suze..."

Aniden irkildi uzak ereklerin düşünden Suzan. Kapının arkasında Zeyi Ana'yı görünce afalladı. Ağır bir endişe ve sevinç karışımı duygu indi yüreğine.

"Gel Zeyi Ana, hoşgeldin. Gel."

"Sağol Suze. Dur oturayım hele, bırak el öpmeyi. Kim eli başa

koyulmakla sultan olmuş. Dünyada hasret çekenin ineği döl verir mi? Dur hele soluklanam."

Zeyi'nin yakınmalarındaki vehametle iyice kaygılandı Suzan. Hal hatır, sorgu sual edildi. Zeyi'nin durgunluğu bir şeyleri ima ediyordu usuldan.

"Sana bir çay dolduraym iç Zeyi Ana. Yorulmuşsun."

"Şu zıkkımda da ne var Suze. Sizin gençliğinize yazık. Döl tutan at arpasız olmaz. Yağ yiyin, yoğurt yiyin. Bırakın şu zıkkımın peşini. Güzelliğinizi sütle besleyin. Yanaklarınızın kızarması için yoğurt yiyin. Kalçalarınızın it kudurtması için yağ yiyin. Ateşiniz fırın gibi olur. Hiçbir erkek dayanamaz uçkurunuzu koklamaya. Yakar kavurur beygir daşaklarını. O ateşe tutulan bir erkek başka bir güle yanaşamaz. Getir bana bir tas ayran da içim serinlesin."

Utancını gülümsemelerine sararak kalktı yerinden Suzan. Dolaptan doldurduğu soğuk ayranı sundu Zeyi'ye.

"Ben sana kurban olayım, buz gibi suyun ayranı bambaşka. Bu dolap molap denen şeyler mahfediyor mübarek katığı."

Zeyi'nin dobralığını herkes bilir. Sözünü kimseden esirgemez. Ağzına geldiği gibi konuşur. Her nasihati küfür ve azar yüklüdür. Herkes kanıksamıştır onu. Kadınların korkulu rüyasıdır. Kocalarının yanında, başkalarının yanında deşifre etmekten çekinmez gizli uçkur açışları. Suzan da korkar, küfür ve açık yergilerinden Zeyi'nin. Bugünkü tutumu hiç de Zeyi'nin tutumu değil gibi. Temkinli ve söz geveleyişi alışılmadık bir durumdur Zeyi'de. Sözü dolandırmasına katlanamadı Suzan.

"Ne varsa söyle Zeyi Ana. Bu gelişin hayra değil gibi. Beni meraklar içinde koydun."

"Niye Suze, evine misafir geldik ayda yılda bir kere, gelmemden hoşlanmadın mı? Yaşlı ananı ağırlamaktan sıkılır mısın?"

"O da nasıl söz ana. Her gün gel, sefa gelmiş, hoşgelmişsin. Sana kapım açık her zaman. Bir sürü iki yüzlü kancık aşındırıyor şu

kapıyı. Hepsi kadın uçkuruna göz dikmiş beş para etmez. Keşke gelesin sen."

Suzan'ın çıkışı hoşuna gitmişti Zeyi'nin. Dobra ve sert konuşanları sever, onları göğe çıkarırdı. Parıldayan gözlerini Suzan'a çevirdi.

"O kancıklardan biri de Sır Ali mi?"

Başını önüne eğdi. Gözlerini kaldıramıyordu. "Bu kadının bilmediği hiçbir şey yoktur" diye geçirdi içinden.

"Ona öyle deme ana kurbanın olayım."

Kadının bu duygulu sahiplenişi Zeyi'yi hazlandırmıştı. İçten içe keyifleniyordu. Suzan'a karşı duyduğu nefreti uçuşuyordu. Suzan'ın açık söylemleriyle;

"Doğru söylersin Suze. Döğüşen erkeğin uçkuruna vebal olmaz. Bir yığın pısırık dolanır ortada. Pısırık, puşt. Tohumu beş para etmez deyyüslerin. Böylelerinden koruyacaksın uçkurunu. Eli işlemeyen yiğidin dölünden hayır gelmez. Onların gücüne güvenmeyeceksin. Topraktan, ateşten vücuduna koku emzirmeyen erkeğin koynuna girmeyeceksin Suze."

Lafını yedikten sonra yutkundu. Melul bakışlarla süzdü Suzan'ın güzelliğini. İmrendi içten içe.

"Niye geldiğini söylemedin daha Zeyi Ana."

"Ya Ali, Ya Ali sen sabır ver. Bir erkek aygır olsaydım seni koştururdum toprağın üzerinde çırılçıplak. Ateşini alırdım senin. O ateştir senin sabrını arsız kılan. Sır Ali olsaydı koştururdu seni."

Kafasını önüne eğdi. Karşısındaki bir kadın değil sorgu imparatoruydu sanki. Yanaklarına mahzun bir kızıllık çöktü. Her ikisi de sustu.

"Sır Ali gitti, Suze!"

Suskunluğun ortasında patlayan bir kahır gibi döküldü heceler zoraki. Al alazlı bir yangın çöktü gözlerine Suzan'ın. Yatağından fırlayacak gibi gerildi. Titreyen dudaklarıyla;

"Nereye gitti ana?"

Suzan'ın vahşileşen görüntüsü ürkütüyordu Zeyi'yi. "Bu körpecik benden de çok seviyor Sır'emi."

"Neden hayıflanırsın Suze? Gençsin, güzelsin, bir tane de öküze sahipsin. Elini dağa vermiş O. Dağdan koparsa zulüm girer koynuna. Benim yüreğimdi O, ama gitme diyemedim. Yalnız nereye kadar gidecek. Her tarafta kancık dolu. Her yanda yılan gezinir. Ancak dağlar analık yapar ona. Bu zamandan sonra ancak dağlar ona kadın olur. Sen çocuklusun gidemezsin peşinden. Memelerini suya emzir, arına buz koy, unut onu."

Donmuş bir portreydi Suzan. Anlamsız bakışlarına baykuş derinliği inmişti. Bendini aşan yaşlar yumuşak tenini yalayarak indi yanaklarından. Zeyi'nin kendisine baktığını fark edince içeri fırladı. Hıçkırıkları deprem şiddetinde zorluyordu göğüslerini. Kafasını dizili duran yataklara yasladı. Gözyaşlarını yedirdi hıçkırıklarına. Koca nasırlı bir el uzandı koluna.

"Ben de ağladım ama gitme demedim. Burada kalması ölümdü. Dur gitsin Şahinler'le birlikte uçsun dağlara."

Dönüp Zeyi'nin boynuna kapandı. Teninden sızan yangınlar ihtiyar kadının katılığını eritiyordu.

"Karılık yapma Suze. Erkeğin belini karılar büker. Bırak karılığı. Yüreği erkek olan kadın gözyaşı dökmez. Güzelliğine acı. Unutursun kısa sürede. Eziyetinden, kokusundan ırak kaldığın erkeği erken unutursun."

"Benim ondan başka kimsem yoktur ana. Beni öldürüp öyle gitseydi. Kancıkların, puştların içinde yaşamak bana zor geliyor. Ben onsuz neylerim ana."

"Sus dedim sana. Karılık yapmaktan sakın. Koca Zeyi anan var. Başına bir hal gelirse, gel ananın kollarına sığın. Ben varken hiç kimse sana bir şey diyemez. Elim iş görür daha, korkma sen! Yüreği gevşek olanın götüne çomak sokan çok olur. Pek tut yüreğini."

Endişelerin zulasında gezinen bütün dirayet esameleri toplandı

Zeyi Ana'nın kanatlarına. Duvara asılı Anafatma çiçeklerinin dört mevsim bozulmayan rengi solgun bir edayla motive ediyordu çehresini. Sarı turuncu renklerini, toprağın morluğuna iliştiren kavak ağaçları, zor günlerin ezgisini çağrıştıran dağ uçlarına imreniyordu. Almanya plakalı bir Mersedes köyün karşı dönemeçlerinden pozlanarak süzülüyordu köye doğru. İki sevgili çaylak, cadaloz ananın furyasından kaçırdıkları zamanı değerlendiriyorlardı değirmenin kuytuluğunda. Pencereleri zorlayan ütopyaların tümü aysız gecelere doluşuyordu. Aşka dair bütün senaryolar külleniyordu dağ ateşlerinin arşa değişinde. Küçük Deniz, annesinin kabaran dehşetine ağrılar veriyordu bakışlarıyla. Zeyi görevini yerine getirmiş, yitirdiği övüncüne çerez edinmeye çalışmıştı. Geride mateme kapanmış iki özlence bırakıp çekip gitmişti.

Uzun süre boş kalan alanlarda parti çalışması, gerilla faaliyeti aksamıştı. Kan dökülmedik, ayak basılmadık yerler değildi buralar. Değer yaratan çabalar, umarsal motivasyonlar bırakmıştı geride. Edilgenliğin ağır darbeleri basit basiretsizliklerden değildi. Parti etiketlerini zinnet edinen mülteciliğin hortlamasıydı esasta. Değerlerin değişime sürülmesiydi yılgın yiyen salonlarda. Ve artık tarihin tanıklığında kırılmıştı gömüt sessizliği. Kürdistan'ın derinliklerinden gelen uğultulu yükseliş yığınların devrimci arzını körüklüyordu. Yetmiş iki şafağında doğrulan kuramların burcuna tutunan ışık, bendi aşıp öpüşüyordu kan pıhtılarıyla. Vartinik dağlarında tohumlaşan feda ruhu boy veriyordu oğul, kız acısında.

Böylesi bir alana akmıştı Veli; komutan Cemal ve Leyla'yla. Birlik kısa zamanda şenlendirmişti girdiği her ocağı. Eski dostlar, yeni

tanıdıklarla buluşmanın mutluluğuna varmıştı. Maneviyatı kırılan umut, gül tadında yeşermeye koyulmuştu.

Bir yıl önce ordudan firar eden anarşist ruhlu Bozo ele geçirilmiş, ıslah olma yönündeki çabalarıyla kendini partiye sunmuştu. Kısa zamanda bir çok köy ve mezra gezdiler. Deşt, Merkez, Hozat, Pertek sınırları içinde dolandılar ilişkileri. Uzun zamandır aranan bir ihbarcıyı ele geçirip cezalandırdılar. Define avcısı görünümüne bürünen ihbarcı, Ulusalcı güçlerce de aranmaktaydı. Sorgulamayı birlikte yaptılar devrimci Ulusalcılarla.

İki ayrı noktada çatışmaya girdiler. Kayıp vermeden, düşmanı psikolojik bir baskılama altına aldılar. Kış faaliyeti için yüksek koyakların basit bir noktasında yer edindiler. Birliğe katılan yedi savaşçıyla bünyelerini genişlettiler. Yenilerden beşi üniversite öğrencisiydi.

Yakın bir mıntıkada ayak izlerini döşüyordu arsız umarsızlıkların alın çatına Mığo, Peruşka'yla birlikte. Görkemli direngenlikler, tatlı sevecenlikler taşınıyordu yoksul sofralarına. Amansız kış zulüm kuşanmış, beyazlığıyla gelmeye hazırlanıyor, ilk emarelerini gönderiyordu.

Bir hafta dolanmışlardı don ıslatan yağmur söylemlerinde. Bir çatışma anını savuşturmuşlardı. Kış üslenimleri için aynı mıntıka içerisinde iki noktanın keşfine karar verildi.

En sık dokunmuş dokumalara taş çıkartan bir sırt sırta verişle, göğün yüzeyini dağ uçlarına indirmişti karabulutlar. Zifiri karanlıkların içinde göğe uzanan eli görebilmek dokunmayla olasıydı. Titiz becerilerin tümü çamurla haşır neşirdi. Bütün gayretler çamura düşmemek için değil, düşerken silahını işlevsiz hale getirmemeye yönelikti. Kitap sayfalarından, dergi çekiciliğinden sıyrılan gerçeklik, azim deryasına düşmüştü. Yaşam, felsefi söylencelerin kendisi olarak belirmişti. Yazılan tarih sayfalarının tümünün fedakarlığın ilmiklerden süzülmesi olduğu öğrenilmekteydi.

Birliğin en zorlananlarından biri Demirdağ'dı. Attığı üçüncü adımda düşmese, hayretinden düşerdi dördüncü adımda. Gecenin koyuluğuna hafif bir yansı veren suya taş sanarak basmış, beline kadar dere suyuna batmış, titriyordu. Yağmur sularının tümünü yiyen toprak, ayak bileklerine kadar çekiyordu yürüyüşçüleri. Çıktıkları köyden gidecekleri mezraya yarım saat olan mesafe, iki saate kadar çıkmıştı. İliklerine kadar ıslaklıkları köyde ısıtmış, yağmurun verdiği fasılayı fırsat bilerek yola çıkmışlardı.

Az sonra keskin bir it ürümesi inmeye başladı geceye. Sese yaklaştıkça ürümeler artıyordu. Meşeliklerle çevrilmiş alanın yabanileri, muştuları almış, hepsi alarma geçmişti. Karanlığı yarınca ince ve cesur bir ses, köpek ürümesini bastırarak yayıldı derinliklere; eve yakın bir noktada mevzilenmiş, denetim yapan birliğin kulaklarını yalayarak Torunova vadisine doğru aktı üç kez.

"Kuuuuuuu, kuvuuuu, kuuuuuu!"

Bütün vahşiler tarifsiz bir sevince düştü. Birlik eve girmek için öncüleri takibe koyuldu. Pencereyi hafif tıklattı öncü komutan.

"Kamo (kimsin)" gibi sorular sorulmadan usulca açıldı kapı. Küçük bir gaz lambası soluk ışıklarını üç pencerenin camına yasladı. İnce çehresini süsleyen kırışıklıklar ve görüntüsünü vahşileştiren öndeki tek dişi, birbirine yetişecek gibi duran avurtlarıyla ihtiyar bir kadın karşılıyordu kapıda gelenleri. Her gireni sırayla öptü bir bir. Kalın meşe odunlarıyla beslendi soba. Ocakta dikili duran odunlar tutuşturuldu. Şallar bir leğende sıkılıp asıldı. Çantalar indirildi, sıcağın hazzına yumuldu herkes.

Kadın camı tıklatan Agit'in yanına oturdu, herkesi sorgu sual ettikten sonra bir kez daha gözlerinden öptü.

"İyi yaptın oğul. Yıllardır dedik sana, geç Partizanlara diye, bizi dinlemedin. Nasılsın iyi misin?"

Agit, iyiliğini belirttikten sonra ev halkından olanları olmayanları sordu bir bir. İnce uzun entarisi, güleç gözleriyle Geyik diye çağ-

rılan kız da oturmuştu Agit'in dizlerine yaslanarak. Elindeki işlerden fırsat buldukça oraya çömeliyordu. Yatakta uyuyan sekiz dokuz yaşlarında bir çocuğa seslendi Geyik;

"Cihan, Cihan kalk hele. Kalk kim gelmiş?"

Cihan uykulu gözlerini elleriyle oğuşturarak doğruldu. Odayı dolduran kalabalığı görünce şaşkın gözleri açıldı.

"Hele gel buraya bra."

Sesi duyar duymaz fırladı yerinden Cihan. Agit'in boynuna sarıldı. Birlik üyeleri durumu kavramak için pür dikkat kesilmişlerdi.

"Baba sen Partizan'a geçtin" dedi, güleç ve yırtık türkçesiyle.

"Evet öyle oldu" diye cevapladı Agit.

Bir kez daha sarılıp öptü. Sonra herkesle tokalaştı.

"Gel hele, biraz da biz sohbet edelim delikanlı. Sadece babanla mı konuşacaksın?"

Reha'nın çağrısına hemen cevap verdi Cihan. Birlik üyeleri Agit'in evine geldiklerini, Cihan'ın onun oğlu, "Qume" diye hitap ettiği yaşlı kadının annesi, Geyik ve diğer delikanlının da kardeşleri olduğunu anlamışlardı. Sobaya koca bir demlik konuldu.

Geyik'e, "Çocuklara yağlı bir şeyler yap" talimatını verdi Qume.

"Karnınız fazla aç değilse babuko yapalım, bekleyebilirseniz."

"Pek aç değiliz herhalde, değil mi arkadaşlar?"

Sessizlik ve kafa işaretiyle onay verildi Agit'e. Sohbetler derinleştirildi sıcaklık kendisini hissettirdikçe. Girişte verilen kurt savunma sesinin bir parola olduğu anlaşılmıştı. Yıllarca her gece, köpeğin her saldırganlaşmasında yatağından kalkar, kurt savma işaretini verirdi gecenin her türüne. Hiç usanmadan tekrarlardı kulağını kirişe dayamış bu kadın. Bir tek gözyaşı bile dökmemişti oğlunu kucaklarken. Konuşmalarında yakınan değil, başkaldıran ve yöntem içeren bir öz vardı. Kendisine yönelik baskıları ve direnişini dile getirmişti içten gelen bir mütevazilikle. Hiçbir komutan onun üzerine yürüyüp boşalttıramamıştı evini. "Beni yakarsanız içinde ancak boşaltırsınız" deyip çıkmıştı sözün özüne.

Demirdağ kadının dirayetini bütün tatminkar duygularını seferber ederek dinliyordu. Yalçın'ın yüzünü daha da tombullaştıran güleç bir sima işgal etmişti. Reha, Cihan'la sohbeti derinleştirmişti; konuşma aralarında Kürtçe ve yarı Kürtçe ezgileri dillendirmişti Cihan, bütün ilgileri üzerine toplayarak. Geyik, yoğun koşuşturması yanında sohbetlere en az katılan olmuştu. Birliğin yağa karşı zayıflığına bozulmuş, ısrarlarının basıncında yedirmişti babukoyu Qume Ana.

O gün sabaha doğru araziye çıktı birlik. Geniş meşe salgınları arasında büyük meşeliğe ulaşmışlardı. Fecir görüngüsüyle birlikte karabulutlar aralamıştı maviyi. Büyük bir odun dizimi yapıldı; tepe noktasından tutuşturuldu. Çay ve kahvaltı faslından sonra, süzgün endamıyla sallanan güneşin sıcaklığına bıraktılar uykularını. Mehmet Koç, Reha ve Agit yer keşfi yapıp, Reha'ya verilen görevin ayrıntıları izah edildi. On bir kişiyle birlikte kış üslenme faaliyetini yürütecek ve oraya yerleşecekti Reha. Reha'nın ve köyden alınan asker firarisi Bay Sorun dışında dokuz üniversiteli vardı Reha'nın grubunda.

Akşam güneşini batıya bakan yamaçlardan birinde uğurladılar. Toprağın teninden yükselen buğular Torunova vadisine yayılıyordu. Karıncalar uykularını tatil etmişti kış telaşesinde. Dere yatakları suskunluğunu savurmuştu uçsuz dağlara. Çağıltılı iniltiler yayılmıştı vadilere. Sam yeline dost olan yaşlı meşe ağacı, pazarlıksız teslim ediyordu yapraklarını.

O gece Qume Ana'ya uğradılar. Çeşitli gereçleri temin etmesi için bir miktar para verdiler kendisine. Mehmet Koç ve Agit ayrıldılar. Omuzlarındaki ağırlığın etkisiyle vehametli düşüncelere gidip geliyordu Reha. Bu kadının işi nasıl yerine getirebileceğini düşünüyordu; yenilerin kazma, kürek becerisini meraklanıyor, yürüme becerisini kazanamamış bu neferlerin yük taşıma kudretinin zayıflığından kaygılanıyordu.

Kış, geçikmeli hareketlerini devam ettiriyordu. Qume, ikinci gün bodur meşeliklerin arasından sürdüğü patikalardan sıyrılarak indi Ovacık düzüne. Kadının üzerine kimse yanaşamıyordu. İki gün aradan sonra geldiğinde bir köye, traktörle getirmişti istenilenleri. Reha'yı şaşırtan bir hıza bürünmüş, erişilmez bir hayranlık uyandırmıştı. Tilki kurnazlığını sürerdi ayaklarında. Gizliliğin en parlak simalarını şekillendirirdi. Bütün cesaretsizlikleri bir çırpıda indirirdi namlu ucuna. Yılların bilgeliği olarak şekillenen aklında parlak bir yönelim hızlı bir hareket vardı.

Birliğin bütün konaklama yerlerini takip eder, yılanların bakışlarından korurdu körpelerini. Parolanın tümünü kavratmıştı birliğe. Her gece usanmadan sürdürürdü kurt savan parolalarını. Evinde bulunan hiçbir değeri esirgemezdi gerilladan. Kaynaşmalar Cihan'ın sıcaklığıyla güçlenmişti. Reha ona yeni Kürtçe parçalar öğretiyor, o da küçük ezgisiyle yorumluyordu.

Her an bastırma durumunda olan kışın korkusu, hızlı bir çalışma temposunu kamçılıyordu. Gece köye inen birlik, un torbalarını üçe ikiye bölüp çantalarına dolduruyor, iz kaybetmek için yolunu uzatarak ancak sabaha doğru ulaşıyordu nokta yerine. Gündüz köye inmek için uyuyan birkaçı dışında diğerleri kazma kürek ve nöbet görevini ifa ediyorlardı.

Birliğin yenileri arasında en dirayetli ve güçlü etkiyi Yalçın, Taylan ve Doktor Meral yapıyordu. Bay Sorun kıçının ağzına düşen pantolonunu, yerden sürüdüğü ayaklarıyla çiğneyerek, bayanlara pozlanıyordu. Üniversitelilerin yanında kendisini aşağılanmış sayan Bay Sorun ilkokul tahsilini, öğretmen okulu terk diye lanse etmişti. Kaytarıkçılığı ve köylü uyanıklığı ile tüm dikkatleri üzerine devirebilmişti. Gücünün sadece onda birini kolektiviteye sunar, herkesten fazla yerdi. Zorlukların zulasında ukalaca kibirlilikler taslar, bilmiş edalara bürünür, önde yürümeye cesaret edemezdi.

Yalçın, uyanıklıkları sevmez, basiretsiz mıymıntılıklara sinir olur-

du. Kızınca, dilinden "gavat oğlu gavat" küfrü düşmezdi. Bay Sorun ve Baş Sorun'un ikili ittifaklarına bozulur, yererdi onları. Köylülerle kısa sürede iyi bir iletişim ve sıcak bir ilişki kurardı. Haberci amcayla uzun uzun tartışır, birlikte yorumlar yapardı. Haberci amca, radyo elinde karşılardı birliği. Gelişmeleri iletir, yorumlar yapar, tartışırdı. En çok da Yalçın'la konuşup tartışmayı severdi. Arada bir de Yalçın'ı kızdırmak için tersinden yorumlar yapardı.

Köyün yoksul ocakları sonuna kadar açıktı Partizanlara. Uzun yıllar parti taraftarlığı yapmış, değerli katkılar aktarmışlardı emeğe. Çoluk çocuk, kadın kız hepsi toplanırdı başlarına gerillaların. Doktor Meral, hastaları ve yaşlı kadınları muayene eder, çareler sunar, ilaçlar dağıtır, kaynaştırırdı dostlukları. Bir köy seferinde Mehmet Koç'larla buluşmuş, bir köşede uyuyan kara adamı onlardan siyasi komiser diye almışlardı. Sorulduğunda ya da çok gerekli olan konuşmaların dışında çok az konuşan kara adamın gizemini uzun süre çözememişlerdi.

Mehmet Koç'un komutasında olan birlik de, aynı mıntıkanın ayrı bir yerinde üstlenmelerini devam ettirmişti. Qume Ana, çabasını onlara da sunmuş, her yere koşturan bir partili gibi çalışmıştı. O sene kışın geçikmesi Saddam'ın savaş politikasına endekslenmişti. Bu durum oldukça işine yaramıştı birliğin. Geçikmiş faaliyetine bin devalı bir tablet gibi yaramıştı.

Yağmurlu bir gecenin ağır yüklerini bıraktılar sırtlarından. Tamamlanmak üzere olan barınaklarına geçmemişlerdi hâlâ. Açtıkları küçük bir naylonun altında, körüklenen sobanın sıcaklığına eğildiler. Arkadakiler henüz gelmemişti. Artçı Yalçın söylenerek yetişti sobaya. Reha merakla sordu:

"Ne oldu Yalçın, geridekiler nerde?"

"Geliyorlar yoldaş!"

"Bırakmasaydın yolu kaybedebilirler."

"Bu kadar da olmaz Yoldaş! Gavat oğlu gavat bir parmak kalın-

lığındaki ağacın da etrafından dolanıyor. Adam bu kadar da mıymıntı olmaz ya."

Yalçın'ın küplere binmesiyle savurduğu küfürler benimsenmez ama kimsenin tepkisini de almazdı. Söyleyiş tarzındaki sevecenlik ve taşıdığı temiz duygular onu esprili kılardı. Usuldan kıkırdarlardı dinleyiciler. Yalçın'ın tavırlarına hazlanan Reha, ona sezdirmemeye çalışırdı bunu. Birliği oluşturanların çoğunluğu aynı okul çevresinden geldikleri için eski yakın ilişkilerini siyasi muhtevayla özlendirmeye çalışırlarken, uygunsuz gibi görünen doğallıklar da vardı. Acemilikleriyle birlikte gösterdikleri çabalarla, şaşırtmışlardı Reha'yı. Bay Sorun ve Baş Sorun dışındakiler büyük bir performans göstermişlerdi. Bayanlardan Doktor Meral erkeklerle aynı miktarda ağırlıkları sızlanmadan götürüyordu. Kara adam işlerin sonunda geldiği için biraz hazıra konmuş sayılıyordu.

O günün fecrinde ağır bir hava vardı. Suskunluk ve hüzün el- eleydi sanki. Sabah kahvaltısını takiben akşama köye gidecekler uyudu. Reha birkaç kişiyle onarım, kazım ve tamirat işlerine devam etti. Fecir henüz geride kalmıştı ki, nöbetçi Reha'ya seslendi.

"Uzaktan bir yerlerden silah sesleri geliyor yoldaş."

Durumu dinlediler. Atış talimlerinin ötesinde bir çatışma durumu olduğunu anlamışlardı. Akşama kadar anlamlı bakışlar dolandı ortalığı. Güneş, tepe noktada bir tutam kara buluta tutunmuştu. Kış korkusu, gözleri gökten ayırmıyordu. Geldi gelecek, beklentileri arasında terlemeler daha da artıyordu. Çimlik babanın tepesinde dört şahin süzülüyordu. Kanatlarından yansıyan güneş, yayılıyordu toprağın bereketli bağrına. Kainatın kudretinden fışkırıyordu ateş kokusu. Bir turnanın avazında seyiriyordu ölüm yüklü ağrılar. Soyut devinimlerin tümü maddileşiyordu, Şahinlerin bilge voltalarında

Üslendikleri barınağa o gün akşam geç saatte ulaşmışlardı, Mığo ile Peruşka. Fecirle birlikte ekmek yapmak için hamur yoğuruyordu Peruşka, yardımcısı Hasan'la birlikte. Geldikleri noktadan itibaren

ayak izlerini kara ve yumuşak toprağın döşüne çizmişlerdi. Aldıkları ihbarların icrasında, kolaylık sağlamıştı haki renkli kurmaylara bu izler. Fecirlerine çöreklenmişlerdi telsiz anonslarıyla. Tespit edilen nokta iyice daraltılmış, çember silah menziline indirgenmişti. Altta atılan pusuya sürmek için, üsten gönderilen avcı birimi silahlarını ateşlediğinde durumu anlayabilmişti Partizanlar. İkiye ayrılan grubun sayısı beşe indiği için nöbet tutma işine henüz girmemiş olmaları, gafil avlanmalarını getirmişti.

Silahlarına davranıp yattılar mevziye. Peruşka hamurlu elleriyle silahını en erken kapanlardan biri olmuştu. Mevzileri uygun değildi. Mığo yer değiştirerek tutundu çemberin yaklaşan ucuna karşı. Yönetmede ve çatışmada düşman taktiklerinin acemiliğini taşıyordu her biri. Aşağı doğru çekilme komutuyla birlikte, meşeliklerin orta yerinden inen dere yatağına çekerek savunmayı, kademeli bir iniş gerçekleştirdiler. Ormanın bitiminde, Hasan, düz ve açık bir alanı yarılamış, onu takip eden Mığo açıklığın çeyreğine ulaşmıştı. Peruşka biraz daha geriden takip ediyordu Mığo'yu. MG-3'ün kusmuklarıyla sarsıldı birinci şahinin kanatları. Silahını ateşleyemeden düşüp kaldı, çiğ düşmüş toprağın bağrına. Başını zoraki kaldırdı yerinden.

"Kahrols....."nu tamamlayamadan öptü kanlı dudaklarıyla övüncünü. Yüzlerce silah kusuyordu kusmuklarını üstüne.

Mığo ilk ateşle aldığı yarasını inancına yedirerek, bastı silahının arzını hedefe. Değiştirdiği mevzi de, onlarca namludan sıyrılmasını sağlayamamıştı. Hasan'ın mevzi değiştirmesi için seslendi, takatinin azmini toplayarak. Cevap alamayınca derinleşti yarası, binlerce merminin hedefinde ikinci kez aldı bir kızıllığı döşüne. Göğü yaran bir zafer işareti bırakarak geride kapandı kaldı. Çığın vahşiliğini yaladı ılık kan kokuları. Munzur'un kana bakan koyaklarından bir çığlık avazlandı anaların döşüne.

Peruşka, yara yerini taşımıştı bir mevzinin gerisine. Nişangahına indirdiği renkleri seçerek atıyordu hedefe. Yoldaşlarının düşen baş-

larında öptü öfkesini. Geride kalan Haydar'la Mustafa'ya bakındı. Araları kopmuş, bağı kesilmişti. Vücudunun sıcaklığında dillendiriyordu kanını. Tek namlu, tek ses direndi ikindiye kadar. Hafifsemiş bir boşluk dolmuştu içine. Parmakları güç yitimine uğramıştı. Bitkinlikten takatini zorladı son kez. Namluyu doğrultup gönderdi üç mermiyi peşpeşe. Sarındığı taşın bedenine yasladı ağırlaşan başını. İniltilerini gizlemeye çalıştı pıhtılaşan kanlardan.

Haydar, yoğun ateş altında bir dereye vurmuştu dirayetini. Yara yerlerini tutamadan uzanmıştı toprağın kabul gören döşüne.

Güneş sıcaklığında donmuştu damar sıcaklığı. Utancını, ininde kapatmıştı koynuna sarı tilki. Kan kokusuna yürüyordu yedi başlı yılan. Kan ve barut kokusunda açan kardelenler, yılanın yoluna set çekmişti.

Peruşka'nın başucuna dikildi bir sıra potinli.

"Bu hâlâ sağ komutanım!"

Omuzunda apoletli sırmalarıyla gelen birine yol açtı potinliler. Elindeki M-16'yı dayadı kafasına Peruşka'nın.

"Eğer söylediklerimize cevap vermezsen ölürsün. Eğer kurtulmak istiyorsan sorularıma cevap ver."

Kurumuş dudaklarını dilinin ucuyla ıslattı hafiften. Yüreğinin derinliklerinden topladı basıncını dil ucuna. Bütün apoletlilerin zafer çığırtkanlığını ağzına tıkayan bir tokat gibi dişlerinin arasından indirdi hıncını.

"Köpekleeer!"

Kudurmuş bir köpek olduğunu göstermek istercesine tekmeledi kan içinde bedenini.

"Bunu o ilerdeki eve götürün."

Komuta uyan birkaç potinli yaka paça tutup götürdüler iniltilerini Peruşka'nın. Evin bir odasını boşalttırdılar. Çenelerinden akan salyalarıyla girdi içeri birkaç apoletli. Çırılçıplak soydular Peruşka'yı. Kızıllaşan yara yerlerine silah namlularını sokup çevirdiler.

"Bize konuşacağını söylemezsen öleceksin orospu."

Evin yaşlı kadını dayanamadı iniltilere dışarı çıktı. Dışarda dayanamadı içeri girdi.

"Uşak köpekleeer!"

İniltileri ve bağırışları iyiden iyiye kudurtuyordu cellatları. Sağ ele geçirdikleri Mustafa'yı getirdiler.

"Bak bunu sağ ele geçirdik, konuşacağını söyledi ve biz de onu koruyoruz, serbest bırakacağız. Sen de konuşacağım de, seni de kurtaralım."

Kanında akan gücü yeniden canlanıyordu direngenliğinde. Bütün boyun eğişleri, teslimiyetleri kahrından patlatan ve çürümüş sonsuzluğun içinde utanca boğan son söylemleri için topladı dirayetini.

"Partimiz ve partimizin kızıl gülleri yaşayacak halkımızın bağrında!"

Son hecelerini kasılan vücudunun iticiliğinde tamamladı. Evin ortasına son damla kızıllıklar da akmıştı namlunun ucuyla deşilen yaralardan. Toprağın tenine bir tohum tanesi aktı kılıcın ağzından. Munzur'un gözlerinden bir şimşek uzandı semaya. Dağların ayak seslerinden bir tempo çalıyordu kapılarını, kulaklarını. Namlunun kızaran ucunu işaretliyordu şiarlar.

Birilerinde gülüşü kaldı. Rengini fecir suskunluğuna verdi. Bereket kıvılcımları işlenmiş toprak en iyi hasadına durmuştu. Ölümsüz yangınların tümünü muştuladı yıldızlar. Sevecenliğinde unutulmaz bir anı kaldı, yaşlı anaların pınarlarında. Duyulmak istenmeyen bir ağıttı ölüm haberleri. Penceresine Mığo'nun gamzelerini çizmişti oğlu Devrim. Doğrulmayı öğrettiler karabasan ağrılarda. Efkarların ortasına taşıdılar direnişin inadını. Parti öğretilerinin aydın okurlarıydılar. Kare deresinden Munzur'a yayıldı söylenceler. Buyer ilk kez tanıklığını yapmıyordu yangınların. Bu toprak ilk kez tohumları sarmalıyor değildi. Güneşin kan sıcaklığında donuşu da ilk değildi. Bu dağlar beyaz atlıların kuşatmalarındaydı. Beyaz yeleli mavzerler

dolanırdı sükunetleri. Dirim tutkularında yaftalanırdı beyaz ölümler. Alazlanan bedenleri yalayan dağ yeleleri utanırdı dilsizliğinden. Armağan kalırdı, döğüşenlerin nişangahını yaldızlayan yiğitlik.

Panda resimli giysileriyle, elindeki renkli oyuncaklarıyla mülk sahipliği haklarını, diğer çocukların imrenişlerine baş eyliyordu küçük Deniz. Alaman menşeli kolonyalar, renkli şekerler dolanıyordu ortada. Kapıyı aşındırmayan, aşındırmaya hazırlanmayan bir tek sağır sultan kalmıştı Mısır'da. Gelenlerin hepsi Suzan'ın en yakın dostları görüngüsündeydi. Yaranma duygularında Sulte ile bir diğeri yarışıyordu. Sedirin başına kurulmuş çıplak suratlı, kırmızı papyonlu bir adam, yanaklarında parıldayan kremlerin cazibesinde pozlanıyordu. Birlikte getirdiği stereo seti yanıbaşına kurmuş, kasetleri değiştiriyordu ardarda.

Her meraklı bakışa ayrıca izah ediyordu setin özelliklerini. Marlboro'ları sarı parlak renkli çakmakla yakıyordu. Her konuşulan konuya "Almanya'da böyledir" diye başlıyordu.

Çocuklar arabanın geniş tekerleklerini, farların rengini okşuyordu elleriyle.

İçi boş bir hayalet gibi dolanıyordu ortalıkta Suzan. Bütün "gözün aydın olsun"ların altındaki imalı ve sahte yaklaşımlara bozuluyordu içten içe. Bedeni aklını taşımıyordu omuzlarının üstünde. Dağlara takılmıştı düşünleri. Evin içine taşınan Alaman kokularının kızgınlığındaydı.

O gün bütün dilenciler gözünü o pencereye çevirmişti. Bir tek sigara hediye alacağım diye övgüler yağdırıyordu Semse.

Gece yarılarına kadar dolup taştı ev. Havadan sudan laf olsunlarla geçirildi zaman. Yağ çekmeler, diş sürmeler gırla gidiyordu. Mal edinmek için cilveleşiyordu sürüngen ruhlular. Tüyesinden hile seziyordu Suzan onların.

Çocuklar sevinç aralayan koşuşturmalarla yorulup düşmüşlerdi. Çıplak suratlı adam hiç usanmadan Almanya'yı anlatmıştı gün boyu. Parlak sözleri yerli yersiz bozuk bir telaffuzla dile getiriyor, arada Almanca kelimeleri de katıyordu çarpık çurpuk anlatılarına.

Kahveden gelip, eve giden iki genç geçerken evlerin yanından konuşuyordu.

"Şu Almanya çoklarını 'adam' etti."

"Öyle, gerçekten de öyle."

"Buradayken yiyecek bulamıyordu. Onun bunun evinde doyuruyordu karnını, şimdi altında arabayla hava atıyor."

"Hava olsa yine neyse, sanki orda Almanya'nın başbakanı olmuş, sanki bütün fabrikaların işçileri onun köleleri. Sanki bir beyefendi. Buradayken burnu bokun içinden çıkmazdı."

"O günleri çok çabuk unutuyorlar. Şimdi, o buradakileri beğenmiyor. Geçen sene geldiğinde arabayla gelmemişti. Minibüs kahvenin yanında indirmiş diye, 'Bu yokuşları daha düzeltmediniz mi?' diyor. Kırıta kırıta da konuşuyor. Yok, Almanya'da yokuş yokmuş."

"Pezevenk herif. Buradaki kadınına bile sahip çıkamaz, yokuşu beğenmez."

"Süleyman Dede çay ısmarlamış kahvede kendisine, çay parasını verecek, 'Sen dur Süleyman, sende yoktur' demiş."

"De ki ulan pezevenk, senin başkalarının bokunu temizlediğin kadar parayı Süleyman Dede, fakir fukaraya dağıtmıştır. 'Sende yoktur' diyor bir de. Pezevenk herifleri s..... edeceksin."

"Bir de artık burnu büyümüş görmemişin. Elli yaşındaki adamın 'Süleyman Dede' dediği adama, sanki onun babasıymış gibi 'Süleyman' diyor."

"Adam tam bir pezevenk yavuu."

"Şimdi de gelmiş karıyla yatıp gidecek."

Sulte evde, zavallı kocasının başına üşüşmüştü hileli hünerleriyle.

"Sen de erkek olacaksın, öküz herif. Bak adam altında arabayla geliyor. Gittin iki yıl duramadın. Sanki orda kalsan, karına göz koyacaklar."

"Ne yapalım şimdi, kalamadık geldik."

"Geldin, iyi bok yedin. Geldin, burda karının çıplak götünü koruyorsun."

"Allah'a şükür yiyecek bir ekmeğimiz var, ne istiyorsun? Seni elalemin içinde çıplak mı bıraktık?"

"Sen bu çulları birşey mi sanıyorsun? Biz saçımızı süpürge yapıyoruz, götünüzün kokusunu çekiyoruz yıllarca, sen kendini erkek sanıyorsun."

"Niye erkek değil miyiz? Ne olmuş yani?"

"Bir de erkekmiş! Her yerin gübre kokuyor. Akşam yatağa düşüp kaldırmıyorsun başını. Ayda yılda aklına gelecek ki karıya yanaşasın. Bu da erkeklik mi? Öküzle yatsam daha iyi. Bak adam pırıl pırıl parlıyor. İnsan öyle birinin yanında kendisine hayıflanmaz."

"Ben ne yaptım sana? Bugüne kadar bir çiğ laf söyledim mi?"

"Bir de laf söyle. Kocalık yapmazsın, övünürsün. Erkekliğin batsın senin!"

Suzan, evin dağınık vaziyetini toparladı. Her zamanki yere sermedi yatağı. Çıplak suratlı adam üstündekileri çıkarmış, eşofmanlarını giymişti. Çocukların durumundan kısa bir sorgu edindi. Almanya anlatımlarını yatak sefalarına, banyo zevkine çekmişti. Çantasından çıkardığı fısfıslı kokular buladı yüzüne. Renkli bir şişeyi de çıkarıp Suzan'a uzattı.

"Karıcığım, bunu sana getirdim. Al sür, biraz da şu gübre kokuları gitsin üzerinden. Biraz güzel kokular sürün."

Ters bir bakış fırlattı Suzan.

"Kokumuz böyledir bizim. Hoşuna gitmiyorsa koklama."

"Alamanya'da herkes güzel kokular sürünür. Medeni yer tabi orası. Şads canım, parfüm. Bunlar, hoş şeyler karıcığım."

"İkide bir karıcığım, karıcığım deyip durma?"

"Şads canım şads. Ne oluyor sana. Bu köyün pis kültürünü at canım. Sen bir Alamanya'lıyla evlisin. Buradaki o karıların ağzını bırak. Gel hadi, yanıma gel."

"Gel gel demesini bilirsin. Bizi buralarda bırakırsın binbir sorunla, sonra karıyı birden aklına getirirsin. Yok Alaman'mış. Ne zıkkım olursan ol."

Şaşkın gözlerinin önüne ter atmıştı çıplak suratın. Beklenmedik bir karşılamaydı bu.

"Gel hadi, bırak şimdi naz etmeyi. Senin canın istemiyor mu aşk?"

Yılışık bir edayla yanaştı Suzan'a. Kızarmış elmacık kemiklerine bir öpücük kondurdu krem parlayan dudaklarıyla. Suzan'ın burnunu zorlayan bilinmez koku kokteyli, bunaltı gazı vermişti içine. Burnunu ve alnını kırıştırdı.

"Ne kadar da güzel benim karıcığım. Şön sevgilim şön."

Toprak kokusu teninde sevişmelere uçtu Suzan. Sır Ali'nin doğallığına vurgundu. Çeşit kokular içinde güzeline erişmenin zevkini tatmıştı bir kez. Boynundaki boyunduruk ları parçalamıştı edepsiz karşı koyuşlara rağmen. Yaldızlı sözler arasında aşk tılsımına geçirilen itaat iksirlerini çatlatmıştı. İlk kez bedeninin ve duygularının sahipliğinde uyrukluğundan incinmeye başlamıştı. Bir ömür aldığı mahkumiyeti yerer duruma gelmişti. Başucunda kırılan kalemlerin, "satıyorum, satıyoruum, sattımm!" nidalarına başkaldırıyordu usuldan. Bacaklarının arasına kilitlenen insan olmanın insanlığını firara zorluyordu. Emeğin yaratıcı kudretine girdikçe yakalıyordu özgürleşmenin temelini. Yaratıldıkça yenilenen, yenilendikçe yaratıcılığa düşen gerçek aşkların kuramsız kılgıcısıydı. Süpürgeciliğin, diz çökmelerin mukavelesini yırtıp atmıştı bir kenara.

İstenmeyen bir birlikteliğin dozajını keskinleştiriyordu deodorantlar. "Sarı kadınlarla kıvırtmayı böyle yapıyor bu öküzler" diye

yorumluyordu Suzan. Kremlerle parlattığı saçlarını kafatasına yapıştırmıştı. Çıplak suratı anası tarafından yalanmış, dananın kuyruk sokumunu andırıyordu. Boğazından yükselen hırıltılı ses, gübre yerine esans sıçan bir beygirin çelimsiz iktidarını yansıtıyordu. Kocalık mülkiyeti ve kendi duyguları arasındaki çelişmelerin arasında bocaladı Suzan.

"Bırak beni, bırak. Git yat!"

Ellerin dürtüsünde sarstı çıplak suratı. Adam iyice şaşkına döndü. Üzerine gidemedi. Süklüm püklüm girdi yatağa.

"Peki karıcığım sen bilirsin ama pişman olursun."

"Seni ilgilendirmez ne olacağım. Çocuklarının yanında iznini geçireceksen geçir. O çocuklara babalık yapmıyorsun, bana ne yapacaksın? Bana karışma ne yapıyorsan yap."

"Sana bir şeyler olmuş be karıcığım."

Kapıyı açıp dışarı çıktı Suzan. Biraz sonra horlama sesleri yükseliyordu çıplak suratlı adamın yatağından.

Serin bir hava, geceyi ağırlaştırıyordu. Batı dağlarına yaslanan ay, şavkını karşı yamaçlara iletiyordu kuralsız. Sarı yapraklar sessizliğe ince bir hışırtı katıyordu. Taşaklı bir eşek, zevke gelmemiş bir tayı koşturuyordu yaprak tarlasında. Sevincini yitirmiş bir kadın, balkonun alçak çatısı altında, yaslanmış direğe ağlıyordu. Şakakları umarsız bir seyirciydi, zülüfleriyle birlikte. Kaynayan vücudunu emen ayaz, dikenler ekiyordu bacaklarının güzelliğine. İçeri girdi. Horlamaların ağrılı havası altında kalın bir kaputu alıp çıktı. Sıkıca sardı tenine zaaflarını. Balkondan inip yürüdü köyün ortalarına doğru. Niyesine, niçinine bir anlam veremeden, kararsız adımlar götürdü onu sorumsuzca. Toprak kokulu sıcak dudakların öpüşlerinde yıkadı tenini.Yıldızlardan yol istedi. Tilkilerin kıvrak zekalarında medet aradı. Bir kurt köpeğine bir kereliğine kendisini satmaya razı oldu, kendisine klavuzluk yapması karşılığında. Bir ala ceylan, "Bu da bizden olsun be bacı" deyip gözlemciliğe soyundu gönüllü. Bütün

meri keklikler eylem birliğine girdi, kınalı merinin kararları karşısında. Kıskancından toplandı dişi yabaniler. Toprağa, toprağın kokusunu sordu diri memeli kadın. Kalçalarını tüylü bir ayının kucağında ısıttı, bütün dişi ayıları karşısına alarak. Yıldız kayışına tutunan gözleri ağladı. Göğüslerinin başkaldırısını sakladı kainattan.

Büyük bir taşın kenarına iliştirilmiş evin küçük kapısını çaldı. İşaretini yeniledi üç kere. Az sonra kapı açıldı usulca. Karanlığın içinde beyaz tüylü bir ayı duruyor gibiydi. Heybetli, geniş ve korkutucu.

"Benim Ya Ali!"

İri başlının karışık saçlarıyla birleşen sakalın içinden küçük bir mağaranın kapısı açıldı.

"Hoş geldin Ali'nin ruhu!"

"Bana verdiğin hatırana kemlik etmedim. Mazlumların dili oldum. Suçsuza, güçsüze zeval vermedim ya Ali. Şimdi de kararım kesindir, dağa gidiyorum. Şahinlerle birlikte vuruşmaya yeminliyim. Gitmeden önce Zarek'ini sana getirdim."

"Yiğit olana dağ gerek oğul. Ali'nin ruhu da dolaşmalı diyar diyar. Zarek'i susturma, bu Ali'den sana armağandır. Onun ruhunu dolaştır mazlumların imdadına."

"Bana mı vereceksin Zarek'i Ya Ali!"

"Ya Ali diyen dillerin varolsun senin. Senin olsun Zarek. Şahinlere gerektir o."

"Ver elini öpeyim Ya Ali."

"Bilirsin el öptüren baş yücelmez. Ali'nin el öptürdüğü nerde görülmüştür. El öpen ağız, Ali'nin ruhunu taşıyamaz. Sana vasiyetimdir, el öpmeyesin ve öptürmeyesin Zarek'in gölgesinde. Baş eğenin bacaklarında yılan gezinir. Dilini kızgın milden esirgeme. Ha uğurlar olsun dağ şahini. Yiğidin lafına değil, yoluna bakar çaresiz kullar. Hadi bekletme onları."

Karanlığın ortasında duran beyaz gölge kayboldu geride. Kapı karanlığa yaslayıp sırtını, kapandı sessizce. Anlamsız bir düşün

dünyasındaydı. "Bu adam deli olabilir mi? Bu kadar delinin olduğu dünyada. Her konuştuğu ayrı bir anlam ifade ediyor. Yaralarımı bir deli iyileştirebilir miydi? Kendisini Ali sayıyor. Ali diye çağrılmasını istiyor. Başkaca da hiçbir şey yok. Ali midir nedir gerçekten."

Kendisine bağışlanan Zarek'i öptü bir daha. Sevinci kabına sığmıyordu. İzin istemiş yoldaşlarından, durumu izah ederek. Dağ sevincine yaslamıştı serini. Düşünlerinde Suzan'ın yitik anıları vardı. "Keşke, keşke" lerle ütopik alemler yaratıyordu güncesine. Silah şakırtılarında sevişmelere durmayı hayal ediyordu. Hafızasını aşındırıyordu badem gözlerin gülüşleri. Sonra yasaklara çatıyordu korkakça. Kurallara, tabulara karşı ilan ediyordu cenk naralarını. Kendisini yiyen zayıflıklarına lanet okuyordu defalarca. Zamansız doğuşundaki geçikmelere içleniyordu. Bir domuz götlünün meri kekliği incitmesine dayanamıyordu.

Mığo ile Peruşka'nın vurulduğu yerlerin on yıl öncesine uzandı anılar. Tugay operasyonlarının vahşiliği dolanıyordu Dersim'in dağlarını. Toplu gözaltılarda, toplu işkencelerde, ahırlarda, namluların zulümünde ıslah etmeye yöneliyordu ıslah edilmeye muhtaç olanlar. Koyaklar, emperyalist metaların yağmasında bombalanıyordu. Efendilere sunulacak "İyi hal raporları" için çırpınıyordu omuzu kalabalık generallerin çömezleri. Beyaz karlar üzerinde çıplak ayakları kızarıyordu kadınların, çocukların. Yeni kanunlar sürülüyordu şifreli mesajlarla taşralara. "Yolu yok ıslah edeceksiniz" türküleri okunuyordu. Baskının gücü, dirayetli tutunuşları doğuruyordu, döl tutan rahminden. Ezildikçe pekişiyor, yandıkça türüyordu karşı koyuşlar.

Bu yerde, bir düğün havasıydı sağırlıklardan kulak patlatan. En güçlü Zerdüşt ateşi de yenilmişti havanın kutsamında.

Banyo yapıp temizlenmişti delikanlı baharında. Direnenler ve döğüşenlere yürek sunmuştu. Arazi noktalarını hafızasının silik anlarına kaydetmişti. Köy köy kusmuk saçan Kulaksız Yüzbaşı onu bekliyordu köyün hakim mevkiinde. Tutup getirdiler. Sorgudan önce başladı tartaklamalar, gözlere sermek için korku çığlarını.

"Bize o sakladığın teröristlerin yerini göstereceksin orospu çocuğu. Yoksa gebertirim seni."

Ağzından saçılan salyalar incitiyordu delikanlıyı. Dize kadar yoksulluktan ve kin büyütmekten başka bir şey tanımamıştı köyünde. Dağlarında vuruşan atmacaların rüzgarında hazlanmıştı. Uysal bir insandı, eli parça parça koca yürekli çocukların yanında. Köylü yoksulların yumuşak yüzlü dostuydu. Becerilerinin mütevazi taşıyanıydı.

"Ben bir şey bilmiyorum, kimseyi de saklamadım!" oldu ilk cevabı Behzat'ın.

Endişelerini koynuna gizleyen kadınlar ağlaşıyordu. Kayıpların, ölüm haberlerinin savruklarında taşınıyordu oğul, kız acıları. Otuzsekiz'in vehametli anıları sarsıyordu bilinçleri.

"Yürü bizimle ormana. Bizi onlara götüreceksin yoksa seni orda gebertirim."

"Kimsenin yerini bilmiyorum ben."

Dipçik dürtülerinde kattılar önüne. Yere yıkıyor, kaldırıyor yürütüyorlardı. Analaın ağlaması yükseliyordu elden ele. Kardeşinin götürülüşüne dayanamayıp düştü peşine ağabey. Bütün tartaklama ve karşı koyuşlara rağmen devam etti.

"Getirin o it oğlu iti de."

Bu komutla aldılar tartaklamalar arasında onu da. Talimat açılımlarında diklenmişti yol boyunda meşeler. Beyaz atlıların diyarını işgal eden potinlilere kin kusuyordu patikalar. Denklerini hazırlamış sürgün göçerlerinin, geride bıraktığı içliklerdir toprağın bereketinde yeşeren. Çıplak ayaklı koşucuların çocuklarıdır mağma sevişmele-

rinden doğan. Irzın çığlık çığlığa dağlara sürüldüğü sıcaklıktır gök kubbeye kurulan.

Ormanın içinde bağladılar onu bir ağaca. Kare vadisinin sessizliği donup kaldı. Anadan doğma çıplaklığını, süngü uçlarında emzirdiler. Yer isteniyordu bütün buyruklarda. Kaybedecek bir şeyinin olmadığını oturtmuştu gözlerinin vakurluğuna. İçli ve derin bir kararlılık kuşanmıştı. Beyaz tenini kızıla boyayan süngüleri duymuyordu bile. "Hiçbir şey bilmiyorum"la yetinmesini bilmişti. Ağabeyini de karşısında bağladılar bir ağaca. Kardeşinin tenindeki kızıllıklarda eriyordu. Gözlerine yaş dolmuş, ağırlaşmıştı başı.

Kuşlar dolandı kızıl benekli bedenin üstünde. Dirayet yürüyüşünde, ağzı salyalı talimatların karınca yuvalarına kaçıştığı anda.

Etrafına odun dizdiler kartal bakışların. Üşüyordu çıplaklığı, kızıl akıntılarda. Bütün buyrukların reddinde kurulurdu idam zamanları. Tutuşturdular odunları yangınlarda yazılan tarihin hükmüne. Seti patladı ağabeyin gözyaşlarında. İrkildi, yangınlar içinde olan kartal bakışlara doğru. Isınmış bedeni tutundu ateşe. Zayıflık karşısında yürüdü kartal bakışlar.

"Bize yakışmayan şeyler yapma, ağlama abi."

Oturdu yüreğine basarak acı taşlarını. Katılaştı göz pınarlarında sıvıları. Sustu bütün kainat. Çelik pençeli bir kartal süzülüyordu bakışlarına verdiği dirayetin semalarında. Birçok potinli dayanamayıp bu manzaraya, gizledi bakışlarını. Keyfini kudurttu et kokuları kulaksızın. Kartal bakışlar, yüreğine kazıdığı zulalarda sakladı döğüşenleri. Yüreğinin kavrulan etiyle gizledi yılanlardan partizanları. Kuruyan dudaklarıyla öptü alazları.

Çıplak ayaklı atlıların izlerinde yazıldı destanlar. Bir sempatizan dirayetinde taşındı bayrak. Serpişen tohumlar öptü mor toprakları. Dağ kızları doğruldu altın memelerin doğurganlığında. Şimal yellerini öptü açık alınlar. Peşmerge kefisi dolandı rüzgarı, meşeliklerin burcunda. Kılıcını kuşanmış atlıların ayak tozlarında savruldu

övünçler, bir diyardan diğerine. Kuşlar uçuşan bulutlara ilettiler kavruk et kokularını. Bir koyaktan diğerine avazladı ceylanlar ölüm haberini. "Behzat'ı yaktılar" söylemi dolandı anaların ezgili yüreğini. Çeşmeler o gün su vermedi kınalı gelinlerin ellerine. Güneş zamanından önce çekti ışınlarını et kokularından. Ay gecede bilinmeyen bir yere tutunmuştu. Dolaşmayı bırakmıştı gezgincilerin tümü.

Behzat'ın yakıldığı arazinin kuytuluklarında, Peruşka ve üç yoldaşının şahlanışı vardı şimdi. Aradan on yıl geçmişti ama zulüm hâlâ o eski rengiyle akıyordu kırlarına ülkenin.

Köye indiklerinde o akşam, düştü ağrılı haberler güncelerine. Behzat'ın serpiştirdiği isyan tohumlarında yeşermişti dört kardelen. Peruşka, Mığo, Haydar ve Hasan'ın vurulduğunu ikinci gün öğrendi birlik. Reha, derinliğinden kopan kan pınarının orta yerine Mığo'yu oturtmuştu. Bir gün hiç kimseyle tek kelime konuşmadı.

Kuzeylerin yüzeyini tutan beyazlıklar serin bir örtü gibi gömülmüştü meşelerin içine. Bilinmeyen bir istasyonda rötara tutulan kar, kışın ikinci ayını yarılamaya başlamıştı. Dört kardelenin silah şakırtıları düşmemişti kulaklardan henüz. Petrol kokuları, hammadde girdileri ısıtmıştı dünyanın Ortadoğu'sunu. Küçük paylaşımlar için büyük hesaplar yapılıyordu, bir uçtan diğerine. Yıllanmış uykularından arınan dev, doğruluyordu Kürdistan'ın ilhak edilmiş sınırlarında. Eylülün ölü külleri dağılıyordu, dağların doruklarını işgal eden kasırga yangınlarında.

Öğle yemeği yenilmiş, çay hazırlanıyordu. Eritilen kar suyunda deme durulmuştu keyif. Kar almak için barınağın dışına çıktı Ulaş. On metre kadar ilerlemişti ki, bir G-3 namlusu dayandı alın çatına.

"Kaldır ellerini kıpırdama."

G-3'ü tutan subayın eli titriyor, elindeki makina daireler çiziyordu boşlukta. Elindeki leğeni bıraktı Ulaş. Subayın arkamdan gelen var mı merakıyla geriye kafasını çevirmesini fırsat bilerek fırladı parandeler atarak yerde. Şaşkınlığı gözlerinden fırlayacak gibi oldu subayın.

Elindeki silahı ateşlediğinde, nereye nasıl sıktığını bilmiyordu.

Barınaktaki havayı dağıtan çığlıkla, "herkes silah kuşansın" talimatı yoğun bir hareketlilik başlatmıştı. Ulaş'ın kapıda görünmesiyle durum anlaşıldı.

Mevzilenme ve uzaklaşma komutlarıyla birliği harekete geçirdi Agit. Nöbet mevzisinden yükselen namlu sesi, çevreyi sarmalayan diğer seslerden ayırdedilemiyordu. Büyük bir panik ve ne yapacağını bilmeyen askerlerin durumundan yararlanmasını bildi birliğin komutan yardımcısı. Kısa bir sürede çemberi aşmışlardı. Nöbet yerinde silahını son mermisine kadar kullandı Şafak. Düşmanın o denli yakına gelişini fark edememenin ezikliğinde kinlenmişti iyice. Grubun barınağı terk etmesi için, ateş dikkatini namlusuyla kendisine yöneltmiş, birliğe zaman kazandırmayı becerebilmişti. Silahındaki mermi sayısı bir şarjörü doldurmuyordu. Birliğin çıkışını farkedince mevzisini değiştirerek sıyrıldı çemberden. Bölgedeki yeniliği ve silahtaki acemiliğine rağmen, usta bir savaşçı adabını kuşanmıştı.

Birlik kısa bir sürede hareketli bir manevrayla uygun bir alana çekilmiş zulalanmıştı. Süslü ile Zelal barınakta kalan üzümler üzerine espriye başlamıştı.

"Bize yedirmediniz, şimdi düşmanın eline geçecek üzümler," diyen Zelal'ı;

"Silahını kapıyorsun, o arada adam biraz üzüm doldurur cebine" diye yanıtladı Süslü.

Savaşın en kızgın çatışmalarla yaşandığı anda bile, morali yüksek tutmak bir gereklilikti. Hayıflanmalar, yakarmalar, yakınmalar mantıklı değerlendirmelerin ön engelleridir. Yoldaş başlarını kucaklayan kollar takatsiz kalmamalıydı ölüm ağrılarında.

Birlikten uzakta kalmıştı Şafak. Kuytu bir mevkiye çekilip bekledi. Silahında bir tek mermi bile kalmamıştı. Karın soğukluğunu emen ağrılarını unutmuş, herkesin kurtulup, kurtulmadığına düşmüştü düşünlerinde. Yitirilecek her bir değerde, sorumluluk derece-

sini hatırladıkça buruluyordu içi. Belli belirsiz duyduğu ayak seslerini, odun toplayan yoldaşları sanmış, görünmeyen imarelere müdahale edememişti.

Akşam saatleri yaklaştıkça ne yapacağı üzerine yoğunlaşıyordu. Çevrede bilebildiği tek yer karşıda görünen köydü. Ayaklarından yayılan don sızıları sarmalıyordu vücudunu. Kirpiklerine kırağı aklığı düşüyordu. Silah sesleri helikopter gümbürtüleriyle beslenmiş, her tepeye asker yığılmıştı. O gün köyün ışıkları yanmadan, kapanmıştı kapılar sıkıca. Tenha bir yerden köye doğru yanaştı. Yanaştığı bir iki kapıyı dövdüyse de cevap alamadı. Açlığını ayazın dondurucu zulmüne yedirdi. Mavi berraklığın içinde parıldayan yıldızlardan çiğ akıyordu vücuduna. Uzun bir süre hareketini buzullara ağu eyledi. Yakıcı ayazları yaran köpek avazları dolanıyordu geceyi. Gömüt tenhalığında bir yere çekildi. Gözlerini saran sıcak uykular, dinginsiz mecaliydi gecenin. Buz tutmuş yıldız sıcaklığını kucakladı. Kanın durağanlığında sertleşti damarları. Gözlerine çöken sıcaklığın hengamesinde uyuya kaldı.

Fecirde doruk noktaya çekilen acılarla uyandı. Titremeler içinde doğruldu. Ayaklarından yitirmişti hislerini.

İki gün sonra köye girmeyi başarabildiğinde morlukları hazmeden ayakları lastiklerden taşmıştı. Bütün geçikmiş yardımlar dindiremedi ağrılarını. Silahını emanet alan köylüler, tıbbi müdahale için bir metropele uğurladılar onu. Yaşam ve kavga kesik ayaklarla devam edecekti artık.

Küçük haylazın başına çullandığında büyük haylazlar, hareketin kapasitesini düşüren ilk karlarda kapladı ortalığı. Körfez'de dolandı emperyalist yangınlar. Akbabalar üşüşüyordu insan cesetlerine. Karabulutlar yudumluyordu petrol dumanlarını.

Birlikler iki ayrı mıntıkada ve dört noktada üslenmişti. Şixo görevini tamamlayıp geri faaliyet icra ediyordu. Komiser Pamuk Hüseyin, Orhan gibi siyasi simalar da tartışmaların yoğun taşıyıcılarıy-

dı. Orhan kışın bastırmasıyla ulaşmıştı bölgeye. Arazi ve yol deneyimleri oldukça yeniydi. Gece yürüme işinde Demirdağ kadar olmasa da aşırı bir zorlanma durumu yaşıyordu. Bir yük taşıma işinde, barınaktan bir kilometre kadar uzaklaşmış, barınağa yol getirememişti. İllegalite durumunu rencide etmemek için iki gece bir ağacın oyuğunda konaklamıştı.

Demirdağ ve Ali barınağın moral kaynağıydı. Demirdağ'ı kızdırmak için hazırlanan oyunlar, doğal sakarlık ve tembelliklerin oluşturduğu mizah sohbetleri yoğun teorik cenkleşmelerin fasılalarını oluşturuyordu. Demirdağ ile Ali'nin pasaklılığı dillere destan söylenceydi.

Belli bir sıralamayla banyo ve temizlik yapılırdı tek gözlü barınağın içinde. O gün sıra Demirdağ'la Ali'deydi. Isınan suyla çekilen perdenin arkasına geçmiş, yaratılan basıncın etkisiyle yıkanmaya girişmişlerdi.

"Off, of, of, dök dök, ne güzel, ne güzel!"

"Yıka yıka. Ben rahatladım, sıra sende."

"Dök Ali dök. Ohhh. oh, oh. Ne güzel su be. Kim bu suyla banyo yapmıyorsa aklı yoktur. Of of of."

Banyo ve suyu seven bu sesler herkesi şaşırtmıştı. Şıxo yanındaki Komiser Pamuk Hüseyin'e; "Sonunda temizlik konusunda imana geldi bizimkiler" dedi.

Küçük gülümseyişi ile "bir hinlik yoksa iyidir" diye yanıtladı Pamuk Hüseyin.

Durumdan endişelenen Enver yerinden doğruldu. Herkese bir sus işareti yaptı parmağıyla. Perdenin zulalı köşesinden uzattı kafasını. Herkes onu takip ediyordu. Hızlı bir hareketle perdeyi tutup kaldırdı boyluca. Bütün gözler şaşkın bakışlarla donakaldı önce.

Ali, boş leğenin içine su döküyor yukarıdan, sadece kafasını yıkayıp kenara çıkan Demirdağ da, vücuduna dökülüyormuş gibi "Ohhh, of, dök dök" deyip duruyordu. Ali'nin elindeki tas olduğu biçimde kaldı havada. Demirdağ'ın suratı süklüm püklüm oldu. Dudağı aşağı yukarı şekiller çiziyordu.

"Yakaladım sizi. Suyu leğene döküp oh oh ediyorsunuz ha."

Enver'in tehditkar söylemleri şaşkın suratlardan başlatmıştı kahkahaları. Ali de dişlerinin arasından ince ince gülüyordu. Hiçbir savunma imkanı ve hiçbir mevzi korunağı kalmamıştı.

Yıkanma ve yıkama yönündeki maharetsizlikleri günlerce konu olmaya devam etti. Diren'in çamaşır yıkadığı leğenin yanından planlı bir geçiş yapan Demirdağ, elindeki gömleği planının ikinci uygulaması gereği, kaza süsü vererek leğene düşürür, ıslanan gömleği yıkamak zorunda kalırdı Diren. Böylece gömleği yıkatmış olurdu ama, araya gömleği kurutacak kadar bile zaman girmeden planı çözülürdü.

Nöbetçinin nöbet gerekleri dışında konuşmasına yasak konulmuştu. Demirdağ, nöbetteyken kurulan plan gereği, onu konuşturmak için Ali gönderiliyordu dışarı. Tuvalete gitme bahanesiyle nöbetçinin yanından geçerken Demirdağ'a saat sormayla başlayan sohbeti sürdürürken Enver çıkıyor.

"Yakaladım sizi, bu kez nöbette konuşmama yasağını çiğniyorsunuz. Tamam işiniz bitik."

Kurallar karşısında oldukça hassas olan Demirdağ'ın tepkilerinin azdırılmasıydı bu. Nöbet değişimine yakın, senaryo gereği cezalandırılan Demirdağ'ın cezasının fazlaca ağır olup olmadığına dair bir tartışma başlattılar içerde. Barınağın kapısına yanaşan Demirdağ kulak kabartır içeri. Cezasının tartışıldığını duydukça dudakları gerilir, suratı allak bullak olur. İçeri girdiğinde, bütün yayları yerinden fırlamıştır. Kural çiğneme gibi bir durumunun olmadığını düşünmektedir. Yana eğilmiş kafasıyla büzülen dudakları herkesin gülme istemlerini son noktaya getirmeye yetmiştir.

"Kadrolar, kadrolar. Değerli kadrolar. Yapmayın bunu!"

"Onca uyarılarımıza rağmen kuralları çiğnersin. Sen yaparsın, bize yapmayın dersin," dedi Enver. En ciddi tavrı gösterebilen olarak.

"Adam sadece saat sordu, cevap vermese miydim?"

"Ne olursa olsun. Kuralı çiğnemen için gerekçe olamaz bu."

Ejma'nın ve Ali'nin dayanılmaz kahkahaları karşısında iyice çileden çıkan Demirdağ'ın cezalı durumu birkaç gün korunmuş, yeme içmeye karşı da içlendiği ve çok üzüldüğü görülünce durumun şaka olduğu kendisine açılmıştı.

Barınak yaşamı, savaş yönüyle edilgenlik taşımakla birlikte, siyasi kültürel etkinliklerin coşkunluğunu içerirdi. Toplu ve gruplar şeklinde verilen eğitimler ideolojik pekişmeyi ve berraklaşmayı sağlardı.

Vadileri dolduran sis bulutları, ince bir yağışla besleniyordu. Duman ve örtünme sorunlarının avantajlı koşullarından yararlanarak nar gibi kızartılmıştı soba. Dünyanın bütün hareketiyle kesilmisti o an bağlar. Potin hareketinin sıfırlandığı noktadır. Meşelere tutunan karlar, yanyana beyaz şemsiyeler ordusu oluşturmuş, görüntüyü adımlara indirmişti. Lekensız kalan birliğin tümü kardaki hareket kapasitesini yitirmişti. Bu durum iz ve gizlenme sorununun önceliğini büyütmüştü.

Bay Sorun, seyrek ekilmiş sakalı altındaki yılışık simayı parmaklarıyla okşayarak, sağa sola gözaltından attığı bakışlarla bekliyordu babukoyu. Babuko keyfi üç öğün kısılan yarımşar ekmeğin toplamını oluşturacak unla elde edilebiliyordu. Bir elin ayası kadar olan ekmeklerle diğer öğün iple çekiliyordu. Yeteri derecede temin edilemeyen gereçler zorunlu kısıtlamaları gündeme getirmişti.

"Ne oldu Reha? Bir bak olmuştur belki şu babuko."

"Acele etmeyin hamur yiyecek değiliz ya" diye yanıtladı Yalçın'ı Reha.

"Pişsin dostlar, pişsin" diyerek destekledi Reha'yı Kara Adam.

"Babukonun pişmesini beklemek de ne zor iş bu mideyle."

Yalçın'ın söylemini onayladı bekleyen bakışlar. Her ögün çekilen açlık, haftada bir öğün ağır bir darbeyle alaşağı ediliyor ve doyasıya yeniyordu babuko. Salçalı, tereyağlı geliştirilmiş bir tat elde edil-

mişti. Bay Sorun ve Baş Sorun'un bariz bireycilikleri şahlanırdı bu ziyafetlerde.. Bu durum sıkça eleştiriye konu olduğu halde, yapıcılıktan nasibini alamadı sorunlar.

Biraz sonra tekerlek büyüklüğünde bir babuko çıkarıldı sacın altından. Reha köy işlerini iyi bildiğinden daimi işçisiydi babuko faaliyetinin. Yalçın da her işe olan yatkınlığını konuşturarak öne çıkar, baş yardımcı olurdu. Bay Sorun'un oburluğunu, eleştirinin keskin kılıcı ağzına indiren imalı bakışlar altında yarılandı babuko.

"Bunun yağı çok az olmuş, biraz daha yağ koy Reha."

Kara Adam'ın önerisi üzerine yağ eritmeye koyulan Reha'ya Yalçın yardım etmeye çalıştı.

"Rahatsız olan yoldaşlar devam etsin" diyerek Reha, mide ağrısı olan Erdem ile dişlerinden dolayı maratona katılamayan Taylan'a yemeğe devam etmelerini salık verdi. Baş Sorun, sahte bir çaba gösterisiyle Yalçın'a yardıma soyundu. Yalçın ters ve imalı bir bakış fırlattı Baş Sorun'a:

"Sen devam et."

Bu imalı öneriye bozuldu Baş Sorun.

"Ne demek istiyorsun?"

"Sen rahatsız değil misin? Rahatsızlar devam etsin dedi ya yoldaş!"

Açık bir eleştirinin geliş biçimi Reha ile Taylan'ı kahkahaya boğdu.

"Sanki sizin elinizden kaşık alıyoruz. Siz de yiyorsunuz işte."

Sinirleri iyice gerilen Yalçın, okkalı küfürünü savurdu yine:

"Gavat oğlu gavat, bir de kaşıkları al bari!"

Yalçın'ın küfürlerini kanıksayan Baş Sorun, sadece geri adım atardı bu durumda. Reha, Yalçın'a ufak bir uyarıyla hak edilmiş de olsa küfürlü konuşmanın yanlışlığını hatırlattı. Babuko keyfi yoğun sorunlar altında yudumlandı.

Kısa bir süre sonra tüm uyarı ikaz ve ikna çalışmalarına rağmen

ıslah edilemeyen Bay Sorun'un elinden silahı alındı ve tüm sosyal faaliyetten men edildi. Baş Sorun ise çeşitli uyarılarla idare edilmeye çalışıldı.

Mutfak nöbetini ifa eden Meral, yedekte olan bir tepsi kavurmanın küflendiğini haber verdiğinde bütün dikkatler oraya yoğunlaştı.

"Nasıl olur. Oldukça kıvamında yapılmıştı" diye hayretlerini belirten Reha'yla birlikte açlığın zor kuralları altında bir tepsi kavurmayı kimse gözden çıkarmaya yanaşamıyordu. Kavurma gözlem masasına yatırıldı. Üniversitelilerin her birinin branşına dayalı bilgilerine başvuruldu. Kimyacı Yalçın:

"Bu yeşil küfler öldürücü olmaz, ama özellikle önemli oranda kırmızı küf var ki, bu çok tehlikeli."

Taylan gıdacı olmasıyla soruna en yakın olandı.

"Yalçın'ın dedikleri genel anlamıyla doğru."

"Peki, bunu yeniden kaynatırsak, ki kendi yağında 130 derece kadar çıkar sıcaklığı; bu durumda bu zararlı mikroorganizmalar sağ kalabilir mi?"diye soran Reha'yı, biyolog Erdem cevapladı.

"130 C'de sağ kalabilecek mikroorganizma sayısı çok azdır. Sağ kalanlar da insan sağlığını önemli oranda etkilemez."

Doktor Meral ise, kırmızı mantarların bağırsaklarda tifo ya da paratifo yapabileceğini öne sürerek yenilmesine karşı çıktı.

Matematikçi Huriye, Edebiyatçı Gülcan, Tarihçi Hasret branşlarının dışında olan, mantar ve küflerin edebi, tarihsel ve matematiksel bir sorunu olmadığından, onlar, hemcinsleri Doktor Meral'i desteklediler.

Eğitim bilimlerinden olan Baş Sorun;

"Yaa açız, yeriz"demekle yetinmiş, diğerleri görüş belirtmeden yenilmesi yönünde sessiz bir tavır edinmişlerdi.

Bu tür durumlarda da, bilgi alışverişinin dışında, sorun, karar mekanizması olan komutanlıkta biterdi. Yeterli bir tartışma ortamından sonra komutan Reha, yardımcısı Taylan, siyasi komiser Kara Adam, ka-

vurmanın yeniden kaynatılarak önce bir kişi tarafından yenilmesi, olumlu sonuçta tüm birliğin kavurmayı afiyetlemesi görüşünde karar kıldılar.

Kavurma kaynatılırken Yalçın gönüllü ilk yiyici olarak çıktı. İyice kaynatılan kavurmadan iyi bir tas dolduruldu Yalçın'a. Ballandıra ballandıra afiyetledi Yalçın. Üst üste sorular geliyordu.

"Yalçın durumun nasıl?"

"Bir değişiklik hissediyor musun?"

"Sanki benzin değişti senin."

Dolgun yanaklarına çöken kızıllık, tatlı bir gülümseme kuşanmıştı.

"Siz beni psikolojikmen götüreceksiniz."

Kahkahalar Yalçın'ın suratını daha da güzelleştiriyordu.

"Gam yeme yoldaş, hiç değilse tok karına gitmiş olacaksın" diyerek espriyi devam ettirdi Reha.

"Off, gerçekten be. Ne yedim ama. Öyle de güzel olmuş ki."

Kısa bir bekleyişten sora olumlu sonuç alınmıştı. Yalçın yaşıyor ve herkesten çok daha diriydi. Üstelik karnı da doymuştu tıka basa.

Bütün koyakları dolanmıştı beyaz örtüler. Ceylan gölgeleri beyaz tablo görüngüsündeydi. Bilinen bilinmeyen bütün acıları dondurmuştu sinesinde. Dağ ucubelerini, adsız kasırgalar yalamaktaydı. Gök rengini özlenir kılmıştı. Namlu ağzının sıcak hareketi, duraksamış zamanlara tutunmuştu. Dağların beyaz orduları dökülmüştü, dağ zirvelerinden vadilere. Sıcak mevsimlere taşınmıştı turnalar, sarılarak uzak yolculuklara. Keklik öpüşleri gömütlerine çekilmişti iklimin.

Alçak damlı evlerin silüeti sinmişti çığ korkularından. Pencerenin sıcak soğuk ikilemindeki katılığı buzlanmıştı. Sobanın küçük kapısından oda karanlığına sıcak bir ışık yayılıyordu, çağrıştıran titreşimleriyle. Pencerenin önünden doğruldu. Sobaya birkaç odun daha attı.

Sobanın açılan üst kapağından uzanan alazlar yaladı geceliğinin altında diklenen tomurcukları. Şakaklarından akan zülüfleri çıtırdadı alazın titreşimlerinde. Kızıllaşan burun kıkırdakları en büyük istemleri dillendirmeye yeterdi. Bakışların badem tadında gizlenmişti, bir asrın aşk özlemleri. Eros'un yetmiş yedi sülalesine meydan okuturdu düşleri. Görmeden vurulmaların, bir bakışta tutulmaların gizemli gücü saklıydı titreşimlerinde. Kızını görüp anasına aşık olan evliyaların göz nuru değmişti tenine. Arzusunu kızgın sacın pişkinliğinde tava getirirdi insanın. Zemheri gecelerinde vücudunun şavkını dere suyunda yıkayan hurilerin ateş tapınağıydı. Tanrıların tüm kutsal tapınaklarını baştan çıkaran kalçaların endamı, soba sıcaklığında raks ediyordu. Çıplak Surat'ın maddi vaadlerine kendisini satmamış olmanın erdemini yedirmişti beyaz tenine. Birleşmelerin pay edilme becerilerini yüklenmiş, yitik anlara tutulmuştu bir kez.

Pencerenin ekranında beyaz örtüleri ışıtan yıldız aydınlığına dikildi gözleri. Mert olmuş bir örümcek hovardalığa çıkmıştı bahar kokuları seyrinde. Tek dişli tavşan, küçük kavak fidanını çırılçıplak soymuştu beyaz yatağında.

Toprak kokusu sevişmelerin demine ağlaşıyordu uzuvları. Gençliğini koşturan sevimli bir ereğe teslim etmişti, çayırların üzerine serilmiş endamını. Islanmış dudaklarını toprağa yasladı, bulabilmek için kokusunu.

Kapının tıkırdayışıyla irkildi düşlerinden. Çekingen ve meraklı bakışlarla yürüdü kapıya.

"Kim o!"

Sesinde titrek bir ritm vardı.

"Benim Suzan abla, Seyit. Sizin bir mektubunuz var; Süleyman Dede getirmiş ilçeden, geçerken vermemi söyledi, onu getirdim."

Işığı yaktı Suzan. Kapı usulca açıldı geri. Delikanlının gözleri, buzlu bir zemine basan ayaklar gibi oynadı yerinden. Başını önüne eğerek değdirmek istemedi bakışlarını. Mektubu uzattı eliyle, hemen dönmek isteyen bir edayla.

"Gel içeri Seyit gel. Üşümüşsün, soba yanıyor biraz ısın gidersin. Çağrının gerçekliği üzerine düşünmeden cevap verdi."

"Yoo Suzan abla ben gideyim. Siz de yatmışsınız herhalde."

Balkon kapısına yönelme istemini fark eden Suzan girdi hemen söze.

"Hayır yatmadım. Gel zaten canım sıkılıyor, biraz otursun. Konuşuruz."

İtirazlarını dile getirmesine fırsat tanımadan çekti elinden içeri. Kapıyı kapattı sürgüsünden. Dışarının ayazını yeren tatlı bir sıcaklık vardı içerde. Kala kaldı Seyit ayakta, şaşkın bir balo ziyaretçisi gibi.

"Hadi geç şuraya otur. Öyle yabancı gibi dikilme."

"Gitseydim Suzan abla, geç oldu."

"İkide bir abla deyip durma. Nereden senin ablan oluyorum. Sen artık delikanlısın, askere gideceksin yakında. Niye bana abla diyorsun. Suzan de yeter, tamam mı?"

Garip bakışlar ve karışık duygular içinde,

"Tamam, Suzan abla, hay yine öyle dedim."

"Suzan, diyeceksin."

Kafasıyla onayladı Seyit. Dudakları titriyordu Suzan'la konuşurken. Bıyıkları yeni terlemiş, esmer tenli yakışıklı denilirdi Seyit'e. Büyükler, kız gibi çocuk diye överlerdi onun kural dışına çıkmazlığını. Suzan'ın seksi çekiciliği ilk kez düşüyordu ilgisinin menziline. Beyaz tenin sinesinden aşağı inen derin bir sıcak mağma, yatağının iki yanında karşı karşıya durmuş dik zirvelerin ucuna tutunmuş dantel işlemeli gecelikle, arsız bir avcı görünümündeydi. Körüklediği soba sıcaklığı Seyit'in burun ucunu terletmişti. Üzerindeki hırkayı da çıkardı Suzan. Sobaya çay koyma işiyle uğraşırken, eğiliyor ince geceliğin altındaki çıplak görüntüyü Seyit'e yansıtıyordu. Burnundaki teri boynundan vücuduna akıyordu Seyit'in.

"Niye evlenmiyorsun Seyit?"

Damdan düşer gibi gelen soru karşısında bocaladı bir an.

"Daha erken bizim için, askerlik de var."

"İçeri çok sıcak oldu. Çıkar şu üzerindeki montu."

Ağır hareket eden Seyit'e yardıma soyundu Suzan. Dudağındaki titremeler vücudun diğer uzuvlarına yayıldı. Soba sıcaklığını kat kat aşan bir duygu seli duruyordu yanıbaşında. Terleyen bıyıklarını yumuşak parmak derisiyle sildi.

"Sır Ali'yi sever miydin Seyit?"

Apansız gelen beklenmedik sorular allak bullak etti kafasını Seyit'in.

"Çok iyi arkadaştık, çok severdim onu."

Ellerinin arasında sıkıca tutup Seyit'in kafasını, bastı sıkıca göğüslerine. Ağlamaklı gözlerini dikti tavana. Oturduğu yere akmıştı terler Seyit'in kıçından. Çenesinin berraklığında kızıllaşan titrek dudakları bin çeşit kokuyu iletti hazlarına. Bütün çıplaklığıyla sağa sola saçılmış bir demet çiçeğin içindeki utanma şehvetiydi. Efendisiz bir kölenin, köleliğe baş eğişiydi. Gözlerine çizilmiş portreyi çıkardı duvara, üzerine Sır Ali yazan. Seyit'in patlarcasına solumalarına emzirdi ateşini. Gözlerinden dökülen yaşlar, çektiği acıların bekaretini parçalıyordu. Yediveren doyuruculuğunu süt dişi azgınlığında geme vurdu. Hıçkırıklar içinde fırlayıp attı kendisini yatağın üzerine. Bir yangın cenderesinden sıyrılan Seyit şaşa kaldı olanlara. Hıçkıra hıçkıra ağlayan Suzan'a baktı, uzun ve derin bakışlarla. Kalçalarının üzerine toplanan gecelik, kavak dirayetinde seyir kuşanmış bacakların yakamozunu aşikar ediyordu kainata. En engin gözlerin nazarına uğramaması için hiçbir korunağı yoktu. Anlamsız bakışlar altında eğilip montunu aldı, nasıl ayağa kalktığını anlamadan. Hıçkırıkları incitmekten korkarcasına, ayaklarına giydirerek sessizliği yürüdü kapıya. Bütün seyirciler utandı kendilerinin olmayanı dikizlemeye. Firavunlar emir çıkardı, kimse dokunmasın diye tenine. "Başka mahkumiyete gerek yok, ateş mahkumluğundan gayrı" diyerek açtı cellatlar prangalarını. İncimiş bileklerini öptü serçe kuşlar, semanın de-

vasa pınarına banmış dilleriyle. Azade edilmiş bir köle gecesi için ağlıyordu. Matem havalarının tümü düğümlenmişti bir tek Karaçor zılgıtında. Ay, karın umarsızlığını çatlatmak için dizginliyordu al atın mahmuzlarını. Bütün tanrılar erkekliğinden utandı, kabaran yangın yerine deyince akışları. Patriarkal saraylarını yerle bir eden mimarın, göğe yükselen tozlara yanmasıydı. Kadın, 'karı' olalı beri, sıkıca sarıldığı bağımlılığına baş eğdi. Aforozlar mekanında, kanıksanmış zincirlerin pasına tutundu.

Beyazın buz yüzüne eğildi. Ellerinin katılaşan boylamlarında gerilmişti damarları. Avuçlarının kürek gücünde avuçlayıp suya bandı suratını. Avurtlarının derinliğine ilişemedi su tanecikleri. Gözlerinin önündeki derinlikleri zorladı iyice. Ufak ufak düşen kar tanelerine ilişti siyah puşisi.

"Ya Hızır, sen yardım eyle çocuklara. Nerde kaldı bunlar, ne oldu bunlara? Ya Hızır, yoksullar eteğindedir; düşenin dostusun, güçsüzün yanındasın, yardım et çocuklara."

Dualarını öptürdü tüm tanıdık dost evliyalara. Yakarışlarını bastırmak için hızlanıyordu kar taneleri. Her umarsızlığın canına okuyan peygamber sabrını zorladı kenetsiz çenelerinde. Görüş mesafesi kaybolan göğün derinliğine baktı, kaybettiği ışığını ararmışcasına. Dönüp yürüdü eve doğru. Harman yeriyle bitişik kapının etrafında yığınlaşmış kar filolarının arasından sıyrılıp girdi içeri. Kapı, kocaman bir göze açılıyordu. Oda, mutfak benzeri ihtiyaçlara cevap verirdi burası.

"Geyik, babukonun hepsini çıkarma, belki bugün çocuklar gelir!"

"Ne ana, sen de her gün 'gelirler, gelirler' diyorsun, gelip giden de yok."

"Nenem bırakmıyor biz yiyek, 'çocuklar gelir' diye. Çocuklar sanki başka bir şey yiyemez."

"Kadanı alam Cihan, siz her gün yiyorsunuz. Onlar dağda, karda aç, susuz. Ayda yılda bir yağ yüzü görürler. Belki barınak çöktü altında kaldı çocuklar. Baksana ne zamandır yoklar, gelmezler."

"Hem onlar çocuk değil, devrimciler nene. Partizanlar."

Cihan'ın söylemlerine güldü dinleyicileri.

"Ne yapalım yavrum. Onlar benim çocuklarım, siz ne derseniz deyin. Devrimci mi diyorsunuz, Partezan mı diyorsunuz, ne derseniz deyin."

Kuru meşe odunlarının közünde yağ eritiliyordu. Gaz lambasının soluk ışığı tutuşturuldu. Radyonun parazitli sesi geceyi yalnızlaştırıyordu. Göçerlerin, kış tutkunu dişi kartalından başkaları kalmamıştı mezrada. Qume, yalnızlığını düşkünlüğüne yedirmiş, gitmemişti başka yere. Cevher kokusunu toprağın bağrından emen yılların gizemli ağrılarına tutunan bir kavgadır o. Havasına, suyuna vurgun bir memleket aşığı. Sürgün zamanlarını gizlerdi avurtları utanarak.

Yeni gelin, Qume'nin ağır otoritesinin saygınlığında sıkıca kapatmıştı ağzını beyaz tülbendiyle. Aynı odanın perde çekilmiş köşesinde yatarlar balayına. Katı tabuların arında sancılanırdı döl kusmukları.

Babukoyu eğirdi bir güzel, elinde kaşıkla ayranını ve yağını gezdirdi tepesinden. Ev külfeti çemberinde yutuldu kıymet eden değer. Çok meşhur Çıre oyunlarının ziyafetidir Otuz sekiz günlerinde çalışanların dört gözle yolunu beklediği karın tokluğu, yiğitlerin damarındaki asi kanın takatidir babuko. Dersim söylencelerinin vazgeçilmez konuğudur. Uzun kış günlerinin sıcak beklentisidir zevke, sefaya işlenmiş.

"Yiyin, kalanı ateşin kenarına indir Geyik."

"Onlar gelmez bu saatten sonra ana, sen boşuna bekleme!"

"Belli olmaz, baktın gelirler."

"Nene sen git yanlarına. Ben de seninle gelirim, beraber gidek."

"Oğlum biz ne bilek nerdeler onlar. Kim bilir hangi yerdelerdir?"

Babukodan sonra çay sefası da geride bırakılır. Kumrular perdelerini çekip yatak keyfine düştüler. Geyik günün yorgunluğunu küçük Cihan'ın kollarına bırakmıştı uyurken. Qume, sobanın kenarına açtığı yatağının kenarına ilişmişti. Kurt kokusuna yürüyen itin çığlıkları sıcak bir bekleyişi iliştirdi sinesine. Pencereye çıkıp savurdu dışardaki katılığa parolasını.

"Quuu, Quuu,Quuu"

Uzun bir bekleyişe oturdu parolasının ardından. Dışardaki köpeğin hızı kesildikçe buruluyordu umudu. Yüksek yastığına indirdi başını. Tipilerin, boranların geçitlerine takıldı vehametli ağrılarıyla. Yağma faaliyetine tek dişli fare de katıldı toplayarak gayretlerini. Talan edilen gül iklimleri ağlaştı serzeniş furyalarında. Dil uçlarında taşınan sergiler düştü dalından.

Kış sükunetini taşımıştı en ücra mekanlara. Zümrüt yeşili çağıltılar gömülmüştü buzulların derinliğine. İki peryavşan çiçeği buzul zirvesinde aşka durmuştu. Güneş Amazon burçlarına çekilmişti klorofil toplamak için yeşilden. Dersim, yeni ağrılı haberlere hazırlanmaktadır silah suskunluğunda patlamak için. Çatışmaların evrimini yadsıyan gelişmeler bekleşmektedir sırada. Tipilerin karamsar sargınlarında devinime durmuştu fırtınalar. Botan, adını uzak ülkelere taşımıştı namlu seslerinde. Çıplak ayaklı çocukların küçük kasabaları, radyo frekanslarına oturtmuştu eşgallerini. "Ben de varım!" diyordu Cudi, selamlayarak And mimozalarını, şairlerini, bilginlerini yıllanmış sükuneti içinde yiyerek doğruluyordu büyük dev. Toprağın arzında kök veren yıldızların kayışına tutunuyordu her doğrulan. Uğultular kasıp kavuruyordu sağırlaşan koca bir alemi. Nehirler yataklarını zorlayarak topluyordu küçük birikintileri kucağına.

Yorucu açlıklar dizilerek zamana geçirilmişti kış köprüden. Lekensız yürünemeyecek çığırlar ve şarjörlerdeki onar mermi, güvenliği endişelere sarmalamıştı. Dumana ve ize verilen dikkatler endişeleri aşındırmıştı. Birliğe varolan durumun gerçekliğini kavratmak ve o yönde motive etmek bir gereklilik olarak yoğunlaştırılmış, olası baskınlar karşısında dirayetli durabilme gücü yükseltilmişti.

Bahar, ilk güneye bakan yamaçlara akmıştı. Suskunluğun ortasına düşmüş şimşeklerin bereketinde uyanan toprak oğula, kıza durmuştu. Kitap, tüfek ve devrim yeşillenmişti, kara bulutların alın terinden alınan nasiplerle. Giyotine baş koyan kardelen orduları bilinmeyen gezegenleri çevrelemişti adlarıyla. Güçlü aşk tapınaklarının kapılarını aralamıştı menekşe tadında mutlu simalar. Arşa tutunan sevinçler, toprak kokusunun morluğuna bakıyordu, yerilmiş beyaz otoritelerin pederşahiliğine meydan okuyarak. Kuzeylerin kara çevresi arasına gömülü duran beyazlıklar, afyonlanmış ılgıtlıklara düşmüştü. Saldırı, savunma taktikleri, güncel politik sorunlar, örgütlemeler, örgütlenememeler, müttefikler, yeni gereklilikler vb. bir yığın sorun tartışmalara mihman olmuştu o kış. Bahar, yıldız öpüşlerinde güzelleşiyordu. Newroz çiçekleri yeşil çim kokusunu iknaya zorluyordu, deve dikeni sargınlarına karşı. Ceylanlar, taş taş aradıkları baharı yudumluyorlardı seher keyifleriyle. Cemre sıcaklığında irkilen sürüngenler nemini içiriyordu sabah güneşine. Söğüt dalları, maratonun ilk parkurunda tomurcuğa durmuştu vadi yataklarında. Karanlığın muhterem kralları, dere uğultularında yükselen aşina seyirlerin gizemindeydi. Zulüm kuşanmış toprakların demini taşıyordu uzak diyarlara, zemzem suları. Bir kınalı keklik, turnalara avazlamıştı dönüşen iklimi. Kurt, tilkiyi aşka getirmişti, iki papatyanın sevişme anında. Azgın bir boğanın hışmına bırakmıştı bakireliğini kırmızı nalık.

Uçurumun başucunda savrulan lodos, dil uçlarıyla süpürüyordu enginlikleri.

Baharın ebedi yatağından doğrulmasıyla birlikte doruk noktaya

çekilen tartışmalar, eylem ve irade birliğini pekiştirerek sonuçlandırılmıştı. Yeni faaliyet alanları ölçütüne göre yeniden yapılan düzenlemelerle birlikler hedeflerine doğru yola çıkmıştı.

Veli, alanından taşıdığı mizahımsı değerleriyle herkesi neşeye boğmuştu. Mayıs'ın sesini görkemli ereklere taşımaya hazırlanırken namlular, güle çığ düşer gibi düşmüştü ağrılı haberler. Fecir vahşiliğinde salya-sümük çöreklenmişti yarasalar, varoş şahinlerinin başına Hasan Paşa'da. Devrime açlığıyla, devrimin evlatlarını yiyerek oburlaşıyordu İstanbul. Küçük Cihanlar'ın hafızasında patlayan ölüm anları, bir fecir meşeliğinde yetişmişti dağlara. Tutuşturan kıvılcımlar harlamıştı çetin güzergahlarda.

Munzur'un doruklarında doğrulan bir yaşamdır Mayıs. Fikirsiz ve savunmasız değildir ölümün adına tutunan. Dicle sularına taşınır muştular. Bir atımlık ateş düşer kuru bozkıra.

Yeni dağılımlarla Kürdistan'ın içlerine gidecek birlik Palu sınırlarına girmişti. O gün uygun olmayan bir arazide konaklamak zorunda kaldı birlik. Çete asiliğini yemeye, ıslah olmaya soyunan ve bunu o süreçte pratik faaliyetiyle tanıtlayan Bozo birlik komutanı, Memo'da yardımcısıydı. Kuytu bir noktada savurdular feciri. Öğlene doğru yanlarına gelen bir avcının, akşamdan önce bırakılmasına karşı çıktıysa da Memo, geçmiş yıllardan kendisini tanıyan avcıyı bıraktı Bozo. Aradan çok az bir zaman geçmişti, Kenan, düşmanın yanaştığını haber verdiğinde.

"Herkes kuşanıp, hazır vaziyette beklesin. Ben bakayım nereden, nasıl geliyor düşman" deyip, ayrıldı birliğin yanından Bozo. Bir küçük tepenin arkasına geçti gözlemleyebilmek için çevreyi. Kafasına uzanan namluların altında kalakaldı. Etkisizleştirerek çektiler yere.

Nöbet tuttuğu tepeye yanaşan haki renklilere basmıştı namlu ağzını Kenan. Bütün tüfekler tek bir hedefe yönelmişti. En uygun tepeyi kanatlarıyla korumaya alan Kenan'ı sökmek için talimatlar veriliyordu üst üste.

"Ya bizimle çatışacak öleceksin, ya da bizimle olacaksın! Seçim senin." diyerek, ikilemini dayattı bir salyalı, Bozo'ya.

Ölümün alın çatına tükürebilen taşıyabilirdi ancak, böylesi anlarda parti söylencelerini. Tereddütsüz baş koyuşun kızıllığına düşen beyaz görüngüler de olacaktı. Ölen yaşayanla, ağlayan gülenle, karanlık aydınlıkla bir aradaydı.

Korkaklığı ve tereddütü arttı Bozo'nun. Efsanevi anılarını, partili kardelenleri düşündü bir an. Kara günlerde kendisine ekmek taşıyan çıplak ayaklı çocukları; yıllarca koynunda gizleyen perçeni hori Dersim analarını düşündü bir an. Başına namluyu dayayanların verdiği belirtiler, ölümdeki ısrarlarını bir kez daha dile getiriyorlardı.

"Eğer evet demeyeceksen ölürsün!"

Kan pıhtılarına ve ecele tutundu titremeleri Bozo'nun. Her şey bir yana, konuşamayacaktı belki. Çenesinin titreşimleri, kekeleyişini daha da arttırmıştı. Bir subay potinleriyle ezdi kafasını.

"Tamam ben halledeceğim bu orospu çocuğunu" dedi.

Bozo kekeleyerek: "Ta.. ta.. tamam, si.. sizinle ça çalışacağım" dedi.

Bir balçık kuyusuna atlamıştı baş aşağı. Ölüm ile yaşam arasındaki çizginin inceliğinde yürümek, sevgilerle kuşanmış inançlı dirayetler şart koşar. Fabrika, iş alışkanlığı içinde şekillenmiş dirim tutkuları ister. Öpülesi çıplak ayakların kara tozuna, dünyayı verme bilincinde büyüyen feda ruhu kuşanmayı ister.

Birlik komutanının geçikme durumunu kontrol etmek için ayrılan Memo, tepeyi aştığında patlayan silahların menziline düştü. Başucunda duran mevzilerden çağrılar duyuldu.

"Teslim ol, bak, komutanınız teslim oldu, kurtuldu. Sen de teslim ol. Öldürmeyeceğiz seni."

"Siz teslim olun alçaklar!"

Namlu ağzı hiddetinde tükürdü dişlerini suratına cellatın. Alev kusan namluların altında düştü, parçalanan yüreğinin üstüne. Manzara-

yı seyreden Bozo, aç ülkelerin itleri gibi sükİüm büklüm oldu. Bir yılan kıvraklığında başı önüne düştü.

Ateş hattı bütün birliği sarmıştı. Göndere çekilmiş berrak bir al rengin yıldızı, zaptettiği mevziyi etinden uçuşan parçalarla sağlamlaştırıyordu.

"Teslim ol ulan, kurtuluşun yok!"

"Siz teslim olun. Halka karşı işlediğiniz suçlarınızın hesabını verin. Bu halk bağışlayıcıdır, sizi affeder."

Ağzı salyalı bir apoletli telsiz frekanslarını zorluyordu gırtlak sesinde.

"Susturun şu mevziyi. Susturun ulan it oğlu itler. Bir tane silahı susturamıyorsunuz. Devletin size verdiği emeğe yazık."

Titreyen bir ses cevap veriyordu korkusunu zorlayarak.

"Başımızı çıkaramıyoruz komutanım. GTT (geri tepmesiz top) gönderin."

"Ulan orospu çocukları, bir de konuşuyorsunuz hâlâ. Susturun diyorum size."

Komutasız kalan birlik kendi yönelimiyle bir hareketi kuşanmıştı. Adam dürbünle gözlemliyor, bulduğu potinli mevziyi susturuyordu. Yanıbaşında uçuşan mermilerle alay ediyordu.

"Cildimizi bozacak bu sivrisinekler."

"Sen de o uzun bacaklarını biraz daha iyi zulala mevziye."

Daralan çemberler işlerini zorlaştırıyordu. Kenan'ın meydan okuyan sesi coşa getiriyordu dirayetleri. Birliğin imhasına olanak tanıyacak tepenin üzerine yoğunlaşmıştı namlular. Frekanslarda talimatlar küfür yüklüydü.

"Bir iki sivrisinek cildimi bozdu galiba" diyen Yılo'nun yaralarına erişmek isterken düşüp kaldı Adem sessizce.

Akşam güneşi ahengini çekerken dağlardan, kan ve barut kokuları sıyırarak iniyordu ovalara. Çıplak namluyu kucaklayan Kumriye, Adem'in yanıbaşına uzanmıştı, koymamak için onu yolculuğunda yalnız.

Deşilen vücudunun güç yitiminde silahını kırmaya çalıştı. Takadını ölümün arzına giydirdi. Başına doluşan potinlilerin ayak kokularına iğrendi. Kan pıhtılarına akan sıcak nefesini zorlayarak sıktı yumruklarını.

"Konuş ulan orospu çocuğu! Kaç kişisiniz?"

Yara yerlerine inen süngü serinliğinde irkildi. Diz çöken bütün yakarmaların başını ezdi inancın cenderesinde.

Kardelen kokuları değmiş dudakları sahra çadırlarına sarınmıştı. Susuzluğunu kabaran öfkesine içirdi kuru yutkunmalarla. Tereddüte mahal vermeyen güzergahların ediminde topladı gücünü Kenan.

"Yaşasın partimiz!"

Haykırışların deminde suskunluğa gömülürken gözleri, deştiler yara yerlerini potinliler. Tepindiler yiğit çehrelerinin alın çatında apoletli generaller.

Akşamın ilk saatlerine kadar devam ettirdiler çatışmayı. Düşenlerin silahlarını aldılar intikam yeminlerinde öperek alınlarından. Dört kardeleni serpiştirip Kürdistan topraklarına ayrıldı sağ kalanlar bir yaralıyla.

Çevreyi bilmiyordu hiçbiri. İnip ilçeden bir araba gaspettiler. Bildikleri topraklara ulaştırabilmek için yaralıyı en pratik çözüm olarak gördükleri eylem biçimini yaşama geçirmekte zorlanmadılar. Uygun bir mevkisine çekildiler Mazgirt topraklarının.

Beyaz subaylar antenlerini çalıştırdı, Bozo'yla edindiği bilgilerle. Sağ kalanların gidiş hattını öğrenmişlerdi. Bozo aracılığıyla randevu gönderdiler, bilinen bir noktaya. Bozo'nun düşman cephesinde olduğunu bilmeyen partizanlar randevu yerine gelmişlerdi, akşamın karanlığında. Çevrelerinin sarıldığını haberledi fecir yangını. Çok dar bir alanda yaptıkları birkaç manevra da çemberden çıkmalarını sağlayamadı. Sıcak namlu çatışkıları başladığında yaralıyı korumaya aldılar Naki ile Alo Bom. Gece basana kadar devam etti çatışma. Üçü de ayrı ayrı mevzilere düşmüş koordineleri kopmuştu. Ateşin ilk kızgın-

lığında yaralara sarındı Naki. Yılo'nun yaraları unutturmuştu kendi acılarını. Önde yürüyen Alo Bom'un ölüm kalım anı da bilinmiyordu. Gece usulca süzülerek karanlıkta, bildiği yakın bir eve yöneldi. Bölgeyi hemen hemen hiç bilmiyordu. Tenha bir ağaçlıktan yanaştı evlere. Geceyi karabasan ağrıları dolanmıştı. Köpek ulumaları barut kokularında dürtükleniyordu. Tüm gece, kuşlar, olası gelişmelerin seyrindeki bedavacılığa hazırlanmıştı. Newroz ve menekşe kokusu, dereotuna meydan okuyordu, Pune ile yaptığı ittifakla. Bir puğu kuşu Mazgirt kalesinin burçlarından haberliyordu yemini. Baykuş göçerlerinin uğrak yerlerindeki harabe kalıntılar sükunete gömülmüştü. Peçe otunun arsızlığını dizginleyemeyen dere yatakları Mayıs'ı uğurluyordu. Çenesi parıldayan bir şahin, gece nöbetindeydi, Mameki ışıklarının şavkında. Sessizliğe koca bir ölüm ağırlığı çökmüştü. Kurbağalar deminde yeşermişti yosunlar. Dişi kahraman karıncalar terk etmemişti acılarını barut kokularında.

Yara yerlerine basarak parmaklarını, yanaştı duvar dibinden kapıya. Takati zorlanıyordu. Usulca tıklattı kapıyı. Cevap alamayınca tıkırtı sesine, Malatya lehçesiyle ses verdi kapı gerisine.

"Ana açın kapıyı. Ben devrimciyim, Partizancıyız, açın kapıyı."

Birkaç kez yineledi çağrısını ses alamayınca. Evin karanlığa gömülmüş silüeti kimsesiz yurtlar gibi boyun bükmüştü. Yanda duran yıkıntılara göz geçirdi bir daha.

"Korkmayın açın kapıyı ana biz devrimciyiz."

Yaşlı mizaç kuşanmış bir kadın sesi yükseldi açılmayan kapının arkasında.

"Ne işiniz var oğlum burda? Her taraf asker dolu, gidin buradan, uzaklaşın."

"Tamam ana, askerin olduğunu biliyorum. Ben yaralıyım, yardıma ihtiyacım var kapıyı açın."

Zulüm dağlarında büyüyen ölüm korkularını yedirdi ana şevkatine yaşlı Kürt kadını. Kapının usulca karanlığa açılan kanadı içerisin-

de belirdi sıcak bir yürek. Ayakta kalma takatini yitiren Naki oturuyordu yerde.

"Korkma ana."

İçeri girdi zorlayarak bedenini, kadının acı yüklenmiş bakışları arasında. Başkaca kimse görünürde yoktu. Evin ışıklarını yakmadılar. Kadın ekmek hazırladı. Naki'nin atıştırması için. Yaralarına müdahale edecek ilaç sordu. Hepsine olumsuz yanıt almıştı. Kadının çaresiz ah vahları eşliğinde birkaç lokmayı atıştırırken, kaygılarını süngerlemeye çalıştı Naki.

"Üzülme ana, bana bir şey olmaz."

"Nasıl olmaz oğul. Yapayalnız ne yapacaksın bu yaralarınla."

"Önemli değil, arkadaşlarımı bulurum. Eğer buraya uğrarlarsa durumu anlat onlara."

Yoldaşlarının durumunu tarifleriyle iletti kadına. Daha birkaç lokmasını almıştı ki ekmeğinden, ansızın koptu gecede namlu ağzı. Kadının çığlığını yatıştırdı önce.

"Tamam ana sakin ol. Ben çıkacağım sen kapıyı kapat geriden."

Çıktı kapıdan, sürünerek. Ağrılarını tükürdü dişlerinden. Rasgele taranıyordu çevre arazisi. Dizlerinin ferini zorlayarak ilerledi. Gidemiyordu. Eski yıkıntı evlerden birinin içine girdi. Sığınabilecek bir korunak aradı gözleriyle karanlıkta.

Fecir kapıya dayanmıştı. Suskunluğunu katılaştıran gece kuşları, uykularını yağmalayan fermanlara küfrediyordu. Yabanilerin derinleşen ezgileri, bozulmuştu hengame fırtınalarıyla. Yanında duran yarı yıkık bacanın içine girdi. Zorlayarak iradesinin arzını, çekti bedenini yukarıya. Fecir dağların zirvesine tutunarak indi vadilere. Mazilerinden doğrulan sürüngenler doluştular evlere. Helikopter, sabahın ilk ışıklarında, omzu kalabalık bir sürüngen başını indirdi yakın bir mevkiye. Herkesin açtığı yolda eve geldi baş sürüngen. Kadını tehditkar sorgulara aldılar.

"Akşam kim geldi buraya, bize anlat. Doğru söylersen bir şey yapmayacağız."

Yaşlı çehresini gizleyerek siyah puşisiyle, yutkundu kadın.

"Ben yaşlı bir kadınım. Kimseyi görmedim. Bu ateş içinde kim gelir buraya."

Kadını tartaklayarak sorguyu sürdüren baş sürüngen, çevreyi iyice arayın talimatını verdi.

Yıkıntıların içinde kan izlerini gören bir asker müjdeledi haberi.

Baygınlığını iradesinin diline yediren Naki'yi çıkardılar bacadan. Zoraki açabiliyordu gözlerini. Kadının bulunduğu eve getirdiler. Bir tebessüm gönderdi kadının melul bakışlarına, zorlayarak yaralarını.

"Bu adam buraya gelmiş, sen buna yardım etmişsin, kendisi söyledi bunu. Niye bize yalan söyledin."

Baş sürüngenin tehditkar söylemleriyle ürperdi kadın. Yaralı Naki'ye baktı, "Neden" dolu bakışlarla. Bütün ağrılarını atıverdi yüreğinden Naki.

"Yalan söylüyorlar. Ben seni ilk kez görüyorum. Sen de beni yeni görüyorsun. Ben size gelmedim. Bunlara inanma."

Postalın demir ökçesini indirdi suratına Naki'nin, baş sürüngen.

"Sus ulan orospu çocuğu. Geberteceğim seni."

"Siz aşağılık yaratıklar, ancak eli kolu bağlı suçsuz insanlara zulüm edersiniz. Zavallı kadından ne istiyorsunuz, bana gelin."

Kadının yüreği kanatlanmıştı, cesaretin kudreti karşısında. Acı aktı. İncidi; gözlerine yaş doldu mermi hızında.

"Sus dedim lan, Ermeni tohumu sus!"

Kafasını potinlerinin altında ezmek için zorluyordu. Yorgunluklarını ve acılarını yitik anlara savurmuştu. Potinlerin kara zulmü altında kadına umut gülücükleri gönderiyordu bakışları. "Korkmana gerek yok. Bak işte, onlar bu denli aciz yaratıklar. Bak el ele tutunmuş, yürek yüreğe, gücü yetmez, kitleyemezler senin doğurganlığını. Nice

oğullar, kızlar bitecek gözyaşlarının düştüğü yerden. Korkma, hiç korkmana gerek yok" diyordu gülücükleri.

"Siz insan değil misiniz, ölmek üzere olan bir insana bu yapılır mı? Bırakın yapmayın!"

Kadının yırtıcı bir anaç gibi haykırışını, susturdular bir dipçik darbesiyle.

"Bırakın o yaşlı kadını, bana gelin bana."

"Ulan orospu çocuğu, seni sorgulayacağım ve öttüreceğim bülbül gibi."

"Sen küçük gelirsin albay. Git daha büyük köpeklerin gelsin beni sorgulamaya."

Kalın boyunlu baş sürüngenin çenesinden akıyordu salyaları. Gözleri yatağından fırlayacak gibi dönüyordu. Direnişin inadı karşısında titredi elleri. Her yanına çökmüştü acizlik. Sağına soluna bakındı. Kadının gözlerindeki umut seli korkuttu iyice ödünü. Silahını çekti kınından.

"Ulan orospunun çocuğu, sen kim oluyorsun."

Patlayan dudaklarından akan kan, yanağına ince bir çizgi çekmişti. Moraran suratında menekşe sevinci vardı. Gözlerinin gülüşünü gönderdi kadının yaşlarına. Duraksız çağıltılarla susturmuştu yürek atışını kadın. Gülüşlerini öptü duygularının dilinde. Art arda bıraktı yaşlarını sakınmadan. Koşup sarılmak istedi rengine.

"Üzülme" diyebildi en son. Uzanan namlunun sesinde dondu bakışları.

"Köpekleeerrr!"

Kadının feryadını dipçikler arasında sürüklediler dışarı. Unutulmayacak bakışların izi kazınmıştı hafızasına. Gök sakinlerinin tümünün başı döndü, bakamadılar manzaraya. Yere havale ettiler görülecek hesapları. Kuşlar, uçurdu uzak diyarlara mayıs şafaklarını. Uyuyan toprak sarstı mağmalarında toz bulutlarını. Gelip durdu bir yıldız

namlunun ucuna. Firari sevdalar ulaştı buzul yangınlarına. Yakamoz sürüleri uçtu Keban'dan Munzur'a doğru.

Kadının başına durdu kalın boyunlu leş kargası.

"Eğer ağzınızı açarsanız, hepinizi o Ermeni tohumu gibi gebertirim. Anlıyor musunuz? Hiçbir şey görmediniz."

Kadın duymadı bile söylenenleri. Gecesine inen karanlığın vehametinde inciniyordu yüreği.

Hasan Paşa yangınlarında yırtılan faraziyeler, yerini ölümsüz oluşlara bıraktığında; Palu'da ihaneti sorgulayan direniş, Mazgirt'te vermişti son hükmünü. Amansız denetim şölenlerinin anaforlarını mahkum etmişti işçiler. Kanın donan hareketinde sentezleniyordu felsefe. Şartele dokunan parmak, dağların sivri uçlarından alıyordu işaretini. Bütün tapınaklar dize geliyordu bilimin arzını kuşanmış inanç abidelerinin görkeminde.

Mazgirt köylerini, yoksul evlerini, küçük sevinçleri, döğüşken bedenleri dolandı direniş öyküsü. Çıplak ayaklı çocuklar, oyunlarını gerçek senaryonun hazzında hazırlarken, kahramanı paylaşamıyorlardı. Kınalı elleriyle halaya durmuş gelinler, genç kızlara direnişin işaretinde dağları gösteriyordu. Düne gülerek kucak açanların metanetinde sorguladılar ihaneti. Dağa sevda bağlayan gençler, huzurlarından utandılar. Umarın zirvesini zapta yürüyen köylüler, sahiplendiler yiğit bedenlerini. Çağıltılı söylemler aktı kulaktan kulağa. Yeşillenen topraklar bereket tadını aldı al akıntılardan.

Buyer sularının kızgınlığında yıkanıyordu bahar melekleri. Yavru ceylanlar, soygun ve zulüm kokularından ırak oynaşıyordu analarının korunaklarında. Sümbül kokularında cilveye durmuştu küçük serçeler. Buyer kayalıklarının akıcı şelalesi en üst kata yükselmişti. Taze ış-

kın, kenger yapraklarına el eyliyordu, kıraç topraklardan. Gulik, mantar ve savıl toplamak için Buyer yamaçlarına çıkan kızlar, eşarplarını savurarak rüzgara poz veriyorlardı delikanlılara. Sırtındaki beyaz torbayı ışkınla doldurmuş Hese Mem, uzaklaşıyordu mesire yerinden. Kış uykularının fosurtusundan sıyrılan bir dişi ayı, intihar etmiş bir akbabanın karnına geçirdiği pençesini yalıyordu. Yoksul sermayelerin bolluk vaktini arşınlıyordu mideler. Munzur'un zirvlerinde yeşile bakan kar suları bolluğun rahmine akıyordu. Yeşilleri, morları süsleyen anafatma çiçekleri, gelinciklerin al rengini kıskandırıyordu. Boyunduruk zulmünde yürüyen iki öküz, tarlaya serpiştirilen tohumları eziyordu ayak tırnaklarıyla.

Güneşin zulalara inen ışınları boynunda ter damlacıklarını yürütüyordu. Mezranın evlerini gören tepede oturdu. Geniş kanatlarıyla saçılan yemliklere sulandı. Bir avuç kadar topladı, en iyilerini tercihine oturtarak. Güneş görmüş şakakları tatlı bir kızıllığa çekilmişti. Yerde, yüksekliği zoraki seçilen alçak damlı evin görünüründe kimse yoktu. Keklik sürülerinin akıcı ezgilerine verdi kulağını. Serçe ve kanarya öpüşleriyle şenlenen orkestranın solo sanatçısı kınalı kekliği dinledi gülücüklerle. "Bu kadın, bunun için yaşıyor sapasağlam, hem de yapayalnız. Zeyi işini biliyor. Üstelik yaşlı, erkeğe de ihtiyaç duymuyor. Benim gibi azgınlığında kavrulmuyor ya. Dağlara düşmüş, aygırımı mı arıyorum? Ne diyecek bana? 'Sen kudurmuşsun' diyecek belki. Belki kızacak, bağıracak. Sonra köye açık edecek..."

Atmaca rüzgarında avını koşturan Doğan'ın hışmında çığlık atan kara tavuğun feryadıyla sıyrıldı düşlerinden.

Yemliklerinden bir kaçını aldı ağzına. Dudaklarına sürerek çiğnedi. Kalkıp yürüdü eve doğru. Tarla derinliğinde gün yüzüne çıkan kör farenin ürküşünü görmedi. Toprağın nemli bağrından söktükleri solucanları gagasında parçalayan tavukları transit geçti. Yeşilliğin yüzeyine taşan çim sularından sakınarak ayaklarını yürüdü. Alçak damlı

evin süpürülmüş kapı önü ilgisini çekti. 'Bu kadın mı burayı temizliyor, ya da başkası mı var acaba?' düşünlerine Sır Ali oturdu. 'Burada olsa. Kadın onu benden gizlemek istemesin mi?' düşünlerini icra eden duruşunu içerden duyduğu sesle değiştirdi.

"De hadi deyyüsün oğlu ye ye. Zıkkım durmasın boğazına senin. Bak kemiklerin oynaşıyor elimde. Hal kalmamış sende."

Nefesi göğüs kafesini zorlamaya başladı. "İçerde biri var" diye düşünüyordu artık. "Sır Ali'yi sakladı benden." "Bu yaşlı haliyle sahiplendi Sır Ali'yi. Nasıl durursun o kadınla, o koca yaşlı bunakla." Gözlerini kızıllaştıran şakaklarına, öfke sindi. Dişlerini kemirmelerin rahmine indirdi. Kulak yeteneklerini seferber etti tümüyle.

"Şunu da ye, de kurban olduğum Ali sen bana yardım et. Bir de erkek olacaksın. Ayakta duracak takatin yok, yarın iri kalçalı dişileri nasıl yola getireceksin. Onların ateşini nasıl söndüreceksin."

Acılarının dalgalarında alabora oldu istemleri. 'Ne fetbaz bir kadınmış! Kim umar ondan bunu. Oğlunu boş ver torunu yaşında birinin ırzına nasıl göz koyar. Hele o diğer kancık. Nenesiyle oynaşır.'

Bademlerin yakamozları atış talimleri yapıyordu; kıvılcımlarını bakirelerin yangınlarına uçurdu. Kapının yan eşiğine yaslanmış göğüsleri titreşimler yaşıyordu, devinimsiz.

"Bugün beni ememiyorsun, deyyüs oğlu deyyüs, yarın nasıl başa çıkacaksın dibini önüne çevirenle. Mesela Suze gibi bir nalıkla (boğaya gelen inek) sen nasıl başa çıkacaksın. Ye, şu yağı da ye. Çeneni kapat ye hadi. Şu fukara kadın ne zamana kadar besleyecek seni. Ben sana her zaman nereden içireceğim yağı. Hele bak guke de (dişi buzağı) ufacık olmuş. Yok yok sen göt koklayamazsın. Pısırığın tekisin. Gel kucağıma seni güneşe taşıyayım. Ceddine güneş değsin de beline güç gelsin. Hadi gel kucağıma."

Heyecandan yatağını parçalayacakmış gibi oluyordu kalbi. "Sır Ali'yi alıp getirecek dışarı." Dillerine indi titremeleri. Onun kendisini görmesini istemiyordu bu halde. Fırlayıp evin köşesini döndü. Du-

vara yasladı sırtından taşan kalp atışlarını. Zeyi'nin sesi dışarı taşmıştı bu arada.

"Şimdi bir güzel emzir güneşi daşaklarına. Merilerden al şevkini. Tilkilerin kurnazlığını yedir başına. Buyer suyundan al kudretini. Hiçbir kancık dayanamaz senin gücüne."

Cesaret edip bakamıyordu köşeden. Solumalarını iyice bastırdı. Gücünü merakının kamçılarıyla harekete geçirdi. Kafasını omzunun üzerinden uzattı. Gözleri daralttı açıyı usulca. Şaşkınlıktan donakaldı bir an. Gamzeler, gülücükler taşıdı yanaklarına. Zeyi, beyaz bir buzağayı kucaklamış inliyordu altında. Zeyi için düşündüklerinden utandı. Başına mağmur bir ağırlık çöktü. Zeyi'nin buzağıyla kendisinin kalçalarını göstermesini hatırlayınca güldü kıkırdayarak.

"Bu kadın bir acayip insan. Bunu tanımak kime nasip olur ki acaba?"

Çenesine aldığı güneşi parıldatarak çıktı köşeden.

"Zeyi Ana, ben geldim."

Yerde evirip çevirdiği buzağıyı bıraktı. Hayret bakışlar içinde döndü Zeyi. Elleri koluna kadar gübre ve salya içindeydi. Başının yarısından sıyrılan siyah peçenin altında dağılmış akları ürkütücü bir görüntü yansıtıyordu derin avurtlarıyla. Kara derisi iyice gerilmiş, kırışıkları sertleşmişti.

"Suze, soyun kurusun senin Suze. Ne iştir seni bu dağa çıkaran. Hangi boğanın zulmüdür seni kudurtan. Hangi dağın rüzgarıdır ateşini harlayan. Seni buraya çıkaran nedir? Ayının tüylü daşşaklarına mı vuruldun. Kurdun ince beline mi sarıldın. Hele söyle Suze."

"Bir oturayım Gula Zeyi. Ver elini öpem önce. Gelişim hayırdır, meraklanmana gerek yok. Bahtımın kör nefsine dolanırım. Sana gelmeseydim patlayacaktım. Başka kimsem yok biliyorsun. El alemin gözlerime uzanan parmaklarından bıktım."

"İyi etmişsin gelmeye de, beklemiyordum kimseyi. Aylar yıllar geçse kimse uğramaz. Ben gitmesem kimse gelmez bana. Sır'ım git-

ti gideli kapımı açan olmadı. A şu iki körpe dana, iki inektir tüm rızkım. Gel içeri, ben şu ellerimi yıkayıp geleyim."

Söylene söylene pınara doğru yürüdü Zeyi. Kapının önündeki temizliğe bir kere daha bakındı Suzan. Kapıdan başını uzattı içeri. Karanlıkta çok az bir bölümü seçebiliyordu. Çekingen adımlarla girdi içeri. İlk girişte sol tarafa doğru ayrılan bölmenin ineklere ayrılan yanına yansıyordu dışardan ışık. İneklerin yatırıldığı yerin temizliğine şaşakaldı Suzan. Gula Zeyi'nin yaşıyla ve kültürüyle bağdaştıramadı bir türlü.

"Bu dünyada, erkeksiz kadının uçkuruna göz dikmeyen bir tek daşşaksız katırdır. Eşek bile semerinin altında şaha kaldırır sopasını. Evinde karısının kokusuna ilişmeyen kötürüm Heso, dul kadının evinin yanından geçmek için bile canlanır."

Zeyi'nin sesiyle irkildi. Suzan'ın ağıl yerini süzüşünü görünce Zeyi.

"Nesine bakıyorsun Suze. Gözün har mıdır; ar mıdır? Bismillah et. Yoksulun rızkına yan gözle bakanın ömrü uzun olmaz. Ya gözüne durur rızkı, ya rızkta kalır gözü kör olur."

"Kadan alam Gula, ben senin temizliğine imrendim. Sen zavallı kadının rızkına kem bakanın ocağı tütmesin. O ne biçim laf."

"Zavallılar pısırıklardır, kancıklardır Suze. Ben onlardan değilim. Onlar benim tek dostum. Nare ile Bore. Kendimden fazla onlara bakarım. Yediğim lokma onların ayağının iyiliğinden geçiyor. Götü yaş olanın memesinde süt olmaz Suze."

Evin içindeki düzen de Suzan'ın ilgi sınırına düşmüştü.

Zeyi Ana ateşi odunla besledi; karanlık köşeye yönelip döndüğünde içinde bir top yağ olan tava vardı elinde.

"Zeyi Ana, ne yapıyorsun. Ben yağ yiyemem, benim için yapma."

"O uçkuruna göz diken kancıklar kudursun iyice. Ateşin bütün beygirleri çileden çıkarsın. Memelerinin gölgesinde kumrular oynaşsın."

İtiraz etmenin parasızlığını bildiğinden dokunmadı inadına Zeyi'nin.

"Benim gözüm yok onlarda Zeyi. Aklımı bir deli şahin alıp uçtu dağlara. Benim kocam olacak öküzle de yatmadım. Türlü türlü boyalar sürmüş gelmiş, bok gibi kokuyor. Domuz yiyor, tabi öyle kokar."

"Seni gül gibi koklamayan boğaya uçkurunu çözme. Koca olacak. Öyle kocalık mı yapılır? Karısının tulumunu yumuşatmayan erkek semeri hak eder. Ne yapsın meri keklik. Ateşi kuduran kadın, ya Buyer suyuna içirmeli nefsini, ya kızgın boğaya çevirmeli dibini. Bunlar erkek değil kancık."

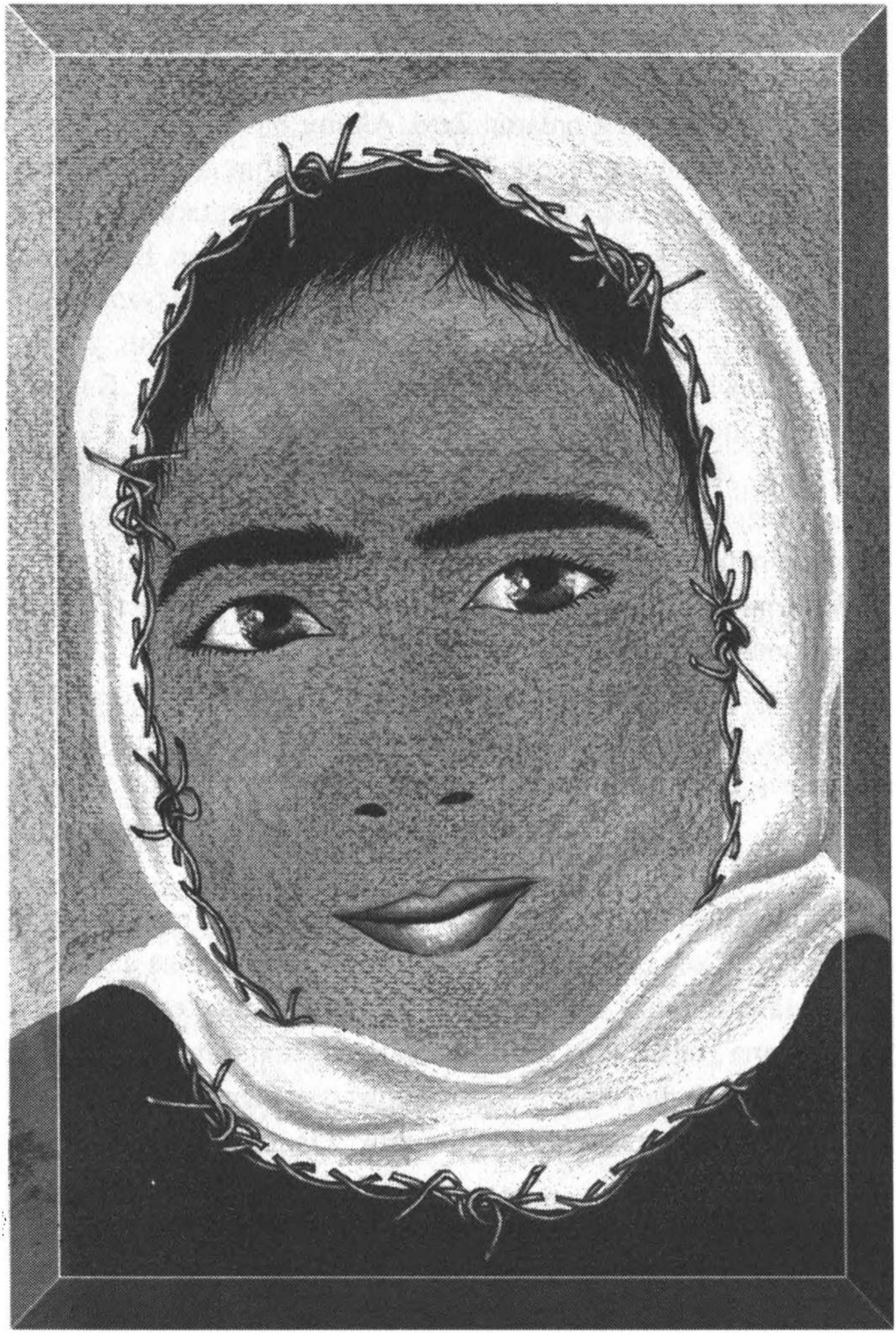
Zeyi'nin dobra tahlillerinin ateşinde kızardı dudakları. Utancını eğdi gözleriyle yere. Bakamadı Zeyi'nin kesinlik kuşanmış duruşuna. Yağın cızırtısını midesinin bekleyişine sevdirmeye çalıştı.

"Pınarını diri tutmayı istiyorsan ağzını yağdan çıkarma Suze. Pınarı kurumuş dişi, kuru söğüde benzer."

"Ne yapayım Gula Zeyi, bana akıl ver. Kocam olacak öküz haber göndermiş, çocukları istiyor. 'Eğer istiyorsa gelmeyi onu da alacağım' demiş. Dünyanın neresinde olursa olsun ben o öküzle olmayı istemiyorum. Ama çocuklarımdan da ayrılamam. Sen bana bir akıl ver."

"Beline kilit vuran erkek, kadın koklayamaz. Bu memlekette çocuk büyütmek zor iş. Dulun uçkuruna dadananlar, kızına da göz atar. Kız çocuklarını sen büyütemezsin. Gâvurun memleketi uzaktır, deyyüstür. Ama gönder yine de. Alsın babası çocuklarını. Biz boğup suya attık, su bile kabul etmedi. İnsan kanına cirit atan boz çakal bile dayanamadı feryadımıza. Ne oldu, unuttuk. Onun üzerine çok otladık bahçelerde."

Yağın içine, bir tasta evirdiği hamur sıvılarını koyup kızarttı. Yağlı tarafından doldurdu beyaz bir tabağa. Kalan yağın içine bir yumurta kırıp indirdi sofraya. Hızlı bir hareketle yöneldi dışarı. Az sonra bir bidon ayran alıp döndü.

"Bu mübarek, Dedo pınarının suyunda buz kesmiş. Sizin o dolaplarınıza benzemez. Bundan içen, kaplumbağa ömrünü giydirir tenine. Gönder kızları Suze, gönder babasının yanına."

"Ya ben ne yapacağım Gula. 'Eğer orda kalırsa kendisine para gönderirim' demiş. Ama biliyorsun şimdi bile başım dertten kurtulmuyor. O zaman ben ne yaparım?"

"Uçkuruna kilit vurma. Seni gül gibi koklamayanlara da kilidini açma. Gözden uzağa düşen, akıldan da uzaklaşır. Sır'ım gelir. Vur git onunla dağlara. Serin suları emzir memelerine. Toprağın dibinde koklat uçkurunu silahına. Bu dünyada dilini yutan kancıktır. Kendi kabuğuna çekilen sümüklü böceğin ölümünü kim durdurabilir. Susan ya kancıktır, ya gözü görmüyordur ya da benim gibi takatinden düşmüştür. Daha pınarın kurumamışken kendini doyur Buyer suyuna."

Zeyi'nin peşpeşe zincirlenen nasihatları eşliğinde yenildi yemek. Zeyi'nin asi ve özgür yönelimleri Suzan'ı hazlandırıyordu. Hiçbir kural ve kaygı tanımıyordu yoksul çitlerden başka. Açlığın kızgın korunda dağlanmış nasihatlarıyla işledi Suzan'ı. Bireysel geri durmaların tümünü kancıklık olarak alır karşısına çekinmeden. Örf idare altında kısıtlanmış sınırların kutsanması pısırıklıktı onun için. Cehennem korkularını, bir kurnaz tilkinin postuna büründürmüştü. Asi ruhunu, savaşçı övgülerinde doyururdu.

"Gençlerde de kızlar var. Senden de çelimsizler. Erkekler yanlarında silah tutmaktan çekiniyorlar. Her biri kıvılcım parçası. Sen de git onların yanına. Kancıkların ağzını mı koklayacaksın Suze. Boyun eğen puşttur. Bak ne yaptılar milleti, ne hale getirdiler."

"Çok görmek istiyorum Gulağu. Sen bilirsin. Beni onlarla görüştür. Sır Ali sana gelir Gula. Ali'yi seviyorsan beni kırma."

"Ali olsun kırmam Suze. Şahinler gelirse seni bulurum. Yetiştiririm seni onlara. Eli silah tutan kadının memeleri diri olur. Korkusu olmaz kancıklardan, yılanlardan. Yiğit olanın uçkuruna kimse kem göz

dikemez. Namusu silahın lülesine sürüp fırlatacak. Ne oldu? Yıllarca bacak açıp karılık yaptık da ne oldu? Altlarında yatmaktan başka ne öğrendik? Çektiğimiz acıları bir tazı çekse yanar kül olur yerinde. Başımızda eşek sopası, götümüzde yaban turpu, yaşadık bunca yıl. Boş ver bütün bunları, dinlersen beni karılık yapma."

Güneş, Buyer dağlarının kuzeyinde el eyleyerek geçene kadar, nasihat kuşanmaya devam etti. Suze, kalkıp köye doğru yöneldiğinde karmaşık düşünlerin hengamesindeydi. Başkaldıran istemlerini dürtüklemişti Zeyi. Tabu yıkıcı alazlar dolanıyordu bilincini. Kasırga emen sevinçlerle sevişiyordu.

Bahar vadileri aşmış, doruklara ulaşmıştı. Munzur'un köpüklü çağıltısı boz bulanık akıntılardan arınıyordu. Meşelikler, korunaklarını pekiştiriyordu birbirine eklenen yeşil ahengiyle. Oğlaklar cilvelerini olgunluklarına giydiriyordu.

Çantasında patlayan elli adet fünyeyle vücudu dağılan Özgür'ün ilk tedavisini tamamlamıştı Doktor Meral. Bozo'nun gönderdiği bir randevuya takılan birlik, kuytu bir noktada savuşturmuştu yoğun kuşatma anını.

Süslü, Orhan ve Demirdağ bölge yayın faaliyetini icra amacıyla ayrılmışlardı. Bozuk daktilo tuşlarının, mumlu kağıda çıkarılan şablonlarıyla, gerilla teksiriyle kağıda aktarılıyordu düşünler, haberler. Sivrisineklerin saldırı kuşatmasını kırmak için kafasına sardığı şallar, ayağına örttüğü battaniyelerin savunmasını desteklemek amacıyla kuru meşe yapraklarına verilen çakmak ateşiyle çıkarılan duman da yetmiyordu. Elleri balon balon olmuş kaşıntılarıyla uğraşıyordu Süslü. Bütün ince çabalara rağmen okunaklı çıkmayan yazılar karşısında patlayan sinirlerini, Demirdağ'ın önerileriyle yumuşatmaya çalışıyordu Orhan. Yoğun cebelleşmeler içinde kalıcı birlikteliklere açılıyordu kapılar. Siyasetteki ince muhtevalar aşikar edilerek dostluklara ram edildi söylenceler.

Şıxo'nun komutasında bir birlik, Hozat üzerinden Merkez mıntı-

kasına geçmek için ayrıldı. Balikan ormanlarının serinliğinden sıyrılan birlik arazinin kamufle gücünü kullanarak indi köyün yakınlarına. Gölgelerin süzülüşünü beklediler, açlıklarını kafesleyerek. O gün, arazide yiyeceksiz kalmışlardı. Kaldıkları dereye doğru gelen kadının havası Reha'yla Veli'yi bakıştırdı. Oralı olmadan, dere yukarı, cilveli kıvrak bir geçiş yaptı kadın. Tekerlek kalçalarında savurdu umarsızlığını. Dünyayı yaratan büyük şahin tahtını yapan usta arlanır, sıkılırdı bu pozlanmanın yanında.

Yakında bulunan bir karakol gözleminden sıyrılma anı yakalanarak köyün ilk evine girildi. Altı ufak çocuk vardı, birer yaş arayla dünya yüzü gördüğü sanılan.

"Annen, baban yok mu evde?" diye sordu Şıxo, büyük çocuğa.

"Davarı getirmeye gitti annem. Babam da davarda."

Geçip içeri oturdular. Meral'e ateş yakması için esprili bir talimat verdi Veli. Büyük çocuğun doldurup getirdiği demliği ateşe koydular. Çaydanlıktaki su kaynamak üzere iken, derede poz takınan kadın girdi kapıdan içeri. Otuz beş yaşlarında, tombul suratlı kadın, ağzını beyaz tülbendiyle sıkıca kapatmıştı. İçerde oturanları kapı eşiğinden girerken gözle taradı. Ocağa yönelmeden birlikteki bayanlarla görüşüp, öpüştü. Erkeklerle oralı olmadı. Veli anlamlı bir bakış fırlattı Reha'ya.

"Biz bu memleketin çocuğu değil miyiz bacı? Sadece bayan yoldaşlara hoşgeldin diyorsun."

Kadın, biraz utangaç bir edayla, usulca ve zoraki inceltilen bir sesle, "siz de hoş geldiniz kirve" diye, yanıtladı Şıxo'yu.

"Bacı herhalde devrimcilerle hiç karşılaşmamış?"

Reha'nın imalı sorusuna cevap vermedi. Kendi kabuklu kültür deryasında anlamsız kulaç atma durumuydu bu. Partizanlarla birlikte tüm sorunlarını unutan köylüler, kısa da olsa koparlardı tabulu dünyalarından. Yeniyi omuzlarında taşırlardı yoksul köylü evlerine. Siyasal yenilenmeler, bilinçli tavırlar kültürel şekillenmelerle beslenir, bütünleştirilirdi.

"Bacı karnımız çok aç, ekmeğiniz varsa bize biraz ekmek indirsen iyi olacak."

Kadın yuvarlak bir ğonçayı indirdi odanın ortasına. Koca bir tas

yoğurt koydu masaya. Taze pişirdiği ekmekleri yığdı sofraya. Tereyağı, çökelek ve çay da geldi biraz sonra. Açlık grevinden bolluğun içine düşmüş birlik, keyifle doyurdu karnını; Veli'nin esprileri, Ejma'nın kahkahaları arasında.

Ejma, Şıxo'yla olan duygusallığını Karaçor halaylarında birlikteliğe dönüştürmüşlerdi. Düğünler için özel törenler gündeme alınmaz, doğal bir yaşam tarzı olarak ele alınır, Karaçor çekilir, silah şakırtılarında, barut kokularında tatlandırılırdı özgür sevişmeler. Kulluğun, köleliğin, sahiplenmenin kurşuna dizilişi şahlanırdı toprak kokularında. Yağmalanan, semerlenen kültürler kırardı zincirlerini. Aşk, cesur adımlarla sınıf itaatini üstlenirken fabrika penceresinde omuz omuza kurşun sıkanların yaratıcı gücünde yenilenirdi sevgiler. Ateşli söylevler gerçek mevzilere yerleşirdi. Karılık ve kocalık indirilirdi nişangaha. Özgürlük taşıyan namluların kızıllığında yeşerirdi birliktelikler.

Yemek faslı henüz yeni bitmişti ki,evin erkeği olduğu sanılan kamburumsu, çelimsiz bir adam girdi içeri. Yaşlanmış kırışıklarında kara bir sima anons ediyordu kendisini. Adamın suratında üzgün bir eda vardı.

Biraz da yaranma yüklü yaklaşımıyla herkesle tokalaştı. Hal hatır sorulduktan sonra adam söze girdi.

"Kirve başınız kim sizin? Ben de zaten sizi arıyorum."

Konuşmasını bitirmeden kadına imalı bir göz attı.

"Hayrola amca, ne var, sorun nedir? Bize anlatabilirsin" dedi Şıxo.

"Ha bu kadın var ya, ha bu kadın..."

"Ne olmuş kadına amca" demek zorunda kaldı Şıxo; adamın kafa sallayan tehditkar bakışlarını kadının üzerinden çekmek için.

"Ha bu kadın var ya kirvem, Allah sizi inandırsın, babamın boynunda olsun ki..."

Her sözünün sonunda sıkılmış dişeriyle katılaştırdığı bakışlarını kadının suratına indiriyordu. Kadın huzursuz hareketlerle evin içinde dolanıp duruyordu.

"İyi anladık amca da, sonunu getirmiyorsun" dedi Şığo.

Herkes Şıxo'yla adamın karşılıklı konuşmalarına kulak kesilmişti.

"A bu kadının günahı kirvem, babamın boynuna olsun ki..."

"Ne yapıyor amca?"

"Oğlu yaşında bir gençle yapıyor. Babamın boynunda olsun ki yapıyor kirvem."

Kadın huzursuzluğunu patlattı dayanamayarak:

"Utan utan, götünün kılları ağarmış utan."

Kadınla adam, atışmalarına birliğin huzurunda devam etmeye çalışıyorlardı.

"Kirvem vallahi, babamın boynunda olsun ki yapıyor. Benim bir şeyim yok. Bende iş yok, ama o da yapmayacak."

"Amca sen kaç yaşındasın?"

"Altmış beş."

"Bacı kaç yaşında?"

"Valla ne bileyim kirve, kırka yakın. Ben diyorum kirvem, bende bir şey yok. Ama o da yapmayacak. Benim erkeklik gücüm gitmiş. Bu yapıyor kirvem."

"Niye kendinden bu kadar küçük yaşta kadınla evlendin amca?" diye girdi araya Reha.

"Ne yapalım, karı erkeğin altındadır her zaman. Erkeğine uyacak. Bende bir iş kalmamış, ama onun yapmasına da dayanamam. Vallahi bir kurşunla kirvem..."

"Sus utan, bu yaşta utanmıyor musun?"

Kadının müdahalesiyle, döndü adam.

"Gücüm sana yetmez. Güreşte beni yenersin, ama bir kurşunla deviririm seni. Vallahi yaparım, babamın boynunda olsun ki yaparım."

"Dur hele bir amca. Bize ne diye getirdin sorunu, öyle yapacaksan. Önce şunu kabul etmen gerek. Kadını aşağılayıcı tavırla karşına alma. Bakın bu kadar çocuğunuz var, onlara acıyın."

"Onun çocukları vallahi, niye benim."

"Sen gözünle gördün mü bir şey."

"Ne yalan söyleyim gözümle görmedim, ama yapıyor kirve."

Kadının inkarına yükselen tehditler, nitelemeler ve varolan gerçekliğin kendisi kalın tabulara bürünmüş bir çözüm biçimini dayatı-

yordu. Adamın densiz çıkışlarının sivriliği törpülendi, çeşitli biçimde yöneltilen ithamlarla. Bu türden tartışmaların çocukların arasında yapılması kesin yasaklandı. Karşılıklı kabul görme durumunun dumura uğradığı koşullarda, en doğru olanın ayrışma olduğu özellikle önemsenerek gündemlendi. Adam da, kadın da buna yanaşmadan köleleştirme amacı güdüyordu. Doğruluk durumunun tartışmalı olduğu bir iddiayı, kesinlik kazanmış bir şey olarak getirmemesi yönünde uyarıldı adam.

Daha sert yaklaşımlar bekleyen kadın, bu durumdan hoşnutluğunu gizleyemiyordu. Birlik evden çıktığında, herkesin kabul gördüğü bir sonuç yakalanmış gibiydi. Veli'nin kesin hükümlü uyarıları kaldı, kadınla adamın kulaklarında.

Birlik, o gece yakın bir köye yöneldi. Kavgalı iki köylünün sorunları geldi huzura. Olayın bir diğer muhatabı da çağırıldı. Yakın komşular olayın tanıklığı için davet edildi. Mahkemeler halkın katılımında partizan siyasetçilerle kurulurdu. Beyaz otoritenin çözümsüzlüğünü kabullenen yığınlar, sorunlarını bu platformlarda dile getirirdi. Bu, kimi kez çok basit küçük sorunları da kapsardı ki, gerillaların uzun zamanlarına malolurdu. Köylülerin kendi yönetim organlarının yeterince hayata geçirilemeyişi, işin ağırlığının gerillaya havalesini getiriyordu. Bir otoritenin çöktüğü yerde, başka bir otoritenin onun yerini alması kaçınılmaz bir gerekliliktir. Eskinin yıkılması, yeninin kurulması bu yöntemle olanaklı kılınabilirdi ancak.

Kırk beş, elli yaşlarında, pos bıyıklı şikayetçi köylü dinlendi öncelikle.

"Biraz su aldım. Şurada iki teneke fasulye ekmişim, onu sulayayım dedim. Adam geldi yapmadığını bırakmadı."

"Ne yaptı?"

"Bir yığın küfür etti kirvem. Biz yaşlı başlı adamız, bu yaşta bu küfürlere tahammülümüz yok."

"Ne dedi?"

"Senin fasulyelerini s....' dedi. 'Hayvan oğlu hayvan' dedi."

Köylülerin gülüşmesi yükseldi odanın duvarlarından dışarı. Veli,

Meral'i de güldürdü kendi imalı gülüşüyle.

"Sen de bana küfür ettin" diye girdi söze diğer muhatap.

"Nerden küfür ettim ben sana! Allahtan kork."

"Niye sen de 'inek oğlu inek' demedin mi?"

"Dedim! Ama sen bana 'hayvan oğlu hayvan' dedin."

"İnek de hayvan değil mi?" diye sordu, otuz beş yaşlarında olan genç muhatap.

"Eee, oğlum inek iyi hayvandır."

Odada bulunan genç köylülerin kahkahasına diğer dinleyiciler de katıldı. Genç köylü söz isteyerek devam etti.

"Su sırası benim kirvem. Mehmet amca gelip suyu kesmiş. Taa bir saatlik yoldan gidip tekrar suyu salıyorum. Kendisine kızdım, 'niye suyu kesip duruyorsun, biliyorsun sıra benim' dedim. 'Benim fasulyelerim yanmış' dedi. Ben de o kızgınlıkta ağzıma geleni saydım. Sanki senin fasulyelerin iyi, bizim tarlalarımız kötü."

Sorunun çözülen muhtevası vesile edilerek, aradaki basit sorunlara yaklaşım üzerine güçlü bir ajitasyon çekildi. Gençlerin yaşlıları daha hoş ve anlayışla karşılaması gerekliliği dile getirildi. Küfürlü bir ilişkinin insani olmadığı tüm dinleyicilere benimsetilerek anlatıldı. Karşılıklı özür dileme seanslarıyla sorun sonuçlandırıldı. Çelişmelerin dostane olmayan şiddetli boyutlarına çekildi dikkatler. Zor karşısındaki cephenin birlikteliğinin gerekliliği ve onu pekiştiren etmenlerin kendisine işaret edildi. Partinin, kitle sorunlarına yaklaşımındaki esaslar üzerinde duruldu. Köylülerin yönetim alışkanlığının geliştirilmesi ve yaşama geçirilişi üzerine bakış açısı iletildi. Gerillanın savaş pratiğini edilgin kılan tali sorunların ele alınışı yönünde köylüler şekillendirilmeye çalışıldı.

Fecir Yılan dağından, Bozan'a, Munzur'a uzanmıştı. Ali Boğaz gülümsüyordu uzaklardan. Birlik konaklama yerine eriştiğinde görüş mesafesi makineli menziline çıkmıştı. Büyük meşe ağaçlarının yeşil kokularına yaymak için ateşi, odun topladılar.

Veli'nin esprileri arasında gecenin konuları taşındı ateşin başına. Kadınla erkeğin sorunundaki girdaba çeşitli yorumlar getirildi. "Ben-

de iş yok ama O da yapmayacak" diyen adamın istemleri konu edildi.

"İşte cehalet! Adam, kendisinden otuz yaş küçük kadınla evleniyor, şimdi de otuz beş yaşında olan kadından, 'bütün istemlerini kilitleyeceksin ve ölene kadar benim iktidarsızlığıma bağlı kalacaksın' diyor. Ne adalet. Kendisi kadının yerinde olsa acep ne yapar?"

Reha'nın söylemini, "Ne yapacak, ya kıçına bir tekme vurup kapı dışarı edecek kadını, ya da üzerine bir kuma getirecek," şeklinde yanıtladı Veli.

"Kadın da tekin biri değil."

Meral'in söylemini Şafak'la, Ejma da kafalarıyla onayladılar.

"Aynı durumda sen olsaydın Meral yoldaş, 'tekin' kalabilir miydin?"

Veli'nin ani gelen sorusu dinleyicileri güldürdü. Meral'in değişen yüz hatlarından cevap bekleyen gözler dolandı ortalığa.

"En doğru olan ayrılmasıdır. Ben olsaydım öyle yapardım Veli."

Cevap, Veli'yi; "hinlikler" tasarlayan kısa bir suskunluğa itti.

"Boşanma en büyük namussuzluk olarak görülür toplumda. Ekonomik hiçbir bağımsızlığı olmayan kadının boşanması, intihar etmesi gibi bir şeydir. Bu durum, kadını bundan, yani senin 'boşanma tavrı' dediğin tavıra girmesinden alıkoyar. Sen kendi kafanla soruna bakıyorsun. Oysa oradaki kadının kafası tamamen bu tabularla ve kölelikle çevrilmiş."

Reha'nın sözü bitmemişti ki, Meral Veli'ye yöneldi.

"Peki sen adamın yerinde olsaydın ne yapardın?"

Veli hiç düşünme gereği duymadan esprili cevabını savuruverdi.

"Her şey serbest, ne yaparsan yap derdim."

Bütün birlik kahkahalarını savurdu meşeliğe.

"Reha yoldaş doğru söylüyor. Elbette ki bu durumda boşanmak en doğru çözüm. Meral yoldaşın söylemi de haklı ama, var olan gerçeklik hiç de bu doğrulara yaşam hakkı tanımıyor. Kültürel gerilik bir yana, ekonomik bağımlılık kadının özgürleşmesi önünde en temel engel. Kültürel, siyasal durum da bunun üzerinde şekillenir."

"Zaten bundan dolayıdır ki, kadının gerçek özgürlüğü, sınıf özgürlüğüne bağlıdır."

Reha, Şıxo'nun söylemini tamamladı, kısa bir dipnotla.

Diğer sorun tartışılırken, savaşın güdümündeki yerel sorunlar ve ilişkileri noktasında yoğun cebelleşmeler, güneşin yükselişine dayandırıldı. Edilgen savaş pratiğinin etmenlerini giderme ve siyasal sorunlarda yetkinleşmeler, akademik polemiklere konu edildi. Kitle örgütlemelerinin gözardı edilemeyeceği üzerine hemfikir olundu. Yeşilin tatlı tonlarının araladığı gölge bozucular arasına hazırlandı yatak yerleri. Nöbet sıraları, kutsanmış uykulara işlenerek yatma vaziyeti aldı birlik. Derin vadilerin Ali Boğaz'a açılan kapıları suskundu. Orman yaratıklarının gezginliği zulaya çekilmişti. İnlerini koruma telaşında olan potinliler, küfürler yiyordu telsiz anonslarında. Ormanın derinliklerine saldığı keçileri toparlamakta zorlanan bir kadın, kurt savar sesler yayıyordu kuytuluklara.

İlçenin tenha bir yolunu kullanarak çıktı karakolun bulunduğu sokağa. Sağına soluna bakındı, kara ince suratı arasında korkak gözlerle. Bölük binasına yürüdü hızlı adımlarla. Kapıdaki asker aldı hemen onu içeri. İnce uzun dudakları, dizlerinin titremesini kuşanmıştı.

"Dur burda, yüzbaşıya haber vereyim."

Suskunca onayladı talimatı.

"Gel buraya gel!"

Askerin gösterdiği istikamete yürüdü. Açık kapıdan içeri girdi. Masada oturan çelimsiz bir eğri surat, sırıtkan bir eda takınarak;

"Gel şöyle otur Ali. Ne o, sıkıntılı gibi görünüyorsun?"

Titremelerinin etkisiyle kırılıyordu dili. Gözlerinde korkuyla belenmiş bir çıkmaz vardı.

"Ben köye gidecem komutanım. Vururlarsa vursunlar, ne yapayım."

"Ulan sen ne biçim erkeksin. Bir iş yaptın, ağzına burnuna bulaş-

tırdın. Bir kendini asmaya yelteniyorsun; bir zehir içiyorsun. Bak eski binayı sana ev yaptık. Karına da iş bulduk okulda. Şimdi ne istiyorsun? Köyde biz seni koruyamayız, gelip beynini dağıtır teröristler."

"Ne yapayım? Gelirlerse gelsinler, böyle korkuyla yaşamaktansa."

İçten yükselen sevinç dalgalarını sezdirmek istemeyen yüzbaşı;

"Ulan dört tane terörist ihbarladın devlete, devletin yirmi yıllık memuru gibi baktık sana. Şimdi de gitmek istiyorsan git. Yolun açık olsun."

Titreyen elini uzattı yüzbaşıya. Çelimsiz eğri surat, uzanan eli görmezden geldi. Elini çekip yürüdü Ali. Arkasından bakan eğri surat, söylendi kendisiyle.

"Ne enayiler var şu dünyada. Kendini bir iş yapıyor sanarlar. Neredeyse devletin tüm güvenliğini isteyecekler koruması için."

Kullanılıp atılmış bir paçavra kağıdıydı Ali Dalkılıç, bölük kapısından çıkarken. Yaptığı işin ödülü olarak iki tatlı söz, bir sırt sıvazlama ve koca bir yoksullar dünyasının düşmanlığı armağan edilmişti kendisine. Dört kardelenin kanını bulandırmıştı yoksul çocuklarının rızkına. Sonrasında duyduğu pişmanlık da artık fayda vermemekteydi. Zulüm altında olan canların tümü çoktan onay vermişti idamına. Kepir çatışması öncesi birlikle karşılaşan ve Reha'nın güven duyduğu zattı bu. Geçmiş süreçlerde operasyonlarda gözaltına alınmış, işkence görmüştü. Hüseyin Tosun'un kazandığı yoksul bir ilişkiydi. Kızıl otoritenin zayıfladığı bir koşulda, satmıştı onurunu Pülümür'ün bir dağ köyünde. Şen şakrak yoksul sofralarına kan dökülmüştü onursuzluğun teninden.

Evindeki birkaç çul eşyayı bir kamyona yükleyip köye yöneldi. Dere yatağını takip eden virajlı yolun tozları içinde gülüşüyordu çocuklar. Köyün özlem kokularında hazlanıyordu her biri. Araba köye girdiğinde doluştu merak taşıyan köylüler.

"Kim gelmiş?" diye sordu biri.

Biri usulca fısıldadı.

"Ali Dalkılıç gelmiş eviyle."

Arabadan nasibini alanlar uzaklaşıyordu hemen oradan. Hoş gel-

din dememek için çekiliyorlardı köylüler. Hiçbir dostunun, akrabasının yüzüne bakamadı Ali. Arabacıya "devam et" diyerek geçip gitti kahveyi. Onur edinmenin hiçbir maddi değerle ölçülemeyeceği gerçeğine çarpmıştı bir kez daha başını.

Köylüler yorumlarıyla deştiler merakını.

"Bu niye gelmiş kardeşim, gelip gebertecek devrimciler" dedi, bir yaşlı adam.

"Gebertsinler! hak etmiş. O da yemeseydi o boku" diyen bir genç girdi lafa.

"Yahu hak etmiş de pezevenk, bir sürü çoluk çocuğu var. İnsan onlara acıyor. Yoksa zaten o her gün geberiyor. Kurşuna bile yazık."

"Bir de onu geberttiler diye, gelip ezerler milleti. Ne lawu, de sana ne? Devlet kendi generallerini koruyamıyor, seni ne yapacaklar" dedi bir diğeri.

"Belki karakoldan askerler gidip bekler evini" dedi biri.

"Nereden her gün gidip onun evini bekleyecekler. Bir saatlik yol var, buradan onun evine. Hem asker onu mu koruyabilecek? Onlar istedikten sonra, askerlerle birlikte vururlar vallahi. Geçen gün birini vurmuşlar İstanbul'da; hem de karakolun, şubenin yanındaymış evi. Geçen sene görmedin ta gidip Şiran'da karakolu imha edip geldiler. Üstelik Erzincan'da da iki polisi götürdüler yolda gelirken."

"Onlara hiçbir şey dayanmaz kardeşim. O çatışmada ne diyordu başçavuş; "adamlar hiç boşa atmıyor, başımızı bile çıkaramadık, eğer yardım gelmeseydi hepimizi götürürlerdi."

"Tabi yahu. Hepsi eğitim görmüş, gece gündüz silah atıyor. Canını cebine koymuşlar. Üç beş tane asker ne yapabilir, kendilerini koruyamıyorlar."

Gecenin berraklığını şirmok, kuzu kulağı, yemlik kokuları sarmalamıştı. Kuzu pancarı, yumuşak bir doku oluşturmuştu nadas yüklenmiş tarlanın bedeninde. Yıldızların çekiciliğine, yerini gönderiyordu toprak ana. Kurbağaların ilkbahar çığlığı, ağır aksanlar kuşanıyordu. Makirak tepesinin yeşillenen sırtları çıplak fırtınalar sarınıyordu. Haşmetli şahlanışlar ağır aldatışlarla düşüyordu geceye. Bütün kutsal

kapılar, mülkiyet mühürünü sıkıca tutuyordu döşünde. Cinsel gücünü yitiren tüm kötürümler, harlanıyordu gecenin tahrikkarlığında. Doğurganlığını kutsayan tüm canlıların memelerini dolduruyordu, mübarek yüzeylerdeki doğallık.

Usta mitos yaratıcıları, kahramanlarını çekip çıkarıyordu doğa yaratıklarının orijininden. Dağ diplerini kemiren pınarlar, vadi serinliğini kuşanıyordu. İlkel rejimlerden modern dünyanın yükselişini koşullandıran çatışkılar, efendilerini yiyerek evrimleşiyordu.

Bir puğu kuşu sahnenin karanlık kürsüsünden ses veriyordu geceye. Kahvenin sarı penceresinden bozuk, kırıcı espriler taşıyordu dışarı. Evlerin bacalarından taşan kaynamış süt kokuları, yılanların gece hareketsizliğini kahırlara boğuyordu. Boş samanlığın tenhasında enikleriyle oynaşan bir dişi it, doğurganlığıyla övünüyordu. Kahvenin kenar masasında oturan iki yaşlı, olası Kürt devleti içinde Aleviler'in kadersizliğini tartışıyordu, beyaz rejimin şoven-gerici etkisi altında. Cicim aylarını geride bırakan iki çift, birbirine girmişti, erişilmeyen yaratıcılığın ıraklığında.

Kapıyı kapatıp yola indi Suzan. Yolu boylu boyunca yürümek istiyordu bütün kokuları tenine emzirerek. Birkaç metre kadar uzaklaştı evden. Cevizin altından bir görüngü yürüdü önüne. Duraksadı, endişelerinin çıkardığı hengame senfonisinde. Cesaretini topladı dil ucuna.

"Kim oradaki?"

Kaplumbağa görünüşünde bir eğimlilik vardı, karşısındaki silüette. Gırtlak yırtan hırıltılı bir ses, titreyen bir tonla cevap verdi.

"Benim, Suzam'ı korkma, Seydağa."

Çapkınlığıyla ün yapan moruğun bu saatte önüne çıkışını, hayra yoramadı Suzan. Çelimsiz adamın gücünü altedebileceğini düşünerek rahatlayıverdi.

"Hayrola, Seydağa amca, bu akşam akşam nereden gelip, nereye gidiyorsun."

Kadının rahat ve açık konuşması, adamın katılaşan korkularını dağıtıverdi.

"Senin için geldim Suzam'ı. Benimle ol, sana her türlü yardımı yaparım. Bu güzellik altında yalnız kalman günahtır."

"Nasıl yardım yaparsın?"

"Vallahi ne istersen. Mal, davar, para. Hiç çekinme ne istersen. Bilincini gezdirdi tüm hinliklerin mekanında Suzan. İnce ve kıvrak bir edayla, yanıtladı."

"Tamam, niye olmasın Seydağa. Zaten seni överler hep, bakalım o kadar var mısın? Hem de bu yaşta."

İşin, umduğundan da kolay olması sevince boğmuştu Seydağa'yı. Ellerini ovuşturuyor, ağzını şapırdatıyordu. Boğazındaki hırıltı iyice yükseliyordu.

"Sen şu cevizin altında soyun, pantolonunu falan çıkar. Ben evden bir battaniye alıp geleyim" dedikten sonra eve yöneldi Suzan. Adam, heyecan furyasına dalmıştı kafa üstü. Uçkurunu çözüp çıkardı pantolonunu. Sabırsız bir bekleyişle gözlerini dikti Suzan'ın yoluna. Az sonra, karanlığın içinde raks eden kalçalarıyla dikildi karşısına Suzan. Büyük bir iştahla yanaştı adam. Suzan'ın elindeki kırmayı görünce donup kaldı. Boğazı düğümlendi. Köşeye sıkışan kutik gibi kuyruğunu doladı bacağına. Kekeleyerek bir şeyler söylemeye çalıştı.

"Suzam'ı o ne elindeki?"

"Senin kafanı dağıtmak için getirdim. Yat bakalım yere. Benim üzerime nasıl yatmayı düşündüysen öyle yat yere."

Bacakları titrek oyunlar oynuyordu. Dilini yutacak gibi oluyordu. Gözleri faltaşı olup fırlayacaktı adeta.

"Kurban olayım Suze dur, istemiyorsan çeker giderim ayıptır, böyle yapma."

"Sen kızın yaşındaki birinin uçkuruna göz dikerken ayıp değil, bu ayıp oluyor öyle mi? Yat çabuk."

Kadının kesin hükümleri karşısında yüzükoyun yattı çaresizce. Yanında getirdiği kendirle yanaştı yanına. Adamın ellerini arkasına alıp bağladı. Yerde titreşimler kuşanan adamın başının üstünde, yukarı kaldırdığı eteğinin altındaki kalçalarını gezdirerek, kokularında kuduttu adamın nefsini. İşini ağırdan alarak tadına varıyordu hinliklerinin. Bütün yakarışları duymazdan geldi. "Kalk" komutuyla kaldırdı

beyaz donlu adamı. Pantolonunu boynuna bağladı. Önüne katıp yürüttü. Adamın yakarışları artıyordu bilinemezlikler içinde. Sırtına dayanmış kırmanın korkusunda yürüdü. Kahvenin yakınında bir elektrik direğinin yanında durdurdu. "Kahveye götürüp, milletin içinde rezil edecek" sanısına kapılan adam, daha çok yalvarmaya başlamıştı. Sırtını direğe çevirip kendirle direğe bağladı. Elindeki kırmanın ucuyla beyaz donunu indirdi adamın. Utancından kara çehresi kızıllaşan adam:

"Ne olursun bana zulmetme, beni bırak. Millet gelir kahveden beni böyle görür rezil olurum. Ne olursun Suze, ölülerin hayrına yapma bunu."

Adamın pörsümüş kıllı taşakları, korkudan iyice çekilmiş penisini kaybetmişti içinde. Namlunun ucuyla hafiften dürtükledi Suzan,

"Bununla mı koklayacaksın caniklerin uçkurunu? Bir daha yiyeceğin boku, ağzına göre seç. Bu da sana bir ders olsun. Bir daha çıkarsan yoluma, bu kez affetmem seni."

"Beni çöz" yakarışları içinde bırakıp gitti adamı, beyaz donunu da boynuna geçirilmiş durumda. Zevkinden gülücükler gönderiyordu yol boyunda kendisini selamlayan gece yaratıklarına.

Kahveden gelen iki genci yardıma çağıran Seydağa, tanımadığı iki silahlının kendisini bu hale getirdiğini, yana yana anlattı. Kahkahalarını gizleyemeyen gençler, olayı hemen kahveye duyurdular. Çeşitli yorumlar altında gülme krizlerine girdi köylüler. İşin içinde bir bityeniği olduğunu varsayıyordu hepsi de.

Evrenin bütün gece bekçileri, kırık kanatları, kınalı pençeleri, uyruk gagaları ile alkışlar arasında uğurladılar Suzan'ı. Varoluşların karmaşık gizeminde olgulanan kuramlar, zihinlerde devrimi yeniliyordu. Hese Mem'in katırı, sevinçten dolanıyordu zincirine. Ahtapot sürüleri, kalıcı dönüşümlere dolanıyordu. Var ve yoklar, iç içe giriyordu, soylu söylencelerin doğasında.

Kadının çekici cüretkarlığı, zebani alemini hayıflanmalara devşiriyordu. Direngen karşı koyuşları öptürdü tenine. Yıldız sıcaklığına uzanan sokak lambalarının ahengi, şakaklarını kuşatıyordu kadının. Yıllanmış egemenlikleri parçalayan başkaldırının yüceliğinde, erişilmez bir güven kazanmıştı. İyice diklenerek göğüsleri, yürüdü tüm ye-

şili kıskandıran illetini savurarak. Kâbusların kuramı öğesini karşıladı reyhan kokuları, sempati törenleriyle. Ataerkil çemberlerin içinde küçük devinimlerin hazzı yeşeriyordu.

Evin balkonuna yetiştiğinde, kurbağaların sesine uzanan ay, usulca çıkıvermişti uzak dağların üzerinden. Bir iskemleye oturup serinletti soluğunu. Kahvenin yanından geceye yayılan konuşmalar, gülüşmeleri anlamaya çalıştıysa da başaramadı. Ayın yükselişine daldı gözleri.

Kahveden çıkan köylüler, evlerine doğru yol alıyorlardı. Kırmasını omzuna takıp evin kenarındaki çeşmeye indi su almak için Suzan. Suyu doldurup dönüyordu ki, bir karartıya takıldı ürkek gözleri. Elindeki bakracını bırakıp, kırmayı doğrulttu silüete.

"Kimsin sen, ordaki?"

Sesinde korkunç bir kin vardı. Yumuşak bir ses cevap verdi usulca.

"Benim Suzan abla, Seyit. Eve gidiyorum. Korkmayasın diye geçmeni bekliyordum."

Yumuşak bir sevecenlik aktı içine Suzan'ın. Silahını indirip derin bir of çekti.

"Gel Seyit, gidip oturalım biraz, ben yalnızım. O sesler neydi kahveden gelen."

Seyit, ürkek ve çekingen bir insiyatifin altında karmaşık duygular içindeydi. Çağrının istemlerinde yatan gizemin korkularını duyuyordu.

"Hadi şu suyu al da gel."

Salınarak balkon kapısına doğru yürüyen Suzan'ın peşine takıldı, elindeki su bakracıyla. Ay ışığının şavkı altında toplamıştı tüm çekiciliğini önünde yürüyen kadın. Günlerine, gecelerine takılan görüngüsünü seyretmek hoşuna gidiyordu Seyit'in. Bir kış günü tattığı o sarhoş edici kokusunu unutamamıştı. Kadını kırmak, incitmek istemediğinden görünmemişti uzun zaman kendisine.

"Sen burada balkonda otur. Ben bir çay koyup geleyim."

Usulca ilişti bir iskemleye Seyit. Odanın ışığını yakıp içeri girdi Suzan. Işıkta raks eden ritimlerine takıldı delikanlının gözleri. "Yazık ki, bir öküzün kulu olmuş bu kadın" diye geçiriyordu içinden. Işığı kapatıp, geldi yanına oturdu Seyit'in. Heyacanını yutkunuyor, bakamıyordu kadına.

"Ne oldu aşağıda, o gürültü de neydi Seyit?"

"Seydağa'yı soymuşlar. Donunu kafasına geçirip direğe bağlamışlar."

"Kim yapmış peki?"

"Bilmiyorum, 'iki silahlı adam yaptı' diyor. Gerçi pek kimse inanmadı. Silahlı adamlar ne diye öyle yapsın? Bir sorunu olsa, açık cezalandırırlar."

"Nasıl yani çırılçıplak mı yapmışlar?"

"Belden aşağı çıplakmış."

Okkalı bir gülüş doldurdu yanaklarına Suzan. Kadının güzelliği gülünce daha da narinleşiyordu. Gözlerini ayıramadı gülüşlerinden.

"İyi yapmışlar. Havalandırmış olurlar boklu götünü."

Kadının dışa taşan sevinci, dikkatine oturdu Seyit'in. Ay, gözlerinde gülümsüyordu, imge sanatının ruhunu okşayan efsanevi duruşuyla. Melül bir eda kuşanıverdi aniden Suzan'ın gülen suratı.

"Niye uğramadın bize hiç, bunca zaman. Herkes kapımızı farklı işler için çalar. Bir yığın kanı bozuk. Senin gibi iyi insanlar gelip sormaz."

Mahcup ve sıkılgan bezenişiyle.

"Ne bileyim gelemedim. İş, güç."

"O gün seni üzdüm herhalde. Beni beğeniyor musun hiç; yoksa başka bir sevdiğin mi var?"

Sınırsız gelen sorular terletti Seyit'in küçük burnunu. Birincisini geçiştirerek ikincisini yanıtladı.

"Öyle biri yok."

Eline uzanan elin boğazını kurutan sıcaklığını iletti parmak uçlarından bedenine. Bademlerin korundan yakıcı bir güç yayılıyordu evrene. Ay, aya haber iletti. Serçeler, tomurcukların kokusuna uçtu zamansız bir hareketle. Kadının boynundaki sadelik, sütun güzelliklerine yaslanmıştı. Ana Fatma çiçeklerinin ilk doğuş anıydı yaşanan.

Birlik, yerine getirilmesi gereken bir iş için ikiye ayrılmış, Reha, beş kişiyle bilmediği bir hatta geçmişti. Bir mezranın karşısına gelen

bir top meşeye yetiştiklerinde, fecir, aydınlığı vadilere sürmüştü. O gün, hiç kıpırdamadan yerlerinde kaldılar ikindiye kadar. Hafif bir yağmur başlamıştı öğleden itibaren. Yağmurun görüş mesafesine bürünerek mezraya yöneldiler. Mezralıların iyi olduklarına dair genel bir bilgi vardı ellerinde. Evleri karşıdan gören bir yamacı geçip, gelen atları kovan adam, yanlarından sürdüğü atları belli bir yere kadar sürüp geri döndü. Meşeliğin kökünde bekletti birliği Reha. Adama doğru yürüdü.

"Merhaba kirve."

Adamın çehresi keçi derisi gibi gergindi. Cevap vermek istemedi. Reha devam etti:

"Ne var ne yok kirve çevrede?"

Sadece uculca, "bir şey yok" dedi adam. Reha, arkadakilere gelmesi için seslendi. Meşenin dibinden kalkan bayan gerillaları görünce adam, dili çözüldü.

"Siz gerçekten Partizancı mısınız?"

"Evet kirve, ne oldu? Partizancı olduğumuza inanmadın mı?"

Adamın suratını endişe bürüdü. Heyecanlı el hareketleriyle hızlı hızlı konuşmaya başadı.

"Gelmeyin, kalın orda gelmeyin. Her taraf asker dolu. Ben sizi MİT sandım. Hemen arkada mevzileri var. Nasıl geldiniz siz buraya?"

Reha adamı sakinleştirerek, birliğe olduğu yere çökmesini belirtti. Askerlerin nerede olduklarını ve ne zaman geldiklerini öğrendi adamdan. Birkaç mevzinin ortasına düşmüşlerdi. İlerdeki küçük sırtı gösterdi adama.

"Şuraya git kirve, bak bakalım o sırttan mevziler görünüyor mu? Eğer mevziler görünmüyorsa, gelin diye işaret et."

Sıkışmış bir pozisyondan, saldırı yeteneği olabilecek bir mevziye geçmek istediler. Adam tepeyi kontrol edip, olumsuz cevabını verince, çıkamadılar bulundukları yerden.

"Bana, 'seni takip ediyoruz, hemen gel' dediler. Ben gideyim kirve. Bir yolunu bulup gelirim, sizi buradan çıkarmak için."

Hiç tanımadıkları bu adamın, askerlere bilgi vermesi durumunda kötü olan pozisyonları çok kötü olabilirdi. Yapacakları pek fazla bir şeylerinin de olmadığını düşündü Reha.

"İyi git kirve; ama herhangi bir terslik olmasın" uyarısıyla birlikte gitmesine razı oldu. Birliği mevzilendirip, beklemeye koyuldular. Hemen üstlerindeki mevzilerden askerlerin konuşmaları yükseliyordu. Kısa bir beklemeden sonra, adamın atları kovan sesi aşağı doğru yanaşıyordu. Buldukları yerin sağından birliğe paralel indi aşağı. Atları kovma sesine büründürdüğü konuşmasıyla,

"Hetemi ser berê (Benden tarafa gelin)" talimatını verdi.

Reha, birliği o yöne sevk etti. Adam atlara bağırma sesini süreklileştirmişti. Atlara seslenme imajı vererek, evde örgütlediği karısına sesleniyordu.

"Nere golig kotiye? (Kız, atlar nerede?)"

Kadın aynı ses tonuyla, atlara seslenen ikinci insan görünümüyle cevap veriyordu.

"Nay vere çeverde, tay veciye sere bon. (İşte kapının önündeler, bazıları evin üstüne çıktılar.)"

Atlara seslenme görüntüsü altında, askerlerin harekatını, durumunu bildiriyordu kadın. Ve onun verdiği bilgilerle birlik, kuytu bir dereye inerek çemberden uzaklaştı. İşi nasıl yaptığını merak eden Reha, adama:

"Ne yaptın askerleri kirve" diye sordu.

"Çay yapmışlar, gittim komutanlara, 'Yazık aşağıdaki askerler çok üşümüş, onlar da gelip çay içsin. Gündüz her taraf görünüyor zaten' dedim. Adam da 'iyi gelsinler' dedi. Hepsini evin yanına topladım. Dedim 'ben şu atları bir daha kovup geleyim', 'tamam ama çabuk gel' dediler."

Vedalaşıp ayrıldılar köylüden. Kitlelerin gücündeki kadirliğe imrendi Reha. Böylesi bir halka sahip olabilmenin ne büyük bir kudret olduğunu düşünüp hazlandı. Yoksul eşiklerden topladıkları sevinçlerle yürüdüler geceleri tınmadan.

Munzur, çehresinin esrarengiz bilgeliğini kuzuların ayak tozuna, çobanların kaval nağmelerine, asi gezginlerin silah şakırtılarına açmıştı. Meteor yuvalarını dolduran duru pınarlar, soğumuş mağma kraterlerine gönderiyordu şavkını. Katliam dosyalarının dilsiz tutanakları kapanmış-

tı koyaklarına. Halkların halklara yedirildiği kurt ağzı yangınlarda diklenen zirveleri, meydan okuyordu zulüm tapınaklarına. Tutkuları büyütüyordu, spesifik baskınlarda yitirilen şeffaf alınlar. Beyaz çadırların sıcaklığında, kınalı ellerle sunuluyordu katı şafak yoğurtları. Yelesinde al, turuncu boncuklarla sevmenin tadını çıkarıyordu özgürlüğün dağ kızları. Mor dağların bağrını yeşillendiren, dirim sevdaları angaje ediliyordu namlu uçlarında.

Üçlü basın grubu, Munzur'un eteğine sırtını yaslamış, sıra köylere yönelmişti. Zirvelerde geziniyordu Demirdağ'ın yüreği. Bir ala ceylanda bulmuştu özgürlüğün totemini. Alçaklarla yetinecek gibi değildi. Sert fırtınalarda üşümekti hevesi, donana kadar. Kış yangınlarının hezeyanına uçurmuştu sevincini.

Süslü, basın komitesinin siyasi sorumluluğuyla birlikte askeri hareketi de yönlendiriyordu. Her üçü de gece yürümede oldukça zorlanıyordu. Süslü, birkaç kez ağzını burnunu kırarak, elde edebilmişti belli bir seviyeyi. Uzun dirayetli karşı koyuşlarla yürümüştü. Önünde yürüyen yoldaşının çantasındaki beyaz etiketi gözlerinin menziline oturtarak, birlik kolunu takip edebiliyordu. Kışın geçtikleri bir dereyi, gözü iyi gören herkes lekenlerini çıkarıp geçerken, Süslü lekenle atlamış, kafa üstü bir göletin içine uçup dişlerini kırmıştı.

Ağır aksak ve karmaşık bir gece yolculuğundan sonra, dağınık bir köyün üst mahallesinde bir eve girmeyi başardılar. Tanıtma çağrılarından sonra, pos bıyıklı, tıknaz, yuvarlak suratlı bir adam açtı kapıyı. Kendisinden emin bir duruşu vardı adamın. Yer gösterdi girenlere. Gömleğinin düğmelerini en üst sınırına kadar düğmelemişti sıkıca. "Çay yapın" talimatını sert bir edayla gönderdi evin kadınına. Süslü'yü tanıdığı için, ilk ondan başladı sorgu suale.

"Ula hani Zeyno nerde?"

Süslü ancak, "geziyor, iyidir" diyebildi.

Konuşmaya devam ediyordu adam, sözü söze bağlayarak.

"Yani o sizin önderinizdir ha. Önderlerinizin kıymetini bilin ha. Yani sen de iyisin ama, ulan Zeyno nam yapmış ha. Başçavuş diyor 'geliyor mu Zeyno', dedim ulan, sen kaç parasın? O bir güldür, kimse koklayamaz Onu bakılem. Seni, senin evinde vurur ha. Ulan yani, senin gücün nedir ki? Yahu Zeyno uzmandır. O diğeri de kendi dalında uzman-

dır haa. Geçen gün yine gazetede robot resmini çıkarmışlardı. İstanbul'daki polisleri o temizliyor haa."

Söz hakkını sınırsız bir kullanım yetisi içinde, lafı lafa ekliyordu adam. Mücadele içinde olan çocuklarıyla övünüyor, koltuklarını şişiriyordu. Tipik bir aşiret ağalığı edası vardı. Sırf, Mehmet Koç'un babası olduğu için günlerce işkenceden geçmişti. "Sende silah var, teslim edeceksin" söylemlerine, önce "yok" yanıtını vermiş, işkence faslı ağırlaşınca, "ulan yani var, vermiyorum haa" deyip çıkmıştı işin içinden. Egemen cepheye olan tepkisi ve kabullenemezliği güzelleştiriyordu konuşmasını. Söze hiç ara vermeden, silahlı çatışmaya girdiği kardeşiyle olan soruna getirdi lafı.

Demirdağ ve Orhan şaşkın, biraz da tanıma istemleriyle pür dikkat kesilmişlerdi konuşmaya. Süslü, konuşmalarına gülümseyerek kulak veriyor, lafa girmek istediğinde ise çığır bulamıyordu. Adam devam ediyordu anlatımlara.

"Yahu, bir devrimci ki ailesini düşünmüyor, onun devrimciliği ne ki? Zeyno, Murto'nun tarafını tuttu haa. Ben karışmıyorum bakılem a; kırmak istemiyorum haa. Yahu, yoksa Murto'yu tanır mıyım ben. Ula yani sen burda uzmansın ama diğeri de senden aşağı kalmaz haa."

"Verilen karar doğrudur amca, taraf tutma falan da yok bunda" diyebildi zoraki Süslü. Adam iyice hiddetlendi konuşma seyrinde.

"Ulan yani kafamı bozarsanız, karar marar tanımam haa. Siz benimle atamazsınız bakılem. Girerim bir taşın arkasına, yanaştırmam ulan. Sen daha silahı çekmeden atarım yere seni. Yani usluca otur bakılem. Bakılem siz benim kadar iyi bilmezsiniz haa."

Sofranın hazırlanmasıyla, konuyu yumuşatan adam söze devam etti.

"Gelin hele çayınızı için, ekmek yiyin. Kız, yumurta yok muydu, bu adamlara biraz yağ yedir".

Sağa sola yağdırdığı emirlerle, kalın kabuklu otoritesini duyuruyordu herkese. Serzenişlerin ve densiz karşı çıkışların altında güçlü bir bağımlılık da taşıyordu. Cildinin yüzeyindeki canlı kırmızılık, konuştukça daha bir canlanıyordu. Konudan konuya aralıksız geçişler yapıyor, çıkışlarına nasihat sultalarını ekliyordu.

"Yani şimdi çekinmenize gerek yok haa. Her yer sizi kabul eder. Or-

manlar genişledi icabında. Çok sıkışırsanız verin sırtınızı dağa, korkmayın haa. Her taraf yayladır. Bu dağlar adamı besler. İneceksin, bir şahin gibi vuracaksın bakılem avını; çekileceksin dağa. Ulan korkmayın haa. Düşman Zeyno'nun adından bile korkuyor haa."

Demirdağ'ın iyi dinleyiciliğini süzüyordu bir yandan da.

"Bakılem sen yenisin herhalde haa!"

Daha cevabını almadan sorduğu soruya devam etti.

"Bir şey olmaz, alışırsın haa. Böyle çakı gibi duracaksın. Silahı tam nişana indireceksin, nefesini tutacaksın, ondan sonra atacaksın haa. Helikopter geçince, olduğun yerde dikileceksin, gözlerin bile oynamasın, nefes bile alma, seni taş sansın bakılem. O ara nefesi arkadan alacaksın."

Kendi konuşmalarını onaylayarak, esprilerine gülerek devam ediyordu. Kalkacakları saatte, "Cemal amca biz kalkacağız" diyen Süslü'yü, bir saat kadar daha lafa tutmaya devam etti. Evden çıktıklarında gece fecire doğru devrilmişti. Munzur'un doruklarından inen alizeleri emiyordu Mercan suyu. Vadi, çevrelediği ışıkları selamladığı doruklarıyla çekici bir görüngü kuşanmıştı. Ovayı yutacakmış gibi koşuyordu Mercan çığlık çığlığa. Beyaz köpüklerinde sabah yıldızının şavkı yansıyordu. Dik güvertelerin ninnileri yavılıyordu kulaklara. Hıdır Kanaş'ın evini resimleyen küçük bir bezelye fidesi üşüyordu yalnızlıktan. Kapı komşu çekişmelerinin tümü karanlığa zulalanmıştı, sabaha diri çıkmak için. Keklik öpüşleri sabahın hengamesini kuşanıyordu usuldan. Tek kulaklı bir tilki, cilvesinde sallayarak kuyruğunu, kur yapıyordu yaşlı horoza. Akşam gulik ziyafeti çeken Hesene Çıla'nın evinden osuruk fosurtuları yayılıyordu gecenin berraklığına. Gecenin serinliğinde Sulte'yle buluşuyordu bir tenhada Seydağa. Günün toplam veresiyelerinde üşüyen bakkal Şahin, sol cebindeki bir demet paranın üstüne yatmıştı sıkıca. Kazma, kürek sapına hammadde elde edebilmek için, bir komşusunun söğüt ağacını yontuyordu çaktırmadan proleter İsmail. Sarı bir tilkiden ödünç aldığı kurnazlığın üzerine yatan Veli Akyol, sıkıca kapatmıştı kapıyı arkadan. Otuz sekiz ihanetinin verdiği acılarda inliyordu kıçından Hasan Hayri. Kardeşinin toprağından yarım metre yer kapabilmek için otuz yıllık binayı itekliyordu Hüseyin Kara düşünde.

Sıkıştırılmış bilinçlerin, katılaşmış tabuların, şekillenmiş istemlerin alaza tutulması felsefelenir. Çatışkıların harmonisinde yaratılan yeniler, diklenir mavi semaya. Yıldız meşeye, meşe toprağa iletir bilim kanunlarını. Ağlayanlar gülenlere, açlar toklara, zayıflar güçlülere imreniyordu. Namluların yıldızlara değen ağzını öpüyordu yoksul acıları. Sanatsal edinimlerin devasa gücü, belirginleşiyordu insan deryasında.

Şıxo'nun komutasındaki birlik, Bozo'nun verdiği randevulara zamanında ulaşamadığı için, pusulara düşmekten kurtulmuştu. Deşt ve Hozat mıntıkasına çıkan otuz-kırk kişilik bir kontr-gerilla grubunun içinde Bozo'yu tarif eden köylülerin uyarılarıyla birleştirilen diğer şüpheli şeyler üzerine, "Bozo'nun çatışmada ayrı düştüğü" söylemini kırıp, düşmanın elinde olabileceği ihtimali esas alınmıştı. Bu durum karşısında tüm köylüler, ilişkiler uyarıldı ve gelecek saldırılara hazırlanmaya çalışıldı.

Mazgirt alanına geçip, mıntıka birliğiyle görüşünce işin esası netleşmişti. Gelişen durumlar üzerine yeni değerlendirmeler yapıldı. Veli bir birliğin başına verilerek Deşt Merkez mıntıkasına gönderildi. Reha bir birimle Pülümür hattına geçecekti. Şıxo, Kara Adam'la birlikte ana birliğin başında kalacaktı. Planlamanın ilk günü Veli ayrıldı. Şıxo ve Reha, Kutu deresi Vartinik hattına doğru yola çıktılar. Birkaç gün birlikte hareket edecek sonra ayrılacaklardı.

Vartinik coşkusu sarmıştı koyakları. Buz içinde çimlenen tohumların yeşil fidesine tutunuyordu erekler. Serhat içlerinde boylanan ışık selinin Mirik yamaçlarında nadasa durmasıydı. Nadas zamanı dolmuş, tarla tavına gelmişti. Boy veriyor, hasat olmayı bekliyordu karasabanın diş izlerinde. Ateş hattına kuruluyordu yoksul sevinçler. Kuşlar yakıcı ezgilerle gülüyordu, Kutu deresinin serin taşlarına yaslayarak çenesini. Ak pençeli bir kartal, şiir güncesine banıyordu dilini. Gülüşlerin sürüngen yakarışını yontuyordu peryavşan kokuları. Laç deresine iletiyordu umut haberlerini Buyer kayalıkları. Jel dağının medetsiz şehveti, gök tanrısı Olgan'ın şölenlerini kıskandırıyordu. Küskün bir edayla karşıladı partizanları köm yıkıntıları. Yoksul, nasırlı ellerin çatlak izlerini taşıyan iki

kavak ağacı, göğün yıldızlarını işaretliyordu namlu ağzına. Hüzünlü törenlerin yarattığı kavgacı törenleri seyre durmuştu bir ala ceylan, baş ucunda dolanan iki asi şahin pençesiyle. Vadilerin göğe diklenen bekçileri, mekanın gerçek sahiplerini mihman etmenin zevkini sindiriyordu toprağına.

Kömün sessizliğini dolandılar partizanlar. Yüreklerinde saklı yitik anıları deştiler. İbo'yu ve Haydar'ı selamladılar namlu avazlarıyla, savaş yeminleri iletildi kurşun sıkımlarında. Küçük partizanın gözlerine iki orkide düştü dalından. Kaçkın söylevlerin tümü arlandı, manzaranın dirayet tutkularında. Umut dolandı dağları, şahanların ayak tozunda.

Birlik, o akşam bir şafak yaylasına uğradı. Coşkulu genç bir grup karşıladı gelenleri. Avrupa'dan ve çeşitli metropollerden gezi amaçlı gelenlerin ilgisi daha yüksekti. Ciddi siyasal ajitasyonlar eşliğinde kaynaştırıldı ilişkiler. Kamera çekimi yapma istemlerine olumlu yanıtlar verildi. Mücadeleye katılım çağrıları yinelenerek, eleştiriler karşılaştırıldı. Politik ve askeri hedefler sade söylemlerle dillendirildi. Yaylacıların ikramı olarak sunulan et keyfi, buzlu yoğurtların eşliğinde gönderildi midelere. Küçük çocukların hayran bakışlarını sevdi partizanlar. Ejma ile Reha'nın çocuk düşkünlüğü, ilgi odağına oturmuştu. Güncel gelişmeler üzerine tartışmalar sürdürüldü. Avrupa'dan gözlemler aktarıldı. Parti çalışmalarına yansıları eşelendi. Birlik, sabah saatlerinde nöbet mevkiini yüksek bir tepeye çıkardı. O gün gündüz yaylada konakladılar. Öğlen saatlerinde, "beri" faaliyetini bitiren Berivanlarla görüşüp ayrıldı Reha, dört kişiyle birlikte. Özel bir görevin icrası gerekiyordu. Silah atışlarıyla ayrıldılar birlikten. Buyer gölünün kutsal görüntüsünü hafızalarına oturtarak ineceklerdi, Ortadağ'dan vadilere.

Bir yanı Laç ve Ağponos vadilerinin ağzını öperek, Ovacık girdilerini; bir yanı yasak mıntıka ilanına takılan Pülümür'ün dağ köylerini, bir yanı Düzgün Baba'nın zirvelerini, bir yanı Kutu Deresi'nin öbür yüzünde Merkez ve Deşt köylerini selamlar Ortadağ'ın duruşu. Munzur'un iştima düzenine, asi bir karşı koyuş gibi durur çekincesiz. Yumuşak tenli çayırların kuzey sınırlarında dik bir zirvenin önünü süsler Buyer gölü. Yosunların yeşil rengini emzirir gök mavisine; burcuların mor tonunu ceylan tenine yedirir.

Pülümür yüzüne bakan tepenin üzerinde durup seyrettiler büyüleyici görüngüyü. Yeşilin ve mavinin egemenliğinde çatışan renk harmonisidir uzay boşluğunda. "Dibi yok" derler köylüler, mübarekleştirdikleri Buyer gölü için. Ön yüzünde yeşil bir örtü gibi duran çimlerin rengini koyulaştırmış kurban akıntıları.

"Bu gölün etrafında üç tur koşanın, aşka dair ne dileği var ise, kabul olurmuş. Genç kızlar ve erkekler koşar burayı."

Reha'nın açıklamasını; ince ağaçkakan gülüşüne; "sen de koştun mu yoldaş?" sorusunu ekledi Xezal.

"Ben bir tur koşabilmiştim ancak. O zaman sevdiğimi yitirdiğim için bir beklentim yoktu bu harika görüntüden. Diğer genç arkadaşların birçoğu koşmuştu. Köylülerin güçlü inançlarından, tüm gençler payını alır."

"Xezal da koşmak istiyor galiba" dedi, Onur.

Dinleyicilerin gülüşmelerine Xezal da katıldı, kıkırdayarak içten içe. Doyumsuz seyirlerini yarıda bırakarak devam etmek zorunda kaldılar. Meteor girdilerinin, taşlı yolların sırtını gezinerek indiler köyün karşı yamaçlarından. Dört kardelenin kanına giren Ali Dalkılıç'ın cezalandırılması görevi de vardı önlerinde. Evi askerler tarafından korunduğu bilgilerini takip edip, ele geçirmeleri gerekiyordu.

Gölgeler sırtlarını uzak vadilere taşıyordu. Dik zirveleri, uzun geçitleri, Otuz sekiz anlatılarını yudumlayarak indiler. Köylülere görünmeden evi takip etmeyi planladılar. İhanetini kanıksayan köylülerin yine de, "akrabadır", "çoluk çocuk sahibidir" şeklindeki acınmaları, planlarını alt üst edebilirdi.

O gece, Ali'nin eski evine gittiler. Sekiz yüz metre kadar köyün dışında olan evini boşaltıp, mahalle evlerinin yanında bir eve geçmişti. Gündüz boşaltılan evin içinde kalıp, erken saatte evleri gözetleme kararına vardılar. Fecirden önce sularını temin edip eve çekildiler. Yayla yolu üzeri ve köye yakın olduğundan yoğun bir insan trafiği işliyordu evin yakınından geçen yolda.

Ay, ateş kuşanmış dudaklarını bir meri kekliğin öpüşlerinde ıslatmıştı. Kekik, menekşe ve toprak kokularında yıkanmış teninden bir tutam burcu topladı delikanlı. Ar sultalarının prangalarına tutunmuş tabulu varoluşları savurdu rüzgara kadın. Sevinç çığlıklarında yükseltti endamını tomurcuklar. Konuşmanın, raks eden uzuvların hengamesine yedirildiği sahneyi seyre koştu bahar tadında bütün canlılar. Toy bir delikanlının, ateş tutkusunda yenilgi tatmasına dayanamayan balkon direkleri sarsıldı. Kırmızılaşan suratının utangaçlığında bakamadı kadına. Suzan, usta bir yönetici edasıyla dağıtmaya çalıştı yenilginin psikolojisini. Yıkıntı çağlarını ancak yıkıntının zaman işçileri kurabilirdi. Farazi bilgelikler, kılgı deryasında şekilleniyordu gerçek özüyle.

"Ben gideyim" önerisini, şiddetli bir tarzda reddetti Suzan. Burnundan boynuna, boynundan bacaklarına akan teri serinletme fırsatı buldu Seyit, Suzan çay yapmak için içeri girdiğinde. Doruklara tırmanan gece şavkı, olanı biteni kaydediyordu tarih hafızasına. Sofrayı getirip balkona kurdu. Hareketlerinde yansıyan bahar ritmi karşısında utangaçtı Seyit. Profilini yıldızlara çizdiren gözler sükunete gömülüyordu.

Çay ve yemek faslında konuyu tümden değiştirdi Suzan. Toplumu, toplum insanını, maddi olanakları sorguladı uzunca. Konuşmanın akışında hafifsemiş Seyit; kalın tabuların, faydalanmaların acılarını döktürdüğünde kadın, utandı, sıkıldı erkekliğinden. Kahkahalar içinde, Seydağa'nın başına getirdiklerini de anlattı Suzan, ikrar yeminleri alarak Seyit'ten.

Makirak zirvelerine tutunan ayın şavkına düşen uzun far ışıkları, Suzan'ın dikkatini oraya yöneltti.

"Baksana! Araba geliyor herhalde uzaklardan. Makirak tepelerine ışık atıyor."

Art arda yansıyan kesik ışıkları seyreden Seyit de onayladı Suzan'ı.

"Doğru; hem de bir araba değil bu. Çok fazla ışık vuruyor karşıya."

Kısa bir beklentiden sonra, motor gürültülerinin bozuk aksanından rahatsız olan gök irkildi yerinden. Köyü gören en uzak tepenin sırtından, bir bir göründü ışıklar.

"Bunlar askeri araç, çok fazla üstelik."

"Yine kimi yakmaya geliyorlar. Bu saatte burayı basmalarının da hayra yorulamayacağı belli" diye cevapladı Suzan.

"Ben gideyim, eğer gelip köyde kalırlarsa gidemem."

"Nereye gidiyorsun? Ben sana yiyecek hazırlarım, al git araziye. Bir yerde gizlen. Bunların ne yapacağı belli olmaz."

Kalkıp içeri girdi Suzan. Bir çıkın hazırlayıp döndü. Sessizce ışıkları takip ediyordu Seyit. Işıklar köye girdiğinde kalkmaya hazırdı. Eline tutuşturdu çıkını Suzan. Balkon kapısını açtı.

"Askerler gidince mutlaka uğra, olur mu?"

Başıyla onayladı Seyit. Titreyen dudaklarına uzanan ateş korunda bırakarak sevincini ayrıldı. Arabalar köyün içine ulaşmıştı bile. Kalın ceviz ağaçlarının boş oyuklarında ağırlaşıyordu motor sesi.

Askerin geldiği yöne ters istikamete doğru yürüdü Seyit. Ceviz ağaçlarının dallarını sarsıyordu itlerin avaz avaza bağrışmaları. Bütün yabaniler almıştı alarm sesini. Talimatların frekans zorlayan çatırtılarını, ilettiler bilinmeyen yerlere. Potin izinde incinen dağların sessizliği irkildi yatağından. Köyün kenar mahallesini yürüyüp, görüngüye düşen bir yerden gözlemlemek istiyordu Seyit. Suzan, usulca takibe koyulmuştu korku dolu yüreğiyle. Köyün merkez bir noktasında duran araçların çevresindeki hareketliliği çözmeye çalışıyordu. İt ürümelerini harlayan keskin silah sesleriyle sarsıldı taşkın yüreği. Köyün kenar mahallesinden gelen sese, diğerlerinin de silahlarını ateşleyerek katılması geceyi sükunetten koparmış, her yere barut kokularını oturtmuştu. Ürüyen köpeklerin birçoğu bulunamaz zulalara kaçışmıştı. Sincaplar sıkıca kapatmıştı küçük yuvalarının girişlerini. Karacanın kanadına takılan bir kırmızılık, bağırdı sessizliğini. Sağa sola rasgele saçılan mermilerden sakınmak için içeri girdi Suzan. Kapıyı sıkıca kapattı arkadan. Seyit'in nereye gittiğine takıldı düşü. Uyuyamadı uzun süre. Kapının her an çalınabileceği endişelerini yedirdi umarına.

Namlu ağzının sükunetine eşlik etti tüm duyabilenler. Olası gelişmelerin arsızlığından kaygılananlardan fırsatını bulabilenler terk etti evlerini. Zaman fecire dayandığında uyuyakaldı Suzan.

Fecirle birlikte bütün kapılar, tekme ve dipçik darbeleriyle sarsıldı. Buyruklar, küfürlerle süslenerek iletildi köylülere. "Herkes okulun yanına toplanacak"tı. Bu talimat, kadın erkek, yaşlı genç ayrımı yapmıyordu. Suzan, yaşlı bir kadınla birlikte yürüdü gitti içtima yerine. Yüzünü beyaz tülbendiyle sıkıca sarmış, gizlemişti çekiciliğini. Bir araya toplanan köylülerden biri fısıldadı.

"Bir terörist vurduk" diyorlar.

Bu söz herkesi hayretlere düşürüyor, sessizliğe gömülüyorlardı. Bekleme anı ağırlaşırken dağlarda, yırtıcı bir ana avazı yardı sabah kokularını. Köylülerin yanıbaşında dolanan bir başçavuşun telsizini aşındıran ses;

"Bu cesedin, köylülerden birinin olduğu söyleniyor, oradaki köylüleri buraya getirin."

"Anlaşıldı, tamam."

İçten içe dövünmeye başladı kadınlar. Suzan'ın gözlerinde ince bir burukluk donakaldı. Talimatlarla yürüdü köylüler. Olayın vuku bulduğu noktaya yaklaştıkça ağlayan kadın sesleri yakınlaşıyor, ağlaşmalar yükseliyordu. Kadınlardan biri:

"Bu, Dilaver'in karısının sesi!"

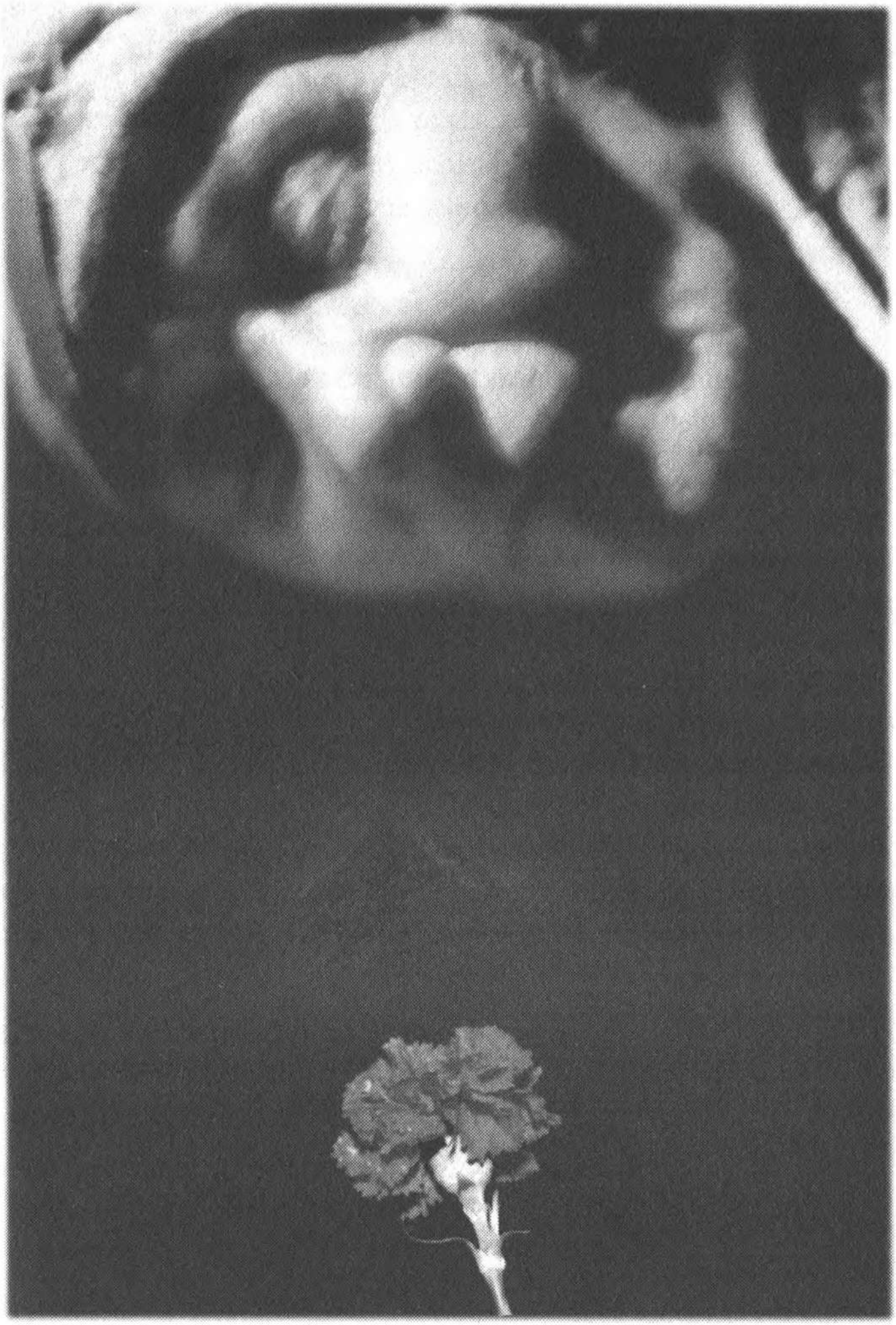
Kadınların "ah, tühh, pepo, geko, day, baw" yakarışlarının tümü Suzan'ın bakışlarında katılaşmıştı. Seyit'in annesiydi bu ağlayan. Yürek atışlarını kamçılıyordu ayak sesleri. Potinlilerin silüetine küfürler yağıyordu intikam duygularının bağrından. Ezilmiş yakarışları sürdüler sorgusuz kahroluşların demine.

Güneş, usulüne uygun olmayan bir hırçınlıkla tutunmuştu, Makirak tepesinden Buyer zirvelerine. Doğanın canlı yeşili, el uzatıyordu gülücüklerini yutarak.

Parçalanmış vücuduyla yerde yatan bir cesedin yanıbaşında dövünen kadının sesi, gırtlağına düğümlenmişti.

"Vurduk dedikleri terörist, Seyit'miş" dedi biri.

Olduğu yerde kalakaldı Suzan. Buz kesmiş parmak uçlarını yanaklarında gezdirdi. Bilincinin derinliğini zorladı katılaşmış uzuvlarında.

Siperlerinin bendini parçaladı didemleri. Yanaklarına dolan yaşlarında boğuldu hıçkırıkları. Döküldü kadınlar dizlerinin üzerine. Küfürler yükseliyordu ağlamalardan.

"Susun!" diye bağırdı gözlüklü bir rütbeli.

"Teröristleri besliyorsunuz, onlara yol gösteriyorsunuz, çocuklarınıza sahip çıkmıyorsunuz. Bakın bunu önlerine kattılar, diğer grup kaçıp kurtuldu. Çocuklarınıza sahip çıkmazsanız hepsini öldürürüz."

"Ne teröristi, benim oğlum evinden bile çıkmazdı. Oğlumu vurdunuz, allah belanızı versin sizin."

Seyit'in anasının hıçkırık kuşanmış hırçınlığını suskunlukla onayladı köylüler. Sessizliğin rahminde döllenen fırtınalardan korktu rütbeli. Gözlüklerini yukarı kaldırarak, ince çelimsiz suratının çirkef görüntüsünü bürüyen kaygılarıyla devam etti konuşmaya.

"Bir de hiçbir şey yokmuş gibi, bizi yalanlamaya kalkışırsınız. Onun yüzünden bir gurup teröristi kaçırdık. Hepsi kaçtı. Askerlerimizi vururken hiçbiriniz 'gık' demezsiniz. Muhtarı da teröristler vurdu, onu da gizlediniz. Hepinizden bunun acısını çıkaracağız. Alın götürün bu leşi."

Sert adımlarla yürüyüşünü, diğer potinliler takip etti. Yerde yatan ölüyle başbaşa kalan köylülerin ağlamaları yükseldi. Bütün yakarışlar, bir top acı olup oturmuştu yüreklerine. Ortada bir suçlu vardı, kalın potinli, haki renkli maşaları kullanan. Erişme gücünü yitiren büyük devin horultusundan alıyordu gücünü. Ütopik istençlerle yetinen emekçi ordularının yoksulluğundan alıyordu zenginliğini. Cehalet çemberinde kürek çekmeye mahkum edilen yığın istilasının, soysuzlaşan suskunluğunda haykırıyordu sesini. Modern yaşamın maddi arzını emen, ilkel kabile çağlarını kutsayan bilincin esamesinde buluyordu varoluşunu.

Vücudu parçalanmış Seyit'in, sol elinde sıkıca tuttuğu eşarp, tanıdık gözleri Suzan'a çeviriyordu. Cesede yanaşmak istedi. Yapamadı. Olduğu yere oturup kaldı. Hiç durmaksızın akıyordu badem gözleri. Kızarmıştı öfkesi, bir namlu ağzı kadar. Yeminler içip, ahdetti. Yaşlarında sırılsıklam olan tülbendi düşmüştü dudaklarının siperinden.

Köylüler alıp evine götürdüler cesedi. Saatlerce kalakaldı olduğu yerde Suzan. Kan pıhtılarına değen güneşe kızdı. Yeşil tomurcukların suskunluğuna hırslandı. Ayak izlerini aradı menekşelerin bağrında.

Kuşlar eğilip kan sürdü alınlarına. Zulüm kokularını emen gök utancından kızardı. Baharın döşünü yarıp menzile ulaşan nehirler, kıstı sesini. Durulan acılar kaynadı, kara kazan yangınlarında. Kaçakların tümü, sürdü namluya mermiyi. Makirak tepesinin bir eli kabzasındaydı mavzerin; bir elinde keleş vardı. Sürüngen dilini uçuran bir şahin, görkeminde kıskandırıyordu güneşi.

Ve analar; açmayan güncelerinde yeniden, yeniden acılara durdular.

Seyit'in vurulması, köyde silinmeyecek acılar bırakmıştı. Sessizlik ahtapot sortileri gibi sarmıştı her yanı. Askerler ikinci gün çekip gitmişti, bir yığın tehdit bırakarak geride. Suzan, iki gün hiç kimsenin yüzüne ilişemedi. Ekmekten, sudan ve gülüşlerinden saklandı. Üçüncü gün, Seyit için verilen yemeğe gitti ağlayarak. Bütün tebessümler firar etmişti insan yüzlerinden. Adeti yerine getirip, hemen döndü Suzan. Eve geldiğinde Zeyi'yi balkonda oturur buldu.

"Neredesin sen? Ne oldu ben yokken bu cehennemde? Bu millet tükenmeden acısı tükenmez. Bu zulüm yiyip kuduracak, tüketecek yüreğimizi. Eli tutan başını kaldırsın. Ben diyorum size, zulüm nerde ne zaman gelir belli değil. Hiçbirinin ömrü yarına çıkmaz bu gidişle. Gel hele sana iki şey diyip gidecem. Bore ile Nare beni beklerler. Danalar açlıktan ölür. Ayağımı bağlar mübarekler. Benim bir şeyden haberim yoktu. Ben senin için geldim. Burada kızından öğrendim."

"Senin için geldim" sözü, Suzan'ın tüm uzuvlarına alarm verdirdi.

"Ne oldu Zeyi, kim geldi, allahını seversen söyle hele."

"Dur hele sakin ol. Kendi hırsının gemini tutamayan, sabrının gemini tutmalıdır Suze."

Bir göz atıp, balkona gelmesi yönünde işaret etti Zeyi. Çocukların dilinden korkar, işini emin yapardı.

"Gel hele, çocukların kulağından koru sırlarını. Devran geçer çocuk büyür, sözünden çıkar. Kız çocuğu el sözüne girer. Ne olur ne olmaz Suze."

Suzan, kadının ısrar karşısındaki delirtici tutunuşunu bildiğinden sustu, uslu bir dinleyici edasıyla.

"Kimse bilmesin, kendi kendine dahi konuşma sırrımı. Şahinlerin geldi. Yakın zamanda uğrayacaklar. Seni anlattım onlara. Geldiklerinde gelip seni alacağım. Evde olasın."

"Ne zaman Gula, ne zaman? Sır Ali de var mıydı?"

"Hay senin ateşin suda yansın Suze. Kudurtsun seni o ateş. Zamanı ben bilmem. Allah bile bilmez zamanı. Dedim ya sana, ben gelip alacağım seni. Ateşini sulara yedir."

İstediği soruya cevap alamayışı, onu huzursuz kılıyordu. Dayanamadı.

"Sır Ali var mıydı?"

"Ocağın kurumasın senin Suze. Aklını dağ kuşları talan etsin. Senin bu akışın hayra alamet değil. İnşallah doğru bir yatağa girer suyun. Erini bulan kadının gözleri ateş tutar. Senin ere ihtiyacın var. Erin dağlara sevdalı, sen erine. Bu hal senin ateşini dindirmez. Dağlara emzireceksin memelerini, yoksa sen iflah olmazsın."

"Beni delirteceksin Gule, kurbanın olayım. Ali'yi seviyorsan beni dara sürme, canıma ferman dizip durma. Hele söyle ne olursun, kulun olayım Gula."

"Penceresine kuş konan kadının, tenine gül kokusu ulaşır. Penceren e bir kuş gelip kondu şimdi. Kokusunu emmek istiyorsan bekle. O yoktu beraber. Ben de çok sordum, kızdım niye getirmediniz, "şu anacığınız bir kere daha görseydi ölmeden". Bir daha geldiklerinde getirecekler belki. Onlar da ne yapsınlar, her biri bir yere gidiyor. Başları var, daha büyükleri var onların da."

Gözlerinin ateşine taze bir bahar burukluğu indi Suzan'ın. Karma-

şık duyguların hengamesinde bocaladı. Gölgeler güneşi doğu dağlarına sürdüğünde çıktı Zeyi. Son kez tembihlerini yedirerek Suzan'a ayrıldı. Dağların matemine güneş de katıldı. Sessizlik her yanı sarmıştı o gece. Dağlara yönelen beyaz potinlilerin getireceklerinden ürküyordu tüm yabaniler.

Kaderciliği sinesine çekenlerin kahredişi geceyi ağırlaştırıyordu. Ansızın bağrına düşen gömütleri kucaklamakta gecikiyordu toprak. Yetim sofralarında susuyordu arsız zamanlar. Kainatın sükunetini sarmalamıştı, yıldız kuşatmalarıyla gökyüzü.

Bir dişi ayı, iki yavrusunu sıkıca basmıştı döşüne. Tilki, tavuğun kanatlarının altındaki küçüklere ilişme fikrinden utandı. Sabırsız harabelerin tümü aforoz talanlarına yürüdü.

Kapının önünden geçen bir davar çobanı kız, aniden karşılaştı nöbetçiyle. Öğlen vaktine yanaşıyordu zaman. On üç, on dört yaşlarındaki kızı çağırdı içeri, nöbetçi Meral. Reha'yı durumdan haberdar etti.

"Korkma bacı, biz devrimciyiz korkma!"

Meral, kızın korkularını yatıştırmaya çalıştı. Onu sıcak bir konuşma içine çekti. Reha, kızın adını sorup, kimin kızı olduğunu öğrendi. Reha'nın sorularından, kendilerini tanıyan biri olduğunu seziyordu kız.

"Davarı yaylaya mı götürüyorsun?"

"Evet!"

Evetli hayırlı konuşmalardan, daha sıcak konuşmalara çekmeye çalıştı Reha, kızı.

"Bizi gördüğünü yaylada anlatacak mısın?"

"Yok, anlatmam!"

"Beni tanıyor musun?"

"Tanımıyorum ama, tahmin ediyorum."

"Nedir tahmin ettiğin?"

"Sen herhalde ...sin."

"Evet doğru oyum."

Kız yerinden fırlayıp, boynuna sarıldı Reha'nın.

"Niye önce söylemedin?"

"Önemli değil. Partizancı olmak yeterli olmalı. Her Partizancıyı aynı sıcaklıkla kucaklamalısın. Herhangi bir çekingenlik göstermemelisin. Bizi gördüğünü kimseye anlatma. En azından bugün konuşma. Biz uğrarız herhalde yaylaya."

Derinleşen sohbet, çevreye ve köye ilişkin alınan bilgilerle sonuçlandırılarak, gönderildi kız.

Karanlık usuldan el edene kadar beklediler. Aydınlık tamamen çekilmeden yöneldiler ihbarcının evine. Işıkları yanan evin içine giren on üç yaşlarında bir çocuğun ardından kapandı ev. Yan eve giden çocuklara yetişti arkadan Reha. Ayak seslerinden ürken çocukların tedirginliği, Reha'nın sakallı çehresini ayırt etmeleriyle dağıldı.

"... abi, sen ne arıyorsun burada?"

"Ben birazdan gelicem size, içerde bekleyin, Ali evde mi?"

"Evet evde."

"Tamam, siz gidin içeri."

Ali'nin evine yöneldi Reha, yanındaki Pir Ahmet'le. Savunmada Onur ve Meral vardı. Xezal daha geride bekliyordu. Olası düşman saldırısına karşı önlem alınmıştı. Ses vermeden kapıyı çaldı Reha. "Kim o" şeklinde bir sorunun gelmeyişi, işlerini kolaylaştırmıştı. Kapı açılır açılmaz, elindeki silahı doğrultan Reha'nın, "Ali kıpırdama, seni tutukluyoruz" sözleri, keskin bir çığlıkla kesildi. Gözlerinden ateş kopan Ali Dalkılıç namluya sarıldı sıkıca. Reha, işi hemen bitirmek istemediğinden namluyu Ali'nin elinden almak için:

"Dur, korkma! Seni vurmayacağız. Sadece konuşacağız seninle. Bırak, korkma!"

Çağrıya uyan Ali Dalkılıç, bıraktı namluyu. Kara suratının ince çehresinde büyümüştü iyice gözleri. Öne çıkan ince dudakları tir tir titriyordu. Konuşması iyice anlaşılmayacak şekilde kekemeleşiyordu yuttuğu heceleriyle.

Çığlığın korku yüklü sesi çocuklarına da sinmişti. Reha içeri girdi Pir Ahmet'le birlikte. Ali önlerindeydi. Divanın üzerine serili yatağın içinde dört, yere serili yatağın içinde iki afacan çocuk, gözlerinde kuruyan korkularıyla bakakalmıştı. Reha çocuklara ilişti. "Uyuyun, korkmayın abisi." Buz tutmuş, sıcak yüzlerini okşadı elleriyle. Çocuklar için kütüklüğünün bir yerine zulaladığı şekerleri çıkarıp verdi onlara. Korkuları hiçbir şeyi kabul görmüyordu, tatlı bir şefkatten başka. Gerçekliğin kahredici canlılığında ezildi Reha. "Bu gözleri üzmeye, ağlatmaya kim dayanabilir? Çekilen bunca acının, çocuklara ayrılan payını kim hafifsetebilir? Dünyayı onlara verebilmek için ne kadar acı yüklenecekti onların güncesine."

"Bizimle geleceksin, seninle biraz konuşacağız Ali. Üstünü giyin."

Konuşması tiril tirildi. Ali itirazsız giyindi. Yerde oturan genç kadın.

"Nereye götürüyorsunuz kardeşim."

"Onunla konuşacağız bacı. Kimseye herhangi bir şey söyleme, biz haber gönderene kadar."

Çocukları bir kere daha sevip teskin etti Reha. Alıp çıktılar. Kapının önünde ellerini bağladılar. Meral'in eline tutuşturup yürüdüler. Yakındaki bir yaylaya yöneldiklerinde, çocukların çığlıklarla bakışlarında kalmıştı düşünleri Reha'nın. Öfkesini sitemkarlığıyla yatıştırmaya çalıştı.

"Bak o onurlu yaşamını kana buladın. Çocukların sofrasına zehir sundun. Niye yaptın bunları? İnsanca yaşamını niye sattın üç-beş kuruşa. İnsan paraya satar mı onurunu?"

Reha'yı oldukça iyi tanırlardı. Çocukluk ve gençlik yıllarının anılarında saklıdır yaşamlarının. O eski iki arkadaş, iki dost değillerdi şimdi. Biri, birini satmıştı birkaç ağzı salyalının vaatlerine.

Titreyen ses tonuyla, içten gelen heceleri zoraki telaffuz ediyordu Ali Dalkılıç.

"Benimki bir kusurdu, başka bir şey değil. Bu bir kusurdu. Ben ne diyeyim."

İçten bir kahrolmuşluk yansıyordu sesinde.

"Nasıl bir kusur olabilir? Sen ne deli bir insan, ne de olgunlaşmamış birisin. İyi ile kötüyü çok rahat ayırdedebilirdin. Biz de sana güvenmiştik. Sattın bizi. O çocuklarına da mı acımadın?"

"Ne derseniz haklısınız. Benimki bir kusurdu. Allah bilir ki bir kusur."

Yaylanın yanıbaşında durdular. Reha, Meral'le yaylayı kontrol edip ışıklı çadırın birine yaklaştılar. Birkaç kadının konuşmaları yayılıyordu geceye. Bostana giren Reha'nın yeğenleri konu edilmişti. Uzun yıllardır uğranılmayan köylüler, geçici bir yabancılaşma içindeydiler. İlk karşılama anında korkuları hafifsetmek için önce Meral'i gönderdi içeri. Kadınların konuşması kesildi aniden.

"Merhaba ana, merhaba bacı..."

Meral'in "merhaba"sını isteksizce yanıtlayıp, uzanan elle tokalaştılar. Merhabanın peşine, Reha'da girdi içeri. Aynı temkinli tokalaşmayı Reha'yla da yaptılar.

"Ne o bacı korktunuz mu?"

Reha'nın sesini hemen tanıyan genç kadın, koşup boynuna sarıldı Reha'nın.

"Sen misin brayemı (kardeşim)"

Brayeğularla sardılar Reha'yı, orada bulunan kadınlar. Reha'yı çevreleyen kadınların her biri bir ayrı soru yöneltiyordu. Unutulmamış anılarda duygulandı Reha. Meral kenarda kalışını, düşülen duygusal havaya yedirdi.

"İşareti ver, tutukluyu da getirsinler."

"Tutuklu kimdir ha?" dedi aynı kadın.

Bütün sorgu ve sualler deşildi. Yaylada kimlerin olduğu öğrenildi. Biraz sonra tutukluyla birlikte diğerleri de geldi.

"Nerê bu Ali'ymiş."

Başka bir kadın, Reha'ya akrabalığını ve arkadaşlığını hatırlatır tarzda ona doğru eğerek başını.

"Yazık yahu, de o zaten ölüp gitmiş. Çoluk çocuğuna yazık. Bağışlayın gitsin."

Hazırlanan çay sofrası başlamadan Reha'nın diğer yakın dostlarından birkaçı daha haberdar edildi. Ağlaşıp koklaştılar. Hasret denilen güzeli dara çektiler birlikte. Söyleşip dertleştiler. Ekmek yiyip çay içmeden önce sigara içmesi için çözdüler ellerini tutuklunun. Sürekli, "benimki bir kusurdu" deyip yakarışlarını kadınlara kadar yayan Ali'yi teskin etti kimi kadınlar. Biri;

"Yaptın, şimdi de katlan. Bir şey olmaz. Onlar merhametlidir, onlara sığın seni affetsinler."

Biri usulca:

"Götürün o ötede vurun gidin. Yapmasaydı. Yazık değil miydi o dört insana."

Tutukluya çay, yemek ve sigara ikram edildi gerillalar tarafından. Manzarayı gören bir kadın.

"Bak, bu durumda bile sana çay, sigara veriyorlar. Nasıl yaptın ocağı kör. Bu insanları nasıl ihbar edersin. Yine de onların merhametine sarıl."

Çay ve yemek faslından sonra, sorgulamayı kaydetmek için teyp ve diğer gereçler hazırlandı. Suçu açık ve kesin olması yanında, suçlunun kendi ağzından yapacağı savunma veya takınacağı tavır önemliydi. Soruşturmanın daha başka farklı yönleri de açığa çıkaracağı hesaplanmak zorundaydı.

Kısa bir açıklama ile partinin tavrı, teslim olması yönündeki çağrıya cevap vermemesi ve hakkında alınan cezanın ölüm olduğu, bunun yeri-

ne getirilmesiyle görevli oldukları, bu aşamada takınacağı tavrın, düşmandan veya halktan yana olmanın göstergesi olması yönünden anlamlı olacağı belirtildi. Ve olayın gelişimini anlatması istendi.

Kara suratı içinde ağlamaklı olan gözleri, yutkunarak tıkanan boğazından zoraki çıkan sözleri, korkularına tutunan pısırıklığı ile konuştu Ali. Kendisine yirmi milyon teklif edildiğini ve şimdiye kadar böyle bir şey düşünmediğini ama, bu kez parayla, olacaklar arasındaki ikilemde şeytana uyduğunu ve döne döne "bir kusur olduğunu" belirtti. Pişmanlığını özellikle dile getirdi bir kere daha.

"Evet, parti senin ciddi bir pişmanlık içinde olduğunu bilgi edindiğinden, belli bir süre tanıyarak, teslim olman yönünde çağrı yaptı. Niye uymadın bu çağrıya? Gelmen halinde durumun çok daha farklı olabilirdi."

"Valla gelecektim. Askerlerden korktum. Dedim beni nasıl oyuna getirdiler, yine öyle yaparlar. Benim kusurumdu, ne yapayım?"

Sorgulama, güçlü bir ajitasyon ve propaganda ile bütünleştirildi. Egemenlerin, halkı halka düşman eden politikaları aşikar edildi. Partinin yaklaşımı ve esasta önemli olanın düşmanın kurumlarını işlevsiz hale getirmek olduğu, fiziksel temizliğin iflah olmaz unsurlar için geçerli olduğunu ve zorunlu kalmadıkça başvurulamayacağı yönündeki anlayışı bilinçlere işlendi.

Sorgulama sonunda, partiden ne beklediği soruldu.

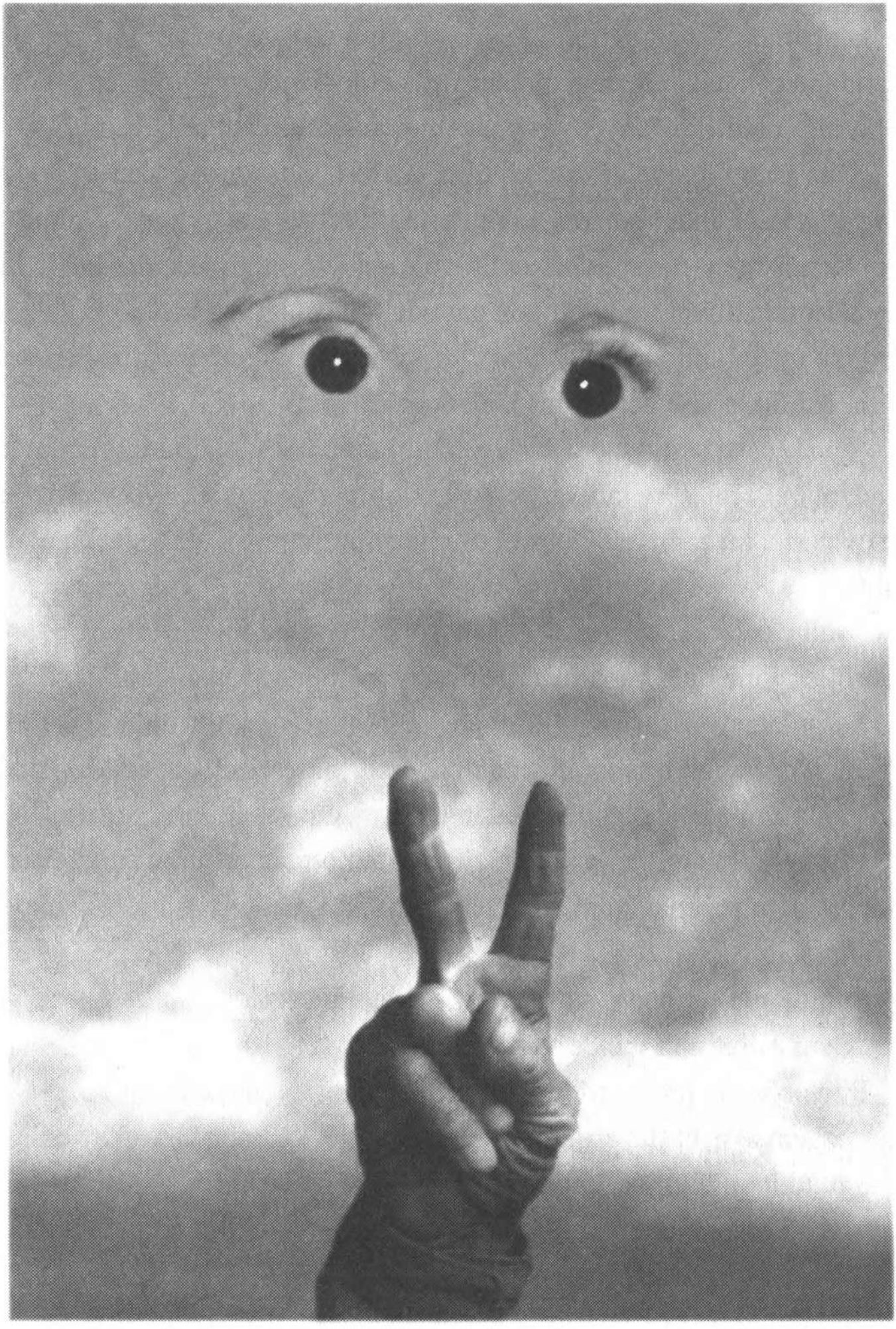
"Beni aşiretimin içinde vurun" dedi Ali.

İhtiyaçlar da temin edildikten sonra çıkmak için vedalaştılar. Ağlayıp sızlanmaya başlayan Ali Dalkılıç, köylü kadınlarca teskin edildi. Alıp tutukluyu çıktılar. Yayladan yarım saat kadar uzaklaştılar. İki köy arasındaki araba yolunda infazı gerçekleştirmeden önce sordular.

"Son isteğin nedir, bizden?"

"Bugün gidip çocuklarımın yanında kalayım, yarın alın beni."

Güvenlikli olmayacağı ve kendileri açısından imkanlarının buna el

vermediği belirtilerek, son istemlerini yerine getiremeyeceklerini söylediler. İnfaz tek kurşunla gerçekleştirildi. Bir an kulak kesildi, yıldızlar, ay ve gece yabanileri. Sükunetine emzirdiler intikam duygularını. Bilinen bir ihbarcının ayakta kalması önemli bir dezavantaj, büyük prestij kaybı demekti parti açısından. Teslim olma durumunda iyi bir propagandayla durum tersine çevrilebilirdi. Bunun imkanını tanıyan partinin çağrısına cevap verilmemesi, son uygulamayı zorunlu kılmıştı. Kardelen hüzünleri uçuştu dalından. Kepir gülümsüyordu zirvelere. Çıplak ayaklı çocukların, güne değen teni kuşandı sevincini.

Bahar sıcaklığını tatlandırdı namlu dudaklarında. Bir ala ceylan, irkildi korunağının matem kuşanmış havasından. Yıldızlara değdi ala gözleri. Kan ve barut kokusunun dost parıldayışında hazlandı burun direkleri. Newroz çiçekleri tohuma düştü, her tutuşturulan ateş hikayelerinde. Gulik erken gelen yaşlılığına acındı. Işkınların karanlık gören teni, yamaçlara selam eyliyordu.

Birlik o gün, köye yakın bir yerde, küçük daliklerin içinde kaldı. Akşam, köyün kenar evlerinden birine girdiler. Şaşkın ve ürkek köylüler Reha'yı görünce gevşediler. Fazla bir zaman geçirmeden çıktılar. Akşama doğru olaydan haberdar olmuştu karakol güçleri. Büyük bir umursamazlık altında sahiplendiler.

Munzur'un doruklarına çadırlar kurulmuştu, yeşilin ve görkemli yükselişlerin tadında. Soğuk suların azabında çatlayan kınalı eller, deşiyordu kutsal memelerini beyaz koyunların. Uykuları doyumsuz kılan dağ yelleri kuşanıyordu gecenin çehresini.

Mehmet Koç, Fırat'ın yamaca duran kıyı köylerine inmişti, komutasındaki birlikle. İl hudutlarını bölen Munzurlar'ın doruk yaylalarını gezinmişlerdi. Dağ yamacına serpişmiş köylerin tedirginliğini terlettiler.

Eski ilişkilerden emareler topladılar düzenlemek için. Mafkerdo'nun inisiyatifinde özendirildi gençler, atak, cesur gerilla görüngüsüne. Ulaş'ın adı Mafkerdo'ya çıkmıştı, Kürtçe konuşuyorum diyerek her kelimenin sonuna "kerdo" eklediğinden Mafkerdo deniyordu ona. Sporcu özelliğinden dolayı, çekici bir atikliğe sahipti. Güçlü ve cesurdu. Askeri tecrübe olarak da oldukça iyiydi. Geçmişte, beyaz ordu içinde aynı alanlarda askerlik yapmış, gerillaya karşı operasyonlara katılmıştı. Toplumsal baskıların çelişkilerinde dönüşmüş; halkına karşı günah işlemenin bedelini, canını ortaya koyarak ödeme istemleri yüklenmişti.

Çeşitli altyapı çalışmalarını yürüttüler. İşlenebilecek bir ilişki mekanizması oluşturdular. Yeni bazı aktarımların olanaklarını düzenlediler. İstihbarat ve takip faaliyetlerini baskınlar için hazırladılar.

İmkansızlıktan gelişmişliğe, küçükten büyüğe gitmek gerillanın temel savaş karakteriydi. Bir tek kırmayı, feda olma ruhunun omzuna asan önderlerinin çizdiği yoldu bu. İşaret verilmişti bir kez. Az kişiyle çok iş yapma yetisini yaratmak, tamamen öznel çabaların verimi olacaktı. 87'de ayrı düşen parti güçleri, oportünizme karşı güçlü bir birlikteliği sağlayamamış, sonuçta iki ayrı yapı olarak mücadele arenasında yer edinmişlerdi. Zulmün, topyekün bir kuşatma cephesi oluşturduğu her durumda, karşı cepheyi güçlü tutmak, ittifak politikalarının Maocu tarzda kavranmasıyla olanaklıydı. Partinin yılları bulan edilgen hali ve çizgi dışı pratik hattı, iyi bir pekişmeyi ve silahın kültüründe yeniden ve yeniden şekillenerek çelikleşmeyi önlemişti. İyi, kötü olanla bir arada mücadele içinde olmak zorundaydı. Kim ki bu gerçeğin kendisinden kaçar, o, tarihin hükmünün acı sonundan kurtaramazdı kendisini.

Silah şakırtıları yeri yerinden sarsıyordu. Bilinçleri, maya tutacak olgunluklara taşıyordu çekincesiz. Hiç kimse, bu yakıcı etkinin tayin ediciliğinden kurtulamazdı, pratiğin içinde kaldıkça. Yaşam, düşünlerin özgül şekillerini çıkarıyordu gün yüzüne. Silaha duyulan tepki, ulusal devrimci gelişimin kendisiyle yerle bir edilmişti.

Süslü, Orhan ve Demirdağ, Mercan suyunun coşkusuna kulak veren kalabalık nüfuslu bir eve girdiler, henüz güneş tepelerin doruklarını terk etmemişken. Sıcak karşılama töreninde kutsadılar yoksulların yüreğin-

deki sevinci. Burundan ve gırtlaktan ağır bir edayla konuşan uzun boylu adamın sorgu-sual faslından sonra, evin tüm bireyleri sürdürdü sorgu-sual işini. Küçük çocuklar, gözlerindeki gülücüklerle katıldı bu faaliyete. Ocağa koca bir demlik kondu; güçlü ateşlerle beslendi. Canlı bir koşuşturma içinde sorular geliyordu partizanlara.

Şapkası hafif eğri duran uzun boylu Hıdır Kanas, dik ve manalı bakışlarla süzüyordu oturanları.

"Kirvem!"

"Buyur amca" dedi, Orhan.

"Bu devrim nasıl olur?"

Ansızın, böyle tepeden gelecek bir soruyu beklemiyordu Orhan. Önce biraz şaşırdı. Pür dikkat dinlemeye geçen adam cevap bekliyordu, ciddi bir yüz hattı kuşanmış edasıyla.

"Bu devrim nasıl olur? Soru oldukça geniş anlamlı ve neyi öğrenmek istediğini tam anlamamış olmakla birlikte, verilecek çok çeşitli cevaplar mümkün ama, kısaca şunu demek, aradığın cevap olur mu bilemiyorum; şöyle diyebiliriz, devrim savaşarak olur ve bu savaş hepimizin, yani gerillanın silahıyla, siyasetiyle verdiği savaşın yanı sıra, sizlerin de, partinin siyasi perspektifleri etrafında yoğunlaşması, onun görevlerini üslenmesi ve bizzat onun fiili uygulayıcıları olmanızla mümkün olacaktır; diyebiliriz ki, savaşmaktan kastettiğimiz de yığınların yaratıcı gücünün harekete geçmesidir."

Orhan'ın nokta tanımaz, bol virgüllü ve çok detaylı yanları toparlayarak gelen konuşmaları, dinleyicinin gayri siyasi etkinliği ile buluşunca, sabır taşlarını kamçılar, yokuşa sürerdi. Açıklama olarak gelen cevaptan beklediğini almış olacak ki adam, Süslü'ye çevirerek bakışlarını.

"Bu toplu ayaklanma nedir kirvem? Sen ne diyorsun?"

Soru yağmuruna tutulan partizanlar, ıvır-zıvır konuşmalardan öte, siyaset yüklü sorularından dolayı adama özel bir ilgiyle yaklaştılar. Süslü'nün uzun, hararetli açıklamasına gülen genç kızlar, arada bir laf atıyorlardı konuşmaya atfen. "Ülke koşullarının, uzun erimli mücadelenin şehirleri kuşatttığı ve iktidarın koparıldığı parçalarda son evrede günde-

me gelebileceğini" belirten Süslü'nün konuşmasından rahatsız olan kızlar, çaktırarak gülüyorlardı.

Konuşmalardan memnun görünen adamın yüz hattına ince gülümsemeler yayılıyordu. Oturduğu alçak kürsünün üzerinde, ağzına doğru yükselen dizlerinde kenetlediği kollarına hareketlilik yayılıyordu.

Evin ortasına kuruldu, yuvarlak ğoncanın üzerine döşenen sofra.

Eve vardıklarında, gölgelerle örtülmüştü vadilerin sıcak çehresi. Akşam öncesi su ihtiyaçlarını temin için, pınarın başına inen bir sürü keklik, dudaklarını soğutuyordu berrak teninde akıntının. Baharın çelimsizliğini bir kenara bırakan deli bir kurt, zamanın uygunluğunu parçalayarak iniyordu salına salına dağın ucubesini. Taze ferik kokuları, yetim nefsini harlıyordu. Şahin bakışını kuşanmış bir yıldız, erkenden düşmüştü doğu dağlarının doruklarına. Yeşil, tüm otoburların iştahını doyuruyordu tıkabasa. Güney yamaçlarında kartlaşan pancarlar, Zeyi'nin topraklarında biten tazeliklere imreniyordu. Buyer suyunun çağıltısı, rüzgar esintilerine katılan coşkusunu yüksek koyaklara iletiyordu. Gölge serinliğine çekilen sürüngenler, suskunluğuna yamanmıştı.

"Kurbanınız olayım sizin. Ayaklarınıza kol olayım, yetimin, karanın boğazına kul olayım."

Zeyi'yi gören Nare kafasını sallayıp böğürdü derinden gelen bir sesle.

"Sesine kurban olayım. Bak hele Suze; şunlara bak hele. Ben yokken öksüz gibidirler; solup, sararırlar. Ben de onlardan ayrı solup sararırım. Yetimin rızkıdır onlar, aç olanın lokması."

Elleriyle okşadı ikisini. Kafalarından öptü, alınlarını kaşıdı. Yaşamanın kutsallığına bakındı derin bakışlarla.

"Bunlar kadar sadık dost bulunmaz, fesatlık nedir bilmezler. Kancıklık yapmazlar. Bereket kaynağıdır hepsinin memeleri. Bereketini senden esirgemeyenin dostluğunu geri çevirme. Nasibini paylaşmayan dost, kancık yüzlüdür. Sen gir içeri, ocağı yak. Ateşe su koy. Ben bunların bereketini alıp geleyim."

"Sana yardım edeyim Gule."

"Yok yok Suze. Bunlar tanımadık yüze gülmezler. Yabancı gözü değsin istemezler. Sen söylediğimi yap."

Israra yönelmeden girdi içeri Suzan. Karanlığı erken emen odanın ocağına yöneldi. Külle kapatılmış közlerin ateşi duruyordu hâlâ. Kuru odunları yığıp tutuşturdu. Odaya yayılan alazların şavkı, düzeni aşikar etti. Zeyi, söylene söylene işini bitirip geldiğinde, ateşe konulan su kaynamak üzereydi.

Gece, ağır ve katı bir serinliği sarmıştı mezraya. Gula Zeyi, tavaya koyduğu yağla geldi. Suzan, yiyeceği lafların ağırlığından korktuğundan sustu, izlemekle yetindi. Yapılacakları bildiğinden yardımı esirgemedi usuldan.

"Ne zaman gelirler acep Gulağu."

"Senin babanın ocağı tütmesin Suze. Sır işini ben bilmem. Onu kimse bilmez Suze. Ateş bastı yine ocağını. Memelerin kudurdu senin. Bu hal seni ıslah etmez. Senin dağlara vurman lazım hırsını. Dağın serinliği sinmedikçe senin canına, ateşin dinmez. Benden ölümün zamanını istersin Suze. Sus! Otur yerinde, silah tutan elin gideceği mekân sorulmaz. Bin düşman sahibi olanın bir dostu dünyaya değer. Dost ise düşmanın ardına bakar Suze."

"Dost olmadığımdan değil Gule, merakım yedi bitirdi vücudumu. Uyku girmiyor kaç gün oldu gözüme. Seyit'i vurdular, onun acısı bir dert, Sır Ali'nin özlemi ayrı bir dert. Dediklerin doğrudur Gule, bu dünyada susan puşttur."

Suzan açıldıkça lafını esirgemeden, Zeyi'nin derin avurtları oynaşıyordu sevinçten. Kabaran duygularını da keskinleştiriyordu lafını. İki kadını kucaklayan gecenin ağırlığında ürküyordu Suzan. Etrafına bakındı. Odayı hafiften aydınlatan alazın ilişemediği köşeler, korkuları besliyordu.

"Gulağu, sen nasıl günlerce yapayalnız kalıyorsun bu evde. Bir tek insan bile yok, yardım eli uzatabilecek."

Yüz hatlarını çevreleyen kırışıkları gerildi Zeyi'nin. Dişiliğinin kuşandığı güveni sergilemek istercesine katılaştı bakışları.

"Ahh Suze ah. Karı kılığınızı terketmiyeceksiniz siz. Pısırıklık kemiklerinize işlemiş, sıksalar tavşanlar çıkacak içinden. Şu memlekette korkuya boyun eğenin, ocağından ölüm çıkmaz. Ne olacak Suze, en fazla canını verirler ateşe, zaten sonu da o değil mi? Karılığımız gidecek diye mi korkacağız? Nalet olsun ona, canı cehenneme gitsin."

"Erkeksiz ne yapar eksik etek Gulağu?"

Gula Zeyi'nin asi çıkışlarını yumuşatmak için, Gule'yı, Gulağu yapıp duruyordu Suzan.

"Erkek ne yapacakmış Suze. Kendi götünüzün kudretini atıp, daşakları atıyorsunuz boynunuza. Pısırıklıktan başka bir şey değil Suze. Senin dediğin o erkeklerin suyuna bok süreyim, hangi birinden medet türedi. Eli silah tutmayan erkeğin altına yatan kadının da soyu kurusun, ateşinde kudursun. Her erkeğe, erkek diye bacak açan karının yüreğinden medet umulmaz."

Suzan söylediklerine pişman oldu. Kendisine atfen söyleniyormuş gibi algılıyordu Zeyi'nin konuşmalarını. Sustu uzun süre. Zeyi bir güzel boşalttıktan sonra öfkesini, yerinden doğruldu. Bir küçük leğen un getirdi, biraz suyla birlikte. Suzan'ın bakışlarına yanıt verdi geçikmeden.

"Şunu yoğur, bir yağlı bıçık atalım ateşe. Çocuklar gelirse açtırlar, yanlarına alırlar katık yaparlar."

Zeyi'nin, bütün hesapları kapsayan aklına hayranlık duyuyordu Suzan. Zevkle yerine getirdi talimatı. Gece yarısına kadar, kulaklar kapıda sürdürdüler konuşmaları. Suzan, Seydağa'ya yaptığını anlattı. Zeyi dinledikçe hazlandı, güldü. Sevincini coşturdu. Zeyi'nin bu memnun halini gördükçe daha da ballandırdı konuşmasını Suzan.

Gece yarısının geride kaldığı bir zaman içinde, uyuyakaldılar ateşin koruna yaslayarak yorgunluklarını. Dam ağaçlarının çürük yontularına tutunan çekirgeler geceyi omuzlamaktaydılar, yalnız başlarına. Yumuşak dokunmuş ağların bir dalına tutunmuş yavru örümcek sallanıyordu, geceye kapanmış gözleriyle. Evin köşelerini koklayan bir tilki, her zamanki gibi eli boş dönüyordu. Ay, büyük bir muharebede yitirmişti yarısını.

Fecirle birlikte Nare'nin sesine uyandı Zeyi. Kapıyı aralayıp çıktı dışarı. Her zamanki yere çöküp bıraktı sidiğini. Söylenerek girdi içeri. Nare'yle, Bore'yle sabah sohbetini sürdürdü. Katıp önlerine sürdü meraya her ikisini.

Suzan uyandığında ocaktaki çay suyu kaynıyordu. Zeyi'nin erkenciliğine şaşırmıştı. Sabaha kadar gelen olmamıştı. Sofrayı hazırlayan Zeyi'ye ilişip sorma cesaretini bulamadı. Yerinden doğrulup dışarı çıktı. Çeşme pınarına varıp ellerini soğuk suda oğuşturdu. "Kadının dediği kadar varmış su. Buz gibi mübarek" Yüzünün sıcaklığına emzirdi suyun serinliğini. Yerinden doğrulup keklik ötüşlerine verdi kulağını. Ezginin çekici güzelliğinde gevşedi yanakları. Bademlerinden yayılan gülücüklere imreniyordu taze yeşillik kokusu. "İnsanı diri tutar bu güzellikler" diye söylenerek içeri girdi.

"İnsan burada dinç kalır, gençleşir Zeyi."

"Bu toprak mübarektir Suze. Bakma, yaban potini girdi döşüne de acıdı toprak. Eli tutmayanın eli çözülür, bunun bereketinde. Erkekliğini yitiren canlanır, döl tutmayan kadının rahmine gül akar, memeleri bereketlenir."

Şahinler için hazırladıkları yağlı bıçıkı da koydu sofraya Zeyi. Suzan'ın anlamlı bakışlarına yönelen Zeyi'nin bakışları, sözünü dile getirdi.

"Onların ne zaman geleceği belli olmaz. Kuşun yuvasını rüzgar korumaz. Onlar gelsinler, canları sağ olsun, yağ var çok şükür. Rızkını esirgemez Nare'yle Bore."

Suzan'a çay ikram eden Zeyi, bir tas yoğurdun içine doğradığı yağlı bıçıkı kaşıkladı. Sofraya tereyağı, kaymak da koymuştu.

Güneş batı dağlarının eteklerine doğru inerken sürdürüldü kahvaltı. Ateş, buzulun tutucu gücünü eritiyordu. Buyer dağları ahlanıyordu baskın yiyen baharlarına. Düşkün söylemler kaçışıyordu berraklaşan akıntılarda. Menekşeler sarmıştı taze gömütleri. Kuzu pancarının kokuları yayılıyordu, güneşin ışınlarının zapt alemine.

Köyün yaylacı kızları iniyordu ince patikalardan raks ederek. Barmak sırtlarına yayılan oğlaklar tadını çıkarıyordu taze ot zevkinin. Kö-

yün hamarat gençleri işe giderken kahveye bir göz atıyordu, akşamdan kalan anılarını anımsayarak. Derviş, kahvenin ilk müşterisi olarak kurulmuştu söğüt gölgesindeki sandalyeye. Dağların geçitlerini işgal eden potinliler korkularını bırakmıştılar, birkaç saatliğine kenara. Telsiz frekanslarında güçlendiriliyordu başı bozuk buyruklar. Botan'dan Dersim'e yayılan baskın hadiseleri yayılıyordu kulaktan kulağa. Zülmün millisine karşı diklenen yığın hareketi gelişiyordu, kasabalara yayılarak. Yoksul köylüye malolan ve onun güncesini işgal eden sorun oluveriyordu. Emperyalist efendilerin baskı talanlarına karşı yükselen siyaset, fabrika kültürünün sınıf bilincine ram oluyordu.

Kölelerin efendilere başkaldırışını alkışlayanların yanında, gülüşlerini efendiliklerine yedirenler de vardı. Güzel günler, uzak dağların zirvelerini zaptedecek siyasete gülümsüyordu. Bilinmeyen metanetlerin tümü doğruluyordu endamlı görüntüsüyle.

O gün akşama kadar gezip dinlendiler mezranın güzelliklerinde. O geceyi de beklemekle geçirme yönünde karar vermişti Zeyi. Suzan, itirazsız uydu söylenenlere. Keklik yumurtası aldılar bir koyaktan. Bilinmeyen tatları tatdırdı Zeyi, Suzan'a memelerini mübarek Hızır çeşmesinde yıkattırdı. Diriliğin ve bereketin sembolü olan gül suyuna bandırdı dudaklarını. Güzel düşlerde hazlanması için öğlen uykusuna yatırdı Suzan'ı, bir taze ferik gölgesinde; menekşe ve newroz kokularını topladı tenine.

Güneş batı doruklarına el uzatmıştı. Kapının önündeki sefanın yanıbaşında duruyorlardı. Zeyi, geçmiş tarihi tecrübelerini aktarıyordu. Evin biraz yukarısındaki tepenin üzerine gezinen kafalara takıldı Suzan'ın gözleri. Soluğu daraldı. Konuşmasını beceremedi hemen. Beklediği anın gelmiş olduğunu düşündükçe dizleri ağırlaşıyor heyecanı boğazına düğümleniyordu. Konuşmadan, Zeyi'yi dürtükleyerek, gözleriyle tepeyi gösterdi. Zeyi'nin ihtiyar bakışları, kırışıkları toplayarak eksenine, yöneldi tepeye. Fazla uzak olmayan tepeyi seçebiliyordu Zeyi. Gücünü toplayan Suzan,

"Geldiler Zeyi geldiler galiba."

"Dur hele Suze. Hemen dellenme. Dost mudur, düşman mıdır belli

değil. Arsızlığını gemle hele. Sen ne soysuzun kızısın Suze. Neredeyse dilini yutacaksın."

Gula Zeyi konuşmasını bitirmemişti ki, Dedo pınarının yamacından peşpeşe gelen potinlilerde kalakaldı Suzan'ın gözleri.

"Gelen askerdir Zeyi. Başımıza taş yağacak."

Zeyi gelenlere kırışık öfkelerini çatarak bakındı. Vahşi bir kartal görüngüsündeydi. Kavgaya hazır bir döğüşcünün rakibini beklemesiydi. Yanaşan askerlerin silahları kadınlara yöneltilmişti. İki yüz metre kadar uzak durdular.

"İçerde kim varsa dışarı gelsin. Siz de elinizi kaldırıp duvara dönün."

Zeyi'nin bakışları kızgınlığını kuşandı koşar adım.

"Defolun gidin. Toprağıma ne diye ayak bastınız. Kumandanını çağır gelsin. Benim toprağıma ayaklarınızı basmayın."

Yerinden doğrulan Zeyi'nin arkasından bakakalan Suzan'ın korkuları dilini dolandırıyordu boğazına. Ne yapacağını kestiremedi Zeyi'nin.

"Size söylediğimi yapın" diye tekrarladı sözünü asker.

"Ben puştların hiçbir söylediğini yapmadım. Bu eve adım atacak olanı boğarım ellerimle. Çıkın gidin toprağımdan."

Art arda dizilen askerler, arkadan gelen gözlüklüye yol açtılar. Onu kısa boylu bir küt suratlı takip ediyordu.

"Ne var, ne oluyor burada" dedi gözlüklü olan.

"Söylediklerimize uymuyor ihtiyar kadın komutanım. Toprağımdan çıkın diyor."

Gözlüklü olanı kadına yöneldi.

"Söylenenleri yap kadın, başımızı derde sokma."

"Al bu yılanları toprağımı terk et kumandan. Bu eve girecek olanı boğarım ellerimle. Çıkın gidin buradan."

"Kimsesi yok mu bunun başka?" diyen gözlüklü göz gezdirdi sağa sola. Suzan'ın ürkeklik kuşanmış güzelliğine takıldı gözleri. Sırıtkan bir yılışıklık yayıldı suratına.

"Sen kimsin, kızı mısın bu kadının? Evi arayacağız, bu yaşlıyı çek burdan."

Suzan cevap verip vermeme arasında bocalıyordu ki, Zeyi hızlı bir hareketle geri döndü. Suzan'ı bir el darbesiyle çekti geri. Hızlıca içeri girip çıktığında elindeki kırmayı çevirdi komutana. Bu ani hareket karşısında şaşırıp kaldı gözlüklü. Suratı gerildi, korkudan dudakları titredi. Bir ani geri çekiliş yaparak askerlerin içine girdi.

"Ne yapıyorsun sen be kadın?"

Kül suratlı, gözlüklüye yanaştı. Endişeli bir titreklikle:

"Çok aksi bir kadındır komutanım. Başımıza bela olur. Yalnız yaşar burada."

"Yanındaki kadın kim?" diye sordu gözlüklü.

"Bilmiyorum ama, köyden biri olabilir."

Gözlüklü tedirgin bir tonla:

"Tamam evi aramayacağız, yanındaki kadının kimliğine bakacağız."

"Defolun deyyüsün çocukları. O benim kızımdır, kimseyi yanaştırmam buraya, hemen çıkın gidin bu topraklardan."

"Aşağı köyün merkezinde mi oturuyor kızın?"

"He! Ne olacak, anasının evine gelmesi de mi yasak? Siz ne istiyorsunuz şu fakir fukaradan? Daha dün körpe çocuğu vurdunuz, kana doymadınız mı? Ali belanızı vermiyor ama, ben verecem. Hemen defolup gidin."

Açık suratının sırıtkanlığı iyice gerilen gözlüklü, yanındaki kül surata,

"Akşam akşam uğraşmayın bu bunakla, yürüyün karanlığa girmeden gidelim."

Kül suratlı, askerlere geçip gitmeleri için emir verdi. Gözlüklü, Suzan'a dikti gözlerinin bönlüğünü. Geçerken duraksadı.

"Köye gelmek istersen seni götürelim beraber" dedi Suzan'a.

"Hayııır!"

Hiç duraksamadan cevap vermesine kendisi de şaşırdı Suzan. Zeyi'nin cesaretinden pay edinmişti. Tavrı kendisini gururlandırdı arkalarından bakarken. Dönüp Zeyi'nin elinde duran kırmaya takıldı gözleri. Kendi kendisine söylenerek öfkesini kusan kadına, koşup sarıldı

"Rahmet olsun babana senin, nasıl da korkuttun onları. Hele söyle Zeyi, vuracak mıydın, eve girmek isteseydiler."

Gula Zeyi, yüz hatlarını yumuşatan bir kahkaha koyverdi. Suzan alışık olmadığı bu duruma şaşırıp kaldı. Hiçbir anlam veremiyordu kahkahanın patlayışına. Gülmeye devam eden Zeyi'nin üzerine yanaştı iyice.

"Ne oldu. Gule niye gülüyorsun? Ne dedim ben."

Bir kez daha yükseltti sesini Zeyi. Suzan'ın hayret yüklü bakışları katılaşmıştı. Zeyi, elindeki kırmayı kırıp açtı. Namlu yatağını Suzan'a çevirdi. İçi boştu kırmanın. Suzan iyice şaşırmıştı. Hayreti gözlerinin genişleyen sınırlarına yayılmıştı. Kısa bir süre öyle bekledikten sonra, Suzan da bir kahkaha koyverdi. Bir kez daha sarıldı, kırışık alınlı ak saçlıya. Zaferlerinin coşkusunda hazlandılar.

"Bunlar kancıktır, pısırıktır hepsi. Yere tükürsen yürekleri kopar. Ödlektir bunlar. Sana derim Suze, baş eğenin başına binen çok olur. Karılık yaparsan birine, on tanesi de çomak sokar götüne. O deyyüsün oğlu Eko'ya para verdim, bana fişek getir dedim, hâlâ getirecek. Kırmam dolu olsaydı, onlara gününü gösterirdim."

Suzan'ın gülüşleri, gamzeler yaymıştı suratına. Kadına olan hayranlığı güçlendi iyice. Kaçışan erkeklerin durumunu düşündükçe, doyurdu kendisini güvenle. Zeyi'nin kahramanlığını alkışa koşmuştu bütün yabaniler. Toprak, incinen bedeninin ağrılarını, ihtiyar yüreklerin cesaretinde tüketti. Karıncalar içlerinde en tombul olanını, büyük kurtarıcıya adak olarak adadılar. Yeşil, tatlı bir gülümseyiş kuşanmıştı ince dallarında yoncaların. Pınarlar, kasılan seslerine sınırsız bir savruluşla fora yüklediler.

Ağır ağır katılaşan gölgelerin serinliğinden ateşin önüne taşındılar, Nare ile Bore'nin nasibini aldıktan sonra. Suzan odun almak için dışarı çıktı. Birkaç adım yürümeye fırsat bulamadan, kalabalık namlu sesi yayıldı dağlara, köye inen patikaların vadi yamacından. İçeri koşup Zeyi'yi çekti dışarı Suzan.

"Al odunları biz girelim içeri Suze. Bakarsın çatışma çıkar. O pısırıkların işi belli olmaz, belki birbirini vururlar. Belki bir yaban hayvan tükürmüştür yüzlerine. Gel, boşver. Canları cehenneme."

Bir kucak odun aldı Suzan. İçeri girdiler, Zeyi'nin küfürleri eşliğinde.

Sofranın etrafını çevirdiler ev külfetinin yaş haddini bulan kesimiyle. Sorduğu birkaç soruya da doyurucu cevaplar alan adamın, uzunca suratında küçük bir tebessüm vardı. Soruların, yetkinlik seviyelerini ölçmek için sorulduğunu, üçlü basıncıların hiçbiri de anlayamamıştı. Adamın sorularından sonra kızlar da bazı soruların gölgesinde toplu ayaklanmacı çizgi savunusu yapmaya çalışmışlardı. Demirdağ kızların laf atmalarının nedenini çıkardığında, ekmek ve çay faslı sona ermişti.

Yetkin ve siyasi birikimcilerle diyalog, adamın hoşuna gidiyordu. "Bunlarda iş var" diye geçirdi içinden.

"Kirvem, devrim olur, ama bu millet hâlâ inanmıyor. Yahu sizin neyiniz var ki, neyinizden korkuyorsunuz. Senin çocuğun devrimci mi olacak, gözlerinden öperim. Eee, yahu senin çocuğun gitmeyecek, benim çocuğum gitmeyecek, ee peki kim savaşacak ha! de mi kirvem?"

Konuşmasının altına onaylatma mührü isteyen adam, gözleriyle de yakın takibe alıyordu tepkileri. Süslü gülümseyerek onayladı. Daha sonra bir sorun geldi gündeme. Soruna ilişkin bir dizi Hıdır Kanas macerası anlattılar kirvelere. Çocuklarıyla siyasi görüşlerinde ayrı olan adam ile büyük oğlu Partizan taraftarlarıydı.

Sohbetler çok çeşitli konuları kapsayacak şekilde genişledi. Köylülerin şen havaları eşliğinde tatlandırıldı pekiştirilen ilişkiler. Partizan anıları getirildi gündeme. Ağlaşan acıların, sevinçleri toplandı vadi girdilerinden. Partizanların birliğine dair istenceler sunuldu. Kapitalizmin konuşan, resimleyen metalarından saçılan pazar kültürünün harmonisinde kalan çocuklardan dem vuruldu. Saat onda başlayan Mariya'yı seyretmek için orağını tarlanın içine fırlatıp koşan altmışlık adamın açlığına yönelindi. Namus söylemleri üzerine kurulan mülk dünyasının, duvarlarını ören namussuzluklara işaret edildi.

Veli, komutasındaki birlikle, Deşt, Hozat, Merkez alanını gezdi. İlişkilerine uğrayıp tazeledi görevleri. Yeni savaşçı adaylardan birkaçını çekti mücadeleye. Bir köyde, düğün yerini işgal eden askerlere yönelik

bir saldırıya girişti birliğiyle. Saldırı köylüler üzerinde yakıcı etkiler uyandırdı. Sempati çığlarını biriktirdi yürek vadilerine. Saldırıdan kısa bir süre sonra gece pususuna takıldı birlik, bir köy girişinde. Pusuyu ustaca tersine çevirmeyi becerdiler, komuta inisiyatifini diri tutarak. Merkezi irtibatları sağlamak ve durumu kavramak için Ovacık kırsalına yöneldi. Kalıcı kazanımlar için savaşa hizmet eden çeşitli olanaklar oluşturuldu.

Zaman, zıtların en keskin muharebelerinde bekleyecek gibi değildi. Modern donanımlı orduların, gök kubbeyi sarsan gümbürtüleriyle gövde gösterilerinde büyüyen korkuların parçalanması için başlayan küçük ilkel yürüyüşlerdi nakışlanan. Buzul yangınlarından koparılan paylaşımlarla, istilacı soygunlara başkaldırılarının türküsüydü söylenen.

Reha, birliğiyle daha önce girilmeyen bazı alanlara girerek, kış üslenmeleri için yer keşifleri yaptıktan sonra, sessiz bir vadinin keklik tarlalarıyla çevrili kuytuluğunda kazı faaliyetine girişti. Yakın çevrede güvenilir ilişki bulamamaları işlerini zorlaştıran en önemli etkendi. İki gecelik yürüyüşten sonra ulaşabildikleri ilişkilerden, ilk elden gerekli malzemeleri temin ettiler.

Zor koşulların içinde, yaratıcılığın kendi gerçekliğini şekillendirebilmek, birçok yetiyi kuşanmış, feda ruhu gerektiriyordu. Israrlı ve dirayetli çabalar, kalıcı değerlere dönüşebilirdi ancak.

Bir mevsimin içinde pek de uzun sayılmayacak bir sürede, kazım faaliyetinin büyük bölümü icra edilmişti. Sorunun en önemli yanı, besin maddelerinin teminiydi. Kendi gücüne dayanma esaslığı ancak somut açılımlı politikalar ve onu yaşama geçirecek kadrolarla olanaklı olabilirdi. Kırsal alanda yetersiz olan örgütlülük ve henüz emekleme devrelerini yaşayan Halk Savaşı, bu temel ilkeyi uygulanabilirlik noktasında zorluyordu. Tamamen subjektif yetileriyle, eksik kalan yanlarıyla, küçükten başlayan yürüyüşün ayak temposunu düşürüyordu.

O gün sabahın ik şavkında, fecirde keklik yuvasına bakan tepede oturmuşlardı sırtlarını çantalarının ağırlığına dayayarak. Çantalarında, pirinç, yağ, bulgur, çay ve şeker vardı. Meral'in yük taşıma durumu,

bütün çelimsizliğine rağmen şaşırtıcıydı. Yorgunluklarını, tırmandıkları yokuşun doruğuna yedirdiler. Botan dağlarından esen serin yelleri yudumlayarak ferahlattılar ciğerlerini. Vadinin çekici endamı, zevklerin grafik çizgisini zirvelere doğru çekiyordu. Yıllarca köteklenmiş söylencelerin tümü doğrulurdu, hiçbir "lütfen"e gerek duymadan. Aşağılanmış reklam kadınlarının umarsız ahengi, parçalanırdı özgürlüğün burçlarına tutunan ceylan görüngülerinde. Malul ünvanı almış kötürüm fenalıklar, dönüşüverirdi kuralsız ve dinginsiz sevişmelerin teninde.

Keklik ölülerini toplayan kara kartalların rüzgarı, atmaca rüzgarına yol veriyordu.

Radyo frekanslarında, gelişen işçi grevlerinin satıldığı haberi veriliyordu günboyu anonslarla. Varoşlarda yükselen cezalandırmaların, gelişen gerilla savaşının yanındaki silikliğine rağmen, gündeme girmesindeki kasıtlar üzerine yorumlar yapılıyordu. Yakılan Kürdistan'ın insansızlaştırılmasına dönük politik uygulamalar ve suskunların reformcu özeni, şovence söylemlere değiniliyordu yorumlarda.

Kurmaya çalıştıkları ilişkileri kuramamış, maddi girdiler için varolan engelleri aşamadan dönmüşlerdi. Kitlenin gücünü harekete geçirmek için bazı girişimleri başlatmış, ileri bir tarih için çalışmalar yapılmıştı.

Yorgunluklarını vadinin boğazında dinlendirerek indiler nokta yerine, Reha ile Meral. Xezal'ı çay kaynatma faaliyetini icra ederken buldular. Xezal'ın yüz hattına yayılan gülücükleri görmek, yorgunluklarını yiyecekti. Reha, sırtı dönük olan Xezal'a seslendi.

"Yoldaaaş!"

Kendisini taklit eden konuşma tarzına, yerinden sıçrayan Xezal, yanaklarını gülücüklerle doldurarak cevap verdi.

"Ayyy, yoldaaaş, sen mi geldin?"

"Evet, biz geldik Xezal."

"Sizi çok özledik, iyi ki geldiniz yoldaş."

"Ne oldu Xezal. Daha üç gün oldu ayrıldık, o kadar seviliyor muyuz? Üç günde bizi özlemekten yataklara düşmüşsün." Reha'nın abartılı sözlerine, ağaçkakan misali ince gülüşüyle cevap verdi Xezal.

Kötü başlayan bir evliliğin kesintiye uğradığı andan sonra, adı "kötüye" çıkan Xezal, aşağılanan yıpratıcı günler içinde debelenirken tanışmıştı partizanlarla. Uzanan dost ellerin kazanımcı sıcağında, kendisine gelmeyi becerebilmişti yeniden. Yerilen ve faydalanılması gereken süslü bir mal olmaktan çıkan Xezal, kendi kendisinin sahibi olma zevkiyle, gücünün kerametine varmıştı. Feodal ve burjuva şekillenişlerin, tarla ve Mac Donald's kültürünün aforoz saraylarında keşmekeşleşen tabulu pazarları yerle bir etmişti bu pratik. Örgüte alınmasına karşı duran bazı kalın kabuklu kafaların etkisini kırmak, epeyce keskin mücadeleleri gerektirmişti. Dönüşümün hızlı ritmine, katkısız şaşırmak kalmıştı kendilerine. Süslü'nün önemli etkili mücadelesi, Reha'nın ve diğerlerinin çabalarıyla birleşince, istenilen sonuca erken gidilebilmişti.

"Meral haniye yoldaaaş!"

"O firar etti Xezal."

Ağaçkakan gülüşlerini dudaklarına yedirerek:

"Yok yoldaaaş, o firar etmez."

"İyi o zaman, git kendisine yardım et, eşyanın altında iki büklüm, gelemiyor."

Onur ve Pir Ahmet de kalktılar, sabahın ilk gürültüleriyle. Çay sefası, özlem sohbetleriyle geçiştirildi. Sabahın vadiye yayılan sesi, doyurucu bir dinleti sunuyordu. Kanaryalar kekliklere inat, çığlık çığlığa koşuşturuyorlardı. Ala ceylanlar, karacaların hareketini seyrediyordu dik bir zirvede. Dere yatağından akan suyun berraklığı, uykuları çağrıştırıyordu.

Reha ve Meral uyku eylerken, diğerleri faaliyete devam ettiler. Diğer gün birlik topluca ayrıldı, gereçleri temin etmek için diğer yakasına geçtiler Pülümür suyunun. Birkaç ilişkiyle görüşüp, bir kamyoncuyu gereçleri taşıması için ayarladılar. Ödenekler kitlelerden temin edildi. Bir hafta sonra belirlenen randevuya kadar bazı ilişkileri takip ettiler. Çeşitli siyasal sorunlara tavır takındılar. Yeni girilen bazı evlerden ve köylerden çalışmalarını gizlediler. Oluşturulan değerleri gözden geçirdiler. Barınak faaliyetinin tamamlanmasından

sonra girişilecek askeri faaliyet için istihbarat oluşturdular. Çalışmaların tümünü, ana birlikle yapılan randevu zamanına yetiştirme planlarını değerlendirdiler. Olası gelişmeler üzerine tartışmalar yaşandı ileri kitlelerle. Yaklaşan genel seçimler üzerine, merkezden edinilemeyen politik tavrın boşluğunu doldurmak için oluşturulan tahmini yaklaşım doğrultusunda çalışmalar yapıldı.

Randevu günü, yerleri yalayan bulut dili, toprak yolları çamura bulamıştı. Aracın bu durumda yola giremeyeceğini tahmin etmiş olmaları yanında belirlenen noktaya gittiler. Gece yarısını geçen saatlere kadar bekledikten sonra, ayrıldılar randevu yerinden, belirlenen diğer gün tekrar gelmek için.

İkinci gece nokta yerine giderken bir şafak yaylasına uğradılar. Yaylacılar, çevrede özel timlerin ve askerlerin bulunduğunu ve özellikle bir çevreyi tarif ederek, "orada çokça askerin görüldüğünü" ilettiler. Tarif edilen yer, randevu noktasıydı. Uyarıları dikkate alarak, nokta yerine gitmekten vazgeçip döndüler barınağa.

Verilen eşya listesindekilerin tamamını yüklenen kamyon, çamurunu içine çekmiş toprak yolu, eksozuyla üfleyerek tırmandı virajları. Randevu yerine yakın bir yerde durdu kamyon, kenardan verilen bir silahlı işaretle. Kamyoncu kamyonu durdurdu. Pencereye yanaşan yarı askeri elbiseli silahlıya gülücükler gönderen şoför,

"Kivra eşyanızı getirdim."

"Aferin sana, in bakalım aşağıya."

Alaycı konuşmayla gelen bu talimat şöförün hoşuna gitmediyse de indi. Partizanlarla tanışmışlığı yeni olan adam, tavırları ayırmada zorlanıyordu. Arabadan inerken, gözü çevrede dolanan askerlere takıldı. Suratı kalınlaştı. Dudakları sarktı. Burnu sağa-sola eğriler çizdi. Yiğit güvenilir görüngüsü gömüldü buruşuk bir edaya. Kamyonu denetime alıp, esas ulaşmak istedikleri hedefleri için pusu faaliyetini, çok geniş bir çemberde devam ettirdiler.

Bir yığın imkansızlığın içinde bir araya getirilen küçük birikintilerin, sonuç aşamasında heder olması üzücü olduysa da partizanlar için yaşamın devam ettirilmesi vazgeçilmez temel ödevdi. Umutsuz-

luk, karamsarlık zafere gidecek yolları açma uğraşının en büyük düşmanıdır. Yaratıcılığın sınırı yoktur, koşullar karşısında bilimsel dayanaklara sahip olanlar için. Bir gelişmenin düştüğü yerde, bir diğerinin başlamasının yolu açılmış demektir. Her kaybolan nitelik, tarihin gelişimine tabi olacak yeni bir niteliği koşullandırır.

Birlik ikinci gün, bir köprüdeki düşman çemberini aşarak ana birliğin randevusuna doğru yol aldı. Birkaç kişi köye uğrayıp ilişkileri yokladılar. Gelişen durumlara ilişkin köylülerden bilgi aldılar. "Partizanlara eşya taşıyan bir kamyon, iki kişiyle birlikte yakalanmış" diye geçti haberi köylüler.

Munzur çoşkunluğunu iletiyordu yayla sabahlarına. Kaygılı geceler yürüyordu savaş ninnilerinde. Birlik hızlı bir hareket tarzı kuşanarak Birman gediğini aşıp, Ovacık'a devrildi. Birman hudutlarının ilk evlerinden itibaren, aynı adı kullanan kardeş partinin toplu cezalandırma eylemine olan tepkiler, hararetli konuşmalarla getirildi gündeme. Kendi eleştirilerinin çözüm getirmediği belirtilerek, Partizanların duruma müdahalesi istendi. Şebeke olarak çalıştıkları söylenen yedi kişiden dördü cezalandırılmıştı. Cezalandırılanlardan üçü aynı evden, karı koca ve oğuldu. Suçlarının yeterince aşikar edilemeyişi, yığınların tepkisini kamçılamıştı.

Ana birlikten gelen iki yoldaşla ikinci gün görüştüler. "Birliğin işini bitirmediği, bir hafta sonra topluca gelecekleri" haberini getirdiler. İki haberci aynı günün akşamı ayrıldılar. Birlik, Mehmet Koçlar'ı bulabilmek için içlere doğru yöneldi.

Ulusalcı devrimcilerin bir birliğiyle görüşüp, bazı sorunlar üzerine tartıştılar. Kardeş örgütün, cezalandırma olayını alabildiğine faydacı tarzda kullanmaları eleştirildi partizanlarca. Dostane ilişkilerin temelini dinamitleyen yaklaşımlardan kaçınmanın gerekliliğine işaret edildi. Doğru ilişkilerin oturtulması için ilk adımı atmada cesaretli olmanın gerekliliği üzerinde duruldu. Cizre ve Botan politikalarına ilişkin bilgi alışverişi yapıldı. Dostane ilişkilerin gelişme seyrinde, partizan taraftarlar kutsadı sevincini. Savaşta saldırı taktiklerinin Dersim'deki edilgenliğinin nedenlerine cevap aradı partizanlar.

Gece yarısını geride bırakan bir zaman diliminde çıktılar karşılıklı başarı dilekleriyle. O gece bir çağıltının yanıbaşında konakladılar. Banyo yapıp, temizlenme ihtiyaçlarını cevaplamak istediler.

Yıldızlarla kuşanmış gecenin şefkatine sarındılar, uyku eylemek için. Uzun meşe ağaçlarının çevrelediği yamaçların sessizliğini tarumar ediyordu bir puğu kuşu. Onun ötüş ritmine yakın bir tonla karşılık veriyordu, oğlak melemesi sesiyle bilinmez bir kuş. Hiçbiri bu kuşun adını çıkaramamıştı. Nenikan ormanlarının daimi konuğu olan bu hoş ötücü, arada bir başka yerlerde de konaklardı.

Xezal, yatmadan ağaçkakan gülüşüyle cevapladı kuşların çağrılarını.

"Yarın bir yıkanalım Veli usulü" dedi Reha.

"Nasıl oluyor o," dedi Onur.

"Veli'nin kendisine özgü bir yıkanması var. Barınakta yıkanırdı. Koşullar da oldukça iyiydi. Sıcak su, bol zaman. İlk seneydi. Veli bir girerdi suya; apış arasına atardı iki tas su, kıçına atardı; bir de kafasını yıkayıp çıkardı ki, sırtı v.b. gibi birçok yeri kupkuru. Herkes gülme krizlerine girerdi. Girmeden önce de bir saat banyonun reklamını yapardı."

Uzandıkları yatak yerlerinden yükselen gülüşleri, Xezal'ın kıkırdayışlarını bastırıyordu.

"Veli yoldaş çok şakacı dedi Meral."

"Evet, o kadar şakacı ki seni üç kere gölün içine atmıştı."

Onur'un bu anımsayışına, kahkahayla güldü herkes. Meral'i bir dere kenarında sırılsıklam ıslatana kadar suya batırmıştı.

Yıldızlara yaslayarak açık alınlarını uykuya durdular. Zulmün ayak izlerinin gömütlendiği topraklar suskundu. Bir mezrada moladaydı saldırı grubunun yorgunluğu. Toprağın tenine dokunan tetik konuşmayı bekliyordu. Harami saltanatlarını titreten namlu sesi, emekçinin nasırlarını selamlıyordu. Kürdistan toprağını kasıp kavuran uyanışın, yerle bir ettiği namlu düşmanlığı çöplüğünde hayıflanıyordu.

Birlik, diğer gün iki mezraya girip bilgi edinmeye çalıştı, bölge

faaliyetçileri hakkında. Eski dostlarla söyleştiler, hasret giderdiler. Bir gün sonra, Musa amcanın yanına giderken klavuz Pir Ahmet'i kaybetti yolda birlik. Ardçı olan Onur'u öne alıp, köye girerken pusuya takıldılar. Karşılıklı devam eden çatışmadan çıkarken oldukça zorlandılar. Klavuzla ancak bir saat sonra görüşebildiler. Pusuda bekleyen iki potinli ve köylülere ait bir at, ebedi tezkerelerini aldılar.

İstedikleri ilişkileri kuramadan geri dönmek zorunda kaldılar

İki günlük bir bekleyişten sonra, Zeyi'nin nezaretinde köye indi Suzan. Potinliler köyü bir kez daha gözdağı yağdırarak terk etmişlerdi. Çıplak Surat'ın son çabalarıyla birlikte iki kızını Almanya'ya gönderdi Suzan. Sevda sancılarını katmerleştiren, ciğer dürtüleri taşınmıştı sol cevahirine.

İkindiyi koşar adım geçen güneşin şavkını, sırtına alarak yürüdü köyün içinden. Zeyi'nin öğretici pratiğinden kazandığı deneyimlerle, daha da güvenli duruyordu, omuzları üzerindeki başı. Ali Ala'nın evinin önünde toplanan kadınların manalı bakışlarına oralı olmadan geçip gitti. "Hepsini üst üste koysan, Zeyi'nin bir tek kılı yapmazlar. Çenesindeki o iki kıl, bu pısırık karılardan daha kıymetlidir. Gözleri uçkur ipinden başka bir şey görmez. Bacak açıp yalvarmaktan başka bir şey yapmazlar. Gözleri hep Suze'de. Acep nereye gidiyor, ne yapıyor? Öyle meraktan çatlayın. Suze'nin yaptıklarına kafa yora yora, kafanızdan olacaksınız." Hovardalık olarak yansıyan her bir hareketinden hoşlanmaya başlıyordu Suzan. Düşlerinde kıskandırıyordu çember yemiş arzuları. Nikah esaretini illegal baskınlarla parçalayanların arzını körüklüyordu kıvrak endamıyla. Koşar adım boy veren sahiplenmelerin çatırtılarını duyuyordu kural tanımazlığında.

Evin önüne geldiğinde, güneşte gününü sayan kadının ihtiyar haline baktı durduğu yerden. "Bir de böyle olmak; ölmek, hem de erken ölmek daha iyidir. Yazık şu kadına. Kimsenin, yaşamalı diye en

ufak bir isteği yok. Ya kurşunla genç yaşta ölen gençlere ne demeli. Arından ağlayanlar, yıllarca adından konuşanlar da var."

"Çenekam Suze, be, be, be." (Kızım Suze gel, gel, gel.)

Hasan amcanın ihtiyar şefkatini aldı titreyen gırtlak yakıcılığından. Sevincinin üstüne titreyen bir deli hoyratlı adeta. Suskunluğunda baş eğerdi karşısında olan her insan. Onun iyi sözünü duymak, işin rast gitmesi demekti. Göğsündeki uzun buğday beyazına akan ceylan sütünü seyre durmak bir hazdı.

"Benim Hasan amca, ver elini öpeyim."

Elini öpüp hal hatırını sordu. Kadın Ana'nın da elini öptü. Hemen çevreyi temizleme faaliyetine girişti. Birlikte getirdiği katığı çeşme suyuna koydu. İş sırasında Hasan Amca'nın sorularını yanıtladı.

"Çocukları göndermişin diyorlar, çenekam."

"Gönderdim Hasan Amca. Burada kız çocukları babasız ne olur belli olmaz. Çevremizde karılık yapan bir yığın insan var. Başımız dertten kurtulmuyor. Gencecik çocukları vurdular göz göre göre. Sen bilirsin Hasan Amca, iyi ettik mi? Ne diyorsun?"

"İyi etmişsin kızım. Bu zulüm kusan memlekette, eli yiğit olmayan kadının adını geviren çok olur. Gavat doldu memleket. Gençleri vurdular, herkes sustu. Yarın bir kör kurşun da onların kafasına saplanır. Otuz sekiz geri gelecek, dağlar ateşte yanacak. Sular yine bebelerin fırtınasına ağlayacak. Gözü gören, eli tutan insan susuyorsa puşttur. Otuz sekiz'de de öyle oldu. Kimileri sustu, kimileri kaçtı; sonra ateş herkesin saçını başını yakınca başladılar ağlaşmaya; iş işten geçti."

"Kadın kedidir herkesin gözünde, bir tek işe yarar; başkaca da bir şey olmaz ondan. Herkes öyle bakar bize Hasan Amca!"

Meseleye açıklık getirmesi için sustu Suzan.

"Onlar gavattır, çenekam. Seyit Rıza'nın kadını Bese vardı. Her yere nam salmıştı. Yine Ali Şer'in karısı öyleydi. Zeyi'nin bir anası vardı, hiçbirimiz onun kadar keskin atamazdık. Makirak sırtlarında bir hafta durdurdu düşman alayını. Elini silaha atan kadının önü açılır, koluna güç gelir. Yüreği katılaşır. Zeyi'nin anası çok yiğitti. Kahpeliği gözünden vururdu. Hiçbir erkek onun gideceği yolu gidemez-

di onunla. Rıstım gibi yapışırdı beşlinin horozuna. Şimdi gençlerde de geziyor kadınlar. Akıllıdır, hepsi okumuş."

Suzan, bu söylemi fırsat bilip çekingenliğini yutkunarak lafa girdi:

"Gençlere katılmaya kalksan, herkes başına üşüşür, Hasan amca. Kör karga bile gözünü oymaya hazırlanır."

"Zaman puşt zamanıdır Suzikamı. Puşt olmayan her şeye lanet etme gözüyle bakılır. Baş eğen, başkaldırana yılan gibi bakar. Erkeklik, iki daşak işi değil. Onlar, semeri sırtından inmeyen eşekte de, katırda da var. Erkeklik, yürek işidir çenekam. Yüreği pek olmayanın erliği, eşeğin ırzına geçmekten başka bir işe yaramaz."

Kadın Ana'nın duaları arasında, temizlik rüzgarlarını gezdirdi köşe köşe. Kirlileri yıkamak için bir kazanı suyla doldurup koydu ateşe. Özenle kovalarken işi elleriyle, kulaklarını Hasan Amca'nın derin cigara dumanlarına bezenen etkileyici konuşmasının ahengine vermişti. Tek bir kelimeyi bile kaçırmak istemiyordu.

"Bizim zamanımız böyle değildi çenekam. Cesaretinin günahına girebilen her kadın, bir takım silahı asardı duvara. Demenan aşiretinde Seyde Ceb vardı. Onun hiç erkek oğlu yoktu, tanrı vermemişti, çok istediği halde. Kızlarının dördüne, dört takım cek (silah) yaptırmıştı. O eve kimse yanaşmaya cesaret edemezdi. Hepsi çok iyi atıcıydı. Babasını Haydaran sınırında vurdular Kalanlı Dılo'yla birlikte; kızları, bir taburu kırıp geçirdi; babalarının öcünü almak için. Eğer gözün tüfeği görüyorsa, elini uzatmaktan korkma. Varsın bütün tilkiler karın sancılarında gebersin."

"İki tane çocuk kaldı geriye Hasan amca, 'yılbaşında onları da alacam' demiş, ama onlardan ayrılmak zor geliyor bana. Yoksa bir gün durmam."

"Çocuğun peşinden koşup, memleketin yakılmasına gözünü kapatmak ihanettir Suzamı. Otuz sekiz'de nice çocuğu kendi ellerimizle boğduk. Anaların acıları, döl tutan dallarını kuruttu. Ne oldu? hepsi unutuldu. Memleketi de kurtaramadık. Herkes erkenden razı olsaydı ciğer kolay iş Suzamı. Gönder gitsin babasının yanına. Biz çok acı çektik kızım, birbirimizin etini kemirdik açlıktan. Kardeşlerimizin döşünden kan emdik. Yılanlar serçe yavrularını yuttu hiç çiğne-

meden. Bütün bunları unutan insan, Ali şefaatinden yoksun kalır."

Gün gece yarısına yanaştığında, hâlâ uğraşıyordu Suzan. Dinleti zevkinin en güzelini tatmanın ferahlığında kolay kılmıştı işini. En son ekmek pişirme işini de icra etti, Kadın Ana'nın dağlara tutunan duaları arasında. Hazırladığı çayı da içtiler birlikte. Pişirdiği sıcak çorbadan yedirdi Kadın Ana'ya.

"Ben gideyim artık, Hasan amca."

"Kal burada kızım, bu gece yalnız gitmen iyi olmaz. Çakalı, kurdu vardır gecenin. Yılanlar, meri keklikleri gözetler. Kancıklar haber götürür kızdan köpeğe. Dur burada bugün."

"Ben geceden korkmam Hasan amca, yalnız giderim."

"Eli boş geceye çıkmak akıllı işi değil puştun olduğu dünyada. Eli naçar olanın, başını ezmek kolay olur. Dur hele Suzam, dur hele, otur hele sen."

Uzun boyunu eğerek çıktı kapıdan. Yarım saat kadar bekledikten sonra geldi elinde bir paketle. Beze ve naylona sıkıca sarılı malzemeyi açtı. Uzun namlu, sarı bir toplu tabancayı çıkardı sargıdan. Tozunu sildi; mermilerini bastı topuzuna. Suzan'ın bakışları kalakalmıştı, Hasan Amca'nın ellerinde.

"Bak çenekam; şurayı çektin mi, topu düşer yana. Mermiyi böyle takıyorsun, topu yerine yerleştiriyorsun. Şu emniyetidir. Bunu aç nişan al, bas. Elin sert, kolun diri olsun. Nişanını bekletme. Hedefini tabancanın üzerine alır almaz bas. Al bakalım eline. Şunlar da mermiler. Otuz sekizin sonrasından kalma. İyi bak piştoya (tabancaya). Gözün gibi koru. Fakir fukaraya çevirme. Zalımın, puştun gözünden esirgeme. Çocukları incitme bununla."

Eline tutuşturdu Suzan'ın.

"Al nişanını bakalım kızım."

Suzan sıkıca kavrayarak tabancayı doğrulttu kapıya. Sert duruşu hoşuna gitmişti Hasan Amca'nın, gülücükler yayıldı gözlerinin kırışıklarına.

"Tabancanın hakkını vereceksin. Suzamı biliyorum, dağlar senin gibi yiğitlerin evidir. Kendini evinden sakınma."

"Sana getiririm yarın emanetini Hasan amca. Sen merak etme, bir gecede dünyayı katledecek değilim ya."

"Getirme Suzam'ı. Senin olsun bu. Biz gidiyoruz, bir ayağımız burda, bir ayağımız öbür tarafta. Silah yerde değil, elde olmalı. Toprak kemirip götürecek yoksa. Sen yiğit bir kızsın."

Suzan uzanıp elini öptü Hasan amcanın. Dudaklarını kapatan aklarıyla ıslak bir öpücük kondurdu Suzan'ın alnına, karşılık olarak. Kadın Ana'nın da elini öpüp çıkmak için yürüdü kapıya.

"Dur hele Suzıkamı. Tabancayı evde bırakma, evin dışında bir yere sakla. Yerini senden başka kimse bilmesin. Kimin ne yapacağı belli olmaz. Sana arkasını dönenin, gözündeki hileyi unutma. Dostuna zeval gelsin istemiyorsan, seni ilgilendireni ondan sakın."

Kelime kelimesine hafızasına kaydettiği nasihatların ağırlığında, hafifsedi güçlülüğü. Gecenin çıplak teninde öptü yıldızları dudaklarının sıcaklığında. Dağlara uçurduğu şahanının özlemini çekti istemlerine. Tabancanın kemerini ince elbiseliğinin üzerinde beline bağlamıştı. Belinin inceliğinden kalçalarına doğru sarkan tabanca, nadide bir takı görüngüsündeydi. Zerafetini kıskanan bir uyuz tilki, ıslıklarla hayretini dillendiriyordu. Tabancanın kabzasında terlemiş sağ elinin ayasını entarisinde kuruttuktan sonra, sıkıca tutundu yine değerli hatıratına. Çapkın bir yıldız, takıldı peşine, tüm ışınlarını göğsüne akıtarak. Beline kadar uzanan otlar, sormaş dolaş tutuşuyordu ince endamına. Tomurcuklarını meyveye bırakmış elmalar, gülümsüyordu yanaklarına bakınarak.

Köyü ortadan yaran derenin suyu kendisine yetmiyordu artık. Dereyi sessiz bir atlayışla geçti. Az ilerdeki cevizin dibinden yükselen kısık tonlu seslere dikkat kesildi. Zoraki seçebildiği, bir bayanın sesiydi. Usulca yanaştı. Aklına tabancası geldi. Kabzasını kavrayıp çekti kınından. Emniyetini açıp yürüdü. Hemen yanlarındaki bir söğüdün altında durdu. Hatun'un kızı Sevgi'nin sesini tanımıştı. Erkeğin sesini tanıdığında şaşkınlığını yutacak gibi oldu. Bu, evli, iki çocuk babası olan Pir Hüseyin'di. Konuşmalarına kulak kesildi Suzan, tabancasını yerine yerleştirerek.

"Ne yaparsan yap, beni al götür. Ben sensiz yaşamam."

Sevgi'nin yakarışlarında kendi gerçeğini buldu. Üzüldü. Dinleyici olmaktan iğrendi. Geri çekilmek istedi, Pir Hüseyin'in tavrına

olan merakıyla durdu dinleyiciliğinde. Sevgi'nin ateşli konuşmasından sonra, çaresiz bir bezenişin katılığında olduğu anlaşılan Hüseyin konuşmaya başladı.

"Ben de sensiz yaşayamıyorum, ama başımın belasından da kurtulamıyorum. Ne yapıyorsam bırakmıyor yakamı. Kendisine eziyet ediyorum olmuyor, yalvarıyorum olmuyor. Tutturmuş, 'ben seni bırakamam, istersen öldür beni' deyip duruyor. Üstelik çocuklar ayrı bir dert. Sana zarar gelsin istemiyorum. Olmuyor işte. Ne yapıyorsam olmuyor."

Sevgi'nin hıçkırıklarını duymak istemedi Suzan. Usulca çekildi oradan. Dudaklarını dişlerinin arasında ezdi. Burun direğine ince bir yakıcılık uzandı. Göz pınarları nadas eylemiş topraklar gibi kabardı. Tomurcuk uçlarını acılarına yedirdi. Duygularının dağınık çehresini toparlayamamıştı ki, karşısına kara bir görüngü dikildi. Şaşırıp kaldı, vücuduna yayılan korku dalgalarının katılığında. Öylece durdurdu bir an bütün duygularını. Nefes almasını tatil eylemişti. Tabancasını anımsadı. Elinde sıkıca kavrayarak kabzayı, çekti tabancasını. Emniyetini açıp uzattı karartıya. Tetiğe yüklenmesiyle uçuştu koca bir görüngü. Bir el daha ateş etti ardından. Güvene gelmiş bilinciyle, bir daha attı kurşunu karanlığa. İlk ateş sesinde geceye yayılan Sevgi'nin çığlığını duymamıştı bile. Sert adımlarla yürüyüp uzaklaştı oradan. Eve vardığında terlemiş göğsüne yayılıyordu soluğu. Gece maceralarının sayısı arttıkça, geceye daha bir bağlanıyordu. Vurucu bir atmaca havasındaydı. Gece konuklarının tümünü kahırlara boğmuştu. Dokuz akıllıları çileden çıkaran tek akıllı, övüncünü yedirdi gecenin melanetine. Tövbeleri yakıcı kavgaların günahına emzirdi. Ağaç bir iskemlenin üzerine kuruldu balkonda. Sevgi'nin durumunu düşlüyordu. "Herkesin bir derdi var. Şu dünyada kimse sevdiğine yar olmuyor galiba; kimin kime yandığı da belli değil."

Gecenin sabırsız istemlerini gönderdi uzak doruklara gözleriyle. Seyrine toplanan gece dostlarını görmedi düşlerinin derinliğinde. Toprağın yeşil kokusunda kırmızı kıkırdaklarının hazzını dinledi. Vardiyanın mesai saatlerini ifşa etmeden dönen bir grup karınca moladaydı. Ten kokusunun bin çeşidinden üretilen kokteyl havasını soluyordu damdaki çekirgeler.

Yürüyüşün silahlı biçimine özeni artıyordu. Taze bir sıcaklık düştü kulak memelerine. Dudaklarının kuruyan rengini ıslattı, dil sıcaklığında. Tomurcuk başların meyvesinde yükseldi göğüsleri. Arzını, suskun yıldızların kaybolan talebine yedirdi. Bademlerini yumdu sıkıca. Şakaklarının allaşan teni, bütün öpücüklerin çekim merkezi oluverdi. Bağışlanmayı dileyen bir yakarış gibi sarıldı yıldızın çıplak kıllı bedenine. Ateşi emdi tüm duyarlı uzuvları kulak memesinden. Mağma yangınlarının kraterlerinden akan yakıcılığın gücünde kaynadı oturduğu ağaç iskemle. Bademlerini süsleyen kalem eğrilerinin dibine düştü boncuk terlemeleri.

Koca bir dağın silüetine sarılmıştı. Bir ceylanın tenindeki sıcaklığı emiyordu. Ayının kıllı apışına koymuştu başını. Şahin bakışlı atmacanın sıcak soluğunu yedirdi yangın yerinin derinliklerine eğri gagasıyla. Yırtıcı pençelerini kenetledi memelerinin diriliğinde.

Balkon kapısına inen ani darbeyle sıçradı yerinden, parçalayarak tüm düşlerinin haz anını. Çatıldı kaşları, kıkırdak kızıllığı sertleşti burnunda. Boncuk terlerin tümü çakılıp kaldı teninin zerafetine. Hiç farkında olmadan çekmişti tabancayı kınından. Yırtıcı bir anaç edasıyla;

"Kim o" dedi.

Suzan'ın sesinin yatağını kemiren ve düş dünyasını yakan gümbürtüye yönelen kinini uç noktaya çıkaran bir ses yükseldi.

"Aç kapıyı, ben geldim. Kocan Dılo."

Kapının arkasından içkili nefesi Suzan'a kadar uzandı. Deliliğini sesine yediren Suzan, iyice kızgınlaştı bu yaklaşım karşısında.

"Defol burdan, köpek. Yoksa beynini dağıtırım senin."

"Yok yahu, ben senin kocanım, beni tanımadın mı?"

Elindeki tetiği usulca oturttu yatağına. Namlunun avazında uçurdu Dılo'nun sarhoşluk görüngüsünü. İşin ciddiyetini gören Dılo, evi dolanıp kaçmıştı bile. Eli düştü yanına Suzan'ın. Parçalanan düş alemine ahlandı. Yaratıcılığı yakalamak için yeminler etti. "Bu dağlar benim evim. Hasan Amca öyle dedi. Bulacağım tövbemi dağbaşlarında. Ben de sizin kıçınıza zehirli çomağı sokmazsam o zaman bana da Suze demesinler; bana da Suze Hare demesinler."

Bütün doğa yaratıklarının alkışlarında kutsadı yeminini. Kapıyı açıp içeri girdi. Yatağını serip uzandı üzerine. Tabancasını yastığının altına koydu. Gücünü ve güvenini, umarın burçlarına gönder eyledi. Uyuyup kalmadan önce, serini işgal eden sözlerin sonuncusu, "karılık yaparsan nalet olsun sana Suze" oldu.

Yitirilen onlarca kahramanın kokuları sinmişti Dersim'in her bir karış toprağına. Kollara düşen yoldaş başlarının son sözcükleri işlenmişti kayıp hafızalara. Kavgalar, ağır aksak başlayan temposunu bir yıldız parıltısında coşturuyordu. Parti, yılları bulan parçalanmanın bedelini ağırdan ödemişti. Aşılan gediklerin önüne çıkan tepecikleri kavramak işin esasına oturmaktaydı. Dağ doğurganlığının festivaline yönelen bilinçler, usta yönetmenliklerini kutsuyordu. İltica yollarını yalayan teorisyenlikler, tavuk çöplüklerinde eşeleniyordu. Zaman, yırtıcı ayazlarda solunan feda ruha gereksinim duyuyordu. Her zamankinden daha çok tırmanıyordu, yığınların iktidara olan açlığı. Kürdistan yangınlarının kıvılcımlarında uçuşan umarsızlıkların düşünde patlıyordu egemen teraneleri. Sabah yıldızının işaretinde, amansız kasırgalar emen dorukların eteğine tutunmak vardı. İşte bunun için kanıksanan zor geçitler yürünecekti.

Birlikler bir araya geldikten sonra, Mehmet Koçlar'ı bulmak için faaliyete yöneldi. Musa Amca'ya uğrayıp, çeşitli bilgiler edinmelerine rağmen sonuç alamamışlardı. Veli, Süslü, Orhan ve Demirdağ'ı alıp geldiği bölgeye geri dönmüştü. Belirlenen randevuya ulaşmak için, mıntıka değiştirmeleri gerekiyordu.

Sonbahar operasyonlarının ilk direği yığınların sindirilmesindeydi. Sindirme kazanımcı politikalarla el ele yürüyordu. Gerillayı soyutlama ve onu yakın takibe alabilmek, direkt kitle cephesiyle ilintiliydi. Tarafına kazandığı unsurlarla bilgi edinemediği durumda, karanlıklar içinde karıncalarca kemirilen bir fildir beyaz otorite. Şiddet, daha güçlü şiddeti ayakları üzerine diktiğinden, dönem dönem gevşetilen dozaj, içten kazanma politikalarıyla destekleniyordu.

Birlik o gün, küçük meşelikte konakladı. Yağmuru teninde ağırlayan odunlar, mavi katarımsı bir duman kolunu yayıyordu göğün görüş mesafesine. Konaklama yerinin üst tepesinde davarını otaran küçük militan, dumanın dikkatsizce savrulmasına bozuldu.

"Ulan Şıxo o dumanı niye savuruyorsun? Düşman görmez mi şimdi?"

Sese yöneldi bir anda tüm dikkatler.

"Bu bizim küçük militandır bağıran."

Reha'nın söylemini, gülümseyen, dilini ön dişlerine yaslayan Şıxo doğruladı.

"Sana küfür ediyor Şıxo" dedi Reha.

Kara Adam, gülüşlerini suratına yayarak Şıxo'ya küfür edilmesinin tadını çıkardı.

"Dedesi gibi küfürbaz. Henüz ilkokulu bile bitiremedi ama küfürde usta. 'Nasıl olsa büyüyünce gerilla olacağım, niye okula gideyim' deyip kaçıyor okuldan. Babası yatılıya götürüyor, ikinci gün kaçıp geliyor babasından önce eve."

Küçük militanı tanımayanların tümü, ağızları kulağında dinliyorardı Şıxo'yu. Bu arada birkaç kez daha küfürlü konuşmalarını yineleyen küçük militanı, Kara Adam sakinleştirmeye çalıştı.

"Tamam dostum, söndürüyoruz ateşi. Yeter ki sen kendini üzme. Bu dumanı çıkaran Şıxo'ydu. Ona ne söylersen söyle."

Kara Adam, küçük militanın Şıxo'ya küfür etmesinden hoşlanmıştı ki körüklüyordu kızgınlığını.

Birliğin yanına çağrılan küçük militan teskin edildi ve kendisine çay ikram edildi. Yüz hatlarındaki ciddiyet, yeni tanıdıkların ilgisine oturmuştu.

Şıxo ile Reha'nın birliği, görüşeli üç gün olmuştu. Komutanlık, genel bir durum değerlendirmesi yaptı. Yakın zamandaki görevler üzerine tartışıldı. Mehmet Koç'la buluşmanın gerekliliği belirginleşti. Bütün çabalara rağmen Mehmet Koç'a ulaşılamadı. Konferansın icrasına dair merkezi bir bildirim yoktu ve ne yapılacağı bilinmiyordu. Kısa zaman önce yapılan genel seçimlerde, merkezin tavrından bağımsız olarak her birlik kendisince tavır takınmıştı. Bir birlik dev-

rimci-demokrat adayları desteklerken, biri tam bir boykot taktiği izlemişti. Bir araya gelen birlik savaşçıları alabildiğine alaycı kılmışlardı bu durumu. Birlik, Ovacık'tan Hozat'a geçip Veli'nin birliğiyle görüşmek için yola çıktı. Sonbahar operasyonları lime lime yayılıyordu Dersim'in köylerine.

Birlik, Şıxo'nun komutasında Hozat köylerinin ormanlarla kaplı arazilerinde konaklarken, yoğun bir operasyon salgınıyla karşılaştı. Bir gecede birkaç köy ve mezrayı aşıp, kenar sayılan bir başka mezraya yöneldi. Gök kara bir çehreyi suya kesmişti. İliklerine kadar ıslanan gerillalar, çamura ve karanlığa karşı direniyordu. Gidilecek mezrayı bilen tek kişi Şıxo'ydu. Yağmurun ve ayakların çamurlarda çıkardığı seslerin baskınında iyice yanaşıldı eve. Dar bir alanda, olduğu yere çöktü herkes. Şıxo öncü komutanlığı yapan Taylan ve öncülerle evin hareketliliğini anlamaya çalıştılar. Reha, yanındaki Kara Adam, Meral, Huriye ve Özlem'le birlikte öncülerin on metre kadar gerisinde çökmüşlerdi. Öncülerin işi uzayınca, Reha kontrol etmek için kalkıp onlara doğru gitti. "Ne oldu? Neden girmediniz?" diye usulca sordu Taylan'a.

"Ben eve oldukça yanaştım, G-3 tetiğinin açıldığını fark ettim, geri çekildim. Büyük ihtimal düşman var evde."

Reha, Taylan'ın G-3 tetiğinin sesini farketmesini pek anlamlı bulmadıysa da, tersi yorum yapmaktan kaçındı.

"Şıxo nerede?" diye sordu yeniden

"Az ileriki tepeden kontrol ediyor" diyen Taylan'ın sözleri evin önünde yanan kapı lambasının ışığındaki hareketlilik Reha'nın da dikkatini cezbetti.

"Dürbün nerede?" demişti ki Reha, namlu ağzı avazı düştü geceye. Evin çevresinden G-3, sağ tarafta kalan yüksek tepeden MG-3 birliğin arkasında kalan yamacı tarıyordu. Burası giriş yollarıydı ve çıkarken de kullanacakları tek noktaydı. Reha, yerlerinin fark edilmemesinin gerekli olduğunu, aksi durumda MG-3'ün kendilerini sıkıştıracağını hesaplayarak:

"Kimse ateş açmasın, geriye dereye doğru çekilin" dediyse de, kendisinden üç-dört metre önde olan iki öncü ateş açmıştı bile. Karmaşa içinde ateşin yerini fark edememişti MG-3 mevzisi.

Şıxo'nun da birliğe ulaşmasıyla birlikte geriye çekilme sessiz ve serice sürdürüldü. Susan silahlar iki dakika sonra yeniden ateşlenmiş, silah ateşine evlerden yükselen bir kadın çığlığı karışmıştı.

Öncü birimler uygun bir yere doğru çekildi. Reha, küçük işaretlerle arkada çökülü bırakıp yanından ayrıldığı Kara Adam ve diğerlerini aradı. Cevap alamadı, "Ben onları bıraktığım yere bakıp geleyim" dedi Şıxo'ya ve aşağı doğru hareketlendi. Peş peşe işaretler verdi. Olası bir fark edilme durumunda korunmak için, küçük bir taşı siper edinmiş, silahını MG-3 hedefine doğrultmuştu.

Birkaç işaret daha verdikten sonra, şalı rüzgara savrulmuş koca bir görüngü belirdi aşağıdan. Heyecan ve hareket dolu bir sesle birlikte gelen görüngü Meral'di.

"Neredesiniz?"

"Vuruldular, vuruldular, diğerleri!"

Şaşkınlığı şakaklarına yayıldı Reha'nın. Vurulma pozisyonunun oldukça az olduğu bir durumda inanamadı söylenenlere.

"Nasıl oldu? Yerinizde değil miydiniz?"

Az sonra, Meral'in peşinden Özlem de çıkıp geldi. Onun da diğerlerinden haberi yoktu. Çekilme mevzilerine geldiğinde işin rengi berraklaşmıştı. Konumlandıkları yerden, "işaret geldi" söyleminini getiren Kara Adam, yanındakileri alıp eve yürümüştü. Grubun öncülerinin eve girdiği sanısıyla rehavet içinde salına salına evin yanına giren grubun üzerine boşalmıştı yaylım ateşler. Geceyi yaran çığlık, Huriye'nin parçalanan dizlerinin ağrılarından yükselmişti.

Reha, iki kişiyle Kara Adam'ı bekledi geri mevzide. Yağmur, kan kokularını Ali Boğazla derinliklerini yalayan Tağar suyuna ulaştırdı. Toprağın derinliğine işleyen sıcaklık, aysız gecelerin serinliğini yediriyordu iliklerine. Yavru atmaca, kırılan kanatlarını bulut sargılarına dolamıştı. Körpe bebelerin, memelerine yeni süt değmiş gelinlerin çığlıklarını yüreğinin derinliklerine gömen Ali Boğaz, Huriye'nin çığlığını kucaklayamayışına yanıyordu. Yaşlı siperlerin onur söylenceleri olan koyakları suskundu. Ali Şer'in yiğit anılarına dadanan ihanet rengi, yedi göbekli rakkase oluvermişti sevincinden. Ahtapotların şekline rehavet sunan tüm sürüngenler yıldızlara küfrediyordu.

Kara Adam'dan herhangi bir emare alamayınca ayrıldılar oradan. "Bir kadın gerilla ölü ele geçti" sözü köylülerin söylemine oturmuştu diğer gün. Olaydan yara almadan kurtulan Kara Adam'la görüştüler üç gün sonra. Sevinçlerini, Kara Adam'ın uzun bekleyişine yönelttikleri esprilerle dillendirdiler. Birlik topluca olayı değerlendirme toplantısı yaptı. Harekat tarzındaki eksiklikler, eleştirilerin şiddetine oturtuldu. Savunma ve saldırı sorunu en uzun tartışmaları ekledi birbirine. Edilgen savunma pozisyonunun aşılması için harekat kapasitesinin artırılmasının gerekliliği üzerinde duruldu.

Birlik, kardeş bir örgütün birliğiyle görüştü. Üst düzey üç elemanı, birliğin bulunduğu eve geldi. Birlik sorununa ilişkin düşünceler aktarıldı. İnce çehreli, esmer yumuşaklığı ile konuşuyordu kardeş örgütün şahini. İyi bir halk adamı mizacı oturmuştu çehresine. İnce dudaklarının seri hareketinde tatlı bir dinleti havası vardı. Samimi ve güven verici bir etki bezenmişti sadeliği. Yaptıkları son cezalandırmalara ilişkin bilgi isteyen Şıxo'yu yanıtladı uzunca. Gerekçeleri doyurucu olmaktan uzak kalmıştı. Reha'nın ve Kara Adam'ın zorlu sorularına verilen cevapları bir başkası güçlendirmeye çalışarak, tipik bir "ben" edasıyla beslediği kibirliliği, kıçının altından atarak uzandığı sedire yatırmıştı. Kumral, yuvarlak suratın büyüttüğü kafa, boynundan omuzlarına gömülmüş gibi duruyordu. Yönelen soruların gerçeğine cevap vermek yerine, ince kaçamaklarla tali yönlere saparak dikkatleri aforoza uğratmaya çalışıyordu.

Birlik sorunu üzerine uzun tartışmalar yaşandı. Ayrıldıklarında zaman gece yarısını çoktan bırakmıştı geride. El sıkışıp başarılar dilediler karşılıklı. Sağanak yağışın içeri taşan sesi, gözlerini uykuya sarmalamıştı partizanların. Oturduğu yerde silahının namlusuna yaslamış başını, uyuyordu Xezal; Meral, Veli'nin omzuna yaslamıştı uykusunu. Fecir ağır ağır bacalara tutunuyordu. Yağmurun şiddeti, sabahı gözetmeyi dayatmıştı.

Ani baskınların isteminde tutuşan özlemleri sarmalıyordu Ali Boğaz. Kış, gelişini haberleyen sinyallerini Munzur'un eteklerine doğru yaymıştı beyaz görüngülerle. Karabulut taşkınları, toprağın bereket tabakasını kısırlaştırıyordu. Zorlu bir yürüyüşle, yağmuru ıslattılar avuçlarında.

Ovacık, kardeş örgütün yanlış cezalandırmaları ve sertleşen uygulamalarında yoğunlaşan düşünlerini eşeliyordu. Suçsuz olduklarını ilan eden diğer kaçaklar, Parti'ye ulaşamayınca, ulusalcı devrimcilere sığınmışlardı. Reha ile Kara Adam bazı görüşmelerde bulunmak, bu soruna eğilmek için kaldılar beş kişiyle. Diğer birlik Şıxo'yla kışı geçirecekleri üsse doğru çekildi. Ulusalcılarla yapılan görüşmeler sonucu oluşturulan devrimci platformdan, kardeş örgüt cevap vermediğinden olumlu sonuçlar çıkarılamadı. Suçlananlar ve olayla ilgisi kurulanlar dinlendi kitlelerin huzurunda. "Suç durumu açık aşikar edilmediği durumda, suçlu gösterilen bu insanlara sahip çıkılacağı" şeklinde oluşan ortak görüş, yığınların da istem merkezine oturdu. Ulusalcıların faydacı yaklaşımları Reha'nın konuşmalarında deşifre edildi. Genel devrimci değerlerin korunması ve yanlışların, politik güçlülük gösterilerine dayanak yapılmaması üzerinde duruldu.

"Kürt kadını ihbarcı olamaz!" türünden, anti-bilimsel ve tamamen yığın tepkisini avuçlama amacı güden söylemler eleştirilerek, doğru yaklaşımın ne olması gerektiği üzerinde duruldu.

Yağmur taneleri berraklığını katılaştırarak beyaza evrilirken tanecikler, Munzur'un sınır boyunu takip ederek ayrıldılar oradan. Kar tanelerinin salına salına doruklara indiği günlerdi. Bir köyün huzurunu bozduğu iddia edilen kızın, gençleri baştan çıkaran ve birbirine düşüren yaklaşımları gündeme getirildi. Köylüler toplantıya çağrıldı. Daha önce kendi oturduğu köyünde, kural dışı ilişkilere giren bir kadının üzerine yönelmişti bütün gözler. Faydacı ve kullanımcı özle işleniyordu bakışlar. Değerlendirmeler yapılarak abartılar bertaraf edildi. Faydacı yaklaşımlar yerilerek, kazanımcı olmanın yöntemleri işlendi. Toplumun genel bakışı, geri değerleri hücuma tutuldu. Köylüleri ikna edebilme uğraşı sabırlı terlemeleri getirdi. Fecir pencerelere dayandığında, köylülerin gevşemiş zevkine işlenmişti, ikna yüklü zafer sözcükleri.

Yeterinden fazla erzak doldurmuştu köylüler, çantalarına partizanların. Vedalaşıp ayrıldılar. Arazinin Munzur doruklarına duran yüzeylerine tutundular. Birkaç saatlik uykudan sonra, kar tanelerini

menziline alarak yola düştüler, zorlu gedikleri aşabilmek için. Beyaz örtülerin altına çekilecekti umut. Yeterli altyapı çalışmalarının sağlanamaması, kış hareketini ve kış saldırılarını sıfırlıyordu. Emekleme dönemi, ağır ve ağrılarla ilerliyordu. Savaş, zorunlu geçilecek güzergahların ilkiydi. Parti, yıllanmış geçikmelere rağmen dirayet, ayağa kalkma cesareti ve kudretine sahipti. Yaşamı, onun kendi gerçekliğinden öğrenmek, aydın bir ufuk çizgisi görüngüsündeydi. Tayfalar bütün filikaları elleriyle yoğuruyor, kaptanın işaretini bekliyordu.

Kıyı dalgalarının içinde olmak, açılan dalgalarının hükmünü yorumlayabilmekti. Ateş, dağ uçlarını tutuşturmaya hazırdı. Namlular, sürüngen çağlarına arsızlaşıyordu. Fecire tutunan sevinçler, gülümsüyordu kahır kuşanmış gecelere.

Küçük baskınlar, büyük muharebelerin yolunu açıyordu. Ateşe ve namluya duyulan yergi, zula köşelere kaçışmıştı çoktan. Ağır aksak yürüyüşlerin tümü, bilinci davet ediyordu gerçekliğin kendisine. Munzur, Fırat'tan topluyordu gizleri, Dicle'ye iletmek için. Yitirilen tecrübelerin birikiminde öğreniyordu partizanlar savaşmayı. Politik açılımların tümü sınav yerlerine koşuyordu. Tabiatın ve gelişmenin öğrenciliğinde, yenilenmeye zorluyordu tabulu karşı duruşları...

DEMİRDAĞ (Ali Demirdağ): Ala ceylan görüngüsüne vurulduğu gedikte, 1993 Ocak ayında donarak yıldızlaştı.

YALÇIN, BAHTİYAR (Aleksan Yalçın): Aynı olayın devamında, bir hafta sonra (Ovacık, Ocak 1993) zatüreye yenik düşerek ölümsüzler kervanına katıldı.

MEMO (Refik Yaşar): Palu çatışmasında (18 Mayıs 1991'de) şehit düştü.

ÜNAL (Naki Göksu): Aynı çatışmanın devamında, Mazgirt'te ele geçti ve işkencede katledildi.

KUMRİYE (Kumriye Cihan): Palu kırsalında düşmanla girdikleri çatışmada katledildi.

KENAN: Palu kırsalında düşmanla girdikleri çatışmada katledildi.

ADEM (Yaşar Sağdıç): Palu kırsalında düşmanla girdikleri çatışmada katledildi.

ALİ (Ali Ayata): 1996'daki ölüm orucunun 67. gününde yıldızlaştı.

REİS-ULAŞ (Halil Erciyas): 1990 Ekim'inde Pülümür-Kepir çatışmasında abideleşti.

AYHAN (Ayhan Altınbaş): 1990 Ekim'inde Pülümür-Kepir çatışmasında abideleşti.

YILMAZ (Yılmaz Talayhan):1990 Ekim'inde Pülümür-Kepir çatışmasında abideleşti.

MEDET (Medet Hoşafçı): 990 Ekim'inde Pülümür-Kepir çatışmasında abideleşti.

MIĞO-MUHARREM (Fazlı Kaya): 1990 Kasım'ında Ovacık-Kare deresi çatışmasında ölümsüzleşti.

PERUŞKA (Perihan Çolak): 1990 Kasım'ında Ovacık-Kare deresi çatışmasında ölümsüzleşti.

HASAN (Hasan Altunbaş): 1990 Kasım'ında Ovacık-Kare deresi çatışmasında ölümsüzleşti.

HAYDAR (...): 1990 Kasım'ında Ovacık-Kare deresi çatışmasında ölümsüzleşti.

SÜSLÜ-ÇETİN (Tuncay Çarıkçıoğlu): 1992 Karadeniz-Tokat'da düşman tarafından pusuya düşürülerek katledildi.

HURİYE (Huriye Çıtak): 91 sonbaharında Hozat'ta pusuda katledildi.

ŞAHİN-QERO (İsmail Bulut): 1992'de Artvin-Şavşat'da elde bomba patlaması sonucu ölümsüzler katına çıktı.

DOKTOR (Hasan Toy): 1991'de Tokat'da düşmanla girdiği çatışmada katledildi.

MERAL (Süheyla Dağdeviren): 1995 Nisan'ında Erzincan-Meyvanlı'da katledildi.

XEZAL: 1994 Kış'ında Dersim-Munzur dağlarında yakalandığı hastalığa yenik düşerek abideleşti.

PİR AHMET: 1995'te Ovacık'ta düşmanla girdiği çatışmada katledildi.

ŞAFAK: Ayakları kesildi. (1990)

ŞIXO: Ayakları kesildi. (1993 kışı)

KARA ADAM-KAZIM (Polat İyit): 1996 Ölüm orucu sonrası cezaevinde tedavi edilmeyerek katledildi.

BEHZAT FİRİK: 1981'de Tugay operasyonlarında yakılarak öldürüldü.

Ali Dalkılıç: Dört devrimcinin ölümüne sebeb olan ihbarcı. 1991'de cezalandırıldı.

Bozo-Kartal (Yusuf Geyik): Palu çatışmasında ele geçti, teslim olup işbirliği yaptı düşmanla. İtirafçı, kontra elemanı.

Fecir Baskınları /GABAN1, bir sürecin sonsuzluğa akan devinimi-minde, toplumsal yaşamın, örgütlü hareketin gelişiminden ve kolektifin kırsal renklerinden kesitler sunmaktadır.

Roman, 1995 yılının Ocak ve Şubat aylarında, üç metre karın altında, yirmi beş kişinin yaşadığı üçe üç iki göz sığınağın eksi on derece soğuğunda pelür kağıtlara yazıldı...

Romanın dokusunu oluşturan bu amansız kavgada yitirilen kardelenlerin adını küçük resimlere çıkarabilmek de bir gereklilik olarak görülmüştür.

Söylenecekler ve yazılacaklar yeni başlamıştır. Bu yazımların gerçek sahibi olabilmek -küçük çabaları küçümsemeden- onun taşıyanı olmakla olanaklıdır. Romanda adları geçip de bugün görkemli erdemlere sarılı yatanların anısıyla, bir kez daha sıkıyoruz yumruklarımızı ...

TOHUM

ISBN 975-96820-0-1(TK)

9 789759 682019

975-96820-1-X(1.cilt)